

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Liber Septimvs. Septimus, de voto, qu[a]estionibus adornatur sex.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

FR. DOMINICI SOTO

SEGOBIENSIS, THEOLOGI,

Ordinis Prædicatorum.

Liber Septimus de Iustitia & iure.

PROEMIVM.

IACTENS de iustitia, & iniustitia, earumque partibus subiectis, hoc est speciebus huic virtuti generi subiectis, dictum est. A modo de partibus eius potentialibus, id est, illi annexis subsequitur ut dicemus. Dicitur enim pars potentialis virtus illa, quæ cum non sit eius directe subiecta species, eo quod non omnimoda ratione cum illa convenit, nihilominus propter aliquid, quod utriusque commune est, ad illam ceu ad capitalem reducitur. Exempli gratia: Absoluta iustitia ratio tria comprehendit. Primum quod est vnus ad alterum, secundum, quod versatur circa debitum, ac tertium, quod aequalitatem soluti ad debitum constituit. Liberalitas autem licet non versetur circa debitum, est nihilominus ad alterum, cui per ipsam beneficium confertur. Ob idque licet non sit iustitia species, reducitur tamen ad illam ceu pars eius potentialis. At religionis virtus quæ inter nos & Deum consistit, circa debitam quidem reuerentiam & famulatum, quem ei debemus, versatur. Sed tamen quia Deo, vt auctor est, Ethic. Aristoteles aequale reddere non possumus: hac ratione, a vera ratione iustitiæ distat, quæ propter reducitur ad iustitiam, tamen si ratione obiecti longè sit quam illa præstantior. De liberalitate autem misericordia, de qua id genus ceteris, quæ longius a iustitia distant, nihil præsentis Opere tractare decreuimus, sed de religione. Neque vero de cunctis eius partibus abire enim Opus in immensum, sed de his tantum quæ cum iustitia coniunctiorem habent affinitatem, nempe de voto, quippe quod reddere ad finem pertinet quæ est iustitiæ fundamentum, ac de decimis, & simonia, quæ, nisi quod materia differt, simillima est vsuræ, sacrilegæque iniustitiæ species, & postremo de his quæ ipsi vicissim, præsertim episcopi, tum populo, tum ecclesiis debent, tam in elemosinis quam in residentia. Præsentis ergo Sepimus liber in voti sermone versabitur. Neque nobis vitio dandum est, quod ordinem quodammodo D.T. hom. non insectamur. Nam tum quod decimarum tractatus simonie disputationi affinis est, quæ voti sermonem subsequitur, tum etiam, quia spontaneæ promissionis consideratio illam antecedit, quæ obligatio consideratur reddendæ quod d. betur, in hoc septimo agere constituimus de voto quo Deo aliquid vltro promittitur, & in subsequenti de oblationibus ac decimis, quæ eidem debentur sunt.

Aristot.

QVÆSTIO I.

DE SVBSTANTIA VOTI.

S.Tho. 2.2. quæst. 88.

ARTICVLVS I.

*Vtrum votum sit alicuius rei possibile,
ad quam vi præcepti non
tenebamur.*

HUNC statim in fronte articulum proponimus. Vtū votum sit rei alicuius possibile, quam antea vi præcepti non debebamus? Nam nihil est quod Deo non sit vigore præcepti debitum, inanis est nouendi religio. Et arguitur a parte negatiua. Nihil operis præstare Deo possumus, quod ei non sit à nobis tenore præcepti dilectionis super omnia debitum, ergo vanum est quidpiā vouere. Probatur antecedens. Tenemur eū diligere ex toto corde, ex tota mente, & ex totis viribus, ergo nihil est, quod virtute huius maximi mandati, nō illi debeamus. Secundo, ille nos de nihilo creauit, suaque misericordia pascit, & sustentat, ergo quidquid sumus, atque adeo quidquid operari possumus, illi debemus immo vere, vt etiam Ethnicus ipse Aristot. 5 Phyc agnouit, nihil ei possumus pro susceptis beneficijs par repondere nihil ergo et alias in debitum spondere possumus. In contrariū autē reclamat tota scriptura sacra, vt Deut. 23. Cum votum voueris. Domino Deo tuo, non tardabis reddere, & Psal. 75. Vouete & reddite Domino Deo vestro.

Hanc quasiunculam, licet scholasticis insolitam quam superficie tenus in calce secundi libri tetigimus, toti huic nostre disputationi præ foribus affiximus, vt Lutheranis obuiam occurreremus qui hanc vouendi religionem fœtalem & commentitiā contendunt. De quare illos lib. 3. de natura & gra. cap. 2. in iudicium detulimus. Lutherus inquam in suo damnato Opere De uotis monasticis demoliti niritur morem hunc ecclesiasticum, quoniam res est, inquit sine auctoritate & exemplo scripturæ, merumque ac perniciosum hominum

inuentum Audi monachum, quanto impetu suum quomodo institutum, idque potest ea Lutherani in suis dogmatibus cōtinuare studuerunt. Fuit n. Lutherus omnium hæresum. Vniuersi fides atque impudens renouator. Ille quippe molimen hoc fuit ante motus. Contra quem celeberrimus Thom. Vvald tom. 4. de sacramentalibus, tit. 9. ca. 83. & 84. doctissime, disertissime, de hac re differuit. Sed vt alios omittamus rationem originemque erroris huius, vt nos loco citato explicuimus, ex duobus fontibus Lutherus deduxit. Primus fuit, quod putauit præcepto dilectionis Dei super omnia teneri nos ad omnia opera officiaque illi offerenda, quæ facere possumus, vt in primo argumento dicebamus. Vnde continuo intulit, non solum nullam esse opus quod non sit natura sua præceptum verum & nullatenus mortales in hac vita posse illud præceptum satis implere. Quapropter aut quemcumque quantumcumque iustum in omnibus operibus delinquere, vt arti. 31. & 32. ad Leonem adstrui. Quoniam arbitratur hunc dilectionis modum quocumque præcepto cōcludi, quem quidem modum cum pro ratione præcepti adhibere non possumus, quocumque opere delinquimus. Sed tamen misericordia, inquit. Dei est, quod non nobis eandem omissionem imputet. Ex quo sibi ipsis inferunt nullam esse super erogationis opus, quæ esse queat peculiaris materia voti. Alter istorum patidus fons extitit, quod opera iusti debent liberrime fieri, votum autem necessitatem inferre ac subinde libertati obstat. At secundi huius ca pitis error quæ sitio sublequenti monstrabitur. Primum tamen expugnauimus loco citato, nimirum ostendentes quemadmodum an illa blasphemia persistant, quod Deus nos ad impossibile obliget. Hæc autem expugnatio nihil ad præsens. Sed idcirco de hoc errore meminimus, vt radicem panderemus ex quam illas in nos blasphemias deprimum, porro quod distinguamus a præceptis consilia, cum tam omnia sint præcepta comprehendenda item quod putemus aliqua esse opera supererogationis, per quæ homines & nos præcipue monachi satisfacere gloriamur non solum pro nostris, verum etiam pro alienis delictis, de quibus subinde supererogationis operibus vota emittuntur. Fuit tamen hæresis hæc aduersus Pelagianos condēnata,

nata, vt refert Aug. in epiftola ad Paulin.
 Vbi ex decætorum erroribus illū quinum
 facit, quod dicitur baptizari teneantur renū-
 tiare omnibus diuitijs. Rūdetur ergo ad
 quæftionem ea hōlica conclufione. Præter
 opera præceptorum fupersunt alia non de-
 bi, a quorum votum emittere iustum est,
 ac celebre religionis officium. Conclufio
 tum frequenibus virtusque instrumenti
 testimonijs stabilitur, tum etiam locuple-
 tiffimis fanctorum exemplis, ac fubinde
 incluctabili ratione. Oracula enim veteris
 legis iam cepimus ex Deut. 23. cinare, &
 ex Pfal. 75. Exat, & Num. 6. lex. Vir siue
 mulier cum fecerint votum vt fanctificen-
 tur, & fe voluerint dño consecrare, a vino
 & omni quod inebriare potest, abftinebūt.
 Et Eccl. 31. quid uouisti Deo, ne moreris
 reddere. Et Plou. 20. Ruina est homini de
 uotari fanctos, & post uota retractare. Ne-
 que uero te fans ab his iaculis ab clypeo il-
 lo protegant, quod uerus lex iam pridem
 cum suis præceptis est antiquata, nam hæc
 non ex ceremoniali habetur, aut iudicia-
 libus qua abolita sunt, sed plane inter mo-
 ralia que natura iure perdurant. Immo
 uero quo istorum cæcitas apertius depre-
 hēdatur, Ethniconum mos locupletiffimo
 testimonio est ipsiffimo natura iure hanc
 uouendi religionem fundauit, sane quibus
 femp ubique terrarum folemne fuit tam
 rebus aff. etis, quam pro lætis uictorijis vo-
 ta fuis delubris nuncupare. Vnde Lilius
 lib. 1. Tullus, inquit, in re repida duodecim
 uouit Saltos fanaque pallori & Pauri. Et
 Pfates legem prospiciebat Euangelicam
 ubi aiebat. Imola Deo sacrificium laudis,
 & redde Altiffimo uota tua. Sacrificium. n.
 laudis facrosanctum conuiuium nostrum
 est, cui conuenit reddere uota. Mox & pā-
 trum exempla perpetuo durant, vt illa
 imitemur. De Iacob autem legitur Geneli
 28. uouit uouisse Deo. Et de Anna Samue-
 lis matre. Reg. 1. Et vt reliquos fiteamus
 ex illo Luca 1. Quantum utrum non co-
 gnofco, clare colligitur facratiffimæ Vir-
 ginis uotum, ut Aug. afficit in lib. de nu-
 ptijs & concupifcentia & refertur 27. q. 2.
 cauffa fufficiat. Et in noua lege de Paulo
 legitur. Actū 18. rotōdiffe fibi caput in Cē-
 chris, quod haberet uotum. Et in Euange-
 lio Mart. 16. conflat uotorū inftituta Chri-
 fto esse probatiffima. Ait. n. primum esse
 eunuchos, qui fe castrauerunt, hoc est, fua

fponde, absque legis uinculo, propter re-
 gnum celorum. Et ne contra cum Luthe-
 ranis exiftimare uer præceptū, fubdit. Qui
 potest capere capiat. Cuius inftar ait 1. ad
 Cor 7. Pau. De uirginibus præceptum nō
 habeo, confilium autem do. Deinceps fub-
 fequitur adolefcentis hiftoria, qui Chriftū
 interrogatione pulfans quid faceret, ut uita-
 mam haberet æternam refponfum accepit,
 ut feruaret mandata. Cui rufius dicenti cū
 fta a iuuentute cuftodiffet, refpondit Chri-
 ftus. Si uis perfectus esse, uade & uende om-
 nia que habes, & da pauperibus, & feque-
 re me, ubi aperte perfectionis ftatum a præ-
 ceptorum materia difereuit. Ait. n. primū.
 Si uis ad uitam ingredi, tanquam de re ne-
 ceffaria. Quare ut legitur Marc 10. post-
 quam adolefcens rfidit omnia feruaffe, in-
 tuitus eum Chriftus, dilexit eum. Vnde fit
 confequens, non fuisse mentitum, licet
 Hieron. & Orig. ad contrarium annuere
 uideantur. Ob idque Dominus cupiens
 eum ad ueritorem frugē promouere, cul-
 men ei perfectionis monfttrauit, quo post
 præceptorum fundamentum in confilij
 prominet. Quocirca illico Petrus publico
 Apoftolorum nomine fubdit. Ecce nos
 reliquimus oīa, & fequuti fumus te, quid
 ergo erit nobis? Super quo loco Aug. lib.
 17. de Ciuit. Dei, ca. 7. ait, Hoc uotum
 potentiffimi uouerant, iuxta illud 1. Reg. 2.
 Dans, uotum uouenti. Conftat ergo Apo-
 ftolos uoto fe obfequio Chrifti confecraf-
 fe. Hæc aut non est loci petentis locuple-
 tius differere, quæ rufius q. 2. fub titulo de
 uoto religionis, in mentem redibunt. Sed
 expediebat ftatim in libri uestibulo ratio-
 nem patefacere, cur extra præcepta mate-
 ria patea: multa uouendi, quæ nō funt
 lege debita. Ratio ergo conclufionis de cō-
 trario principio, quam quo Lutherani ni-
 tuntur ducitur hæc. Plurima exant opera,
 ad que nullum nos cogit præceptum, mul-
 taq; alia, a quibus neque legis prohibitio
 nos arceat, ergo uoto poffumus & ad illa
 nos obligare, & ab his nos cohibere. Pro-
 batur antecedens. Prouidentiffimus Deus
 in edendis legibus, quibus nos cogeret nō
 tantū ad id aspexit, quod nos illi procrea-
 tionis beneficio deberemus, quodq; a nobis
 poffet abfoluta auctoritate exigere, fed
 cū omnia fua uiter pro cuiusq; conditione
 difponat ad id prorfus quod uinerfi mor-
 tales fecundum imbecilem naturam no-
 ftam

Hiero. Orig.

Aug.

Rō con- clufion.

nostram prestare sufficiebamus, nam lex omnes æque obligare debet, atque ad id maxime, quod tum ad eius cultum, tum ad nostram mutuam charitatem necessariū erat. Hoc autem non est quidquid vnusquilibet totis suis viribus asserere potest, sed ea prorsus quæ in Decalogo continentur, & quæ illi tanquam ibidem implicita appendent, ergo reliqua omnia in nostra sunt posita libertate, facere ea velimus an secus. Idq; apertius confirmatur Deus naturæ auctor, præter factorum decreta nihil nobis aliud edixit, quam quod ipsa præcepisset, natura autem non obligat vniversos vt vnusquisq; quantum potest, faciat, ergo neq; Deus. Alias non oēs ex æquo suis legibus obligaret, cum non omnes æqua valeant. Est ergo nihil minus quam vclania sic de Deo sentire vt isti predicant. Colligamus igitur multa nobis esse extra præceptorum lineam arbitraria & libera, quæ sint nobis votorum materia. Adde, quod votorum materia, vt paulo inferius patebit, non modo sunt consiliorum opera, verum & præceptorum. Sed hæcenus locuti sumus de illa peculiari, quæ non nisi voti obligatione sit debita.

Confir-
matio.

Ad primū arg.
D. Tho.
August.

Ad primū igitur argumentū in contrariū, negamus in maximo illo dilectionis mandato omnia complicari opera, quæ quisq; exhibere potest, sed satis est fictoria mente & anima & viribus Deum diligere, vt nihil eidem dilectioni aduersum admittamus, quod quidem in hac vita per Dei fauorē & subsidium implere possumus. Duplīter quippe, vt 2. 2. q. 10. 4. art. 6. auctor est S. Th. præceptum hoc impleri potest. Vno modo perfecte, scilicet dum ad fidem peruenitur quem Deus intendit qui sanè est, vt homo se illi omnimodo amore cōiungat, vt neq; venialiter delinquere, nec alium admittere amorem queat. Atq; hoc fiet in patria, quā se s. m. verbū Apostoli 1. ad Cor. 13. Deus erit omnia in omnibus. Vnde Aug. lib. de perse iust. Illa, inquit, plenitudinæ charitatis patriæ præceptum illud implebitur. Diliges Dñm Deum tuum ex toto corde tuo. Sed alio modo impletur imperfecte, quā scilicet non perueniatur ad finē, nisi a regula non receditur, quæ illuc ducit. Et isto modo impletur in via. Quare impletio hæc non eo dicitur imperfecta quod non sufficit ad cuiusdam culpam, sed quod per ipsam non assequimur fidem. Vnde

idem Aug. lib. de spiritu & tit. c. 26. inter militantem vitam & triumphantem sic distinet quod ad iustitiam huius vite quæ illo dilectionis mandato præscribitur, satis est non peccare. Neque id, inquit, deputandum est culpæ, quod nondum potest hic esse tanta Dei dilectio, quanta illius erit, dum a nobis conspicietur. Ad secundum autem respondetur, quod licet quidquid simus, signum Dei simus, non tamen quidquid operamur, ei virtute præcepti debemus, vt pote qui suas leges naturæ nostræ tenuitate admeritis est.

ARTICVLVS II.

Virum votum in solo voluntatis proposito perficitur.

Supposito, votum esse possibile propter liberam materiam, quæ extra præceptorum obligationem supersit, queritur de eius substantia, quæ per definitionem innotescit. Atqui ordine peripatetico prima inuestigatio est de genere, ac subinde de forma definitionis, scilicet de materia. Primum exploratur in hoc articulo, atq; alterum in sequenti. Competitissimum ergo cum sit, votum esse actionem humanam, queritur cuiusmodi sit potentia actus virum, scilicet sit voluntatis propositum, an vero intellectus promissio. Et arguitur, quod sit propositum. Est enim multis recepta definitio voti, quod sit conceptio boni propositi cum animi deliberatione firmata, quæ quis ad aliquid, vel faciendum vel non faciendum se Deo obligat, propositum autem huiusmodi firmum solo voluntatis motu perficitur, ergo votum in tali proposito consistit. Secundo & uox ipsam ostendit. Dicitur n. uotum a uoluntate, nam id quicquid proprio uoto facere dicitur quod uoluntate facit, cum ergo promissio non nisi rationis opus sit, sit consequens ut in uoluntate uotum consistat. Tertio. Illic uotum perficitur, unde obligatio nascitur, nam hæc est uoti gemina uirtus, obligatio autem ex solo proposito absque ulla promissione exoritur, ergo illic uotum consummatur. Probatur minor. Per hoc, quod quis mittit manum suam ad aratrum, obligatur ad opus, secundum illud Luc. 6. Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, est

est aptus regno Dei, nempe quod obligatioem frangit, per hoc autem, quod quis opus proponit, mittit manum ad aratrum, ergo illic fit obligatio, atque adeo votum. In contrarium est illud Ecclesi. 5. Siquid vouisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim ei in si delis & stultia promissio. Vbi quod prius nominatur uorum illico nuncupatur promissio, in qua ideo eius est substantia posita.

Ad quæstionis elucidatione hoc primū de nomine notandum est, quod est Latine celebre, id que duplicis significatus. Est. n. uerbi illius nomen, quod est nouere, hoc est promittere, non cuique sed Deo, vel diuis. Promittere siquidem, polliceri. & spōdere, communia uerba sunt pollicitationū quæ uel Deo fiunt, uel hominibus, uouere autem eam præcisè significat, quæ fit Deo. Est namque uotum, ut in subsequentibus parebit religionis promissio, ac uirtus, qua soli Deo eiusque sanctis seruimus. Vnde Cicero ad Atticum. Ego me maiori religione quam quisque fuit ullius uoti obstrictu puto. Quæcirca uota nuncupare, est diuis uoce polliceri, & destinare pro felici reum euentu. At uero quia id quod a Deo uotis hoc est oblati promissionibus deponimus ualde desideramus, inde uia uenit, ut desiderium ipsum uotum dicatur. Vnde uoti compotes dicimur, & pro uoto succedere gaudeamus dum nostra assequimur desideria. Et uota facere idē est quod optare auere, & precari. Hic autem nō usurpat nōmē in hoc posteriori, sed in priori significatu, ut uouere sit uota emittere, & quod Latine dicitur, uota suscipere, hoc est aliquid Deo sancte polliceri. His præhabitis ad quæstionem duabus conclusionibus respondetur. Pior est. Ad uotum tria ex necessitate requiruntur. Primo quidem rationis deliberatio. Secundo uero propositum uoluntatis. Sed tertio promissio, in qua ratio perficitur uoti. Probat uotum & obligationem secum afferit ad aliquid faciendum uel cauendum, obligatio autē quæ ex propria uoluntate nascit, nam secus de illa quæ orit ex lege per modum promissionis fit, ergo ante promissionē nullū est uotum, Probat minorem. Obligat se homo alteri non aliter quam ordinando se illi, offerendoque id ad quod obligat ordo autē est opus rationis. Quare sicut imperando (qui est actus prudentiæ) ordinat homo ac

disponit quid fieri a suo famulo debeat, & deprecando quid sibi per superiorem fiat, sic promittendo ordinat, quid ipse pro alij facere disponat, atque adeo in hoc rationis actu consistit obligatio, ac subinde uorum. Promissio autem ex faciendi proposito proficiscitur, propositum uero, cum sit actus delicti erate uoluntatis, deliberatio rōnis antecedit, ergo tres isti actus sunt ad uotum ordine necessarij. Adde, quod cum ex promissione obligatio emergat, debet ei innotescere cui fit. Est aut hoc inter homines, ac Deum interstitium, quod cum nobis non nisi uocibus aut exteris nutibus aliena mens innotescat, non potest homo homini, nisi uoce aut signis quidpiā promittere. Vnde Prouer. 6. Illaqueatus es uerbis oris tui Deo autem (cui intima cordium patent, secundum illud 1. Reg. 16. Homines uident ea q̄ parant, sed Deus intuetur cor) per solam mentis loquelam fieri potest promissio. Quo fit, ut si uoti essentiam ac necessitatem spectes, in intellectu absque ulla uoce consumatur. Posterior conclusio. Solent nonnunquam duo alia superaddi uoto, quæ sunt illi accidentaria. Sed nihilominus ad eius attinent expressiorem firmitatem, ut pura externa oris pronuntiatio, secundum illud Psal. Reddam tibi uota mea, quæ distinxerunt labia mea. Quæ quidem uerba nō sunt respectu Dei necessaria sed respectu nostri, sicuti uocalis oratio, ad experge faciendos nostros animos excitandosque mentis oculos in Deum. Secūdo etiam accipi solet aliorum testimonium, ut non solum Dei metus, uerum & humanus pudor firmiores nos reddat, ne uoti fidem destringamus. Quo forsitan alludit sententiarum Magister in 4. dist. 38. ubi ait, q̄ uotum est restitutio quædā promissionis spontaneæ quæ Deo, & de his quæ sunt Dei fieri debet, tamen & de testificatione interna forte loquatur, quæ se homo Deo debitorem contestatur. At uero quamuis hæc lucida sint nihilominus pluscula lucis indigent. In primis circa tres actus prioris conclusionis recolendum est ex Phil. Ethicor. cap. 9. & 10. tres esse prudentiæ actus scilicet consulere, & iudicare, seu sententiam ferre, ac tertio imperare. Supposita enim finis intentione, quæ ex uirtute morali proficiscitur, uerbi gratia, temperate uiuendum est, uoluntas intellectu uitur ad consultandum de medijs,

Prima uoti acceptio.

Cicero.

Secūda acceptio.

Prima conclusio.

Probatio conclusio.

Postrema conclusio.

Mag. sē tētariū.

Documentū. Aiiistot.

dij, conferendumq. difficultates quæ sunt in religione cum illis quæ sunt in coniugio, illaque mediorem collatio est consilium. Inuentis autem medijs per fines fertur sententia, quæ est melioris commo-
 diorisque medijs approbatio. Significatio ergo deliberationis, ambo comprehenditur, tam consilium quam sententia. Atque hoc est proprium voti fundamentum. Restat tamẽ de huiusmodi deliberationis maturitate, quæta esse debeat, indagare. Vtũ antequam votum obliget, cuncta sint consilio deliberanda quorum ignoratio cohibere hominem posset a vouendo? Hæc enim apparet esse quorundam Iuriconsultorum opinio, in quorum cœtu esse videtur Richard. lib. 4. distin. 38. artic. 1. Vbi ait, quod ubi non est plena deliberatio, & si sit semiplena, inde nullum oritur voti ligamen. Et arguitur, pro hac opinione, votum cum a voluntate dicitur, debet esse spontaneum & voluntarium, ignorantia autẽ voluntarium tollit ergo ubi non omnia plene liberantur, non est plena libertas, atque adeo nec votum. Secundo. Vota hæc qua facilitate fiunt, subinde franguntur, ergo periculosa sunt, neque succedere valeant prospere, atque adeo tutius est illa irrita reputare.

Quapropter non desunt qui dicant, referente Syluestro in verbo, votum 2. §. 3. quod iratus aut bene potatus uouens aut iurans ingressum religionis non tenetur, quia quod calore iracundiæ fit, pro non factum haberi debet. His tamen nihil obstantibus sentiendum arbitror cum Palude 4. distin. 38. quæst. 1. & cum Caieta. præfati articulo, quod ad votum requiritur plena deliberatio. Plenitudo tamen deliberationis bifariam intelligi potest. Vno modo, ut opponitur subreptioni, motui scilicet subitaneo seu merè naturalis sit, quem vocat primo primũ, ubi nulla est ratio vel culpæ vel meriti, seu secundo primus, in quo sola esse potest venialis culpa, & talis deliberationis plenitudo necessaria est ad votum. Alio modo plena deliberatio est, qua nihil quod deliberari poterat omittitur, quæ quidem non est necessaria. Probat prior pars. Votum debet esse non modo spontaneum, verum & sic deliberatum ut sub mortali reatu obliget, mortis autem primo primus nullatenus est voluntarius, & secundo primus, qui est absque plena ad-

uertentia, esse non potest mortalis, ergo talis voluntarius actus ad voti obligationem non sufficit, quandoquidem votum sub mortali culpa hominem deuenit. Hæc autem plena deliberatio in hoc consistit, quod homo iudicio cognoscat quid faciat. Et confirmatur. Per motum ubi sola esse potest venialis culpa, votum non frangitur, ergo neque per talem motum firmatur. Posterior vero pars probatur ratione contraria. Ad voti nexũ satis est, quod sit opus spontaneum, sed prior deliberatio ad hoc sufficit, puta iudicare quid facias, ergo posterior non requiritur. Secundo id confirmatur. Talis promissio homini facta obligaret, ut si eo iudicio pecuniam polliceretur, aut uxorem tibi sponderes, ergo obligat etiam respectu Dei. Non nam illud Deus in exigendis promissis est, quam homo. Tertio illa prior deliberatio sufficiens est ad meritum & ad mortalem culpam, ergo ad voti obligationem. Enimvero si quis in repentino periculo mortis confiteretur votum suspiciat rei bonæ, meretur, & non nisi per virtutem religionis, ergo talis voti susceptio est vere votum. Item, si esset rei illicitæ, esset lethale crimen, ergo dum materia est debita obligatio voti emergit sub reatu mortali. Quarto, si religiosus iudicio illo ac deliberatione quæ opponitur surreptioni motui contra votum faceret, illud violaret & frangere, ergo eadem deliberatio sufficiens est ad votum confirmandum. Colligamus ergo, quod si quis irapercitus aut calore, aut mortis metu, quæ rationis iudicium tollent, votum emittet, non obligaretur, ubi tamen illa rationis lux persistat, quæ facere potest aut meritum aut mortale delictum, votum obligat. Eam ob rem fallax est apud Angelum regula in verbo, votũ ad pendendum, an subitum votum fuerit validum, nempe quod si transacta angustia periculi eum, qui vouit, facti pœnitent, vel, ut ipse ait, est male contentus, signum eum votũ nõ tenere. Fallit inquam grauius regula. Nam etiam si diu deliberes, pot te post facti occidere Fulcitur præterea conclusio auctoritate canonica, ut c. sic nobis, de regula, ubi clericus, qui nimia ægritudine laborans religionem vouit, ad habitum susceptionem compellitur. Et 17. q. 4. c. sunt siopes. illi etiã qui tumultuario mētis impulsu, nõ iudicio, ppenus opes ecclesiæ contulerunt, & de voti leuitate

Questio
delibera
tionis.

Richar.
Motiuũ.
Richar.
di.

Altera
ratio ad
idem.

Richar.
di.

Proba
tur pro
xima se
ntentia.

te taxantur, & nihilominus tamquam sacrilegi habent si eas reuocant. Addiderim tamen huic sententiæ hoc temperamentum, quod talia vota, repentina deliberatione suscepta iustam secum afferunt dispensationis causam. Id quod doct. Panor. ad monuit super c. veniens, de voto & vot. red. Quia vero c. ipsum id clare docet, tamen si neq. monitum hoc præterierim quod ubi votum Deo nuncupas, qui te siue in mari, siue in lecto, siue alibi a presentaneo periculo eripiat, postea saluus profecto inique & inde dispensationem procuras. Nam licet repentina deliberatio id sinat, tamen causa vouendi, beneficiumq. receptum ingratitudinis te redarguant. Ad primum igitur argumentorum in contrarium in datur quod cum quis rationis iudicio cognoscit quid facit, satis ignorantiam abstergit, quæ voluntarium tollit, licet non cuncta consideret, quæ considerari possint. Et confirmatur inde solutio, quod labores & difficultates quæ sunt in religione, nunquam satis citra experientiam percipiuntur. Quare si cuncta essent perpendenda, nullum simplex religionis votum citra rei experientiam obligaret. Sciscitatis autem, quid si te aliquis deciperet, affirmans in tali religione non seruari ciborum delectum, nec ieiunia, aut quidpiam aliud difficile, quod si prænosces, nunquam voueres utrum cum ira seductus voues, iugo subiaceas? Respondetur, quod si deceptio est circa illa quæ tu ferre non posses, votum non obligat quia est grauis iniuria. Cuius signum est probationis annus in quo ius vult ut rei grauitatem perpendas. Sed tamen si deceptio est circa alia minutiora nihilominus obligaris. Pari modo, si quis rusticum falleret, dicens Hierosolymas citra navigationem adiri posse, aut Romam non longe distare, cum longissime distet quæ ob causam peregrinationem voueret, votum non teneret. Secus, si assereret maiorem esse itinerum amantiam, quam re vera est. Hic videri cuiuspiam posset de metu protinus & vi quæ voluntarium tollunt dicendum, verum tamen cum tantum hic de deliberatione fiat sermo, qua ignorantia cauetur, commodius de metu tractabitur questione sequenti, sub titulo de obligatione voti. Sequitur ergo de secundo actu, qui est propositum voluntatis. Nam quod id sit voto necessarium, ambigere nemo potest, quando

quidem citra voluntatis actum nulla esse potest promissio voluntaria, atq. adeo neq. obligatorium votum. Igitur post deliberationem, quæ est in intellectu, necessarium est in voluntate propositum; hoc est electio & consensus, quo voluntas iuxta deliberationis sententiam proponit operari. Arguitur autem, quod hoc propositum non sit necessarium, sed sufficiat promissio. Nam dum quis vel Deo vel homini quidpiam pollicetur aut iurat, etiam si non proponat seruare promissum, obligatur, quandoquidem ex ipsa promissionis natura, fides promittentis adstricta manet. Respondetur trifariam coningere promissionem fieri. Vno modo, dum quis proponit tum promittere, tum etiam seruare promissum. Et de hac neutiquam ambigitur quin sit obligatoria. Tunc n. tam deliberatio quam propositum, quam promissio est de opere ipso cum scilicet opus deliberasti, proposuisti, promissisti. De qua igitur ait S. Thom. Promissio procedit ex proposito faciendi. Alia est promissio per contrarium extremum, scilicet dum quis neq. intendit facere quod promitti, neque vero promittere quod dicit, sed nugari aut seducere. Quæ ob rem neque de hoc casu vlla est dubitatio, sed certum est talem promissionem apud Deum non obligare, eo quod promissio signum est propositi & intentionis, qua dum caret, vana est. Sed tamen foro exteriori tam Ecclesiastico, quam Ciuili, siue Deo promissio fiat siue homini, compelliunt sic vouens aut promittens seruare fidem, quia Ecclesia de interioribus non iudicat. Alias si unumquilibet allegans non habuisse propositum obligandi se, audiendus esset protinus republica perditum iret. Vnusquisque enim contendit non esse monachum, neque matrimonium contraxisse. Requiritur ergo quod quicumque hoc causari cogitauerit ante iudicis tribunal, legitime id probet. An vero qui tale uotum uerbo tenus emiserit, aut matrimonium contraxit, teneatur parere sententiæ? Respondit hic Caieta. quod ratione ecclesiæ & scandali tenetur. Hæc autem sententia grano salis condienda est. Nam si id quod iubetur, fieri nequit licite, porro quia intrinsece malum, est peius mortem perpeti ille debet, quam obedire. Vt si quis post clades inas nuptias secundo publice contraxit, & si fori exteriori compell.

Argu.

Solutio.

Quæst.

Solutio.
Caiet.

compellatur debitum reddere, obedire ne
 qui, esset namque fornicator. Si tamen id
 licite fieri potest, ut sicut monachum ha-
 bitare in conuentu, habitumque gerere,
 tunc obtemperare tenetur, ubi citra scan-
 dalum suffugere non ualet. Nam si sub-
 ripere se posset, in aliamque se confer-
 re prouinciam, ubi quia non esset notus,
 citra scandalum quis exemplum uiuere,
 non teneretur se sententiæ summittere,
 quæ in falsa presumptione fundabatur.
 Tertio. Eodemque medio modo potest
 quis uotum emittere, intendens quidem
 uere promittere, non tamen seruare pro-
 missum, aut intendendo iurare, non tamē
 iuramentum seruare. Quod re uera accide-
 re potest in militaribus religionibus, atq;
 in aliis, ubi obtentu citius bonorum tēpo-
 ralium, quā religionis solent talia uota ce-
 lebrari. Et de hoc uoto posset quodammodo
 dubitari, an sit obligatorium? Facere. n.
 in contrarium uidetur, quod nō præcessit
 propositum faciendi, & tamen S. Th. dicit,
 quod ex proposito faciendi procedit obliga-
 toria promissio. Respondetur nihilominus
 quod illic est uera uoti obligatio. Nam pro-
 missio ex natura sua parit obligationem.
 Quare si est humana, id est uolita ligat. Vn-
 de fit, ut sic promittens grauitur peccet, quia
 id ad quod ligatur, facere non proponit.
 Et simile est de illo, qui intendit iurare, ma-
 net enim obligatus. Nec S. Th. hoc inficia-
 tur, quoniam non loquitur, nisi de regulari
 uouendi uia. Sed quid, si quis proponat
 intendatque promittere, aut iurare, sed ta-
 men non intendat se obligare? Apparet
 enim tunc nullam oriri obligationē, post-
 quam obligatio non est uolita. At nihilo-
 fecius responde. ut obligationem oriri pro
 eo quod est naturalis effectus promissionis.
 Et ideo satis est causam esse uolitam. Ne
 quis enim laqueum tibi iniicere, quin illa-
 queatis. Sequitur de promissione, in qua
 dictum est uotum perfici. De qua quaeri-
 tur, an sit post propositum ad uoti obliga-
 tionem necessaria? Sunt enim nonnulli ex
 Iurconsultis, qui super ea. consultis, de re-
 gularibus, affirmant sufficere propositum
 absque promissione, saltem quando res
 iam incepta est. Videtur quis cum pro-
 positio permanendi in religione, induit
 habitum, nam ille est casus illius capitulo
 in quo, quisquis ille erat, iubetur esse re-
 ligiosus. Et arguitur pro hac opinione,

ut quid sit propositum aperiatur. Propo-
 situm quidpiam faciendi, est animus ha-
 bere applicatum ad opus, applicatio au-
 tem animi idem esse apparet, quod obliga-
 tio. Secundo. Propositum faciendi est affir-
 matio de futuro faciam ergo qui post pro-
 positum non facit, mentitur, siquidem red-
 dit propositionem falsam, mendacium au-
 tem in re graui est peccatum mortale, et-
 go qui religionem, vel peregrinationem,
 vel quid simile proponit, si non faciat, mor-
 taliter peccat, ac perinde obligatur facere,
 quæ quidem obligatio sufficit ad uotum.
 His tamen non obstantibus, respondetur,
 propositum ad uotum, non sufficere, sed
 necessarium esse promissionem. Et primo
 patet ex receptissima uoti definitione. Ni-
 ut Eccles. 5. citatum est, uotum est promissio.
 Et Magister Sententiarum ait, uotum
 esse restitucionem spontaneæ promissio-
 nis. Vnde uota nuncupant, est aliquid Deo
 polliceri. Sed ratione id etiam confirmat-
 ur. Uotum non est nisi quod alteri fit, op-
 do autem uotum personæ ad alterum, ut
 ait D. Tho. non est nisi per rationem, qua
 se homo alteri, vel sua subicit, & incipit,
 ergo tantummodo fit per rationem, licet
 præcipere, & precari. Tertio. Quo punctum
 res tangatur, uotum est illud, uotum ligatur
 des, quæ, ut ait Offic. Cicero, est funda-
 mentum iustitiæ, fides autem, ut ipse & Au-
 gust. aiunt est, quæ a fit quod dicitur, ergo
 uotum nō habet vim, nisi id dicitur, quod
 faciendum est, dicere autem est opus intel-
 lectus, ergo in promissione consistit obli-
 gatio, & non antea. Et confirmatur sen-
 tentia hæc ex cap. literaturam, de uoto, &
 voti redemptione. Vbi quidam qui in in-
 firmitate constitutus dixerat. Non mora-
 bor, proponens in animo religionis habi-
 tum, absoluitur a uoto, quia non promissus.
 Et sunt uerba expressa in cap. si bona, 17.
 quæstio. 1. aliud esse propositum concipere
 in corde, & etiam ore nuntiare, aliud sub-
 sequenti obligatione se reum facere uoti.
 Quare illic Gregorius illum, qui propositum
 absque promissione habuerat, absol-
 uit a uoto. Et iure ciuili ex pollicitatione
 nascitur obligatio, ut ff. de pollicita. sens. l.
 pactum. Vnde pro solutione contra-
 riæ rationis notandum est discrimen in-
 ter propositum, & promissionem. Pro-
 positum namque cum fit in uoluntate,
 neque affirmatio est, neque locutio, sed

Qui uo-
 uet ani-
 mo pro-
 mitten-
 di nō ra-
 men stā-
 di pro-
 missio
 manet
 uerē li-
 gatus.
 D. Tho.
 Dubō.
 Solutio.

Opinio
 Iurisco-
 nultorū.

sed est consensus seu voluntas, quæ exprimitur per simplicem intellectus affirmationem futuri, scilicet faciam. Hæc autem simplex assertio non facit illum sensum. Promitto facere, sed est simplex affirmatio illius, quod quis tunc in animo gerit. Et ideo non est mendacium, quia mentiri est contra mentem ire. Ad formam igitur argumenti negatur, quod si postea sic proponens non faciat, mentiatur, licet faciat propositionem fuisse falsam, quia potuit mutare propositum. Itaque licet fallom dixerit, neque mentitus est, quando protulit, quia tunc dixit quod putabat facere, nec quædo postea fecit contra, quia non tenebatur non mutare propositum. Superueniens autem promissio sic firmat propositum, ligatque animum alteri, ut absque fractione fidei & iustitiæ non valeat illud mutare, promissio ergo est necessaria. Neque contrarium colligitur ex dicto, consulti. sane ubi solum sancitur quod qui proposuit per ingressum religionis Deo famulari, perseveret, vel in suscepto habitu vel in alio laxiori. Loquitur namque illic Innocentius consueto more de proposito promissione firmato. Restat tum demum postremum argumentum. Promissio pertinet ad illam partem prudentiæ ubi est imperium & de precepto, ut verbis S. Thom. supra didicimus, imperium autem & iussio prudentiæ antecedit electionem, ut S. Tho. sentire videtur 2. 2. q. 47. artic. 8. electio autem idem esse videtur, quod propositum voluntatis, ergo promissio non sequitur, sed præcedit propositum. Caiet. hic distinguens respondet, videlicet quod imperium quo quis sibi met præcipit, antecedit electionem. Nã potest deliberationem intellectus per prudentiam imperat voluntati ut eligat. Imperium autem quo quis præcipit alijs, electionem subsequitur, & pariter deprecatio ac promissio. At vero e contrario, ut reor, fiat sententia, am Aristot. quam S. Thom. ac subinde veritas, nempe quod imperium, siue respectu alterius, siue respectu ipsius imperantis, semper electionem subsequatur. Etenim post deliberationem statim sequitur electio. Sed post electionem non sequitur opus, nisi prudentia imperans, voluntatem ad operandum applicet. Imperium enim non est, Elige, sed, fac. Et ita illic dicit S. Tho. quod consistit in applicatione consiliatorum & iudicatorum

ad operandum. Similiterque ideo promissio sequitur propositum. Ex his si definitio nem voti, quæ vniuersa comprehenderet, tam uana quam solida, tam iniqua quàm legitima, elicere cuperes, satis tibi esset dicere, quod votum est promissio facta Deo. Attamen illa quæ legitimo tantum voto congruat definitio, arti. proximo commodius constituetur. Circa verba autem S. Thom. inter probandum priorem conclusionem dubitabit forte lector, an simplex promissio obliget, & an solo actu intellectus oriatur inter homines obligatio. Sed hæc quæstione sequenti inter agendum de obligatione uoti commodius discutiantur, porro ubi ex professo id tangit S. Thom.

Ad primum igitur argumentum iam negatum est, conceptionem propositi sufficere sine promissione. Quare qui dicunt, votum esse conceptionem propositi cum animi deliberatione firmata, uoce firmata, intelligit per promissionem. Ad secundum responderetur, quod uotum nõ dicitur a uoluntate, eo quod sit actus eius, sed quia nascitur ex eius proposito. Et pariter ad tertium negatur quod per solum propositum quis dicatur manum mittere ad aratrum. Nam manam mittere, est animum operi ad mouere, quod non nisi per promissionem fit. De promittente ergo ait Christus, quod si respiciat retro, non est aptus regno celorum.

ARTICVLVS III.

Utrum uotum semper fieri debeat de meliori bona.

Præcedenti articulo determinatum est genus, & forma uoti, subsequitur ergo eius materiam explorare. Vt rursus scilicet debeat semper fieri de meliori bono, quod uocant supererogationes, nempe cuius obligatio non cadit sub præcepto. Et arguitur a parte negatiua. Baptismus, ut habet glossa super illud Psalmi. Vouete & reddite, est uotum, & tamen est opus præcepti. Et Iacob legitur Genes. 28. uouisse Doming quod furatus ei esset in Deum, quod nihilominus est de necessitate factus, ergo non semper fit de opere supererogationis. Secundo: Iephte, ut legitur Soto, de Iust. & iure. Si Iudi.

Ad primū arg.

Ad secūdam ar.

Ad tertiu arg.

Primū arg. a parte negatiua.

Arg. 2.

Ad primū arg.

Argum.

D. Tho.

Caiet.

Reprobatur. Caiet. loquitur.

Paulus. Iudicum 11. voto adstrictus occidit filiam quem nihilominus Paulus ad Hebr. 11. inter alios sanctos connumerat, & tamen illud non modo non fuit melius, verum neque bonum. Tertio, Nonnunquam emittuntur vota que in detrimentum personæ, redundant, vt cum quis se voto implicat, vt ieiuniorum ac vigiliarum, quæ immodice vitam hauriunt, obseruatione affligat sese. Et nonnunquam de rebus indifferentibus ac inutilibus, vt dum quis pollicetur non lauare aut comi, aut iter arripere certis diebus, hæc autem non sunt meliora bona, ergo illud non est ad voti obligationem necessarium. In contrarium est illud Deute. 23. Si nolueris polliceri, absque peccato eris. Vbi materia voti designatur esse illa, quæ non est in præcepto.

Ad questionem hanc, vt scriem D. Th. etiam teneamus, quinque conclusionibus responderetur. Nam cum votum multis qualitatibus vestitur secundum illas expendenda est eius materia. Ea propter ex illis quæ cogitari possunt vouendi virtuti substanti, quædam manifestam habent rationem, cur non possint voto offerri Deo, quædam per contrarium manifestum quoque cur licita sint eius materia, sed alia sunt, de quibus est dubium. Cuncta autem in genere sunt numero quinque. In quorum primo gradu ea collocantur, que sunt Deo vel aduersa & contraria, vel saltem in consona & inuisa nempe delicta seu moralia seu venialia.

Prima conclusio. De his ergo statuitur prima conclusio. De re nulla illicita fieri licite potest votum, puta neque de homicidio, neque de leuissimo mendacio. Probatur supposita natura voti, quæ est promissio Deo facta. Promissio est rei quam quis in alterius gratiam facere disponit, hoc enim a comminatione, quæ sibi contraria est, differt, quod comminatio est rei alteri iniuriöse aut perniciosæ. Promittere enim alteri, quod sic eum occisurus, aut quomodocumque læturus, comminatio potius est, promissio ergo non est nisi beneficij, delictis autem in iniuriam Dei cedunt, ergo quis occidere vouere aut furari, potius id Deo comminaretur, quam polliceretur. Quare tale votum non esset obligatorium. Immo illud emittere peccatum quidem esset, idemque postimplere cumulatius crimen. Huius proxima est con-

Secunda conclusio. Huius proxima est con-

clusio, secunda. De re indifferenti, nempe quæ nihil secum emolumentum affert neque diuinæ honoris, nullum religiose potest emitti votum. Vt si quis voueat vniuersæ die Sabbathi non recindere, aut iter die Martis non arripere. Probatur conclusio. Quia cum votum in gratiam honoris que Dei fieri debeat, non solum de re illi, inuisa emitti non decet, quod esset iniquum, verum neque de re, quæ illi non est accepta, quippe quod, cum Deo in gloriam non cedat, vanum est, quin vero tunc etiam superstitiosum, dum nuncem aliquid in rebus illis inesse creditur. Ex his autem quæ Deo neque contraria sunt neque dissona, alia sunt vel impossibilia vel necessaria, alia vero contingencia, in nostraque posita facultate. De illis prioris generis statuitur tertia conclusio. De re seu necessaria seu impossibili, fieri non potest votum, Stupidus enim esset, qui se vel moriturum vouere, vel nauquam moriturum. Primum siquidem necessarium est, atque alterum impossibile. Sicuti qui voueret se aut nunquam volaturum, aut volaturum aliquando. Ratio conclusionis est, quod votum debet esse non solum vitio factum, verum & a prudentia prohibitum, impossibilia autem & necessaria nostra voluntati non substant, non ergo sub voti obligationem cadere possunt. Eorum vero quæ in nostra sunt potestate, neque Deo aduersa, alia sunt ad salutem necessaria, nempe vniuersa præceptorum opera, alia vero minime. Cum audis necessaria nomen, ad illa etiam extendere, quorum contrarijs a via salutis remouemur, vt non solum præcepta que simpliciter talia sunt, nempe sub reatu mortali obligantia, verum & illa includas, quæ obligat sub veniali. De istis ergo subiicitur quarta conclusio. Opus præcepti quatenus est necessitatis, non est materia voti, beneficium quatenus est in nostra voluntate. Materia enim voti est illa, quæ eius ratione fit debita, ergo quatenus opus est, legis obligatione debitum, non cadit sub voto, quia non pendet ex nostra voluntate vt si debitum, sed ex legis necessitate. At vero quia præcepti necessitas non est simpliciter necessitas, sicuti illa tertie conclusionis, quæ est mori, aut non volare, sed voluntarie illud implemus, aut transgredimur, hæc ratione cadere nemo potest sub voto,

SOTO
DE IUSTITIA
LIB. I.
DIT.
13

Rõ or
dicitur

Quinta
conclu.

Trip
conclu

Rõ or
dicitur

Quarta
conclu

Exple
non em
dicitur

voto. Non quidem ut ad id obligemur ad quod non tenebamur, sed ut ad id, ad quod tenebamur, gemina sumus obligatione cōstricti. Tenebaris inquam præcepto temperantia, non fornicari, cuius transgressio vitium erat tamen luxurie, emisisti eiusdem rei votum, obligaris ergo virtute in super religionis. De illis demum que neque necessaria sunt ad finem, neque indifferentia, sed tamen conducentia & expedientia ut consilia, adhibetur quinta conclusio. Opera consilij sunt propria peculiarisq. materia voti. Concurrunt enim in talia opera conditiones omnes & qualitates legitimi voti. Prima quippe voti qualitas est, quod non sit de re Deo aduersa propter quam exclusimus peccata, neque de re vana propter quam abegimus in differentia. Tertio, quod prudenter fiat, quam ob rem explosimus impossibilia & necessaria. Quare primum votorum genus est iniuquum, secundum vanum ac tertium stultum. Opera autem preceptorum licet quodammodo sint materia voti, non tamen omnimode, quia simpliciter voti, non tamen omni non pedita nobis, sed ex legis necessitate. In operibus autem consiliorum cuncta cōueniunt. Sunt quippe in primis Deo gratissima, atque in nostra potestate constituta, eorumque obligatio non ex legis necessitate, sed ex mera voluntate nostra pendens. Hæc ergo hunc in modum constituta operæ præteritum est pressius expendere, emistiusque collimare. Et quidem circa primam conclusionem hoc primum medicandum super est, quod qui peccatum Deo vouerit, eius id maiestati comminatur, que ingentissima blasphemia est. Enimvero cum quidquid peccatum sit contra eius legem & voluntatem fiat, perinde est vouere hominem occidere, aut furari, ac si Deo ipsi comminaretis idem malum. Vide ergo quanta hic sit peruersio, nempe quod cum votum actus sit religionis, quo gratissima ei obsequia dedicanda sunt, eouiq. religionem cōtinuas, ut obsequium in comminationis a uaciam conuertas. Ex hoc fit quod cum votum Deo fiat, atq. ad primum Decalogi mandatum spectet, plus absurditatis habet Deo re illicitam vouere, quam homini sub iusto iniuriam comminari. Nam iusti violatio contra secundum præceptum est. Atq. ex eisdem rursus consequitur, ut vouere Deo materia peccati mortalis, in vniuersum sit pec-

catum mortale, etiam si non fieret cum proposito implendi votum, dummodo adsit intentio vouendi, quia obiectum de se est mortale. Percontaris autem vitium votum emittere venialis culpæ, pura ioco mentiendo, aut otiosè loquendi, sit semper mortale. Et arguitur a parte affirmatiua. Quia siquid Deo promittit, quod tenetur non facere, grauem inferre ei videtur iniuriam. Atque id vrgentius roboratur. Votum, ut modo dicebamus, maioris est vinculi, cum Deo sit, quam iustum quod sit homini, iustum aut promissorium venialis committende culpæ, videtur mortale, quoniam qui iurat tenetur facere falsum, ergo & votum. Nihilominus respondetur, votum de re veniali non esse nisi veniale, quoniam ipsum implere non est nisi veniale. Quare homo non se exponit periculo mortali. Vnde ad priorè rationem negatur, quod promittere Deo id quod sub culpa veniali tenueris non facere, sit tibi mortale, sit de re veniali, propter eandem rationem, quia scilicet implere illud non est nisi veniale. Idemque sequenti libro, de periurio, de simili iuramento dicemus, scilicet non esse mortale. Et ratio est, quod illud implere non est nisi veniale, facere autem contra illud, nullum est peccatum, imò est virtus. Facere enim contra iuramentum, quod non est obligatorium, nullatenus est illicitum. Ut si iuras non audire missam in die paschatis, qua postea audis. Sed tota culpa committitur dum iuras, eo quod iuras quod teneris facere falsum. Et ideo tota culpa debet perpendi ex obiecto. Obiectum autem iuramenti est veniale, quare neque iuramentum ipsum est nisi veniale. Circa secundam conclusionem de re indifferenti dubium inde emergit, quod multa sunt indifferentia, de quibus emitti votum potest. Est enim indifferens transire per vicum, aut ædium limina penetrare, & tamen sunt nonnunquam salutaria vota, quibus se homo a similibus operibus arceat. Ad hoc facillime respondetur, quod indifferentia quatenus indifferentia sunt, id est, sub sua indifferentia perseverantia, dicari Deo aut diuisi voto non debent. Et hoc patet intelligitur conclusus. Si vero pensata ratione aliqua, aut sine, pertinentia ad bonum fiant, tunc votum eorum nihil aliud quam religio est. Dixerim ratione aliqua vel sine, neque puter propterea tantum quæres qualibet vouetur, illico ratione voti de impertinentibus.

Dubitatio.

Rōdubitantia.

Solutio.

Ad arg.

Dubiū alterum.

Rōsio.

ad pertinentia commigrare. Exempli gratia. Vouere rescindere vngues, vel non rescindere, illicitum est, quia etiam post votum res est indifferens, nempe ad nihilum fructuosa. Et eadem ratione si absque alio fine voces non transire per vicum, aut non ingredi domum. Sed si illa opera occasionem tibi offerunt peccandi pura inspecta diuina, vel alium inimicum, tunc fiunt ad re referentia, ac subinde voti materia. Eadem ratione muliercula vouens die Sabbathi in honorem Virginis non coquere panem, sed tamē non abstinere ab alijs operibus, vanum emittit votū, quia alios te infumens labores, nil diuē Virginis refert hoc: aut illos infumens. Si autem voueas omni opere seculi abstinere legitimum votum est. Sunt tamen aliqua, quae prorsus neque probantur neque reprobantur. Vt si quis voueret die Sabbathi indui albo in memoriam virginis Deipare, non omnino esset vanum, itaque existimandus est finis vel causa, quae opus ad rem pertinere. Ex his fit consequens, quod dum votum de similibus rebus emittitur, non obligat nisi quando finis ille conuenit, causa durat, quae votum fecit legitimum. Illa enim cessante, cum opus ad suam redeat indifferenciam, definit esse materia voti, atque adeo cessat obligatio. Vouisti vicini limina non calcare propter periculum, quod intus latebat, illo cessante non te diutius votum tenet. Hoc probatur, quia votum non plus obligat, quam si lex esset. Lex autem cessante in vniuersum eius causa & sine cessat, ergo pariter votum. His demum instructus documentis, censere de votis quisque potest, quae de huiusmodi indifferētibus rebus passim emittuntur. Loquebaris forte cum homine & in colloquio aliquid tibi ingratum accidit, propter quod vouisti nunquam amplius cum illo inire sermonem. Et forsitan ludebas, & ideo vouisti nunquam deinceps cum illo ludere, vel non ludere chartis, vel non ludere in tali domo. Si illa nullius tibi occasio sunt mali, neque aliqua existit causa, ut ad bonum inseruiant tunc talia vota nullatenus tenent. Sed vouere fuit vanitatis peccatum. Si autem loqui cum tali persona occasio tibi est mali, votum tenet. Sicut si voueas non ludere propter dispendium, quod satis reijuas, aut propter alia pericula. Neque horum vlla esse potest du-

bitatio quae hominis conscientiam vllō pacto fauciat. Sed absque vlla dispensatione, qui vota huiusmodi rerum indifferētium fecit, potest contra illa facere satis, quia illi est voti pœnitere. At vero de iuramento propter eius reuerentiam, posset quisquam animi habere. Enimvero si illud quod metu mortis exorquetur implendū est, vt quod quis in nemore latronibus metu mortis percussus fecit, vt doctores sentiunt, ratio videtur strictus periuadere, vt iuramentū de re etiam indifferenti sit seruandum, alias fieret falsum. Nihilominus respondeatur, iuramentum promissorium huiusmodi rerum nulla prorsus causa aut sine ad re aliquam conferens, non magis obligare, quam votum, quoniam tale iuramentū nihil aliud est, quam promissionis ac voti confirmatio. Et ideo si votū non obligat, fit vt neq. iuramentū. Iurasti nūquam te amplius cū tali homine colloquuturū, aut nunquam amplius transire per limen ad quod pedes forte offenderas, aliae similia, quae nullus sunt emolumentū peccati, quidem cū iurasti contra secundum præceptū veritatis iuramentū nullatenus fit obligatorū, quare absque dispensatione facere contra ipsū nullum est peccatum, atq. adeo neq. mendaciū, quoniam, vt supra dictū est, tota illorū iuramentorum malitia paratur dum fiunt. Iurasti non audire missam die festo facere contra, quia non est malum, non fit tibi mendacium, licet efficias fuisse falsum. Et quod non fit obligatorū, patet: quia veluti si homini id promitteres, nihil tuam faceret promissionem, ita neq. Deus. Quare Eccl. 5. Vtraque promissio dicitur Deo displicere, scilicet infidelis, & stulta. Vbi vero dubium esset, an res esset aliquo modo vtilis, tunc timorati animi esset dispensationē procurare. Neq. simile est de iuro extorto quando cadit super materiam, quae est aliterius emolumentū, latroni autē promissam pecuniā exoluere, res est comoda, atq. adeo ex natura sua iuramenti materia. Quapropter, licet sit extortū, propter reuerentiam diuini nominis est implendū, materia vero vana non est iuramenti subiectū, ac proinde neque obligationis capax. Sed de hoc li bro sequenti latius. Circa tertiam conclusionē nulla est dubitandi ratio, sed de quarta sequitur explorandū quidnam cōtineat veritatis. Est n. argumentū, q. materia proceptorū nū sit materia voti. Nam cū votū sit opus

Pulchra
deductio.

Dubitatio.

fit opus consilij, & materia debeat responde-
dere formæ, fieri videtur consequens ut e-
ius materia debeat similiter esse arbitraria
& consiliarium, & ideo ubi lex obligatos
nō habet, unum fit uotum, imō uero quo-
dammodo Deo ingratum, Nam qui uo-
uet facere quæ Deus alias iubet maiorem
uim suæ uidetur attribuere uoluntati quā
Deo iubenti. Item adhibere præcepto uo-
rum, ex animi languore procedere iudica-
tur, nempe quod homo uiribus sit destitu-
tus, ut quod Deus iubet, explere nequeat.
Insuper & dæmonem lacessit ut pugnantius
eū tentamentis inuadat. Respondetur
nihilominus præceptorum materiam esse
quoq; posse uotorum. Et ratio S. Th. est qd
non est simpliciter necessaria, sed a nostra
pendet uoluntate. Quare possumus nos ad
talia opera arctiori uinculo astringere.
Nulla. n. inter ambas obligationes existit
repugnantia. Secundo id solenni Ecclesiæ
usu probatur. Vouentes enim religionem,
nouo nexu denunciantur ab adulterio &
fornicatione abstinere, a quibus diuina le-
gerant prohiberi, idque a clericis, dum sa-
cris maioribus inritantur, exigitur. Tertio
licitum est & sanctum, ad id ad quod lege
tenebaris, iureiurando te in super innoda-
re, ut non mutuum recipis, aut depositum,
aut alium iuris contractum, ergo simili mo-
do potes uoto eandem confirmare fidem.
Quarto quamuis lege tenemur non occi-
dere non furari, &c. nihilominus malefa-
ctoribus supplicia decernuntur, ut quos uir-
tutis honestas non allicit, metus pænæ co-
hibeat ergo nulla est repugnantia legis o-
bligationi alteram uoti adhibere. Sūt qui
quali de nomine disceptantes, dicant, hoc
genus promittendi, non esse propriæ uo-
tum, ob id quod materia non est proprijs
apra, nihilominus qui sic promittit, dupli-
ci modo peccare, si promissum non solue-
re, uidelicet contra legem, & contra pro-
missionem. At nero profecto non est cur
negetur esse propriæ uotum, postquam est
uera promissio Deo facta. Et confirmatus
sic esse faciendum: Nam qui tale uotū trās-
greditur, ut supra dicebamus, uere contra
religionem peccat, non autem sic peccaret
nisi uere faceret contra uotum. Nam si in
hac obseruantia substantia religionis, quæ
est genus, cōtinetur, fit ut & substantia uoti
cōtineatur, quæ ius existit species. Potest
ergo quilibet de materia in singulorum

præceptorum uotum emittere. *plus malis*
Vnde ad primum in contrarium argui
respondetur, quod etii uouere sic opus cōsi-
lij, non tamē requiritur ut materia sit pro-
pria consilij, nam po. esse est consilium ut
arctius nos ad id perstringamus ad quod se-
ge tenebamus. Quod si hac forte uerba S.
Th. ex 4. dist. 38. q. 1. contra nos afferas, dis-
centis, huiusmodi uota large ita dici, non
proprie Respondetur large, non accipere
pro eo quod est abusus, sed pro eo quod
est communiter, quemadmodum illic Ma-
gister loquitur. Haud. n. negat quin pro-
prium habeant rationem uoti, sed tamen
quia materia communis & uotis & præcep-
tis, ad quam subinde omnes homines in
communi tenentur, aut huiusmodi materia
non esse propriam, id est, peculiarem uotis.
Quare hic exactius loquitur. Et elicitur hæc
materia distinctio ex uerbis Aug. 17. q. 1.
ubi ait. Sunt quedam, quæ etiam non uo-
uentes debemus, quædam etiam quæ nisi
uouerimus, non debemus. Neque in hoc
plus tribuimus nostræ uoluntati quā Dei,
sed religamus eandem diuinę religioni, ut
firmius id quod nobis præcipit, persolu-
amus, Et quauis in hoc proficemur nostrā
imbecillitatē, illam tamen consolidamus.
Atqui ut dæmones inde ferociores in nos
insultant. ita & diuina subsidia locupletio-
ra nobis mittuntur. Tamen si ut uerū fatear
uota hæc operum præceptorum nunquam
aut uix unquam alicui suscipienda aut cō-
sulenda sunt quia neque crebro solent, be-
ne succedere. Quare uel non fiant, uel cas-
sanda sunt, uel facile dispensanda, nisi quā-
do persona prudens, & constans, est ad rem
tamen aliquam proclius, quæ occasio illi
est mali grauissimi aut scandali. Et cura ni-
hilominus uigilantius adhibita, cauere il-
lud potest malum. Vtrum uero uotum nū-
quam uenialiter peccandi sanæ sit mentis?
Ad hoc respondetur, eiusmodi uotum in-
sanum esse neq; ullo pacto obligare, quon-
iam est de re hominibus impossibili. Si. n.
dixerimus (ut ait Ioannes) quoniam pecca-
tū non habemus ipsi nos seducimus. Vou-
ere autē nunquā peccare mortaliter, non
est genere suo malum, qm id per Dei gra-
tiam possibile est. Attamen neq; hoc protus
consulerem, quia res est per difficilis,
tum factum præsertim & cognitum, potis-
simum de peccatis cordium. Crebro enim
serpulus pugnat consenseri ne in mor-
talem

Ad pri-
mū arg.

Ad secū-
dum.

talem culpam, votum autem, debet esse de re comperita & de opere cuius, transgressio in propatulo habeatur. A singulis autem cauere, hoc vouere permittitur, vt nō fornicari, non ioco mentiri, & similia.

Qō par
ua.

Queris autem, vtrum si quis emitteret votum nunquam peccandi teneretur ratione, voti curare illa saltem peccata, quae potuerit, vt iocosa mendacia? Offert se nanq. ad id rō, nā qui promisit dare decem, sicumcta non potest, tenetur tamen ea conferre, quae potest. Et qui promisit ieiunare. Aduentum, si nequit totum, tenetur nihilominus in quantum potest. Respondetur tamen tale votum ad nihil obligare, quia stultum est. Hoc tamē postremum superest decidere. Vtrum transgressio cuiuscūque talium

Solutio.

votorum sit mortalis? Vt si quis nouit nō mentiri iocos. Parrocinator namque affirmatiuē parti ratio hęc, quod tunc mentiri esset religionis violatio, quae a genere suo est mortale. Solutio autem huius pēder ex articulo subsequenti, vbi disputabitur vtrū transgressio voti ex leuitate materiae fieri possit venialis. Illic ergo & hoc examinabitur. Et quinta autem conclusione, tamen certissima sit, dubia emergunt multo grauiora. Et primum, an licitum illa sit malo sine vouere? Vt si quis, quemadmodū nuper dicebamus, religionem Cruciatorum militiā proficeretur opulentiae causa praebedarum, aut si quis quod creberrime vsu venit, fieret sacerdos, non propter status sanctitatem, sed propter sacerdotia, nimirum diari magis cupiens, quam sacrificare. Apparet enim votum non se licitum atque adeo nec obligatorium. Nam malum finis obiectum vitia, de malo autē obiecto, vt coaclusione prima dictum est, iniquū est votum. Dubium hoc est dōste hoc loco differat Caiet. accuratioris tamen eget examinationis. Multimoda. n. distinctione vt impresentiarū oportet. In huiusmodi in quā votis melioris boni triplex fieri coningit relatio in malum finem. Potest quippe vel obiectum ipsum voti in malum referri, vel applicatio animi ad vouendum, vel votum ipsum. Exempli gratia: Si quis hanc faceret animo oblationem: Voueo dare elemosinam propter vanam gloriam tunc vocula, propter moderari, & quod aiunt, determinare potest aut verbum, dare, aut verbum voueo. Et quidem priori modo obiectum ipsum voti, quod est, dare, refer-

tur in malum finem a quo ideo datio ipsa contaminatur ac deprauatur. Et de hoc sensu est prima assertio, eiusmodi votum nullum esse, sed est inter illa, quae prima conclusionē condemnantur. Nam dare propter vanam gloriam, est malum obiectum, & multo et iniquius vouere aliquid facere propter malum mortale, vt si voueas ad ecclesiam ire ad sollicitandum puellam. Nam ire ipsum tunc malum est, quod est voti obiectum. Exemplum secundi. Vt si quis intendens pingue sacerdotium, cuius non est dignus, fieret sacerdos, vbi est implicium votum castitatis vel praecipuum, de quo modo nō disputamus, aut cum nobilis tali animo induit militaris religionis habitum. Hic n. obiectum voti non refertur ad malum. Si n. hic dicat, voueo esse sacerdos propter beneficium expiscandum, praepositio, propter, non modificat re quae est esse sacerdos, sed hoc quod est, voueo. Haud. n. post sacerdos aut miles effectus opera facit suae religionis, puta nec orat, nec celebrat, nec obedit propter malum finem, sicut qui dat elemosinam propter vanam gloriam, sed tantum professus est propter malum finem. Et de hoc intellectum est assertio secunda: Votum sic factum, tenet. Et ratio est, quia obiectum eius res licita est, & bona, scilicet esse militem, aut sacerdotem, nempe militare, orare sacrificare, quae quidem non referuntur in finem finem. Pari modo si quis proficeretur religionem, peruerso sine adductus, porro vt posset postea res conuentus suffurari. Ille obiectum voti, puta uigilias, orationes, & obedientias non refert in malum, sed finis uouendi fuit malus. Quare votum, quia de bono est obiecto, solidum est & firmum. Ad rei autem peripicacitatem intellectum agitur. Sicut dare elemosinam propter vanam gloriam peccatum est, & corruptio sine uo ad ecclesiam sic & malo sine uoū facere, ergo sicut votum primi generis est malum, quia de malo obiecto, sic & votum secundi generis, quia malum habet finem. Quod si uerunque malum est, sit, ut neutrum teneat. Pro solutione argumenti hoc apprimē in praesenti materia notandum est, quod lectorem minus attentem fallere ualde posset, nempe nō esse in unum sum uerum, quod omne uotum illicitū & malum sit irritum, neque hoc a nobis assertum est, sed hoc tantum, quod omne uotum

Primū
dubium.

Rō hanc
tandi.

Solutio
Caieta:
Distin-
ctio.

Prima
assertio
Caiet.

de obiecto malo est irritum & cassum concedimus ergo, quod vouens sacerdotium aut religionem malo fine, peccat quidem vouendo, tamen quia votum, bonum habet obiectum (nam est votum referat in malum finem, tamen obiectum non refertur in eundem) votum tenet. Negatur igitur postrema consequentia, votum factum malo fine malum est, ergo non obligat sicuti si haberet malum obiectum, quoniam res Deo deuota bona est licet malo fine dicatur. In tertio autem modo pluculum later ambiguitatis. Exempli gratia: Rex sciens & prudens iustum indicens bellum, vouet Deo auritaentum, si victoriam obtineat. Hic obiectum voti, puta dare pondus auri, bonum per se est, finis tamen voti, puta obtinere iniquam victoriam, est malus. Et de hisce igitur votis distinguendum hoc pacto est. Si tale votum fiat vt Deus eiusmodi victoriam concedat, non est religionis actus, immo omnino religioni contrarius, eo quod qui sic vouet, Deum facit auctorem mali, pro qua turpitudine, quam Deo impingit, minus illi spondet, ob idque nullam est votum, sed graue impietatis blasphemique peccatum. Atque adeo longè scelerius, quam si esset votum de re licita. Multo enim enormius est Deum facere auctorem mali, qui re illi diuersam vouere. Pari modo si quis voueret Deo munera, vt compotem eum faceret operari adulterij aut homicidij. Quæ circa nihil refert votum ante facias quam rem inceptes, an postquam fueris operari potius. Nam etiam si post partam victoriam aut paratam adulterium Deo quidpiam ob id voueas, quo rem tui compotem desiderij, aut victoriam iniquam habeas, votum non tenet quia eadem impietati lue fordescit. Neque si id voueres in gratiarum actionem, neque pro illo gratum Deo & gratias audire. Neque vero interest tale votum emittas, non exprimendo vt Deus tibi in iniquitate patrocinetur, sed mere conditionaliter, hoc tenere. Si victoriam hanc obtinero, aut si compos desiderij mei fuerit hanc faciam elemosinam. Quoniam nullus sic sub mera condone vouet, nisi vt Deum sui sceleris patronum ac fautorem compellans. Et aliud excogitare, esset casum insolentem effingere. Quare vota hæc absurda omnia sunt & nullius vigo-

ris. Quod si contra insurgas. Similes stipulationes omnibus factæ iuræ naturæ tenent, nam quod quis scorto pollicetur, solvere adstringitur, ergo & solidæ erunt respectu Dei. Negatur consequentia, quoniam potest homo ab homine turpe obtinere obsequium, pro quo mercedem debeat: à Deo autem nemo id recipit quod absurdum est, neque pro illo debet illi quidpiam rependere. Quare neque tenebit votum, etiam si quis ignorans putet, talia vota esse licita, quoniam ex natura rei sunt impia & blasphema. At vero quoniam in re mala aliquid boni inesse potest, cuius ci tra impietatem potest Deus auctor inuocari, secundo modo fieri hæc vota sancte possunt, nempe si rex bellum adortus nefariam pro sui exercitus incolumitate aliquid voueat, votum tenet. Sicuti si in duellum descendens quidpiam sponderit, si saluus euaserit, quia effectus hos Deo ascribere non est nisi virtus. Quapropter talis finis votum non vitiat. Secus, si pro eo voueat, vt hostem inique occidat. Nam licet Omnipotens causa sit omnium entitatum, vt pote delectationis quæ est in flagitio, & similibus, neuiquam tamen peccati. Pari modo si quis voueat si prolem, ex adulterio susceperit. Nam licet adulterij causa Deus non sit, conceptio tamen partusque factus naturalis est, Deoque ascriptus. Neque idem est de victoria, quippe cum idipsum quod est inique vincere, piaculum sit simili iure, si vitiatius aut luosor pro parto lucro votum voueat, illud quidem tenet, iuxta verbum Christi. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Cum eo tamen id moderamine intelligitur, vt votum ex are alieno quod aliter restituere nequit, non expleat, contingeret enim tunc de rapina elemosinam erogare. Validiori denique ratione votum tenet, vbi illud miseris ad puniendum malum, vel quo ab illo cautius colibeatis. Vt si huiusmodi miseris votum. Si tale flagitium admiserit, talem faciam elemosinam, aut peregrinationem, aut seculo religiosus vale dicam. Huiusmodi enim vota vel sunt quasi opera penitentiae, patiarum iniquitatis vindicatoria, aut patiarum prohibitoria, atque adeo conditione posita tenent. De quibus inferius emunctius. Secundum dubium circa eandem conclusionem ex-

Obie-
ctio.Secunda
dubita-
tio.

directe contraria, aut impedimenta. Dissentantur hæc autem in tres ordines. Quædam enim sunt prorsus contraria, de quibus respondetur nullatenus licere votum amittere. Haud enim licet vouere non ingredi religionem. Nam licet nemo ingredi tenetur, liberum debet esse cuiunque & semper integrum. Quapropter votum contrarium non ligat, atque adeo iniustum est, non solum tanquam vanum, verum & tanquam de re Deo odibili, quandoquidem consilia sua impendio sibi placeant. Sed arguis. Non omnia opera quæ in seipsis consilia sunt, cunctis hominibus consilium est facere & ideo qui certus est non esse ad religionem aptus, vel ad peregrinationem, vouere potest non facere. Respondetur, tale votum non posse à culpa excusare. Nam qui impotens est faciendi, in casum vouet non facere, & qui quoquo pacto sperat posse iniquus est, dum se voto cohibet. Ob eandem causam nemini licet vouere aut iurare. senunquam aut ieiunaturum, aut peregrinaturum, mutuatuum aut fidei iuratum, aut quavis alia misericordiae officia nunquam indignis impensurum, quandoquidem ea facere, saepe sit consilium. Ne tamen complures condemnemus qui hoc consueuerunt, hoc intelligimus quando ea facere consilium fuerit. Nam omnibus mutuo dare & pro omnibus fidei iurare, non est consilium. Quis qui sic voueret. Non omnibus indiscriminatim mutuo, nihil mali voueret, sed qui diceret. Nulli neque villo casu. Ex his sit consequens, neque dicitur esse votum non vouendi, quoniam vouere in genere consilium est. At quoniam non cuiunque est semper consilium, licet votum facere non vouendi, nisi contra tali persona, aut cum talibus circumstantiis. Nihilominus si eo non obstante voueas, quamuis pecces, tenet tamen votum iure diuino & naturali, cui tu non poteras derogare. Colligamus ergo aemini licere huiusmodi, seu vota seu iuramenta facere, quoniam neq. facta tenent. Deus nanque ascensionem, teste Dauid disponit in cordibus nostris, non descensionem. Quo circa vouendi religio suoapte ingenio & natura insinuat est ad gradus promouendos homines in sublime, non ad retrahendum. Secundum gradus operum est, quæ licet non secum compatiatur maiora bona, ipsa tamen per se officia sũt,

neq. ipsorum vota votorumve implementationis impediunt, quin ascensus fieri possint ad sublimiora. Quocirca talium vota soluta sunt. Vt si quis voto se pauperum seruitio in hospitali mancipet, etiam si dicat, perpetuo manebo, hoc inquam votum est obligatum. Neque proinde obstat quominus ille si libuerit citra vllam dispensationem religionis fieri queat. In tertio vero ordine ea collocantur, quæ quamuis non sint formaliter religioni contraria, sunt tamen suapte natura eius obstacula, vt coniugale fœdus. Qui enim matrimonium semel contractum, maui, cõmigrare ad religionem viuente coniugo nequit. In dubium ergo vertitur, verum fas sit votum emittere in eundem coniugium? Et arguitur hoc esse licitum, postquam obiectum est bonum, ac virtuti legitimum, & cuiunque ante emissionem voti religionis integrum sit eligere quod maluerit viuendi institutum. Item, fas cuique est celebrandas a se nuptias iurare, quo quidem iure iurando deinde tenetur, ergo & quisque potest earundem votum emittere. Nihilominus respondet eiusmodi vota genere suo & obiecto non esse licita vt pote per quæ Deo offertur id, quod illi non est acceptum. Nõ animo ob id solũ, quod impeditur maius bonum, nam & matrimonium cõtrahere & cõsummare impedit religionem, sed quia per votum offertur quod Deo non placet, quatenus offertur impedimentum sui consilij. Itaque potest contrahendo matrimonium obstaculum religioni opponere, non tamẽ illud voto Deo dicere. Nam esse vouere nemo iure cogatur, compellitur tamẽ vnusquisq. viã Spiritui sancto per iam possibilitatem non occludere, quouq. statum mutes & firmes, si ei forsitan aliquando assilare dignetur. Sed eis, saltem licet votum emittere connubialis consortij circa copule consummationem, quoniam illud nulli est religioni impedimento. Respondetur, quod simpliciter votum emittit matrimonium, ex natura rei obligat se consummare alios casum deceptorijq. matrimonium esset, ob idque dum absolute emittitur, sp. est illicitum, si autẽ contingere possit, vt quis matrimonium voueret, quale fuit inter Virginem & Ioseph, alteri videlicet voto perpetuæ virginitatis vtinque ad iudicium, nihil aliud esset quam religionis officium. Contra hanc autem decisionem arguitur, dicitur De matrimonio bifariam mediani potest

Secundus gradus operum est, quæ licet non secum compatiatur maiora bona, ipsa tamen per se officia sũt,

sumus. Vno modo, vt est in generatio-
nis officium, & tanquam status quidam ac
viuendi institutum. Atque hoc modo in-
dubie fatetur nemini licere voto se illi
adstringere, quoniam est status inferior
excelliorem impediens, atque adeo abusus
est voti, quod esse debet semper felicitatis
frugis aut saltem minime illi obstans. Sed
altero modo consideratur in remedium
ad compescendam illegitimum libidinem.
Et hoc pacto arguitur, quod sit eius votum
licitum. Nam carnis illecebris obuiare iu-
stum & sanctum est, & coniugale commer-
cium ad hoc est etiam munus permittum,
nihil ergo in tali voto absurditatis inest.
Propter hoc argumentum Caietan. artic.
presenti intrepidus assuevit licere in tali
casu ac tali causa votum emittere matri-
monij. Et a seiscit contra se argumentum
ex S. Thom. in quarta distinctione; i. cui
multi adhaerent, adstruentes, quod non li-
ceat solum ad vitandam fornicationem
conijugij. Effet enim tunc coniugalis abu-
sus, qui in officium tantum concessus est.
At nihilominus responder, se nihil absur-
di in tali vsu agnoscere, quin obiectum esse
possit voti. Verum tamen quidquid sit de
vsu, dato inquam quod esset sola causa ca-
uendæ fornicationis licitus non tamen sit
inde consequens fas esset tale uotum emit-
tere. Non enim ratio quare non liceat, ea
sola est, quod obiectum per se non sit bo-
num, sed quod est impeditiuum maioris
boni. Et miror Caietan. hoc non aspexisse.
Liberum enim cuiusque est ac licitum
matrimonium inire, immo aliquando cõ-
siliu, quia melius est, vt ait Paulus, & con-
sultius nubere quam vri, & tamen ratio
quare non licet votum emittere est, quod
quandiu quis matrimonium non contra-
hit, liber esse debet, vt si episcopus sanctus
magis ei prosper assauerit, mutare mentem
possit. Et quod est ratio Caietani fallax sit pa-
ter, nam alias se quereret, quod liceret vo-
nere matrimonium quatenus est in officij
si quidem bonum est. Si ergo non licet, ga-
est impeditiuum religionis. eandem ob-
causam non licebit ut est in remedium al-
terius mali. Et confirmatur. Non obsta-
nti tali voto, possit uouens mutato propo-
sito ad religionem transgredi, ergo vanum
est atque adeo illicitum. Et ideo non pos-
sum de hac re Caietano non refragari. Vn-
de ad primum argumentum superius fa-

ctum iam responsum est, quod etsi conu-
biale sedus obiectum sit bonum & legit-
mum, tamen hoc tantum concluditur, qd
potest quisque illud inire, non tamẽ quod
possit votum eius emittere, quoniam van-
num esset, quando quidem eo non obsta-
nte, posset ille religionem proficere. Et pari-
ter ad secundum responderetur, quod etsi li-
ceat futuras nuptias iurare, nihilominus
non obstante iuramento, licet iuranti nic-
nachalem habitum induere, neque aliter
illud tenetur implere, quam si religiosus ef-
se non maluerit, aut sacerdos, qui melior
etiam status est, quoniam istæ conditiones
a iure semper intelliguntur proslire. Su-
perest autem postremum dubium, quan-
tum scilicet grauitatis in huiusmodi votis
insit quæ sunt contra consilia. Videtur
enim nunquam pertingere ad peccatum
mortale, ob id quod nullum obligat, atque
adeo neque vltimum sunt excellioris frugis
impedimentum, sicuti de illo diximus, qui
se hospitali uoto adduxit. Respondetur
autem tria in ipsis pensari. Primum est
obiectum ipsum & intentum. Cum enim
dare eleemosynam, & similia consilia, non-
nunquam ad limen præcepti pertingant
(tenemur enim quandoque eleemosinam
facere) si quis ita uouerit ut proponeret
nunquam eam largiri manifeste peccaret
mortaliter, quia proponeret facere contra
præceptum. Secundo, etiam consideratur
in talibus votis repugnantia diuinæ volun-
tatis, qua ratione quis uouet Deo tanquã
gratum id quod ingratum est. Et qui hoc
sciens ac prudens faceret, non dubiũ quin
peccaret mortaliter, essent enim manife-
starius abusus voti, posset tamen ignoras
excusari. At tamen si considerentur so-
lum tanquam impeditiuum maioris boni,
non habent aliam malitiam quam vanita-
tis, quia re uera non tenent. Quare non
videntur genere suo mortalia, nisi in odiũ
ficerent religionis, nam impia essent. Quod
si arguas, nullum prorsus habere magis
quam si uoueres seruire hospitali, nega-
tur simile. Quando enim obiectum vo-
ti etiam dum est executioni mandatum,
maiori bono non obstat, votum nihil ha-
bet culpæ. At vero licet uotum coniugij
ante eius consummationem nõ impediatur
tamen quia consummatio impedit, votum
uiniatur. Quod si arguas, licet iurare futu-
ras nuptias, quia semper intelligitur ex-
ceptio

Ad secũ
dũ arg-

Dubiũ
alterũ

Solutio.

Obie-
ctio.

Replica

Caieta.
Solutio.

Prima
ratio in
Caieta.

Confir-
matio.

Ad pri-
mũ arg.

ceptio, nisi iurans vouerit esse religiosus, ergo simili modo licet vouere matrimonium, respondetur, quòd quando promissio fit homini, etiam sub iuramento, iure intelligitur exceptio diuini consilij, sed quia votum fit Deo, illicitum est rem illi contrariam eiusdem consilij polliceri, nisi palam exprimeres exceptionem, scilicet voueo Deo matrimonium, nisi de me ipse salubrius quidpiam disposuerit. An vero votum licitum sit, dum pro sine honorum temporalium emittitur, ambigere nemo potest. Ut si quis quid voueat, si Deus illi prosperum iter dederit, veluti Iacob, Genes. 28. aut si dederit maritum, aut proles, aut victoriam tamen nonnulli nos haereticum irrideant, dicentes hoc esse coemere & mercari a Deo: cum tamen non sit nisi profiteri constantia nobis ab ipso prouenire, & ideo ecclesia orat pro huiusmodi bonis, quia vtilia nobis sunt ad vitam aeternam. Quare si uotum fiat sub conditione, puta, sic hoc mihi illudve acciderit, tunc ante impletam conditionem obligationem non parit. Secus si absolute fiat. Nam tunc etiam si intentio tua sit temporale illud adipisci, quamuis non adipiscaris, teneris. Ex his denum in calce quaestionis quam de uoti substantia instituius venari qui q. potest definitionem quam multifariam Doctores quarta distinctione 38. constitunt. Debet enim definitio & genus & differentia compedio continere, quae subinde tam formam explicet quam materiam. Est ergo votum promissio deliberatae voluntatis, Deo de his quae Dei sunt facta. Genus enim est promissio ex deliberatione & proposito proficiscens. Per hoc autem quod dicitur, Deo facta, ubi intelligitur, vel diuis, separatur a promissione, quae fit hominibus, constituiturque in religionis genere. Adiectum autem est. De his quae Dei sunt, ad explicandum consiliorum materiam, quae propria est ac peculiaris voti, licet extendatur ad praecipuum.

Ad primum igitur argumentum in contrarium respondere videtur S. Thom. quod in baptismo sit votum, quamuis illud non sit opus supererogationis, sed necessitatis. Dicitur autem, inquit, votum, quia voluntarie fit, sicuti cum quis rem praecipui vouet. Quod quidem in baptismo votum M. gister Sententia quarta distinctio. 38. appel-

lat votum commune. Attamen videtur hic differre Cai. etanus, non est proprium votum, quasi praecipuum adiectum, idque multis rationibus comprobatur. Primum, quod Christianus ut aegrediens Christianismi praecipuum, non duplici, sed simplici peccato de inquit, quod manifestum signum est illius nos non obligari nisi lege simpliciter, nullo luperaddito uoto. Mox ex verbis illis patet constat. Interrogatur enim catholice minus, an abrenuntiet Sathana, & an velit baptizari, & an credat, & respondet, abrenuncio, volo, & credo. Illa autem uerba tantum modo sunt professio legis & religionis Christianae, & assumptionis noui status, quae quidem non sunt signa noui uoti. Postremo id confirmatur, quia baptizari est necessaria obligationis praecipuum, vouere autem est liberum arbitriumque opus consilij. At non pluribus opus est. Nemo enim unquam cogitauit sic baptizari esse votum, ut sit obligatio nouae obligatione praecipui adhinita. Sicuti dum sacerdos vel monachus sua statuta profitentur modo seruanda castitatis, quae est in praecipuum nouum per uotum adiungunt, sed dicitur votum commune, pro eo quod Christianus est quaedam religio ad quam omnes homines tenentur, atque adeo in baptismo eandem eadem profitentur religionem, sua nimirum nomina in talem malitiam conscribentes. De Iacob autem cum Deo uouit, quod fortius ei esset in Deum, dicitur est, vel quod se uoto ad id ad quod lege tenebatur, religio sua adstrinxit, vel certe uouit nouum consilij cultum. Unde subdit. Cunctorum quae dederis mihi, decimas soluam tibi.

Ad secundum de Iephthe, cum Hieronymo respondetur, fuisse in uouendo statum, quia discretionem non habuit, atque enim reddendo impium. Sunt enim, ut ait D. Thomas, nonnulla, quae non modo genere suo bona sunt, verum & in omnem euentum, qualia sunt virtutis opera. Alia vero non solum mala in genere, verum & in omni casu veluti, illa quae sunt genere suo mala. Quorum ideo priora tunc quaeque absolute vouere potest, posteriora uero, nullo pacto. Sed alia praeterea existunt quae etsi genere suo sint bona, & secundum hoc legitima voti materia, possunt tamen in euentum exire sinistram, tale fuit illud

illud quod Iephte vouit, vbi nota opus illud non fuisse indifferens, nã indifferencia iam supra ab acta sunt a materia voti, immo fuit genere suo bonũ, vtpote immolare Deo. Verũtamen qm̃ immolationis materia non fuit ab ipso præfinita, sed dixit. Quicunq; primus fuerit egressus de foribus domus meæ, cum holocaustum offeram dño, votum prudenti caruit discretione. Et similia sunt in discretis votis, cum sub nota vniuersalitatis proferunt, Videlicet voue quidquid a me pauper petierit, illi porrigere. Nã forsã a te gladium petet ad patrandũ homicidium, vel aliud qd̃ largiri nõ decet. Ea propter hmoi vota in illis euentibus quæ iure naturæ licita nõ sunt, neutiquã obligant. Atq; hac de causa Iephte fuit Iephte votum implens. Qm̃ illud suscipere natura de pecude intelligebatur, vel armento, deq; alijs animalibus sacrificio offerri consuevit. Neq; videtur vlla posse ignorantia excusari, eo qd̃ non modo hominem contra ius nature, verum & gnatam ruculentã adegit. Ea propter quod in eius historia præmittitur, videlicet spiritus sanctus factus est super Iephte, neque ad voti emissionem, neque ad eius solutionem est referendum, sed ad id quod diuino zelo animatus Ammonitas Dei hostes adortus est. Et quamuis eum inter iustos antiquæ legis Paulus commemoret, non inde fit consequens, nullum admisisse delictum. Recenset. n. & Sansonem & Dauidem, quos constat nonnunquam fuisse collapsum, tum quod alias iusti fuere, tum propter egregias eorum victorias. Ad tertium respondetur, neque votum macerationis corporis, neq; aliud quocunq; tenent, nisi quatenus est virtutis opus. Quare dum prudentiæ lineam exorbitant, obligare cessant. Quocirca Paulus ad Romanos. 12. suos alumnos commonefacit, vt exhibeant corpora sua hostiam sanctam, viuentem, Deo placentem. Ac tum demum addit. Rationabile sit obsequiũ vestrum. At vero quia homines, inquit sanctus Thomas, in his quæ ad seipso attinẽt, plus sibi nimio iudicantes indulgent, cõsultius est, vbi de hac re dubium ingruerit præfati iudicio subdi. Percontaris autem quod nã erit iudicium transgressæ lineæ in huiusmodi votis? respondetur non esse aliud quam dum ius nature reclamation. Non dico quod vbi ius nature non præcipit ta-

lia ieiunia & operum asperitatem, non sint talia vota licita, alias neque quadragesima esset licita, sed quando id quod facis, legi nature aduersatur, nempe quando afflictatio in homicidium vergit, tum voti obligatio aboletur. De alio vero argumenti membro, nempe de rerum indifferencium votis iam responsum est nihil valere, quare aliquando deridicula sunt & muliercularum ludicra, quin vero aliquando execranda, vtpote quando sunt seu sortilegia & superstitiones vel deliramenta vel sacrilegia.

QVÆSTIO II.

DE VOTI VIGORE, AC virtute.

S.Tho. 2.2. q.88. artic. 3.

ARTICVLVS I.

Utrum omne votum obliget ad suã obseruantiam.

Onstituta voti substantia, sub sequitur de eius vigore & virtute indagare. Ac primum quaeritur de eius vi obligandi. An videlicet omne votum sit obligatorium? Et arguitur a parte negatiua: Votum vt dicebamus est promissio Deo facta, promissio autem simplex quæ sit hominibus nõ obligat. Nã iure civili nõ oẽ promittens soluere cogitur, Deus aut cum bonorũ nrorum nõ egeat, non censetur vrgentior promissorum exactor quã sit homo, ergo neq; semper votũ obligat. Secũdo arguitur. Si votũ esset obligatorium sequeretur qd̃ nullus votentium meus a voti prauaricatione valeret eos excusare, quia sicuti nullã Dei legem metus causa violare licet, ita neq; vllum suscipere votum qd̃ non optima fide soluas: consequens tr̃ est falsum, eo qd̃ votum, spontaneum esse debet, voluntati autem, auctore Aristoteli, metus obstat. Tertio, Nemo ad impossibile obligatur, vsu aut nonnunquã venit vt qui aliquid vouit, explere votum nequeat, nempe aut qd̃ ex alio dependet, vt si religionẽ vouit ad quam monachi eum admittere renunt, aut si mulier quam virginatatem vouerat, ipsa deinde amisit, vel

Primũ arg.

Secũdũ.

Tertiũ.

- dum qui pecuniam uouerat, ad mendicitatem redactus est, ergo non semper votum obligat. Præterea quarto, Si votum omne soluendi nexu colligaret uouentem, sequetur quod omne votum illico esset implendum, nam quod debes, statim reddere congeris, non tamen omne votum statim reddere necessum est, ut puta quando sub conditione fuerit emissum, ergo non omne votum obligat. Quinto arguitur, Si votum omne obligaret, consequens fieret tunc quod quis posset subditum obligare, ut patet filium: tum etiam quod qui per se non posset implere, teneretur id per alium facere, quod uideretur absurdum. In contrarium autem est illud Eccles. 5. Quodcumque uoueris redde. Multoque melius est non uouere, quam post votum promissum non reddere. Nam unum est consilium non capere, alterum uero iustitiam præuaricari.
- Concl. ratiua.** Questionis solutio facilis est & clara, quæ in unica conclusione consistit. Votum genere suo & obiecto sub reatu lethali criminis sacrilegijque obligat. Probatur, naturalis non conuincit ut promissi fides seruetur, unde ut Cicero. 1. de Offic. ex quo id Aug. in epistola 19. ad Hieronymum desumpsit, Fides, inquit, duabus suis syllabis significat, ut fiat quod dicitur. Quod si homines hac lege inter se tenentur, longissime restrictius tenentur Deo, tum ratione dominij, quod creationis iure in nos habet, tum etiam ratione beneficiorum, quibus nos in dies accumulatur. Ex his namque arctissimum fidelitatis vinculum nascitur, quo homines tenentur sua Deo promissa persolvere. Unde Sapiens, displicere, inquit, maxime Deo infidelem promissionem. Hinc ergo fit votum obligare sub reatu culpæ mortalis. Nam etsi uouere opus consilij sit, nihilominus reddere est actus iustitiæ, quæ citra charitatis iniuria violari non potest, cum sit inter homines maxime necessaria. Quidquid autem charitati aduersatur per quam anima uiuit, est peccatum mortale. Et secundo reatus augetur ratione vulneratæ religionis. Promissio quippe facta hominibus obligat iustitiæ vinculo, illa autem quæ fit Deo, insuper ratione religionis. Et igitur uouere Deo, religio, atque adeo id reddere, iustitiæ actus, religione insignitus. Ex utroque ergo capite votum genere suo obligat sub reatu mortali. Nihil in conclusio-
- ne reliquum sit ambiguitatis, sed hoc unum quod omnibus præceptis ueneriale est, explorare id possumus de voto. Vtrum ratione leuitatis materiæ fieri possit, ut voti transgressio non sit nisi uenialis culpa. Videtur enim a parte negatiua id facere quod votum strictioris est vinculi quam iuramentum, maioremque adeo sanctitatem præ se fert, iuramentum autem nullum nunquam ratione materiæ sit ueniale, sed in omni indiuiduo est mortale. Ex altera uero parte, cum cõe sit omni præcepto possit fieri ueniale, apparet & idem huic competere. Atque ita indubie consistendum arbitror. Et ne quis forsitan propter religionis sanctitatem id credere id reformidet, ego met mihi sic probō. Votum est quædam lex quæ ex hominis uoluntate dimanat, quam si quislibet sibi ponit, ergo non aliter obligare debet, quam si lex esset ab ecclesia uel a Deo ipso posita. Imo uigentior uidetur legis necessitas quam voti, lex autem etiam si genere suo obliget sub reatu mortali, ratione tamen leuitatis materiæ rigorem remittit, ut eius transgressio non sit nisi uenialis. Futuri enim genere suo est mortale, sed nihilominus furari unum obolum, non est nisi ueniale. Aequa ergo ratione si ego uoueo non furari, tunc unum obolum sumptuere, non erit nisi ueniale. Quod si dicatur religionis celsitudine hoc non permittere, profecto id non uideo, quandoquidem præceptis fidei & charitatis id minime reponeret. Secundo. Transgressio voti quando non est plena delibatio, potest inde fieri uenialis, ergo & ratione materiæ. Tertio. Si quis uouit quotidie recitare oratorium, propterea quod omittat unum aut duo, non peccaret mortaliter, quia non quæ lex Ecclesiastica, imo diuina cum maiore rigore nos obligat: ita os psalmos persolvere. Conclusio ergo non est dubia, ubi præmittitur tenuis particula illius quod uoueras. At dubium superest, quando totum id quod uouisti, est res leuis. Ut si ipse pondisti erogare pauperi unum obolum, aut dicere unum tantum Pater noster, utrum horum omisso sit mortalis? Et facit pro parte affirmatiua, quod tunc cum totum omittas, fidem frangis. Nihilominus arbitro huiusmodi omissione non esse nisi uenialem. Nam dum materia leuis est, nihil refert, totumne sit obiectum uoluntatis. Quocirca si uotum emissum quotidie dicitur.

Alcendinum Credo, et si id quotidie omit-
 ras, nunquam moraliter delinquit. Secus si
 fortasse voto sponderis quotidie obo-
 lum erogare pauperibus, tunc enim licet
 nec vnus solutionis nec duorum omis-
 sio sit mortalis, tamen quod hodie non tri-
 buis, cras teneris. Quare tibi debiti sum-
 ma excreuerit mortalis sit culpa. Per hæc
 ad id quod supra tetigimus, respondemus
 nimirum quod si quis voueat vnum veni-
 nale cauere peccamen, tunc illud commit-
 tere, gemina erit venialis culpa, quoniam
 in hisce lege veritas non se homo cogitat
 obligate nisi legis instar. Vnde si lex non
 obligat nisi sub reatu veniali, videtur vo-
 uens non aliter se obligare. Enimvero
 (quod hic considerarius meditari debes)
 non est in vouentis arbitrio solum sub re-
 atu se mortali aut veniali obligare, sed cul-
 pa qualitas ex quantitate & necessitate obie-
 cti perpendenda est. Contra hoc autem est
 argum. Stat quod ludere, verbi gratia de-
 cem aut viginti ducatos ante emissum vo-
 tum non sit nisi veniale, quoniam prodigi-
 galitas genere suo non est nisi venialis, &
 ita post emissum votum, si mortale sacri-
 legium. Respondetur nos non ire inficijs,
 quin id quod antea erat veniale, efficiatur
 quandoq; mortale per votum. Nam quod
 non erat malum, puta non dare elemosy-
 nam, emissio voto esset mortale. Imo forte
 ludere illam pecuniam, esset virtus ante
 votum, & post votum mortale. Sed dico,
 quod est respiciendum ad quantitatem.
 Vnde postquam iam non ludere, virtute
 constituiti in genere religionis, sciustitue,
 in quo antea non erat, perpendenda est
 obiecti quantitas & dum illa est grauis, erit
 mortalis. Difficultas ergo quæstio. non in
 ipsa, sed in argumentorum solutione tota
 consistit. In primo quippe insinuat dubi-
 um superius tractatum, an videlicet sim-
 plex promissio homini facta sit obligato-
 ria? Et cum simpliciter audis promissio-
 nem, illam intellige, quæ nec ratione ali-
 cuius debiti precedentis sit, nec iuramen-
 to firmatur, sed cum quis sua sponte simpli-
 ci verbo quidpiam amico pollicetur. Et
 quidem quod in eiusmodi promissione quæ-
 dam semper sit obligatio, nemo est qui am-
 bigat, quoniam ad minus est assertio, quæ
 si se non compleas, mentitus es, mendacium
 aut vniversum delictum est, si rem venia-
 le, sed dubitatio est an genere suo obliget

sub mortali reatu? Et quidem Caiet. 2. 2.
 cum q. 28. tum euidentijs q. 113. non aliam
 vim obligandi agnoscit in simplici promit-
 sione, quam hæc modo insinuata. Putat
 inquam, promissionis obligationem non
 ad aliam pertinere virtutem quam ad il-
 lam quæ est moralis veritas, scilicet verum
 dicere, ob idque nõ adimplere genere suo
 nihil aliud est inquit quam mendacium.
 Quapropter ex obiecto non est mortale,
 nisi aliunde fiat perniciosum, vt si vouisti
 rem quæ multum alteri referebat, puta
 suppetias amico ferre aduersus hostem aut
 filiam eius ducere, quod non te comple-
 ueris. At vero in contrarium vire videtur
 ueritas, nempe quod promissio simplex ge-
 nere suo obliget sub reatu mortali, nisi ex
 leuitate materiæ efficiatur venialis. Et ra-
 tio habet contrariam eidem Caiet. radicem.
 Enimvero promittere non pertinet sim-
 pliciter ad virtutem veritatis, sed reducitur
 ad commutatiuam iustitiam. Non enim
 est vt unquam verum asserere, sed obstrin-
 gendo alteri fidem. Quare vt ait Cicer.
 in 1. de offic. fides hæc non solum ad iusti-
 tiam attinet, verum est ipsissimum iustitiæ
 fundamentum, cui omnia hominum pa-
 cta conueniuntque nituntur. Ex hoc ergo
 arguitur. Peccatum, quod genere suo cha-
 rian aduersatur, est mortale, eiusmodi au-
 tem est promissum non soluere, quando-
 quidem est iustitiæ subuersio, quæ ligamẽ
 est ciuitatis humanae. Est ergo genere suo
 peccatum mortale, utpote per quod in-
 gens detrimentum proximo inferitur, qui
 suam fidem promittenti adhibuit. In-
 super promissio Deo facta, obligat sub re-
 atu mortali, non solum quatenus culus est
 religionis, verum etiam quatenus officium
 est iustitiæ, ergo illa quæ fit homini, quia
 quantum ad hoc, eiusdem sunt generis.
 Ad hæc uniuersarum gentium existima-
 tio est fidei uiolatorem, ueluti scelestum
 hominem execrari, uox autem publica, est
 uox nature, ergo obligat sub reatu mor-
 tali. Vnde quod ait Salomon, Deo displice-
 re infidelem promissionem, ubi notatur
 mortale delictum ad oem extenditur, etiã
 quæ fit homini. Quod si uerbum S. Thom.
 obijcias, dicentis hic promissione obligare
 tantum secundum honestatem, ubi uidetur ex-
 cludere, obligatione iustitiæ, nam sic solet
 usurpari honestas pro eo quod non est ad
 iustitiam necessarium. Respondetur quod
 non

Caiet.
 sciencia
 Promif-
 sio sim-
 plex ge-
 nere suo
 obligat
 sub mor-
 tali.
 Probõ.
 Cicero.

Ratio al-
 tera.
 Postre-
 ma rõ.

Obie-
 ctio.

non

non accipit honestatem, vt excludat iustitiam, sed vt excludat ciuile forum - Non inquam negat, quin sit obligatio iustitiae, sed insinuat, quod quantum ad ciuile tribunal, non sufficit simplex promissio, nisi sit vel iuramento vel scripto vel testibus firmata. Immo & quantum ad honestate iustitiae in foro Dei accedere conditiones possunt quae vim obligationis tollant. Vt si quod tibi promisi, tibi postea sit inutile, aut nocuum, vt si gladium tibi promisi, quo postea video te uelle abuti. Aut si promittenti factum est impossibile aut perniciosum, vt si promisi pecuniam, quam postea ob infortunium reddere non possum. Aut si mihi ingratitude signa exhibuisti. Contra hanc autem promissionis obligationem stare videtur testamentorum ritus. Quadiu enim testator viuir, legata oia mutare libere potest, neque obligatus censetur illa soluere, & tñ iuramentum quoddam videtur promissi genus. Respondetur autem legata non esse proprie promissiones, quae vllam habeant firmitatem vsque ad testatoris mortem, quam vt ait Paul. testamentum confirmatur. Quare oia ad illum sunt articulum referenda. Praeter haec ex superioribus recolendum est, simplicem assertionem futuri non esse semper promissionem. Si n. dicas faciam, id tm exprimens, qd in proposito habes, non subinde obligaris nisi illo id sensu proferas, quod est promitto facere, vt puta dum quis ex te quidpiam petit, & respondes faciam. Alias iam supra diximus posse te mutare propositum. Aliquantulo autem difficilius dubium est, an promissio quam apud te sola mente homini facis, sit obligatoria. Vtilis est Th. ar. 1. id negare dicens promissionem, quae ab homine fit homini, non posse fieri nisi per verba. Cuj & ratio suffragatur: Nam obligatio est inter duos, homo autem non loquit homini, nisi verbis aut extèris signis, ergo non se aliter valet alteri deuincere. Hoc forte problema est, stando in iure merito naturae & in conscientia. Nā in foro exteriori manifestum est mentalem obligationem, imo neque oem quae fit absentibus ligare. Sed in conscientia de vtraque forse parte opinari quisque potest. Et quamuis rarissime id vsu veniat, nihilominus si conringat, necesse est scire an promittentis conscientia ligata maneat. Et qd sit obligatoria profecto sunt argumenta non poenitenda,

Primum. Voces sunt signa conceptuum, si ergo vox obligat, non est nisi ex vi conceptus. Et cum mentalis promissio locutio vere sit non potest si non implentur, carere mendacio, quod intrinseca ratione elicitur est. Mox. Qñ sola mente de te deliberasti, vt illamq. facere proposuisti, nondum obligatus es, ergo si his mente loquendo adhibeas, Promitto tali indigenti amico talem pecuniam, aliquid obliganti amico talem pecuniam, adieci. Tertio, Si tam promissionem in mente intramento firmasses, vinctus remaneres ad soluendum, & tñ iuramentum promissorium non obligat nisi virtute praecedentis promissionis, ergo promissio obligabat. Quarto, si postea nullam aliam concepisses mente promissionem, sed illi amico postea notificares, dicens. Nihil tibi nunc promitto, sed tamen heri tibi apud me hoc pollicitus sum, vide an promissum acceptum habeas, tunc obligatus videtur, ergo virtute prioris promissionis. Quinto, Si furdo nihil audiente aliquid verbo promittas, similiter si in praesentia vnus dicat. Ego tali absentis amico hoc promitto, promissio in conscientia videtur tenere, quidquid sit de foro ciuili, ergo etiam si in mente, quae est promissio in absentia. Quod si contra arguas, Promissio pendet ex exceptione alterius, ergo antequam se nouerit non tenet. Fateor equidem, sed tamen quod contendimus, non est aliud quam qd ille qui alteri mente promissum tenetur id ei significare, & si voluerit acceptum, tenetur ei reddere. At vero quando promissio est mutua, puta, do ut des, facio vt facias, vt est coniugalis consensus, tunc non sufficit mentalis nisi vtrique patri extèris constet. Et pari iure nullus alius contractus teneret, puta emptionis aut venditionis, nisi extèrne significarentur consensus. De simplici autem promissione videtur argumenta nonnulla suadere probabilitate, at probabilius forte est, eam que sola mente fit, nō obligare, nam antequam alius locuerit, potest rescindi & mutari, vt lib. 4. q. de trasl. dñio. me dixisse memini, ob id quod cum naturale sit hominibus verbis aut signis suos significare conceptus, ante significatam promissionem nulla videtur obligatio resultare. In secundo argu. arguitur de metu. Hoc n. cōstitutissimum est quod votum debet esse voluntarium. Voluntas autem ignorantia, vis, & metus obligans,

Solutio.

Argum.

Ratio.

Difficultas altera.

Ratio dubitandi.

¶ 1. Ethic. auctor est Arist. Et quidem de ignorantia art. 1. dictum satis est. De metu ergo restat impraesentiarum hoc pacto respondere. Primum in confesso est, metum obviare, ne votum obliget ratione iam dicta, quia tollit voluntarium. At vero cum metus multiplex sit, dubium restat, utrum omnis eandem vim habeat impediendi: nam solenne est in mortis periculo vota facere, quae quidem nefas esset re non complere. Distinguitur ergo duplex metus: alter forinsecus inculsus: alter vero ab intrinseco ortus. Et quidem forinsecus imminens impedit ne votum obliget nisi post liberetiam habeatur & firmum: ille autem qui est ab intrinseco obligationem, non tollit. Distinguitur est receptissima, non modo Theologis, verum & Iureconsultis. ut patet apud Panor. c. sicut. 2. de regula. Quia vero ambiguntur conclusiones, sanctiones sunt iuris canonici. Prima siquidem habetur in c. Relatum, de his quae vi met. caus. suat ubi mulier quae coniugis metu votum emisit, religionis absoluitur. Secunda vero habetur eod. citato c. sicut. de regula. ubi clericus qui nimia aegritudine monachatum vouerat, cogitur esse Monachus. Sed est per specte expendendum, quoniam impraesentiarum censetur metus ab extrinseco qui excuset. Haud enim satis est ut a re extrinseca incutiatur: nam votum emissum in naufragio, metu turbati maris, tenet, neque requirit incuti ab homine, nam qui in vincula coniectus aut in suspendium, raptus votum emittit, licet metus sit ab homine, ligatus manet: sed requiritur quod incutiatur per iniuriam. Neque vero id satis est: nam si Tutca te habet captivum, & Deo votum facias aut diuixi Virgini, quae te inde eripiat, re vera tenet. Et similiter si natus ab hoste in conflictu votum facias, ut illeptus euadas. Requiritur ergo quod incutiatur ab homine per iniuriam intendere extorquere tale votum: pura si dicat. Occidam te nisi voueris. Quocirca inde ratio huius discriminis elicitur, quod metus ab intrinseco extortus, a Deo offertur, qui nemini facit iniuriam: ille autem qui ab homine infertur, ex iniuria nascitur. Sed licet forsitan eodem recidat genuina ratio est, quod votum per metum ab extrinseco non est voluntarium, sicut alterum: qui enim vouet extrinseco metu perculsus, nulla id ratione gratum habet quod vouet, & ideo non sua

sponte illud acceptat, sed quo se ab hoste defendat, quando vero metus est ab intrinseco, quia nulla existit pugna cum hoste, gratum habet illud vouere, ut patrociniū mereatur diuinum, quo liberetur a periculo. Et ideo est alia ratione voluntarium, quam prius. Et exemplo in super ab hominibus ostenditur id tenere. Dum. n. grauius iacens metu mortis amplam medico si euaseris polliceris mercedem, ideo votum tenet, quod illud medium eligis, ut ferueris, multo ergo melius tenebit votum emissum Deo. Huic nihilominus veritati nonnulla obijciuntur argumenta. Primum est. Iuramentum extortum per metum est cadentem in constantem virum profus obligat, votum autem genere suo, quia ut Deo, maiori rigore ligat quam iuramentum, ergo simile votum obligat. Negatur consequentia. Nam etsi votum propterea quod fit Deo, coactius vinciat, quam iuramentum, quod fit homini, tamen iuramentum aliam habet obligandi naturam quam votum. Nam voti obligatio ex nuda pedit puraque vouentis voluntate, & ideo metus eidem voluntati obiectus, tollendo voluntarium, tollit obligationem, vinculum autem iuramenti non ex voluntate iurantis, sed ex natura iuramenti resultat ac pendet. Est enim reuerentia haec debita diuino nomini, ut quod iuras nunquam falsum esse sinas quomodocunque id iures, dummodo sis mentis compos. Sed de hoc iterum subsequenti lib. q. 1. art. 1.

Secundum argumentum est: Consensus per metum forinsecus expressus, vere consensus est. Ait enim Aristot. 3. Ethic. quod qui in naufragio fluctibus suas merces committit, simpliciter vult, licet conditionaliter nollet, ergo votum simpliciter est voluntarium, atque adeo tenet. Non defunt è Iureconsultis, qui huic argumento manus dent, nimirum fatentes quod si vouens habuit consensum quocumque fuerit metu coactus, tenet in conscientia apud Deum. Secus autem in foro ecclesiastico. Opinio est Panor. in c. Cum iocū. de sponsa. cui stipulatur Syluest. in verbo, metus, §. 8. unde ad illud c. relatum, de his quae vi metusve caus. si. respondeo, quod Papa mulierem illam quae metu nouerat, absoluit, praesumens non habuisse consensum, si uilique ratione absoluit Ecclesia eos qui legitime timorem probant, quos

Primū argum. contradic. tū

Secundū arg. Aristot.

utque

Solutio
Panor.
Chryso.
Resolutio
Panor.

viique si constaret habuisse consensum, non absolueret. At vero salua Doctorum grauium existimatione male coniciunt, immo quamuis reus fateatur se habuisse consensum, si tamen metum legitimis eo probet testibus, in more est, vt absoluat. Et simili probatur exemplo in matrimonio, quod quoties metu cadente in constantem virum celebratur, irritum habetur in foro ecclesie, vt patet c. cum loco, & c. veniens, de spon. & 2. j. q. 5. can. notificasti. Et ratio est, quod cum voti obligatio non nisi ex arbitrio vouentis ortum habeat, naturale est vt dum voluntas, illa necessitate compellitur, votum non sit legitimum, eo praesertim quod votum est opus consilii, cui metus vtique repugnat. Ex quo fit, vt idem metus, qui impedit dum votum emittitur, ne obliget, culpam et eiusdem transgressionis, excusatione abluat. Exempli gratia, Si vouisti die Sabbathi ieiunare, aut non ludere, aut eleemosinam largiri, & postea tibi metus mortis incurritur, vt contrafaciens, tunc contrafaciendo excusaris, nisi in contemptum religionis tyrannus tibi eam minaretur. Nam causa, quae promissioni obstaculo est ne obliget, excusationem eadem affert transgressionis. Praeterea id probatur ratione supra formata, nempe quod votum non obligat, nisi ad modum legis, lex autem ecclesiastica ad ieiunium non eo rigore compellit, vt nos extendat pro sui obseruatione in mortem adigere, nisi infidelis tyrannus eam nobis in legis contemptum comminaretur. Grauius autem intricatiusque dubium impraesentiarum est vtum huc quod dictum est, nempe metum extrinsecus per iniuriam oblatum voti obligationem impedire, in vniuersum de omni metu sit intelligendum, siue grauis sit, siue leuis? Et in primis consensus est omnium vniuersalis, metum omnem cadentem in constantem virum illam tollere voluntati rationem, quae ad obligandum est necessaria, sed nondum satis est apud omnes compertum quisnam consensus sit metus cadens in constantem virum.

Corollarium.

Vulgari enim quorundam Iuriconsultorum, immo & Theologorum opinio est, quae prima fronte imaginem veri praesertit, nempe metum cadentem in constantem virum, eum esse, cui vir constans non succumbit, vt sciat quod non debet. Haec autem definitio tum falsa est, tum & principium petere apparet. Fieri enim inde conueniens nullum metum quantumvis atrocissimam mortis, ob quem homo naturaliter legem, ac diuinam transgredere, cecidisse esse cadere in constantem virum, quoniam qui villo impulsus metu talem transgreditur legem, non est vir constans. Obligat enim nos virtutis ratio, vt potius mortem feramus, quam furari, aut mentiri, aut quid simile, quod intrinseca ratione vitium est. Et tamen profecto metus mortis genere suo cadit in constantem virum, vt res ipsa per se patet, cum terribilium eorum terribilissimum sit. Et quod definitio eadem principium patet, inde liquet, quod cum quaestio esset an metus abluat matrimonium, aut voti obligationem tolleret, ob id quod cadens esset in constantem virum, facile pateret subterfugium dicitur talem metum in constantem virum non cecidisse, propterea quod ob talem metum id fecit quod non debuit. Igitur de consuetudinem legitimam eiusmodi metus, vox non ipsa docet. Metus enim ille est cadens in constantem virum, quem viri constantem secum patitur, scilicet, quem stat virum constantem sine suae fortitudinis viruperationem habere, ita vt non repugnet esse viri constantem, & sic metuere, nam vna pars fortitudinis est, timere vbi oportet. Sed est apprimè animaduertendum, quod nullus metus quantumvis in virum constantem incidere solitus, a culpa transgressionis excusat diuine legis, & naturalis. Vnde est mortis metus puellae oblatum, vt stuprum patiat, vere sit cadens in constantem virum, quia fortissimum id femina metuere poterit, nihilominus si ob talem metum consentiret stupro, non esset constans. An vero eiusdem causa metus ieiunium frangere ecclesiasticum, vel Missam die festo celebrare audire, non esset inconstans, quia huiusmodi leges Ecclesiasticae cum tanto rigore non obligant, vt illarum semper gratia morte appetamus. Non ergo ob id quod quis metui succumbat, definit esse cadens in constantem virum, quoniam tunc metus extrinsecus succumbens non ideo, faciat contra id quod debet. Tale ergo me tuum genus est, quod voti obligationem tollit. Haec tamen hic pacabitur lectoris solertia, sed quaeret forte vterius, vnde perpendendus est metus, vt cadere cogoscatur in constantem virum.

Graue dubium.

Vtrum, scilicet

Opinio Iuriscōsultorū.

Vtrum, scilicet

scilicet in indivisibilis metus consistat, i-
demque sit vnicuique. Ad hoc ergo respon-
detur. Trinum esse caput, unde tale iudi-
cium sumendum est. Primum scilicet ex
parte obiecti. Timor enim mortis, que om-
nium est temporalium truculentissimum
malum, cadere existimatur in constantem
virum. Atqui nomine mortis, exilium quo
que & perpetui carceres comprehendun-
tur. Quia vero & insignis infamia, quam
homines formidare nihilominus quam
mortem assolent. Secundo id pensatur ex
parte modi quo metus incutitur. Si enim
femina tibi, vel puer, vel inermis homo
mortem comminaretur, metus ille non ca-
deret in constantem virum. Sed tertio
(quod attendere hic considerandum est) id
etiam perpenditur ex parte subiecti. Ete-
nim virorum ista constantia non consistit
in indivisibili, sed suam habet latitudinē.
Haud enim aut Thesei aut Herculis stre-
nuitate polleere omnes aut debent, aut pos-
sunt. Et nihilominus linea, extra quam nō
esset constantia. Metus ergo, qui tecum il-
lam compatitur constantiam, que in rail-
lam includitur latitudinem, est cadens in
constantem virum. Quocirca metus qui
feminam excusaret, aut senem calore san-
guinis iam delitutum, non excusaret vi-
rum alium. Vnde nomine viri intelligitur
animi robur pro cuiusque conditione. Ex
quo fit, quod si puella religionem ingredi-
tur parentum metu, pro eius conditione
atrocis, nempe quia illam & verbis & re ni-
mium tractant aspere, nisi in monasteriū
se permittat obtradi certe votum tali con-
sensu emissum non teneret. Sibi ergo suis-
que liberis parentes consulant, vt eiusmo-
di rigorem cogendi remittant. Quo ergo
tandem rem concludamus, metus levis, pu-
ta remissior quam qui cadit in constantem
virum, nec voti obligationem impedit nec
eius transgressio nem excusat. Quod si ar-
guas, neque eiusmodi vota esse prorsus spō-
tanea, cum ratione metus fiant. Responde-
tur, metum leuem in rebus spiritualibus,
puta in voto & matrimonio, non existi-
mari metus nomine. De iure autem & fo-
ro civilis nihil hic disputamus, sed ad le-
ges & iudicia leuiores remittimus, quif-
nam metus contractum vitiet, quis vero
minime.

Tertium arg. quod apud D. Tho. secun-

dum habet locum, complures aperit dice-
di materias. Prima est de illis, quibus possi-
bile est votum implere, seu quod citra
suam culpam in tali sunt impossibilitate
constitui, seu quod sibi viam præcludunt
seruandi promissum. Et primum mem-
brum ad illum spectat, qui religionem vo-
uit, quam sibi refragantibus monachis,
profiteri non est possibile. De quo censet
S. Tho. distinguendam esse. Aut enim eius
modi hominis intentio fuit vouere religio-
nem in genere, & principaliter licet ex pe-
culiari deuotione hanc postmodum ele-
gerit, aut princeps eius propositum fuit, se
obligare ad hanc religionem vel ad hanc
locum. Atqui priori casu tenetur ingres-
sum illius monasterij bona fide & diligen-
tia procurare. Quod si illic non admitta-
tur, tenetur adire aliud, ac dequum si ad il-
lam religionem non pateat sibi aditus te-
netur aliam ac subinde aliā tentare, vt per
se non stet quo minus habitum induat.
Sin vero vouendi intentio non fuit nisi ad
talem domum, uel ad talem religionem, in
de uel repulsus uel exclusus, non tenetur
aliam adire, sed liber est a uoto. In his er-
go primum omnium perpendendum est
obiectum uoti. Vouisti religionem in ge-
nere. Itaque in obiecto uoti non posuisti
hanc uel illam, tunc licet magis in unam
sis quam in aliam propensus, non tamen
ad illam magis es obligatus, quam ad aliā.
Si tamen in obiecto non solum genus re-
ligionis, sed hanc expresse statuisti, illam
debes prius aggredi, & inde repulsus alias
adire. Igitur si uotum tuum fuit, hanc sin-
gularem domum ingredi, forte in qua stu-
dium uiget, & repulsi a monachis pare-
ris, nullatenus alium explorare teneris, e-
tiam eiusdem ordinis, quamuis obserua-
tione præstantiorem, neque ullum in con-
trarium scrupulum tibi ullus iniiciat, quia
uotum tuum non fuit emissum alio religio-
nis inuitu, quam huius conuentus. Quare
sicut eadem uigeat in alio religio, nihil ad
te. Pari iure si uouisti talem religionem,
nempe nostram, aut diui Francisci, aut sin-
gulariter aliam, teneris quidem conuen-
tus aliquot circumire, & si non admittaris,
non teneris ad alia. Si autem in genere uo-
uisti religionem, tunc teneris alias tentare.
Sed est dubium, utrum teneris circumi-
re omnes conuentus & religionis? Appa-
ret.

Dubiū .

Soto, de iust. & iure. Tt ret

ret enim sic esse nam postquam votum emisit quod ex omnibus pendet, explorare omnes debes a quibus votum tuum pendet. In contrarium facit, quod tunc debes omnem totum peragere, quod quam molestissimum onus esset. Item si in conveniendis bene institutis non esset receptus deberes eum ingredi, ubi religio, iacet, quod tuae salutis non esse turum. Respondetur ergo primum, quod unusquisque suam cum primis debet intentionem consulere qualisnam fuerit, nam si tantum fuit illis religionibus se addicere, quae sibi erant circumstantes & notae, non teneatur nisi easdem discutere. Quinimo licet quis se suam intentionem non restrinxerit, sed absolute vouerit religionem, non teneatur religiones omnes peragere, quoniam neque Galliarum ea de causa ad nos permeaverunt, neque ex nostris vltus ad illos. Alias deberes etiam vsque ad Graciam & Insulas eandem ob causam oberrare. Enimvero ius nostrum naturae circumspice docet, ut eiusmodi vota intra regnum nostrum & linguam sint adimplenda. Ecquis enim voueret, si ob id teneretur ignotas gentes inuisere? Quod si instantius scisciteris, utrum omnes saltem conventus in regione propria circumire cogaris? (Apparet enim id saltem ratio postulare, quandoquidem votum ex omnibus illis dependet.) Respondetur, neque tam late protendi obligationem, dum enim religioni te ante de voueris, tantum teneris illam bona fide adire. Haud tamen metaphysico aut dialectico significatu cum tota est adenda, ut vniuersi conventus visitentur, sed morali modo ille enim sic dicitur totam religionem explorasse, qui bonam partem circumiit, nempe si quinque aut paulo plures conventus ambiat, nam licet ex paucis iudicium ceterorum venari. Ex his quae dicta sunt, palam sequitur, illum qui aliquod habet impedimentum religionis, quod vel quando vouit non considerauit, vel post votum, siue cita culpam, siue sua culpa incurrit, liberum fieri ab eiusmodi voti obligatione quoniam ad impossibile nemo iure cogitur. Ut si forte eam religionem peculiariter vouisti, ubi neophyti non admittantur, cum id primum rescueris, neque illam neque aliam ingredi teneris. Idem si in ordo laboras perpetuo, aut alij perpetuo impedi-

mento subiectus es, quorum causa te iura repellunt, tutus es in conscientia, neque vlla leges dispensatione. Secus si impedimenta non sint nisi temporalia, ut si laboras quartana febre, illa abeunte tenentis. Vbi axioma illud theologum cuius S. Th. ad 3. q. 8. ar. 3. memini, memoriae mandandum est, nempe, quicquid faciendum votum impedit, si praesens esset, etiam emisso voto obligationem auferre. Verum tamen ne quae praemissa decipiat, ad obligationem voti referendum est, non ad impedimentum votitatis vouentis. Exempli gratia. Ille morbus, qui si dum vouebas, adesset, obligationem impedit, adueniens post votum eiusdem obligationem tollit. Attamen licet emisso voto aliquid difficultatis experiaris, quam si praenoces, non vouisses, non ideo voti obligatio cessat. Alias omnia diuincere matrimonia, omniaque; expolientur religionis claustra. Quid autem si repellentis, quia nescis Grammaticam, aut nescis officium aliud ut recipias inter professores, eos, an tenearis Grammaticam dicere, aut aliud officium? Ad hoc non est simpliciter respondendum, sed cum discretione. Enimvero dum quis votum edidit religionis, proponens illius esse ordinis, qui sacris immutatur, bona tamen fide arbitrabatur non requirit Latine scire, si id postea ab illo requiratur te vera non apparet obligatus Grammaticam discere, neque teneatur ad ordinem laicorum intrare, quoniam sua ignorantia videtur hominem excusare. Ac perinde si religionem vouit laicorum, non teneatur aliquid discere officium scire difficile, quae putabat non esse necessarium. Quando vero quis communi lege religionem vouit, nec arbitrator teneri Grammaticam discere, si modo facultas suppetit, quia sciebat id esse necessarium, vel teneri intrare ut laicorum ordini deputetur. Dubium autem egregium superest. Vtrum repulsum passus, aut a religione exclusus, teneatur religionis regulam in quarum possit, seruare, ac munera religionis implere? Dixerim repulsum aut exclusus. Nam repulsum est, qui non admittitur, exclusus autem, qui ob incorrigibilitatem habitum exutus pellitur. Neque idem est vtriusque iudicium. De priori ergo prius disputemus. Et loquimur de illo, qui bona fide procurauit religionem profecti minime vero potuit. De quo pro parte

Repon-
sio.

Scrupu-
lus.

Solutio.

Obie-
ctio.

SOTO
DE IUSTITIA & IURE
LIB. II
CAP. III
DIU
13

Primū affirmatiua, scilicet quod nihilominus ad id quod potest obstricere maneat, arguitur. Puello quæ votum emisit virginittatis, postea illum florem sua amiserit culpa, debet nihilominus perpetuam seruare continentiam, vt hic S. Thom. & consentienter doct. asserunt, in voto autem religionis perinde ac in voto virginittatis includitur castitas, ergo qui religionem vouit, licet repellatur, tenetur perpetuam seruare continentiam, atq. adeo petere saltem debitū non potest. Secundo. Si quis voueat pauperibus decem erogare, aut aduentus ieiunia sustinere, non autem totum persoluere queat, tenetur quantum potest, ergo idem est ius de ijs, qui religionem vouerunt. Tertio: Dum quis votum solemniter confirmat, tenetur ad omnia officia & munera, quæ in eadē sunt religione constituta votum autem simplex, habet pro obiecto votum solenne, nam qui simpliciter vouet, tenetur iuridico, tempore votum solemnitate stabilire, ergo pariter tenetur eadem religionis officia in quantum valuerit, exhibere ac soluere. Quarto. Accedunt & text. de conuer. coniug. can. Quidnam. & can. Placet. in quibus eadem sententiam definitur. Casus enim prioris est, quod quidam inuita vxore religionem ingressus ac subinde ea ipsum repente in seculo reuocatus, post eiusdem vxoris mortem cogitabat ad secundas se transferre nuptias Alexander autem 3. de eadem re consultus, licet eum non rursus in claustra religionis coegerit, inhibuit, tamen ne secundam vxorē duceret. Idem deciditur in 2. c. de muliere: quæ putans maritum obijisse vitam, monasterium ingressa est, atq. inde postea a coniuco extracta, orbata postea viro, tentauit secundo nubere, & tamen prohibita est. His nihilō secius non obstantibus sub distinctione respondetur, quod si qui religionem vouit, continentiam in suo proposito expressit, tenetur in seculo permanens idem seruare, si vero nihil aliud quam religionem vouit, ad quam non recipitur, eo-que liber est, vt nihil in seculo teneatur religionis prestare. Probatur. Si huiusmodi persona vel ad castitatem tenetur, vel ad aliud religionis munus, aut hoc effectū virtute eiusdē voti, aut quia repulsam passus, impossibiles ei sit ingressus, neutrum istorum ergo Probatur minor. Si enim tenetur ratione voti, illa obligatio statim

a tempore eiusdem emissi inciperet, hoc autem vñs ipse falsissimū ostendit. Ecquis enim astruat, vt qui votū simplex Carthusiensū suscepit, illico perstringatur & Psalmos recitare, & a carnib. abstinere? Quod autem ratione repulse teneatur, multo est improbabilius. Nam illa repulsa non fuit in eius potestate. Quare neque ipsum nouo vinculo irretiuit, nullo ergo pacto tenetur in seculo vllum religionis munus soluere. secundo id arguitur, legitima causa patefiat. Nemo virtute voti obligatur nisi ad id quod est proprium eius obiectū, illius autem qui religionem simpliciter nouit, proposita fuit tantum religio ergo ad id tantum tenetur, quod si soluere non potest, immunitas a voto fit. At vero contraria forte in surgis. Qui obligat ad aliquid, simul & ad id obligatur, quod inde subsequitur, vt in religione instituta, is qui religionem simpliciter vouit, cūcta alia in virtute vouit. Hoc autem argumentum, non solum non est contrarium verum & fauet sententiæ nostræ. Etenim qui statum aliquem pollicetur assumere, non se obligat ad leges illius status quouique statum illum re vera assumat, quia non exprimit in suo voto obligationē ad peculiare leges illius status. Cum ergo religio status quidam sit, licet illum fueris assumere pollicetur, quousq. illum assumes, non teneris ad eius leges, quippe quæ non obligant nisi eiusdem status professores, vt potest qui ad illas se expresse obligauerunt. Exemplum est in Christianismo. Vniuersi enim mortales Christianismum suscipere tenentur, & tamen quousq. per baptismum illum profiteantur, non tenentur ad leges nostrorum sacramentorum, neque ad alias nobis peculiare quæ non sunt de iure naturæ. Eodē itidem pertinet illius exemplum, qui emisit votum suscipiendi sacros ordines, haud enim tenetur ecclesiasticos psalmos recitare antequam sacris initiatur, atque adeo neq. castitatem seruare, nisi quatenus diuina lege prohibetur. Idem ergo est de illo, qui religionis simplex votum fecit. Potest enim mutuum ius non solum contingi redere, verum & sibi vicissim petere. Et per hoc soluitur argumentum superius obiectum, Haud enim valet consequentia votum solenne obligat ad singularia religionis statuta, & illud est obiectum voti simplicis, ergo & simplex ad eadem obligat.

Secūda probatio. Obiectio.

Solutio.

Ad argu- menta facta in contra- tium.

Nam votum solenne est completiuū quod aiunt, nempe status professio, quo quisque expresse dicit vouere obedientiam, castitatem, & paupertatem, & leges obligant professos; simplex autem non obligat nisi vt statutum suscipias. Ac perinde respondetur ad illos canones supra citatos de conuersi coniugato. Illi nanq. vota solenniter ediderant promittendo expresse castitatem, & ideo in quantum se inuito coniuge potuerunt obligare, ad stricti erant. Poruerunt autem se obligare, vt nunquam conjugalem vsum periret, & ideo prohibiti sunt ad secundas transire nuptias. Sed quia quantum ad alia voti non tenebat, non fuit de factis coniugibus, in religionem reuocari. De alio autem argo, nempe de illo qui multum vouit, qui perinde si totum non valet, debet soluere partem, nullum ad se assertur exemplum, quoniam qui vouit totum, formaliter vouit partem. At vero de illa quæ suam virginitatē Deo dedicauit, distinguendum est. Bisariam enim vouere quis potest virginitatem. Vno modo ad ipsam proprie respiciens, ita vt sua non fuerit intentio nisi a prima. Venere abstinere, nam vsu hoc venire solet. Et tunc illa perdit non tenetur amplius ad castitatē, quia suam penitus propositum non fuit nisi vt carnis integritatem custodiret. Si autem simpliciter & absq. vilo moderamine votū emisit virginitatis, tū illa etiam corrupta nihilominus tenetur ad castitatem, quia votum eiusmodi simpliciter est negatiuū, puta virum nō cognoscere. Quare quoties illum experitur votum violat. Ob idq. nullum inde exemplum ad illud deducitur, qui religionem vouit. Quod si hic obiter scisciteris, vtrum illa, quæ vouit non nubere, vt tenetur subinde ad votum castitatis, vt quoties fornicetur, dupliciter peccet, apparet enim inde sic esse, quod ideo mulier non nubet vt caste viuat. Respondetur nihilominus eiusmodi votū ex sua natura, nisi aliud exprimitur, non obligare ad castitatem. Est enim castitatis materia duplex. Altera quæ opponitur luxuria. Et hæc est cōmunit materia præcepti & voti ad quam ideo obligat, qui religionem profiteretur altera vero est supererogationis, quæ est proprie materia, vt pote a toto conjugali abstinere. Et quæ tantum vouet non nubere, ad hanc solam se obligat, scilicet nō opponere religioni obstaculum. Quapropter

si fornicetur simplici flagitio delinquit. Quod autem si eo proposito non nubere coueret, vt licentius scortetur. Respondetur votum hoc nullatenus esse obligatorium, eo quod est de re mala, obiectum enim tunc quod est non nubere, refertur in malum finem, atque ad eo vitatur. Ea propter neq. nubendo neq. fornicando transgreditur illa votum. Hactenus de illo disertum est, qui citra suam culpam impossibilitatem incurrit, implendi voti. Sequitur ergo vt de illo dicamus qui sponte illud fecit impossibile. Vtrum vide licet qui post emissum simplex religionis votum uxorem duxit, teneatur in quantum potest castitatem seruare, puta debiti non exigere? Videtur enim hæc ratio id perferre. Nemini sua culpa suffragari debet, neq. suus patrocinari dolus, eummodi autem homo sua culpa viam occlusit implendo voto, ac perinde in eius fraudem uxorem sibi associavit, manet ergo in quantum potest ligatus. Atq. hæc opinio, propter hanc rationem amplexantur Iuriconsulti. Vnde Syluest. in verb. votum. 2. §. 1. cum ceteris similibus, ait eiusmodi personam impediri a complemento voti, quia ad debitum reddendum tenetur, quasi competentem habere non posse petere. Nihilominus contraria sententia, nempe quod possit etiam petere, amplectēda est, quam hoc loco Casus merito statuit, quādoquidē ratio proximè facta eiusdē vrbis de vtroq. mulier, seu citra culpam seu ex culpa impossibile fecerit votū religionis implere tenebatur enim ille cui taxat, vt præmissimus statum illum suscipere, qui penitus fuit suo voti obiectum. Nam cum statuta religionis solos professos perstringant, ad illa non tenetur quod illa fuerit expresse professus idq. iam insuper sic confirmatur. Religio tribus votis constat, scilicet obedientiæ, paupertatis, & castitatis. Qui autem simpliciter vouet, illa non explicat, sicuti qui vouet solenniter. Quare ad illa nondum tenetur. Quis enim te audiat si asseueraueris quod qui religionē diui Francisci vouit, postquam rei vrbis mancipatus est, teneatur bonorum dominium & possessionem abdicare? teneaturque ad ieiunia & alia obedientiæ uenera quæ in seculo præstare poterat? Si ergo ad alia duo non tenetur, sic vt neque ad votum castitatis. Ex hac autem definitione alia emergit dubitatio, vtrum Equi

Primū
arg.
Secūdu
argum.

Quæst.

Risio.
Scrupu-
lus.
Solutio.

Dubitatio alio modo.
Solutio.
Argum.

non modo religionis ingressum vouit, verum & perseverantiam usque ad mortem, citra solemnitatem tamen, & nihilominus sponte matrimonij se nodo implicuit, ad aliquid præ illo teneatur qui non nisi ingressum vouit? Et ratio dubitandi est, quod iste formaliter vouit suum votum solemnitate firmate, & ideo apparet ad castitatem sibi impossibilem teneri scilicet ut uxorium debitum ei petere non liceat. Cetera de hac re multarum verba iudicio meo superius canea. Fateor enim me non percipere, quidnam nouæ obligationis votum perseverantia uoto religionis accuulet, triplici enim forma fieri votum simplex potest religionis. Vno modo, ut quis voueat tantum ingredi, non quidem animo perseverandi, aut solemniter proficendi, sed statim exundi. Et hoc a bitro esse vanum, ut ait Palud. 4. dist. 38. q. 4. Nam est obediendum id fieri gratia tantum verecundia, nihil ad religionem hoc refert. Secundo modo, ut in obiecto voti ponatur perseverantia & solennis professio. Tertio ut simpliciter voueatur religio. Et censeo secundum votum nihil tertio adhibere vinculi. Nam qui religionem absolute vouit, votum illud secundum iura emittit, tam diuina quam humana, ius autem diuinum est ut voueat ea intentione, ut verè efficiatur religiosus, atque adeo ut perseueret usque ad mortem, iura autem ecclesiastica tempus indulgent probationis, ut si experimento bona fide didicerit non sibi religionem congruere, non suscipiat, quod ferre nequit. Quapropter est terque quaterque vouedo addas perseverare, semper intelligitur, nisi tempore probationis experientia te aliud admouerit. Atque adeo post tale emissum votum, seu ad professionem sine tua culpa non admittaris, seu tua sponte matrimonium contraxeris, non arctius non seculo restas obligatus quam si simplex emisisses religionis votum. Et ad argumen. in contrariu respondetur quod quamuis voueris perseverare seu religionem proficere, non obligas nisi ad profitemdum secundum iura. Et ideo quousque fueris professus, neque ad castitatem teneris neque alia statuta. Superest hic demum de illo dicere, qui post solenne votum, ceu in corrigibilis a monasterio pellitur vtrū tutus maneat in conscientia, postquam vi expulsus est, & obiectus. Respondetur, quod

Dubitatio de exclusio a monasterio pp. corrigibilitate.

Adquatū arg. S. Tho. De tempore quo votū red dendum.

quamdiu per ipsum steterit quò minus recipiatur, non est tutus, sed teneatur emedare sese, & in via redire, quoniam cum ex culpa sua fuerit exclusus, quamdiu in illa perseuerauerit, versabitur in periculo. Si autem correcta vita ad claustra rediens non admittatur, tutus manet in seculo. Quod si scisciteris, an teneatur in seculo religionis vota seruare Respondetur. A voto quidem obedientia absolutus manet, postquam prælatus eum reiecit, ac subinde a voto paupertatis, quando quidem conuentus eum non alit. Ac perinde a persoluedo officio diuino, nisi fuerit in facri atque a ieiunijs & alijs annexis religioni, siquidem illorum non fecit votum expressum neque ad illa tenebatur, nisi ratione religionis, a qua expellitur, sed tamen a voto castitatis non eximitur, eo quod expressè illud emisit, nec prælatus potuit ab eo illum liberare. Quid autem si ante indutum habitum vouerat religionem in genere, vtrum sic, exclusus ab hac religione, teneatur ad aliam correctus transmigra? Re vera ratio id videtur conuincere. Nam sicut ille, qui non huc admittitur, teneatur aliam religionem explorare, ita ille teneri videtur, qui post professionem expellitur, Et ita libentius censerem. Quamuis forsitan dici possit, quod per votum tolentis huius religionis cessauit illud simplex generale, & ideo si huc postea non recipitur, liber ille est priorius. Sed tamen prior tenentia mihi probabilior est.

In solutione ad quartum submouetur dubium de tempore adimplendi voti. Ad quod S. Tho. solum responder quod qui se obligare proposuit, ut omni procul aora illud impleret, teneatur statim: qui vero ad certum tempus, vel sub certa conditione id proposuit teneatur tunc. Verum tamen si exactius responsum desideras, sic accipito. Trifariam quis potest votū edere, scilicet aut tempus constituendo, aut conditionem supponendo, aut simpliciter absq. vilo additameto. Et quidem primum membrum, subdistinguedum est, nam si vouisti certo tempore quidquam facere, idque temporis illius intuitu, ex deuotione scilicet illius, ut cum vouisti ieiunare in vigilia Corpus Christi, vel aduentum, teneris tunc temporis sub pena mortalis culpæ. Quod si tunc non exolueris, non teneris alio tempore ieiunium supple.

re, eo quod animus tuus ad illud fuit tempus propensus. Perinde. n. tunc censendum de uoto est atque de lege, quae singulariter quadragesimalem ieiunium iubet. Si uero adiectio illius temporis non fuerit propter eius affectionem, sed ut principali uoto limen poneret, tunc tenetis quidam illo tempore, sed nihilominus illo transacto obligatio non aboletur, quin alio tenearis. Ut si uouisti religionem intra annum ingredi, del. tibi tibi dabitur nisi illo anno promissum reddas Domino Deo tuo, & nihilominus illo perextito eandem tenetis suscipere religionem. Res est clara. Conditionale autem uotum non uno, sed duobus fit modis. Est. n. alterum sincere conditionale, alterum uero poenale. Conditionale est, quotiescunque homo ad rem aliquam affectus est, sed quia impedimentum sibi obstat uel facultas non suppetit, uouet sub conditione. Ut si uoueas post mortem matris quae tibi erat impedimento religionem intrare, aut post mortem patris suppentibus tibi numis peregrinari, aut si tibi tale Deus beneficium contulerit, orphanam dotare. Poenale autem est, quando non eras tali rei affectus neque tibi erat cordi, immo quia exosa est & in uisa tibi, adigis te uoto in illam crucem, si in re tibi forte aliqua peccare conigerit. Ut cum uoues si luseris, aut si adulterium feceris religionem ingredi. Hoc. n. licet formam habeat conditionalis uoti, est tamen poenale, quoniam directe uotum non est religionis, sed non ludendi aut non aduherandi, poenam n. adiecit ut uel caueres, uel post factum reipsum castigares. Ea propter inter haec uota una est compertissima differentia, & uarietate aperta conuenientia, sed una restat controuersia. Differentia inquam est, quod ante positam conditionem, quando uotum est religionis aliudve ex tribus Pontifici Maximo reseruat, super pure conditionali non potest nisi per ipsum Pontificem uel per concilium dispensari, in poenali autem potest per episcopum. Ratio est quod in priori illud, quo directe fertur uotum, est religio, uotum autem poenale non recte fertur, ut praemissimus, nisi in illud proximum obiectum, quod est non ludere, aut non adulterari. Quare qui in illa dispensari potest, ualet etiam in poenam ex transuerso apositam, quantumuis sit religionis. Conuenientia uero est, quod utrunque posita

conditione obligat, neque de hoc uolito contouertitur. Quod ergo sub iudice restat, est, utrum posita conditione poenale uotum nequeat nisi a summo Pontifice dispensationem suscipere, perinde atque aliud conditionale. De quo q. 4. sub titulo dispensationis, artic. 3. dictum sumus. Videtur. n. eodem modo esse indispensabile, quandoquidem uirtute uoti obligatio iam tunc religionis exorta est. Ad quantum facile respondetur. In primis neminem posse alio suo uoto obligare, nec filium, nec uerum, nec aliter subditum, quoniam uotum est religionis actus qua quis suam propriam offerit Deo uoluntatem. Quare si uouisti filium alicui templo offerre, tenetis illum ducere, ille autem solum tibi filiali obedientia tenetur parere, nullatenus tamen ex vi religionis. Rursus, qui per se uotum implere non potest, si personale est, nullatenus id tenetur praestare per alium, si quod in uoto semper intelligitur possibilitatis conditio, tunc quod peronale uotum fit propter propriam macerationem aut afflictionem corporis, aut ad excitandum deuotionem, aut patet in uoto ieiunij aut peregrinationis. Haec autem nemo per alium assequitur. Secus, si non est uotum mere personale, ut si in subsidium belli Hierosolymitani personam unam uouisti, & tu non potes, debes aliam mittere. Rursus, si uouisti monasterium aedificare, aut uirginem dotare, quod uincens non peroluit, tenetur haeres tuus si bona illi reliquis, ut ait Palud. 4. dist. 38. q. 3. Pro quo facit l. 2. ff. de pollicita.

ARTICVLVS II.

Utrum uile sit expedire uotum.

Post uirtutem uoti obligandi sequitur de alia, quae est eius uilitas. Utrum scilicet aliquid nobis emolumentum afferat. Et arguitur a parte negatiua. Nemini expedit priuare se optimo bono, quale est libertas. Hac enim homines ceteris animantibus praestamus, quare nullo est auro aestimabilius, hac autem homo per uoti necessitatem nudatur, ergo uouere non est expediens. Secundo. Nemini conuulium est periculum sese obijcere, qui autem uouit, periculo exponitur extra quod erat.

Vnde

Votum
conditio-
nale.
Votum
poenale.

Dña in-
ter uotū
conditio-
nale quan-
tū ad di-
spensabi-
litatem.

SOTO
DE IUSTITIA
LIB. I.
DE LEGIBUS
DIT
13

Augu. Vnde Aug. in epistola ad Arment. & Pau. Quia iam, inquit, vouisti, iam te obstrinxisti. Aliud facere tibi non licet. Non talis eris, si non feceris, quod vouisti, qualis mansisses si nihil tale vouisses. Minor tunc cesses, non prior. Modo autem tanto (quod ab illi) miserius, si fidem Deo frigeris, quanto beatorum si perfolueris. Tertio arguitur. Consilium est Pauli ad Corin. 4. ut imitatores eius simus, sicut ipse est Christus, Christus autem nullibi legitur aliquod vouisse, neque Apostolorum ullus ergo nihil in vouendo emolumentum inest. In contrarium autem est Psal. ille, Vouete & reddite Domino Deo vestro.

Ad questionem hanc vnica eamque cõpertissima conclusio respondetur. Vouere vtile quidem est, non tamen Deo, sed nobis. Probat. Alia ratione homini quidpiam promittitur, quam Deo, homini enim aliquid promittimus, quod non solum beneficium conferre, vtile illi est, verum & ipsam ei pollicere. Nam sicut re ipsa collata iurantur, sic & promissione fit certior futuri beneficii, vnde sp̃s generat, quam pro alio beneficio ducit. Quapropter non solum conferenti, verum & promittenti gratia exhibentur. Deo autem ut nihil inde commodi accrescit, quod aliquid ei conferimus, eo quod nostrorum bonorum non indiget, ita neque vtile est, ut ei aliquid polliceamur. Scit enim occultatius quam nos quidnam ei simus exhibituri. At vero vtrumque nobis vtile est, nam per hoc quod ei aliquid exhibemus, nobis ipsi augemus præmia, ei vero tantum extentior sit gloria. Vnde Augu. in eadem epistola, Benignus exactor est, & nõ egenus, & non creicat ex redditibus, sed qui in se faciat crescere redditores, nam quod ei redditur, reddenti additur. Inde autem, quod illi quippiam polliceamur, hoc nobis accrescit lucrum quod voluntatem nostram in bonum dirigimus & firmamus, ut mutare iure, neque vnus animum. Est ergo exitus, non quidem sua sed nostra vouere.

Corollarium conclusionis huius est salutare esse alijs consilium et voueant. Attamen tam conclusio quam corollarium intelligitur in genere, & lex obiectio, nam speciatim non singulis est semper commodum. Quid quidem non ex natura & qualitate voti descendit, sed ex imbecillitate & defectu personarum, nempe quia sibi non

sunt constantes ut voti arduitate cuincedere valeant.

Igitur inter Catholicos adeo res hæc euidentis est, ut nisi cum hæreticis nulla nobis pugna reliqua fiat. Est ergo primum supra factum arg. quo hæretici, ut nouissime Lutherus in impio sub lib. De vobis monast. contendunt, perniciosum esse ut veteratum abest ut sit vtile. Verba sunt Lutheri in eod. lib. Et paulo post Votum, inquit castitatis & totius monasticæ, si pium est, debet necessario secum inuolueret libertatem tursus omittendi. Et potest hæc hæresis fucari ex verbis Christi. Qui potest capere capiat. Si omnis perfectus esse. Et ex illo Pauli præceptum Domini non habeo consilium autem do. Et ratio, inquit est: quia priuamus non libertate, quia iusti debent seruire Deo, & non sicut mancipia. Et inde inscripsit alium nefarium librum de captiuitate Babylon. sic enim appellat. Ecclesiasticas traditiones. Respondet ergo S. Th. quod sicut non posse peccare non dimittit libertatem, ita neque necessitas firmatae voluntatis in bonum qualis est necessitas voti. Ad huius autem liquidiorum intelligentiam notandum est, duplicem esse necessitatem agendi, alterum quidem naturalem, qualis est in brutis animantibus & in rebus inanimis. Et hæc prorsus tollit rationem laudis & meriti. Altera est necessitas obligationis. Et hæc non tollit meritum, sed auget. Alias inconscie atq. in nostram perniciem nos Deus legibus obligasset. Quod si altissimam rei huius rationem desideras, ex sine libertatis tibi liceat perpendere. Animvero etsi liber as nostra natura lis nobis sit tamẽ auctor ipse nature Deus in hoc nos atque angelos liberos creauit, ut opera nostra digna essent laude, & præmij merita apud ipsum. Opera enim naturalia, ut modo dicebamus, merita esse nequeunt. Ad hoc igitur nostram condidit libertatem, ut cum malum facere possimus, facientes bonum, mereamur vitam æternam, quam si nobis absq. vllis prorsus meritis neg. nostris neque Christi contulisset, fore illo accidētario gloriæ caruisset, quod est mereri quod habet. Nam præstantius est mereri, quod non habes quam id habere quod nõ mereris. Vbi ergo libertas nostra in bonum figitur, ut non peccet, nihil libertatis perdit, quia figitur in id, ad quod creata est. Quapropter neque Apostolo

Luther.

Motiuu

Lutheri

Solutio.

S. Th.

Fit liquida solutio San. Thom.

runt voluntas in bonum confirmata vllam perdidit libertatem, ac multo minus beati longeq. minime Christus, qui licet ad vtrumlibet haberit libertatem, non tamen ad id, quod malum est in sensu composito.

August. Vnde Augu. in eadem ipsa epistola, Felix, inquit, necessitas est, quæ in meliora compellit. Vnde illæ auctoritates supra citatæ quibus Christus ostenditur liberam reliquisse familiam suam ad consiliorum opera, perperam ab hæreticis intelliguntur, quali nos prohibuerit ne voto nos ad illa cõsecraremus. Legitimus enim sensus est, quod voluit nos illorum præceptionibus deuincere, qui tamen voto se voluerit ad illa perstringere, hoc ipsum consilium est saluberrimum. Alioqui nullus esse: monachorum fixus status, si cuiilibet prohibito factus abire, sed hoc ipsum est quod ipsi moluntur. Aliquem tamen tibi forte scrupulum verba S. Tho. iniiciant, quibus comparat necessitatem voti illi, quæ est nõ posse peccare, cum tamen votum de opere su pererogationis sit, cuius contrarium non est peccatum. Respondetur tamen non eo illa quidem verba retulisse, vt affirmaret votum esse firmitatem non peccandi, sed vsu est similitudine, quod sicut stabilitas non peccandi in Apostolis & beatis non minuit libertatem, ita neq. firmitas faciendi opus consilij, quod est maius de maiori bono. Ad secundum respon. per distinctio nem. Duplex enim est periculum alterum, quod ex ipso facto nascitur, cui quidem re obijcere non est consilium. Vt cum quis se ponti committit ruinam minanti, aut inter cornua se proijcit truci tauri. Sed alterum est periculum non quidem ex facto ortum, se ex hominis fragilitate & languore. Et huic se hominem gratia melioris boni offerre, non solum non est semper temerarium, verum & non nunquam expediens, vt equum ascendere, vt expeditius inter absolvas, licet ob segnitatem tuam possis inde eadere. Item neq. est temerarium periculis te committere, quæ ex euentu solent evenire. Ait enim Sapiens Eccl. 11. Qui obseruat ventum non seminabit, & qui considerat nubes, nunquam metet; periculum autem voti non est prioris generis, sed posterioris puta quod vir constans & strenuus superare potest. Vnde in eadem epistola August. Non te inquit, vouisse peniteat; imò gaude iam tibi non licere, quod tum tuo

detrimento licuisset. Ad tertium responde tur, quod Christo nulla ratione vouere coguebat: tum quod Deus erat, tum quod in quantum homo constâtissimam habebat voluntatem in bono, ceu comprensor existens. Vnde illud Psal. Vox mea reddam in conspectu timentium eum, non de sua ipsius persona, sed de corpore, quod est ecclesia intelligitur. Apostoli vero vota paupertatis & reliqua susceperunt, vt Mat. 19. colligitur, vbi ait Petrus, Ecce nos reliquimus omnia & sequuti sumus te, quid ergo erit nobis? De quo latius. q. 3. & 6.

ARTICVLVS III.

Virum votum sit actus latræ suæ religionis.

CVm in quaestione hac de voti virtute sermo versetur, quaeritur, cuiusnam sit virtutis officium? Et arguit primo, quod nullus sit sp̄ialis opus. Omne opus cuiusq. virtutis, vt supra dictum est, potest esse voti materia, cuiusdem autem virtutis esse videtur promittere, & facere, ergo cuiuscunque virtutis est, suam vouere opus, atque adeo non est specialis, virtus.

Secundo, illa est solum religionis virtus, vt in de Officiis auctor est Tullius, qua cultus Deo ceremoniamque offerimus, qui autem aliquid Deo vouet, tantum promittit, ergo non est religionis actus.

Tertio: Religionis cultus soli Deo exhibendus est, cui latræ datur, votum autem non solum Deo, verum & sanctis fit, imò & prelati quibus religionem professuri, obedientiam promittunt, ergo votum nõ est religionis actus. In contrarium est illud Hsaiæ 16. Colent cum in hostijs & muneribus, & vota vouebunt Domino, & solent vbi colere, quod est religionis, per id exp̄tatur quod est vouere.

Ad intellectum quaestionis huius notandum est, actum quemlibet studiosum hirsuriam esse posse alicuius virtutis, videlicet, & elicitus, & imperatus. Ille enim actus elicitur a virtute, qui est obiectum formalis eiusdem virtutis. Sic enim credere est actus elicitus fidei, & restituere alienum, actus elicitus iustitiæ. Instar actuum potentiarum. Visio enim elicitur a visu, quia est sensatio coloris. Ille autem actus imperatur a virtute, quod elicitur per imperium illius mouentis aliam virtutem propter suum finem, vt de iunium

Scrut. Jus i ver bis San. Thom.

1. solutio.

A d secũ dũ arg.

August.

SOTO
de Iustitia
Legibus
III
13

iniunium, quod elicitur a temperantia tunc imperatur a charitate quando mouetur homo ad ieiunandum, non solum quia actus est temperantia, sed propter amorem Dei sicuti & in viuis, dū quis furatur propter mœchiam, furtum quod elicitur ab iniustitia, imperatur a luxuria. Dum ergo queritur de aliquo officio cuiusnam virtutis sit, non inuestigatur cuius imperio, fiat (nam à multis potest imperari) sed cuiusnam sit actus elicitus. Et hoc est quod de voto impræsentiarum percontamur. Ad quod vnica conclusione responderetur. Vouere est actus elicitus religionis, tanquam Deicultus: Probat. Votum est ordinatio quædam & obligatio eorū, quæ homo vouet in obsequium cultumque diuinum. Hoc enim sonat ipsum quod est Deo promittere, ordinare autem & offerre quodcunque opus in Dei cultum, est actus religionis ergo eiu'dem virtutis est vouere. Monstratur minor. Opus cuiuscunq. virtutis Deo potest, ceu sacrificium offerri, vt ieiunium, elemosynæ erogatio, & quicunq. actus ceu fortitudinis ceu temperantia, &c. Huiusmodi autē ordinatio & oblatio non tribuuntur ipsis virtutibus imperatis, a quibus illi actus eliciuntur, sed virtuti imperati, qualis est religio, ergo vouere est actus elicitus religionis. Vna autem tibi forsitan dubitatio ex his oritur. Quod cum ordinare & referre aliquid in Deum, non soli religionis virtuti, verum & charitati, eidemque præcipue competat non magis inde colligatur, vouere esse actum religionis, quam charitatis. Respondetur autem hoc non inferri ex eo, quod vouere sit ordinare & referre aliquid in Deum, sed ex hoc proforsus, quod sit aliquid offerre Deo ad eius reuerentiam & cultum. Itaq. prima differentia est, quod charitas refert opera in Deum tanquam in finem. Ieiunij enim oramus, &c. propter Deum, quæ quidem præpositio, finem designat. Sed tamen vouemus eadem opera Deo, vbi Deum non exprimimus sub forma finis, sed sub forma illius cui aliquid offerimus. Itaque Deus ponitur in obiecto religionis, sicuti in obiecto fidei. Secundum discrimen est, quod charitas habet Deum pro obiecto tanquam amatum, id est, cui bonum in communi volumus & nolimus malum, religio autem tanquam illi cui reueremur & obsequimur nos nosque illi cultu offerentes,

votum ergo non solum ordinatum est in Deum, sed in reuerentiam eius & in cultum.

Primum igitur argumentum veritatem conclusionis apertorem facit. Respondetur enim quod est id quod cadit sub voto, tanquam eius materia, vt ieiunare, & seruare continentiam, sint actus elicti aliarū virtutum, tamen illorum votum non elicitur nisi a religione. Contingit tamen nonnunquam vt non solum votum, verū & actus ipsi deuoti eliciuntur a religione, vt cum uoues orare, & sacrificare. Nam orare, est actus religionis. Itaque quandoque votum est actus religionis solum ratione formæ, quia ipsa promissio elicitur a religione quandoque vero ratione formæ & materiæ, scilicet quando actus ipsi promissi ab eadem eliciuntur uirtute. Emergit hoc autem dubitandi ratio, vtrum illa sit voti transgressio, quæ duas includat culpas, alteram scilicet contra specialem uirtutem, a qua elicitur, atque alteram contra religionem, per quam Deo offertur. Expli gratia. Vouisti ieiunare, vtrum non ieiunans & contra continentiam delinquas, & contra religionem. Item vouisti Deo vt obedires prælato, vtrum & uirtutem obedientiæ uioles, quæ est iustitia, & rursus voti religionem? Est enim argumentum, esse peccatum duplum, eo quod, vt ante prædiximus, votum est quædam particularis lex quam sibi uouens præscribit, lex autem quidquid præcipit, constituit in aliquo uirtutis genere, vt dum præcipit quadragesimam ieiunare, constituit illum actum in genere abstinentiæ. Sicuti & lex diuina præcipiens coniugibus non se inuicem defraudare, constituit illum usum in genere continentia, ergo & ieiunium uouens constituit illud in eodem uirtutis genere. Et præterea in genere religionis, quare eius transgressio geminum erit delictum. In contrarium autem est, quod communi iudicio non censetur nisi unicum peccatum contra votum. Ad hoc responderetur quod transgressio voti ex natura sua unicum est peccatum. Vbi ad notandum est quod actus ille qui voto, vt materia subternitur, potest esse constitutus in genere uirtutis, aut per legem aliam seu diuinam seu naturalem, seu humanam, aut per solū uotum. Si priori modo, congemnatur peccatū, si uero posteriori, non est nisi simplex. Votisti

Ad primū arg.

Dubitatio.

Argu.

Solutio.

Conclusio
Hoc con
dualiois

Prin
cipium

Dubita
tio
Solutio

Vouisti honorare parentes, aut confiteri aut ieiunare. Quadragesimam, quia iam secluso voto opera erant singularium virtutum, si trāsgrederis bifariam peccas. Vouisti autem ieiunium in vigilia corporis Christi, Fateor quidem te constituisse illud opus in genere abstinentiæ, sed tamen quia non aliter quam per votum, ruptio ieiunij non est nisi simplex peccatum. Pari modo si puellæ dotem pollicearis, cum iā humana sis adstrictus fide, si eandem pollicitationem religionis voto cōfirmes tūc fracta fides duplum erit peccatum, scilicet tam contra humanam iustitiam, quam cōtra religionem. Dum autem soli Deo vouisti elemosynam facere si non satis, solū contra votum peccas. Hinc ergo fit simpliciter religioso crimen, non obtemperare præfecto, quia licet illud obsequium constitueris in genere obedientiæ, non tamen nisi per solum uotum. Haud enim obedientiam prælato uoues, sed Deo, quod eris prælato obediens. Ad secundum respondetur, quod licet ille qui uouet, nondum det, si dare ad promissum referatur, quia nondum dat quod promittit, dat tamen illud in causa, quia obligat se, quæ quidem obligatio, uirtute continet rē promissam, tamen si etiam reuera det suam mentem suamque uoluntatem, quam Deo mācipata. Tertium argum. querit, utrum uotum quod fit sanctis vel prælatis, ad religionem pertineat quandoquidem religio solum Deum habet quo obiecto. Et quidem de re nemo hæsitat, sed modus latet.

Ad secū
dū arg.

Tertiū
argum.

D. Tho.

Atqui S. Thom. nihil discriminat inter uotum, quod fit prælatis, & illud quod fit diuis. Nam utrumque censet promissionem factam hominibus, quæ non pertinet nisi ad humanam fidem. Sed utraque inquit, esse potest materia uoti, quatenus id ipsum quod homini vel Sancto promittimus offerimus Deo. Itaque uotum quod facimus Beate Virgini, ut in sanctorum culmine exemplum sta uamus, non cum uotum, nisi quia quod ipsi promittimus, offerimus Deo nimirum ei pollicentes, q̄ hoc vel illud faciemus in honorem Virgini sicuti si Deo me uouesem puellæ largiturum dotem, aut aliam habiturum honorem. At uero non est mirum, si hanc S. Thom. doctrinam alicui, non quidem falsa, sed tamen cura censeatur, nam usus uouendi sanctis aliam præterea rationem

præ se fert. Haud enim cum quis uouet Virgini, aut D. Petro, aut D. Iacobo peregrinationem, uouet formaliter Deo, talem honorem Diuo exhibendum. Non inquam hoc illo pacto uouet, quo religiosus dum ait Præposito, Voueo Deo, quod tibi obediens, sed uoueo Virgini, & uoueo Petro. Quin etiam religiosi vna cum Deo componunt sanctos dicentes. Promitto obedientiam & Beate Virgini, & beato Dominico, aut Francisco. Dicamus ergo, sanctos duobus modis exilimari. Vno seu homines aut Angelos, qui pure sunt creaturæ. Et isto modo uera est sententia S. Thom. quod promissio illis facta, non est uotum nisi offeratur Deo. Secundo uero modo consideratur, ut Deus est in illis, non quomodo cunq̄ue per gratiam, ut in uiatoribus, sed per gloriam, quasi in his, qui ratione status suam ipsius præsentem diuinitatem participant. Et sic uouere sanctis, est honore Deo, qui est in ipsis. At uero S. Thom. hunc modum forsitan non inconsulte præterijt, sed eo quod sicut orare sanctos nō est orare Deum, sed diuersa est ratio, ita alia est ratio uouendi sanctis, quam Deo. Sed tamen ubi de catholico sententia uenit, uana est de nomine disceptatio.

ARTICVLVS IIII.

*Utrum magis sit laudabile & meritorium
facere aliquid ex uoto, quam
absque illo.*

Cum articulo secundo definitum fuerit, uouere esse uole, & ita tertio, esse actū religionis aptissima subsequitur questio, utrum opus uoti cumulationis sit laudis ac meriti quā si fieret absq̄. Nam ex his apparet hoc subsequi. Arguitur nihilominus a parte negatiua auctoritate. Prosper, lib. 2. de uita contemptiua. ubi ait. Sic abstinere & ieiunare debemus, ut non magis necessitate ieiunandi subdamus, ne iam non deuoti, sed inuiti rem uoluntariam faciamus. uotum autem necessitati non subdit, ergo præstantius est absque uoto operari. Secundo arguitur ex illo Apostoli 2. ad Corinth. 9. Vnu quisque prout destinauit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate. Hilarem enim datorum diligit Deus. Uotum autem, ut crebro uia uenit, tristitiam generat, idque ob necessitatem,

Aristot. tatem. Nam ut 5. Meta. tex. 6. & 1. Rhet. c. 1. auctor est Arist. necessitas eo qd voluntatem premit, iustitiam inferri, ergo excellentius est opus absque voto. **Tertio** Votum ad hoc est necessarium, vt voluntas in eo firmetur quod spondet, firmari autem immobilis nequit, quam dum tem facit ergo melius est sine voto facere. Nam tunc firmiter est res quam dum promittitur. In contrarium autem est momentum illud Dauidicum. Vouere, & reddere. Cuius solentis interpretatio est, vouere esse consilij, consilium autem vt præmissimus, de meliori est de bono ergo melius est ex voto operari, quam extra votum.

Titulus vtrunque de opere voti meditato quaerit, si vtrum sit magis laudabile, vt qñ extra gratiã est mortaliiter bonũ, & an sit magis meritum, at puta qñ sit in charitate. Et S. Tho. vnica respondet affirmatiua conclusione: quam tribus rationibus corroborat. Conclusio est. Maiori laudi ac merito tribuitur opus ex voto, quam absque ipso exhibitum. Primo probatur ex virtutis obiecto. Opus nanque nobilioris virtutis, excellentioris est tam laudis, quam meriti, quare actus inferioris virtutis, dum a superiori imperatur, præstantior fit, vt si ob charitatem temporate agas, virtus autem patrie, in qua hoc quod est vouere, collocauimus, est virtutum præcipua, vt puta in cultu Dei; posita, ergo actus ab illa per votum imperatus præstantior est, quam qui fit sine voto. Vnde Aug. lib. de Virg. Neq. ipsa inquit uirginitas, quia uirginitas est, sed quia Deo dedicata est, honoratur, quam si uet & conseruat continentia pietatis. Secundo id rursus confirmatur ex ea re, quæ exhibetur. Nam qui opus citra uotum facit, solum actum Deo impendit, qui uero ex uoto non actum modo, uerum & potestatem, addicit enim ei mancipatque suam uoluntatem ac libertatem, ut deinceps iure nequeat secus facere. Sicuti qui fructiferam arborem alteri conferret, ut in lib. 1. de similit. auctor est Ansel. plus elargiretur, quam qui solos donaret fructus. Qua uniusque ratione promittentibus gratia singulares debentur præter illas, quæ illis aguntur, dum conferunt. Tertio & id confirmatur ex modo agendi. Enim uero per uotum fingitur esse rituique uoluntas in uotum, facere autem aliquid est maiori animi stabilitate & constantia lau-

dabilius est. Vnde Philoso. 2. Eth. nullum officium uirtutis nomine ceter, antequam ex firmato habitu proficiatur. Restat autem ante descensum ad argumentorum solutiones, conclusionem explanare. Catholicorum nanque nemini dubia est, sed tamen soleant male intellecta in abusum uenire. Arguitur igitur contra. Sequetur, si uera esset, quod deberet semper monachi in quocunq; ob eundo obedientia munere exigere expectareque superioris scriptum præceptum, nempe ut ex maiori uoti energia opus factum maioris esset meriti, sicuti transgressio peioris esset culpa. Sic enim faciunt religiosorum multo, quibus nos hic eo consulum pergitur qd a parte contraria steteratio. Nam quolibet uis maiorique animi promptitudine obtemperas, illustriorem præstas obedientiam, promptius autem facit, qui ugens præceptum non expectat, sed simplici iustitiam audiens est Respondetur ergo sub distinctione. Quando res ardua est eademque dubia, ut ad Indos ad nauigare, aut regimini onus suscipere aut quid simile, consilium est, ut monachus non iniustus suo proprio iudicio tales subeat provincias, sed præfati mandatum præstetur. Quando uero res non est ambigua, tunc aut uanum est aut certe delictum, cogentem præceptionem expectare. Etenim si paratus est facere, sed compulsorium præceptum ob id solum requirit, ut officij tibi meritum augetur, uanum est. Nam uirtute uoti obedientia, promptitudo est magis meritoria. Præceptum n. non ponitur nisi aut rebellibus, aut in dubio hærentibus. Si autem te uera facere renuis nisi præcepto cogaris, tunc meritum non solum non creuit, uerum adeo diminuitur, ut nonnunquam uertatur in culpam. Conclusio ergo non sic est intelligenda, sed qd omnia opera quæ sine nouo præcepto, ex uoto tamen facis, maioris sunt meriti & laudis, quam si faceres sine uoti necessitate, maiorisque adeo, quam si præcepti conditionem attenderes.

Ad primũ igitur argu. ex Prosperi snia sumptum rñdetur, qd necessitas coactionis, utpote quando quis inuitus operatur, quia uoluntarium tollit, laudem minuit & meritum, imo nouum, quam profusus auferret. Et de illa loquebatur Prosper. ubi aiebat. Ne iã nõ deuoti, sed inuiti rem uoluntariam

Aristot.

Argu.

Solutio.

Ad pri-

Obie-

ctio.

tariam faciamus, necessitas autē voti, quo voluntatem penitius in bonum affert, eo deuotionem auget. Sed arguis forte vrgētius, vii heretici putant. Qui absque voto operatur, in singulis actionibus habet libertatem, vt citra iuris violationem cessare possit, qui autem voto illaqueatus est, et si libere vouerit, tamen in singulis post actionibus illa caret libertate, liberus ergo facit qui non est voto alligatus, libertas autem laudem auget & meritum, ergo conclusio falsa. Qui in rem superficialiternus cerneret, responderet forte concessio maiorem inesse libertatem in eo, qui facit sine voto, quia semper illi est integrum non facere. Sed tamē diceret ex altera parte, nimirum ob rationes ad conclusionem allatas, auctius crescere meritum in eo qui fecit votum, legitima tamen solutio non est hæc, sed q̄ maior est libertas in eo, qui vouit. Enimuero qui vouere reformidat, eo non vouet, q̄ tam liberum suis ipsius dominium non habet, quam ille qui vouit. Vnde sicut illustrior esset in illo libertas (vt in Anselmi exemplo persistamus) qui non solum arboris fructus quotannis daret, verum totam semel arborem, quam ille, qui solos fructus donaret sic præclarior est magnificentiorque libertas, Deo non modo opera tua, sed ipsam voluntatem semel dedicare. Quare libertas illius primi actus tanquam ex radice diffundit ad singula opera, vt pretiosioris sint libertatis, quam si fieri sine voto. Ad secundum argu. ex illo Pauli adicitum, Non ex tristitia, & ex necessitate, tria sub distinctione respondet S. Tho. Primum, quod necessitas coactionis est, quæ cum sit voluntarij contraria, tristitiam parit, de qua proinde loquitur Aristot. Et hanc iam concessum est non esse bonam. Eandemque petinde condemnat Pau. Secundum eum, quod necessitas voti in his qui sunt bene dispositi, ob contrariam causam videlicet quia voluntatem habent bono affixam, tristitiam nõ generat, sed plane gaudium. Vnde August. in eadem citata epistola ad Arment. Non te, inquit, vouisse peniteat, imo gaude iam tibi id non licere quod cum tuo detrimento licuisset. Et quidem circa hæc duo asserta nullus superest scrupulus. Ait vero tertio, quod etsi quandoque opus voti secundum se consideratum triste, & inuoluntarium reddatur post votum, dum tamen in

concessa maneat implendi voluntas, non solum non est malum verum est magis meritorium, quam si fieret sine voto pro eo quod procedit ex religione, quæ potior est virtus, quam abstinencia, a qua exempli gratia damus illud opus elici, puta ieiunare. Hoc tamen documentum non caret ambiguitate. Et idcirco explorandum est, vtrum penitentia voti sit quandoque delictum. & quale genere suo, veniale ne an mortale. Nā ex vna parte videtur petinde esse penitere voti, ac si ante votum nolle vouere, quæ quidem nolitio, cum non sit rei ad salutem necessaria, non est mala. Idem enim est obiectum vtriusq̄ actus. Nolo vouere, & nollem vouisse. Sed ex altera parte est arg. quod penitentia rei bonæ mala est, quoniam penitentia esse non debet nisi de malo, vouisse autem est bonum, ergo illius penitentia est mala. Et ita conuenit vitio tribui. Caetan. responsioni suæ triforem præiacit distinctionem. Ait enim quenquam penitere posse, aut voti, i. promissi, aut vouisse, puta animum applicuisse ad vouendum, aut tertio, bonorum operum quæ ex voto fecit. Penitere, inquit, voti, est dolere de promissione, qui enim, inquit, sic dolet promissionem non seruat, penitere autem vouisse, est penitere quod se subiecerit voto, qui quidem non ideo alium mutat. At vero licet intermutare & non mutare propositum clarum sit discrimen, non tamen inter verba ipsa, penitere voti & penitere vouisse. Nam profecto Latine idem est. Etenim si penitere voli intelligas absit actus, id est, non illius a te facti, impossibilis est hæc penitentia. Quandoquidem neminem nisi facti sui penitere potest. Si autem id contracte usurpes, tunc penitere voti idem est prorsus quod penitere te vouisse. Sicut penitere peccati, & penitere te peccasse. Haud ergo distinctio ex parte voti & vouisse, sumenda est, sed a verbo ipso penitere, quod ambiguitatis est significatus. Penitere enim voti, aut vouisse vno modo accipitur, pro eo quod est retractare propositum. Dicitur enim ille penitere facti, qui mentem mutat. Et de hac significatione non habetur in præsentia sermo. Est enim citra controuersiam, genere suo lethale peccatum, vt dictum est, tum etiam contra iustitiam, tum etiam contra religionem. Secundo autem

Solutio.

Ad secū

dū arg.

Solutio.

S. Tho.

Paulus.

August.

autem modo, idque vñtarius, accipitur pe-
nitere, pro eo quod est nolle fecisse, Et de
hoc est præsens dubitatio. Ad quam respõ-
detur, eiusmodi penitentiam, licet ab-
olute considerata, sonet in malum, tamen
dummodo propositum faciendi sit firmũ,
posse ex circumstantibus qualitatibus ab
omni culpæ macula esse munda. Sonat
inquam malum, sicut occidere, quia uo-
uisse est bonum, tamen sicuti iudex uimq-
repellens non peccat, sit non semper, qui
uouisse penitet. Idque præsertim ubi ma-
teria voti res est ardua, ac perpetua, & qui
votum suscepit experimento difficultatem
sentit, quam si p̄enõffer, votum non fecit
set. Quare sicut in initio nolle uouere, ita &
emisso uoto nolle uouisse, nullum est vi-
tium. Quoniam hoc non tam ex animi
langore quam ex ipsius natura obiecti con-
tingit. Vnde ad arg. supra f. cum respon-
detur, quod penitentia rei bonæ, quando
non est absolute necessaria, non est per se
mala. Et de hoc ait S. Thom. esse præstan-
tius ex voto id facere cum tali mœstitia,
quam citra votum. Atqui huius veritas
inde patet, quod hanc ob causam voue-
re est uile & salubre, ut animus obligatio-
ne firmetur, ne postea r. i difficultas & mœ-
stitia non nos ab opere absterreat, sed om-
nibus impedimentis superactis in propo-
sito persistamus. Addiderim tamen quod
licet eiusmodi penitentia per se non sit re-
proba, potest tamen ratione periculi ad vi-
tium inclinare. Qui enim crebros eiusmodi
marores voti admittit, labefactari inci-
pit, ut a proposito desistat. Quare dum
quis expetit propositum suum languere,
non potest citra venialem culpam
eiusmodi penitentiam non recutere. Mor-
talem autem circa consensum frangendi
fidem voti, non est quod metuas. At uero
quando uota non sunt perpetua, neque de
rebus arduis, sed de minutionibus, tunc pe-
nitere uouisse, durante tamen implendi
proposito, nõ solum non est culpa, verum
raro est periculum, quia potest qui uouit
propositum in melius mutare. Vt si uouisti
peregrinationem, aut prolixos recitare
Psalms, quod obest tibi fit, vel ad studium
reipublicæ commodum, vel ad alia miseri-
cordiæ opera, nullum est periculum peni-
tere uoti. Tamen si absq. dispensatione pro-
positum demutare, nefas sit. Tertium me-
brum est dum quis postquam opera ex vo-

to fecit, puta in religione degit uitam, se
penitet sub tali instituto uixisse. Et de hoc
distingendum est. Aut enim euuillius
transactæ uitæ penitet, præsupposito vo-
to, hoc est penitet cum perfoluisse opera
sunt. Et hoc mani-
festarium est mortale crimen: nam cum si
non perfoluisset lethaliter peccasset, fit ut
huiusmodi penitentia sit de re ad salutem
necessaria, atque adeo mortaliter iniqua.
Si autem penitentia huc fertur quod est re-
uouisse nihil curans an illis caruisses fru-
ctibus, incidit in secundum membrum
proxime tractatum, ut non sit genere suo mor-
tale, quamuis plusculum habeat grauitatis.
Nam postquam fructus feceris, non
potes citra culpam illorum penitere. Nisi
vota essent de re leui & temporalis, quo-
niam tunc nihil habet absurditatis peni-
tere quod illud tempus in commodioribus
alijs negotijs non collocaueris.

Ad tertium denique argumentum re-
spondetur quod cum quis re ipsa offi-
cium aliquod præstat, firmatam tunc ha-
beat voluntatem in illo præsentis opere,
non tamen in futurum, sicut ille qui uo-
uit. Et præsertim si uouit, iugiter eadem
opera frequentare.

ARTICVLVS V.

*Virum uotum per susceptionem sacri ordi-
nis, perque professionem religio-
nis, fiat sollempne.*

Inter virtutes voti summa est in uoto
solemni, ut pote quod matrimonium
non modo impedit, sed dirimit. Qua-
propter potissimum uotorum discrimen
dignoscitur inter simplex & sollempne. Quæ-
ritur ergo utrum uotum per susceptionem
facti ordinis, & per professionem religio-
nis, fiat sollempne. Et arguitur a parte
negatiua: Votũ ut præfatum sumus, fit Deo
qui nouit intima cordium, sollempnitas autẽ
in externa ceremonia consistit, quæ fit in cõ-
spectu hoĩum, ergo hmoi sollempnitas non
est uoto necessaria, sed accidentia, ut iure
diuino nouum afferat vinculum. Secun-
do, si eiusmodi forinseca sollempnitas esset
de substantia uoti, omnib. competeret vo-
tis in quacumq. materia, quãdoquidẽ sub-
stantia generis in cunctis participatur spẽb.
sunt

Ad ter-
mũ arg.

Primũ
argum.
a parte
negati-
ua.
Secũdũ
argum.

Peniten-
tia uoti

sunt autem multa extra ordinem susceptionem professionemque religionis vt peregrinatio ieiunia, &c. qua non consueverunt solennitate firmari, ergo huiusmodi solennitas ad substantiam voti non pertinet. Tertio argum. Solemne idem esse videtur quod publicum, sed possunt fieri multa vota in publico coram testibus, quae non subinde sunt solennia, & vice versa, potest fieri votum religionis & sacri ordinis in secreto, ergo solennitas non est necessitas in voto. Quarto denique peculiariter contra clericorum votum arguitur. Si sacris ordinibus solempne votum esset annexum, vsu contingere posset, vt quis ante legitimum pubertatis annum quin vero ante iustam rationis vsuram posset funiculo perpetuae castitatis alligari. Quod reuera nulla videtur admittere ratio. Consequentia vero inde constat, quod cum ordinis sacramentum characterem imprimat, quocumque tempore conferatur, suscipitur. Quod quidem absurdum a voto religione cautum est, cum ante quartum decimum annum fieri nequeat solenniter. In contrarium est quod huiusmodi duntaxat vota, matrimonium & contrahendum impediunt, & contractum dirimunt, quod solius est voti solennis.

Ad questionem S. Thom. duabus respondet conclusionibus. Prior est. Solemnitas voti attenditur secundum aliquid spirituale, puta secundum benedictionem aut consecrationem quae ex institutione apostolorum adhibetur Probatio. Solemnitas rei debet eius naturae & conditioni admetiri & accommodari, vt patet in rebus corporalibus, solennitas enim nuptiarum consistit in conuiuatum apparatu, solennitas vero nouae militiae in apparatu equorum militumque concursu, vt potissimum in Germania videre est, dum quis creatur Elector, & in alijs regnis, dum creatur auratus eques. Votum autem cum Deo fiat, est res spiritualis solennitas ergo eius debet subinde spiritualis esse, puta benedictio aliqua, qualis in religionibus fieri consuevit, & in consecratione, vt dum quis sacris iniatur. Quae quidem religio a tempore Apostolorum ortum habuit, ut apud Dionys. constat, nam deritus sacrorum ordinum meminit 2. cap. Eccles. Hierach. Et de monachis capit. 6. Posterior conclusio. Votum sit solempne tum in professione cer-

tae regula, tum & in maiorum ordinum susceptione. Probatur. Solemnitas fieri non consuevit, nisi dum quis per susceptionem noui status rei alicui mancipatur. Haud enim solennitas nuptialis celebriter adhibetur nisi dum vterque coniugum alteri se mortuo tradit, tantumque matrimoniale promittitur, qui publicitus innotescere debet. Per susceptionem autem sacri ordinis, puta subdiaconatus diuino se homo addicit ministerio, firmum statum suscipiens clericalem. Similiter in professione certae regulae, quando per abrenuntiationem (scilicet) propriamque voluntatis, statum quis perfectionis assumit igitur tunc fit votum solenne. Hic primum omnium doctores est Iurisconsulti, quam Theologi innumerabiles voti diuisiones aggerant, vt peculiariter apud Palud. in quarta distinctione 3. & questione secunda, est videre. Vbi vsque ad duodecim illas multiplicat Nam Magister Sentent. aliquas ponit. Alterum enim est votum personale, vt continentiae, alterum reale, vt elemosinae, atque alterum mixtum, vt peregrinationis, vbi sumptus sunt necessarii. Item alterum est temporale, hoc est in tempus certum, alterumque perpetuum. Item alterum est commune, vt quando materia communis est praecipio & voto. Cuius exemplum ponit Magister in baptismo, atque alterum proprium, vt de opere superogationis, quod est propria materia voti. Haec autem atque id genus aliae sectiones patum ad rem conferunt. Sed illa satis nobis est, qua diuiditur in simplex & solempne. Horum enim vincula & obligationes multum differunt. Rursus adnotandum est discrimen inter simplex votum & solempne si ex effectu pendatur, hoc esse, quod simplex matrimonium impedit contrahendum, haud tamen dirimit contractum. Impedit inquam, quia peccatum est mortale post emissionem votum simplex religionis, conubialia forde ra celebrare tenet tamen matrimonium. Solempne autem non modo matrimonio contrahendo obstat, verum & contractum dirimit. Non quod sit propter diremptionem, quia matrimonium nullum est, sed dicitur eodirimere, quod personas in habiles ad contrahendum reddit. Discrimen hoc extat apud Bonif. 8. de voto & vo redem. c. v. colibr. 6. Tertio insuper supponendum est, votum solempne in duabus tantum ma-

terijs

solenne terijs habere locum, scilicet in professione religionis, & in susceptione sacri ordinis vtpote diaconus, vti idem Ponifex ibidem definit. Non quod defunctio hæc illic fuerit primum sancita. Nam S. Th. viginti anni Bonifacium 8. antecessit, qui tamen, euren priscam illam commemorat. His suppositis in lite versatur in quonam consistat votum esse solenne, hoc est matrimonium dirimens, vtrum videlicet de iure sit mere positiuo, an vero de iure diuino. Neque parum refert vtra pars vera sit. Nã si est de iure diuino, nequit a Papa super voto solenni dispensari, secus autem si sit de iure positiuo. Caiet. ergo hic tres de hac re opiniones recenset. Prima est, quod voti solennitas consistat seu in benedictione, qualis fit in religione seu in consecratione, cuius vsus est in susceptione ordinum. Hæc autem opinio multis rationibus confutatur. Primo quia professio tacita, scilicet cum annus probationis, annuente neophyto elabatur, est in virtute solenne votum, & tamen absque omni benedictione. Secundo, quia in aliquibus religionibus, vt in nostra, non benedicitur ille, qui proficitur, sed scapulare, idque fit postquam in manibus prælati professus est, ergo illa benedictio neque est de essentia, neque requisita. Tertio neque illa, neque consecratio sufficit. Græcorum namque sacerdotes consecrantur, & tamen non adstringuntur solenni voto castitatis, idque perinde ecclesia de nostris decernere posse. Quia propter sublatum Ecclesie statuto posset quisque dum sacris initiaretur, & (vt aliqui putant) religionem profiteri, faciendo simplex votum castitatis, aut nullum. Ante vero quam vltierius transeamus, admonitum volo lectorem hanc opinionem nusquam fuisse S. Tho. imo neminem reor sic intellectam illam fuisse complexum, nam D. Tho. in priori conclusione (quod mediate considerandum est) non astruit substantiam voti solennis in benedictione aut consecratione consistere, sed præcisè ait, qd solennitas voti attenditur secundum benedictionem, & consecrationem. Itaque tantum vult dicere, qd illa benedictionis solennitas adhibetur, in signum voti sicuti solennitas nuptiarum non est de essentia matrimonij, sed est eius testimoniũ. Quare non vult quod illa ceremonia sit simpliciter de essentia, sed tantum explicat ritũ,

qui re vera nunc de ecclesia viget, quãuis de susceptione ordinum alia sit ratio. Nã eo ipso qd subdiaconus ordines suscipit, vna suscipit & votum Secunda opinio est, qd voti solennitas consistat in exhibitione personæ, itaque substantia solennis voti a simplici hoc differat, quod simplex est tantum promissio rei tradendæ, solennis autem sit traditio personæ, siue promissa fuerit, siue secus. Et quamuis opinio hæc a Caietan reprobetur, arbitror tamen esse verissimam. Et est expresse opinio S. Tho. in 4. dist. 8. q. 1. art. 3. & expressus hoc loco. Et vt comparatione ad aliam fulgentius elucescat tertia opinio, quam Caieta amplectitur, est, votum esse solenne in hoc consistere, quod Ecclesie auctoritate statutum est per tale votum hominem fieri inhabilem ad matrimonium. Neq. est peculiaris Caiet. sed est Scoti in 4. dist. 38. Probationes autem Caiet. hæc sunt. Prima quod ecclesia posset statuere vt quicumque coram tribus testibus continentiam voueret, faceret votum solenne, sicut ille qui ordines sacros suscipit at religione profiteretur, quod vti que signum est totum pendere ex arbitrio ecclesie. Secunda, quod vice versa licet quispian quacunque solennitate profiteretur tria nota in religione non approbata per sedem Apostolicam, non resulteret votum solenne ex solo defectu ecclesie sticæ auctoritatis. Quinimo verba sunt Pontificis loco citato, de vot. lib. 6. videlicet, quod voti solennitas est sola constitutione ecclesie est inuenta. Hanc verum tamen opinionem reprobat S. Tho. in 4. loco citato hoc argumento Si solenne votum religionis solo statuto ecclesie faceret religiosum matrimonio inhabilem, & hoc non esset de iure diuino, sequeretur, quod ecclesia posset contrarium statuere, videlicet, quod posset dispensare in illo solenni voto castitatis, quod tamen falsum est, vt postea disputabimus. Respondet hic autem Caieta, nescio qua metaphysica, videlicet, qd etsi neq. votum seorsum sine statuto Ecclesie sufficiat ad irritandum matrimonium, neque per se præceptum, in ambo simul sufficiunt. Solutio autem hæc dupliciter claudicat. Primo, si neque per votum ea ratione, quod quis se tradit, neque per præceptum efficitur inhabilis, intelligi neutquam potest, quomodo ratione vtriusque efficiatur, hoc enim declarandum

Secunda opinio.

Tertia opinio. Caieta.

Scotus. Prima ratio pro opinione Caieta. et Scoti.

Secunda ratio.

Argu. D. Tho. in præterita opinione.

Solutio metaphysica Caiet.

Arg. in Caiet.

randum restabat. Et arguitur sic. Clarum est quod quamvis Papa seculari precipiat, et sub poena excommunicationis laicam sententiam, ut uxorem non ducat, videlicet quia alia in eius tribunal, cum petit, nihilominus si ille non est alteri coniugio mancipatus & contra iussionem pontificis contrahat, licet peccet, matrimonium tenet, quoniam iuberetne contrahat, non est inhabilem facere. Igitur si votum eo quod est personae traditio, non facit eam connubio inhabilem, neque superueniens praecipuum d perficet. Praeterea, neque respondet S. Th. Si non solum statutum ecclesiae in causa est, ut votum religionis inhabilem faciat religiosum ad matrimonium, potest eadem ecclesia facere primum quod si vera religio sine illa inhabilitate, quandoquidem ablatum statuto votum per se manet simplex, item poterit in tali voto solenni postquam emissum, est dispensare. Profecto ad hoc non respondet, sed fit ei consequens conclusio. Et ita tandem, ut postea videbimus, concedit quod Papa potest dispensare in voto solenni. Illa enim opinio nativum germen est huius radicis. Igitur si opinio S. Th. de indispensabilitate voti solennis, sustinenda est ut arbitror ceu antiquissimam doctorum confessionem sustinendam, sic censendum est de voto solenni, ut dicere recipimus, quod substantia eius consistit in hoc, quod sit traditio, cum votum simplex sola sit promissio. Quam quidem opinionem in 4. quam hic expresse tener, dum per similitudinem nuptiarum ait, quod sicut in illis fit solennitas, quod uterque coniugum totaliter mancipatur rei uxoriae, ita per sacrorum ordinum mancipatur homo diuino ministerio & per abrenuntiationem saeculi & proprie voluntatis statum perfectionis assumit. Ex hoc enim discrimine nascitur aliud, videlicet quod simplex potest fieri soli Deo sine aliquo eius ministro, solenne autem non nisi per eius ministrum. Et ratio est, quod promissio cum non sit datio, non habet pro correlatio solennem receptionem, sed solum quia Deo promittis, tua restat ligata fides. Traditio autem non fit, nisi ubi ille qui traditur, solenniter recipitur, sed ais, Deus etiam te recipiet si tu te illi dedas. Ecce in quo stat punctum. Cum tradere se hominem mutando statum renuntiandoque suae propriae voluntati, sit res maxime mo-

menti, fieri non debet sine iudicio & examine, quod quidem iudicium non est illi committendum, qui vouet, sed ecclesiae, quae exploret, an qui tradere se adorat, idoneus apud quem ad illum statum sit. Ob idque ecclesia neminem ante tempus probationis ad religionem recipit. Neque vero ad sacros ordines absque examine, ut patet in tit. de ara. & quali. ord. praef. Inque in hoc quod est hominem Deo se per illum tradere, a quo nomine Dei recipitur, consistit substantia solennis voti, quia tunc abdicat a se ius transeundi ad alium statum, ille autem Ecclesiasticus suscipiendi modus, quae solennitas est voti, est de iure positio. Veluti si quis secundum iura antiqua alteri se venderet, eo ipso iure gentium esse eius mancipium, sed tamen posset rex civilis iure sancire, ut nemini liceret se vendere, nisi tali solennitate, alias traditio non teneret. Et hoc est, quod ait Bonif. in d. c. scilicet quod voti solennis ex sola constitutione Ecclesiae est inuentum, non enim dicit, quod substantia solennis voti, prout quod qui se tradit, non possit matrimonium contrahere, sit inuentum Ecclesiae, sed quod modus ille tradendi, sit de creata Ecclesiae constitutio. In summa, ut ad praefatam objectionem respondeamus, nemini constare potest a Deo recipi per votum solenne, nisi per iudicium Ecclesiae. Et hoc est quod ait S. Thom. in d. distin. 4. art. 2. quest. 3. scilicet quod votum nunquam est solenne quantumcunque quis prohibetur nisi seruato ordine positiui iuris. Atque ea propter, nempe quia in alijs votis, scilicet peregrinationis & ieiuniorum, nulla fit traditio, neque status mutatio, non possunt fieri solennia. Item neque in religione, quae non fuerit ad hunc effectum per Ecclesiam approbata. Sed interrogas, ex quo loco scripturae inferitur votum solenne in iure diuino dirimere matrimonium? Respondetur, hoc syllogismo id fieri concludi. Quicumque se alteri tradit, suam illi voluntatem mancipando, iure naturae & diuino fit inhabilis ad alium statum, qui vouet solenniter tradit se abdicando ab se ius ducendi uxorem, possidendique propria, &c. ergo fit ad coniugium inhabilis. Maior est de iure naturae ac diuino, quod patet, nam si dominium rei tuae alteri tradidisti, nullatenus illum iustus circa futurum potes suscipere, secus si promissisti,

Arg. 2.

Substantia voti solennis.

Obiectio. Solutio.

SOTO
de iustitia
legitima
DII
13

in illi, quoniam tunc cum nondum do-
 minium arte alienaueris, caussa vt supra
 dictu est, superuenire possunt, cur non red-
 das. Pari ergo modo si te ipsam tradidisti,
 ius nature diuinumque vetat, ne tui ipsius
 furtum facias. Minorem autem esse de iure
 diuino in religione patet, quoniam reli-
 gio debet esse status sequendi Christum se-
 cundum illud, Si uis perfectus esse, uade &
 vende, &c. & sequere me. Nam nisi hoc in-
 stitutum per modum status acceperis, non
 est firmum, status autem non firmatur per
 promissionem, qualis est votum simplex
 sed per traditionem. Vtraque ergo premis-
 sa est de iure diuino atque adeo conclusio.
 Distinguitur ergo inter solennitatem & vo-
 tum solenne. Solennitas enim, hoc est illa
 ceremonia, non est de iure diuino, sed Ec-
 clesiastico, sed tamen votum solenne diri-
 mite matrimonium est de iure diuino, eo
 quod est traditio. Et licet pergere videar
 molestus, esse id contra Scotum & Caiet.
 confirmatur. Sequeretur enim ex eorum
 opinione, quod Papa posset dispensare in
 matrimonio rato non consummato. Pro-
 hatur sic. Votum solenne dirimit matri-
 monium eiusmodi & tota vis voti solen-
 nis (vt autumant) est institutum Papæ,
 quod est ius positium, ergo pari auctori-
 tate poterit illud matrimonium absque ra-
 ti voto per solam dispensationem dirime-
 re. Ecce argum. Caiet. quod te vera secun-
 dum suam opinionem concludit, atque a
 deo eodem deuictus, concessit conclusio-
 nem. Sed profecto, vt bona uenia grauissi-
 mi auctoris dixerim, adeo est absurda con-
 clusio & nullo vnquam seculo admitten-
 da, vt antequam illam concederet, dimo-
 uere animum deberet ab illa ratione sol-
 lenis voti, quam hic refellimus. Negamus
 ergo minorem scilicet quod votum solen-
 ne uirtute Ecclesiastici statuti dirimat ma-
 trimonium ratum, sed dirimitur iure di-
 uino quia est mutatio status inferioris in
 superiorem. Ob id enim est consensus ma-
 trimonium statum constituar, licitum est
 tamen inde, quandiu non est consumma-
 tum, ad meliorem frugem conscendere:
 consummata uero copula, quia ex natura
 sua est procreatus proles, ascensum pro-
 pter iniuriam, quæ educandæ proli intro-
 garetur prohiber. Ecce ergo in quo vo-
 tum solenne consistat. Contra hanc au-
 tem conclusionem arguitur primum om-

nium argumento Scoti, qui loco citato
 hanc opi. ait minus omnibus ualere. Ho-
 mo, inquit, per propriam uoluntatem do-
 minium sui habet, ergo per eandem so-
 lam potest illud transferre, per uotum au-
 tem simplex quod soli Deo facit, suam
 obligat uoluntatem, ergo per ipsum Deo
 dominium sui confert, ac per uotum so-
 lenne. In hoc ergo non potest esse discrimen.
 Respondetur autem hoc esse negare
 manifestissimam naturam promissionis
 & donationis. Enim uero qui pecuniam aut
 equum amico dare pollicetur, non ideo
 ab se dominium abdicat nam si postea al-
 teri daret, teneret dario tanquam uero do-
 mino profecta, alias deberes dicere quod
 quicumque alicui aliquid deber, iam non ef-
 fet dominus illius, quæ quidem assertio ef-
 fet contra omnem legem & forenses u-
 sum. Concedimus ergo, quod homo per
 uoluntatem potest transferre dominium
 non tamen per solam promissionem, sed
 per dationem. Secundo arguit Caiet. Si eccle-
 sia constitueret, vt si quis coram tribus te-
 stibus uotum faceret, illud dirimeret con-
 trahendum, matrimonium illud esset so-
 lenne, sine receptione. Respondemus duo.
 Primum quod illa esset tunc receptio Pa-
 pæ, nam quomodocumque ipse statueret
 esse solenne, censeretur recipere uotum.
 Secundo adijcimus, quod Spiritus sanctus
 nunquam Ecclesiam permittit traditio-
 nem hominis per uotum suscipere, nisi iu-
 dicio adhibito & examine, alias uergeret
 in religionum & sacerdotij exitium, At ue-
 ro transacto probationis anno per suum
 decretum tacitam professionem recipit.
 Et conuerso quando religionem non ap-
 probat, tunc quantumuis uota tria exprimi-
 mantur, non est solenne uotum, quia eccle-
 sia illud non recipit. Tertio arguitur. Pro-
 pter Apostolorum ætatem, ut est videre apud
 Dionys. 6. cap. eccle. Hierar. uigebant
 monachorum ordines uotorum solennita-
 te (vt creditur) firmari & tamen non erant
 sicuti modo sunt. Nam post Anton & Be-
 nedictus hanc religionum formam Eccle-
 siæ auctoritate instituerunt. Respondetur,
 quod si uota edebant solennia, auctoritate
 Ecclesiæ & forsan in manibus Episcoporum
 illa edebant. A sacratissima uero uir-
 gine nullum accessit potest condannos
 argum. nam si uotum emisit solentia, id
 fuit ex peculiari Dei reuelatione. An uero
 Soto, de iust. & iure. Vt adco

Solutio.

Argum. Caieta.

Arg. 3.

Dionys.

Respon-
sio.

No alie
ni Sco.

Primi
argum
Scto.

Acto
nna
Caiet.

Dialo
in so-
lin.

Argo
no id
statum

re
um,
modo

que
inba-
uino,
ut al-
uifus
pro-

adeo sit religionis intrinsecum votum castitatis, ut neque per ecclesiam fieri possit, ut absque illo sit vera religio, q. 5. disputandum est. Illic enim & q. 7. revertendum nobis ad votum solenne, & explicandam restat, tam religionis quam sacerdotij.

Ad primū arg.

Ad primum igitur capitalium argu-
spon quod voti solennitas licet fiat in oculis hominum, pertinet nihilominus ad Deum, in quantum per eius ministros hominis voluntas recipitur transferentis ius suum in Deum, abdicantisque a se facultatem & arbitrium mutandi statum. Quapropter eatenus conceditur, votum simplex perinde obligare apud Deum atque solenne, quod utriusque transgressio, est mortalis, sed tamen utrunque in suo ordine. Simplex enim obligat sicut promissio, cuius ideo transgressio est non reddere quod promissisti. Sed tamen solenne obligat sicut traditio, ob idque qui illud transgreditur, peccat auferendo quod tradidit, vel abutendo voluntate Deo mancipata.

Vnde fit ut sit grauior transgressio voti solennis, quam simplicis. Quod si arguas votum solenne perinde esse promissionem atque simplex, nam pari modo ait, qui proficitur. Promitto obedientiam Deo quod ero tibi obediens. Respondetur differentiam esse, quod qui solenniter vouet, licet promittat obedientiam quantum ad officia religionis exequenda, nihilominus promittit illam seipsum suamque voluntatem, & totum ius tradendo ad dicendumque & mancipando Deo votum autem simplex non est traditio voluntatis, sed promissio, qua obligatur eam tradere statumque mutare.

Quo veni-
tilata a
Caiccia

Et per hæc decidetur questio, quam hic tractat Caiet. utrum distinctio voti simplicis & solennis sit specifica, & pariter transgressio sit alius speciei. Respondet enim sub distinctione, nempe quod si distinctio attendatur ex parte subiecti, differunt speciei, eo quod qui simpliciter vouit, non est inhabilis ad contrahendum matrimonium, sicut ille qui vouit solenniter: quem admodum primo de anima affirmat. A uer. oculi hominis differre speciei ab oculo leonis propterea quod anime sic differunt. Si autem inquit, differentia attendatur ex parte obiecti tunc non differunt speciei, sicuti neque hoc ratione differunt oculus hominis & oculus leonis quoniam eiusdem sunt formalis obiecti,

perque eadem media sentiunt. Nam eadem, inquit, vis est obligandi in utroque licet in solenni maior in eadem specie. Et certe si tota differentia consisteret in statu ecclesie, ita dicere debuit. At tamen tenendo quod unum est promissio & alteri traditio, proculdubio speciei differunt ex ratione formalis obiecti. Atque ita forensi videntur. Alia quippe actio est promissio, atque alia transactio dominij. Et ita S. Th. in 3. ar. differre sicut vegetatiuum & sensitiuum, quod differunt ex obiecto, tamen ad inores parum hæc discrimina referantur dummodo certus sit grauius committi peccatum contra votum solenne, quam contra simplex.

Ad secundum iam utiq; responsum est, quod cum per vota aliorum operum non fiat mutatio status, non est cur fiant solenniter. Et ad tertium demum respon. aliam esse distinctionem publici & secreti, aliam vero solennis & simplicis seu priuati. Non enim ob id quod votum in publico fiat, est illico solenne, sed quia sit secundum statum Ecclesie recipientis vouentem. Quod quidem statuto seruato, etiam in angulo potest fieri solenne.

Ad quartum tandem, ubi maior est difficultas, respondere restat. Et imprimis non bigi non potest, quin etiam si ante vsum rationis ordo suscipiatur, characterem impingat, atque adeo vere suscipiatur, ut S. Th. in 4. dist. 25. q. 2. & illic Rich. & Theolog. fatentur, quia ad susceptionem sacramenti imprimendis characterem, ut est Baptismus, Confirmatio, & ordo, non requiritur actus in suscipiente, atque adeo neque certitas & necessitate sacramenti, sed de necessitate precepti, quia nequeunt subditi conari ante 18. annum creari, neque sacerdotes vngi ante 25. sub reatu peccati mortalis, & poena suspensionis. Quapropter quidam qui arbitrantur sacramentum ordinis non suscipi in quacunque ætate, repelluntur, ut ait illic S. Th. quia eorum assertum neque ratione vlla neque auctoritate firmatur. Hoc ergo supposito consequens plane esse uidetur, id quod quarto arguuntur, nempe ante legitimum rationis usum posse quemque uoto castitatis complicari. Neque hoc absurdius est, quam de obligatione matrimonij. Puella namque, cuius masculia supplet ætatem, etiam si ante duodecimū nubat, uinculo matrimonij tenetur, ut patet.

patet c. De illis de despons. impub. Qua. p. pter etiam si quis consensu extorto per me tum cadentem in constâtem virum facris mittetur, voto etiam eodem castitatis tene tur, secundum dexteriorem opinionem, vt bene ait Sylue. verb. ordo. 4. nisi forsã vxori esset matrimonio cõiunctus, qui in vita vxote abstinere non potest. Atq. id probatur argumento sumpto ex c. de Iudæis. dif. 45. vbi illi inuiti à Sigibuto credebantur, baptizati nihilominus ad fidem coguntur propterea quod caractere essent insigniti & rãmen illis, qui renuunt, grauius est ad totam Christianam religionem obligari quam ad solum castitatis votum. At vero distinguendum est, vt reor, de huiusmodi clerico ante ætatem ordinato. Si enim vsu habebat rationis, puta quia decimum vel duodecimum annum attingerat, & forte in octauo, quia libere initiatur, cogendus est votum seruare. Si vero nullum priorus habebat rationis vsu, sed nesciens quid de illo fieret ordinatus est, profecto rationi est maxime consentaneum, vt detur ei optio, nempe vt si voluerit in ordinis functione permanere abstinere, sin minus, omni prioris officio suspensus vxorem ducat.

QVÆSTIO III.

DE HIS QUI VOVENDI FACULTATEM HABET.

S. Tho. 2. 2. q. 88. art. 8.

ARTICVLVS I.

Vtrum illi qui sunt alterius potestati subiecti vouere possint.

Offi voti substantiam, & virtutẽ subsequitur, circa eius subiectum indagare, qui nam sũt quibus facultas suppetat & arbitrium vouendi? Et primo de his qui sub aliena sunt potestate, arguitur quod vouere possint. Minus enim vinculum a maiori separatur, obligatio autem qua quis homini subditur, minus est quam quo obligatur Deo, ergo & obligatio prior nequit posteriori impedimento esse. Secundo. Filij qui sub cura degunt paterna, neq. ab illa sunt mancipati, arbitriũ

habent absq. parentum voluntatem religionem profrendi, ergo illos qui aliena potestati subsum, nihil a vouende virtute cohiber. Tertio, Maior desideratur ad faciendum quam ad promittendum facultas religiosi autem possunt absq. maiorũ facultate aliqua religionis opera exhibere vt Psalmos recitare, inediaq. se atq. alijs afflictationibus macerare, ergo subiecto minime admit vouendi facultatem. Quarto Quicunque id tentat quod iure facere prohibetur, delinquit, subditi autem vouendo non peccant, quandoquidem nullibi prohibitum reperitur, ergo videntur iure vouere posse. In contrarium facit illud Nu. 30. Si mulier in domo patris sui & adhuc in puellari ætate aliquid vouerit, non tenetur aea voti, nisi pater eius consenseris, & idem subditur de muliere habente virum quod 33. q. 5. can manifestum. & can. noluit referatur. Ex quibus perinde pari ratione colligitur neque alios quicunque aliena potestati subdantur, voto se posse absque superioris arbitratu deuincere.

Dux sunt hominum conditiones, quibus non plenaria suppetit ad vouendum facultas, nempe subditi qui alijs habent mancipatam voluntatem, & pueri quibus per ætatem non licet rationis luce factis illustrari. De prioribus dicendum in hoc articulo posterioribus in subsequenti. Ad quæst. ergo vnica conclusione, eademq. negatiua respondetur. Nemo qui sub alterius sit potestate, valet de his rebus in quibus ei subijcitur, votum vllum suscipere, quod contra eius assensionem solidum sit ac firmũ. Conclusio est clara. Votum quippe, vt in superioribus patet, est promissio que Deo fit. Deus autem qui auctor est naturalium legum, non vult aliena surripi vt sibi tribuantur. Quare neque elemosynas que de rapina sunt gratas habet, qui autem sub aliena est potestate, non est sui iuris, ergo nihil Deo vouere potest, quod domino suo aut maiori debet, sed est omnino ab eius potestate pendens. Fit ergo, vt cuiusmodi votum absque eius consensu non sit validum, sed irritati a superiori possit. Primum omnium quia quæstio hæc iste inquam & subsequens arti de votorum irratione instituitur, supponamus irrationis nomini id significarum supponi quod est nullum, ac perinde cassum haberi ac si nihil esset factum. Quomodo enim diffe-

Argu. 3.

Argu. 4.

Conclõ rãsiua.

Rõ con clusõis.

Dubita tio.

- rat a dispensatione, & commutatione, & redemptione, quæ est proxima quæ dispensatione subsequitur, commodius explicabitur. Prima ergo hic causâ dubitandi est de fundamento auctoritatis prelatorum irritandi subditorum vota, vtrum scilicet tantum iure humano, an etiã diuino & naturali ea sibi competat auctoritas? Et ratio dubitationis est, quod locus citatus Numeri 3 c. solum loquitur de muliere, quæ est sub cura parentis, aut sub viri potestate, quæ madmodum Aug. illic exponit. Et refertur 3. q. 5. can. noluit inferre autem, inde generalem regulam subditorum nõ apparere, quia ratione firmetur. Nam subiectio vxoris & filiorum est naturalis, subiectio vero religiosorum, licet sit diuina, tamen non videtur extendi, nisi ad obseruantiam votorum & suarum constitutionum, eo potissimum, quod cum religio sit statum profiteantur, qui via est ad perfectionem, non videntur diuino iure arceri, quo minus sibi sit arbitrij recentibus se votis vrgentius ad meliorem frugem promouere. Adde quod mandatum illud apparet in numero esse legalium, quæ per presentiam Evangelij extincta sunt. Haud ergo desunt, qui censent solum humano iure ademptam esse monacho vouendi facultatem, citra maiorum assensum, nempe c. illo monacho 20. q. 4. At vero cum illud nõ habeat auctoritatem aliam quam Basilij, seu autoris, & Gratiani decreta colligentis non potest habere vim legis quippe quam Consilium tantum vel Papa edere potest. Quocirca nisi iuri diuino aut naturali auctoritas illa conmitteretur, non inde satis esset collecta. Respondetur ergo interdictum hoc monachorum a iure diuino & naturali pro manere. Nam eo ipso quo quis religionem proficitur, addicitur per obedientiam arbitrio prelati, atq. adeo iure nature non potest inde absque eius iniuria suam dimouere voluntatem. Quapropter non modo, tanquam spiritualis prelati ex vi iurisdictionis dispensare super votum subditorum potest, verum & tanquam dominus voluntatem eorum perinde ac secularis pater eadem irritare, seicitaris, autem, vtrum in omnibus prelati similis sit irritandi facultas, quibus adest dispensandi auctoritas? Videtur nanque affirmatiua pars vera quandoquidem dispensatio vtpote quæ spiritualis sit functionis minus maiorem exigat potestatem quam irritatio. Respondetur nihilominus non ita rem esse. Episcopi enim dispensare possunt irritare vero minime, quia nõ sunt absoluti domini libertatis subditorum, sed tantum iudices. Imò vero neq. Pont. Max. potest secularium vota irritare, secus religiosorum, quorum non solum iudex est, verum peculiaris prelati. Est enim sicut generalis nominiter, aut magister cuiuscumq. ordinis, & sicut provincialis, & sicut prior. Quare & in hoc casu fallit regula, quod si eisdem quod plus est valeat, perinde possit & quod est minus, quia non sunt eiusdem generis. Illi ergo qui facultatem habent irritandi vota preter religiosorum prelatos, sunt iure nature parentes ac tuores vtriusque sexus, & domini seruorum qui sunt mancipia. Nam pater familias non eadem auctoritate fungitur in suos famulos, vtpote quorum voluntatem non habet dominium. De vi autem huiusmodi potestatis, an videlicet absque vlla prorsus de causâ dum maioris bene possit quæcunque vota, irritare ambigunt Archid. nanque quem Syluest. verbo, rotum. 3. & citat & imitatur, & Palud. in 4. d. 38. q. vsque adeo absolutionem censent potestatem irritandi, quam dispensandi, vcredant siue vlla prorsus causâ fieri possit irritationem, licet non dispensationem. Et ratio, inquit, est, quod dispensatio nõ fit quia votum non erat validum, & ideo requirit causam, irritatio vero fit, quia non erat validum absque superioris assensu, & ideo putant in mero esse arbitrio superioris absque vlla causâ poterat non vouere.
- At vero hæc sententia moderatione temperanda est, nam etsi discrimen sit, quod irritatio nulla intercedente causâ, sit valida, quod in dispensatione non sit vtiq. facile conceditur, nihilominus prelati absque vlla omnino ratione votum irritans profecto non esset a culpa saltem veniali liber, nam cum irritatio actus quodammodo sit iurisdictionis, debet iudicio & perspicacia vti antequam irriter, ve perpendat vtrum sit vtilius ac decentius facultatem negare, an concedere. Quare non est tam absoluta libertas in superiori ad irritandum, postquam subditus proposuit antequam vouere, quam in subdito antequam a superiore facultate exposcat. His 2. d. de potestate irritandi, præhabitis, secundum

Rõdubi
tandi.

August.

Basilio.

Scrupu-
lus.

Solutio.

SOTO
DE IUSTITIA
LIB. I.
DE LEGIBUS
DII
13

dum continuo subsequitur dubium circa illud conclusionis temperamentum, videlicet, in quibus alteri subijciat, nempe vt illa perferemus, in quibus monachus superiori subditur. Nam apparet nulla opus fuisse exceptione Quoniam vt modo dictum est, simpliciter totam prælati tantquam Dei vicaria consecrauit voluntate. Ad huius intelligentiam notandum est, quadrifida esse monachorum opera. Primum enim genus est eorum, quæ solenni voto comprehenduntur, vt sunt tria vota essentialia & peculiaria statuta. Et in his dubio procul subijcitur prælato monachus. Apparet nihilominus posse de his votum voto ita firmiter adijcere, vt illud prælatus irritare nequeat, vt si voueat in ordine nostro nunquam carnes gustare, & nunquam locis & horis venis silentium rumpere, quoniam postquam licuit votum solenne de illis emitte, videtur posse, & arctius se adstringere ad ea seruanda. Respondetur nihilominus & hæc etiam posse prælatum irritare vota quin vero & debere, quia hæc vinculorum congeminatione super eadem materia vix vnquam prudenter fiunt. Possitas autem inde patet, quod super omnibus constitutionibus & regulis statuti præter tria essentialia vota valeat præfectus ex causâ dispensare, cohibere potest subditorum arbitrium ne de hisce statutis recencia edant vota. Nam & illa super quibus dispensare potest, dum dispensando facit ea de illicitis licita, potest pro causâ nonnunquam iubere, scilicet vt subditus silentium rumpat, aut religioni ieiunium, ac perinde valet horum vota cessare. In secundo ordine sunt opera libera, id est, quæ neque lege sunt præcepta neque noua sub voto concluduntur, vt orare, atque noua superaddere ieiunia. Atque ad hæc quidem præfectus pro suo libito cogere nequit subditum, secundum illud verbum Bernardi. Votum meum non augeat. Prælati sine mea voluntate. Tamen nonnunquam in calu necessitatis iubere possit orationes & forte ieiunium, quæ ad rem modo non pertinent. Potest ea tamen impedire, quando libuerit, atque adeo hæc peculiariter proprieque sunt opera, quorum vota præfectus irritare potest. Tertijs operum ordo est, quæ prorsus Prælati auctoritate exuperant, vt transi-

tus ad arctiorem religionem. Hoc enim cum ad exitum spectet subditi, ex eiusdem obedientia Prælati non comprehenditur sub illa, quo sic vt bene ait Caietan. votum quod monachus eiusmodi transitus emisserit, non posse a Prælato irritari. Atque adeo hoc operum genus exceptum putes illo conclusionis verbo in his in quibus alteri subijcitur. Haud tamen crediderim huiusmodi votum transeundi ad arctiorem religionem, omnino exire auctoritatem Prælati, vt idem auctor insinuare videtur, sed tantum quod ad irritationem, immo arbitror posse eundem Prælatum super idem dispensare. Quorum discrimen quæ sequitur subijcimus. Quartum operum genus est eorum quæ ad salutem sunt necessaria, vt legis percepta seruare. neque vero illa modo, sed & quæ ad charitatis feruorem attinent, quorum contraria sunt venialia. Atqui horum votum censet idem Caietan irritari præfecto non posse, vt si monachus votum Deo vouerit non furandi, aut non mentendi. Ratio eius est quoniam hæc materiæ non est prælato subdita quandoquidem super his ipse veluti super regulis statuti dispensare non valeat. Aut nihilominus posse prælatum eiusmodi votum nomine Dei commutare. Quare & hoc quoque exceptum arbitrat in conclusione. At vero non facile illi de hæc te subijcerem. Nam etsi quantum ad necessitatem implendi suspensio istorum sub potestate prælati minime comprehendatur, nihilominus illa noua obligatio qua subditur sua sponte religere se cogitat, non video cur non possit prælato irritari. Nam quantum ad spontanea dominus est subditarum sibi voluntatum. Tertium subinde dubium circa eandem conclusionem de illo verbo videlicet, quod eiusmodi votum rei in qua subditus superiori subijcitur, non est sine eius consensu firmum, est inquam dubium, virum antea quam accedat superioris consensus, votum subditi teneat, an vero contra ipso facto sit nullum? Et dubitationis articulus est, utrum cum in uoto subditi semper includatur superioris conditio, subintelligatur affirmatiue, si ille consenserit, an vero tantum negatiue, scilicet nisi dissenserit? Nam priori modo votum ante eius consensum nullum est, po-

Caieta.

Quarta assertio.

Caieta.

Testiū dubiū.

Vu 3 steriori

Quadrifida monachorum opera.

Prima assertio.

Secunda.

Tertia.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

- steriori uero ualet quousque per ipsum ir-
ritum fiat, Et quidem Richard. 4. sent. dist.
3. artic. 4. quem multi Summistarum se-
quuntur, distinguunt inter religiosorum
vota, atque alia aliorum subditorum puta
filijs familias, & uxoris, &c. Et de religiosis
generalem absolutamque assueerat con-
clusionem, nempe sic esse per uotum solen-
ne inhibitos noua edere uota, ut quodeun-
que cuiuscunque generis absque expresso
consensu superioris faciant, ipso facto irri-
tum: ut & cassum. Quare non solum eius
transgressio, nullum est peccatum, uerum
& emissio nonnulla est noxia. Nam inca-
sum uouere culpa est. Quin uero arbitra-
tur Rich. eiusque comites hanc esse senten-
tiam. D. Th. propter uerba postrema solu-
tionis tertij quartique argumenti, ubi ait
uotum religiosi non esse firmum nisi supe-
riori placuerit, autem non renuerit. Asserti-
que in eandem sententiam can. Monacho.
20. quaest. 4. Et supra hæc adhibet rationes
duas. Prior est, quod cum religionis onus
sit ualde graue neque decet, neque uero li-
cet professionis uotum nouis sarcinis oner-
rare, ne religiosus oneri succumbat. Poste-
rior, quod cum idem religionis uotum
tanta sit altitudinis, ut omnia precedentia
in ipsum commutata extinguat, si ure-
tiam subsequenter eiusdem uirtute irriten-
tur. Quare de filio familias & uxore non
negat quin possint facere aliqua uota de
his quæ sibi non sunt prohibita. Huic au-
tem opinioni, ut bene Sylue uerbo, uotum
tertio, §. 3. ait, neque S. Tho. suffragatur, ne-
que ariidet ueritas. Quare Petrus a Palu-
de, & Innocentius illic ab eodem Sylue-
stro, citati, ingenue fatentur religiosos, qui
quidpiam uouerint, quo prælati obedi-
entia non impeditur, reos esse uoti, nisi dum
per prælatum irritum non habetur, illud
impleant. Et ratio profecto est in prom-
ptu. Nam si alij subditi circa suorum ma-
iorum iniuriam possunt ipsis inconsultis
uotum suscipere conditionale, quousque
superioris ipsi renuerint, ut Richard. ipse
fatentur, non est cur religionis eadem fa-
cultas interdicatur. Secundo arguitur
contra eius rationem. Quæstio, obstante
religionis onere potest religiosus habita
prælati facultate alia superaddere uota,
ergo nihil obstat quominus ipso incon-
sulto de materia, quæ sibi non est prohibi-
ta, possit idem suscipere, dummodo par-
tus sit causa uoti nunquam abesse officio
obedientie, & quoties superiori uotum
displicuerit, ab ipso cessare. Cap. autem
monacho nullatenus aduersarijs, immo
nobis patrocinatur. Haud quippe ait illic
Basilus quod uotum monachi sine con-
sensu Abbatis sit nullum, sed quod sit fran-
gendum, ubi insinuat ante fractionem so-
lidum fuisse. Quamuis neque illa admo-
nitio illo est rigore audienda, ut quidquid
religiosus uouerit, illico sit frangendum,
sed illud profusum, quod uel ei uel prælato
sit graue & molestum. Ad sensum igitur
S. Thom. descendamus, qui uidetur sentire
uotum ante consensum prælati emissum
nullatenus esse obligatorium. Nam & in
conclusionem & in solutionem tertij & quartij
dicit, tunc nondum esse firmum, quod so-
nare uidetur non esse obligatorium. Hu-
ius autem uerbi sensum Caieta. docta di-
stinctionem enucleat. Materia enim uoti
respectu religiosi duplex esse potest, altera
scilicet prohibita, uel in genere, sicut con-
stitutionum interdictio, ne quis, non alle-
rij sepiã egrediatur, prohibetur uotum pe-
grinationis. Aut in particulari, sicut si
prælati bona causa inhiheret, ne quis
suorum de tali aut tali re uotum emitte-
ret. Altera uero est materia non interdi-
cta, ut orare, quibus horis uacat & stude-
re, ieiunare, &c. Et secundum quam disti-
nctionem ad dubium responderetur, quod
cum uotum de materia prioris generis o-
mittitur, subintelligenda est affirmatiua
conditio uidelicet si prælati ratum ha-
buerit. Si uero materia sit posterioris spe-
ciei, tunc conditio subintelligenda est ne-
gatiue scilicet nisi prælati irritum fecerit.
Et ratio discriminis est, uotum debet fieri
de relicta, quando uero materia est pro-
hibita non est licita nisi fiat super illa di-
spensatio, quapropter qui tali fecit uotum
non obligatur quousque assensu prælati
accesserit. Attamen quando materia non
est prohibita, apta est ad uotum: Et ideo
religiosus uotum faciens ordinis, uel ieiun-
nandi uel non metiendi, ipso facto assen-
sus est quousque perfectus uotum iuriter.
Qua sorte de causa sub distinctione airtum
solutione 4. S. Thom. quod in uotis reli-
giosorum intelligitur debita conditio, scilicet
et si suis superioribus placuerit, remittitur
uel

vel non, ut prius membrum referatur ad materiam prohibitam, postertus vero ad liberam. Quare cum dicitur votum absque assensu prælati non esse firmum si sit votum prioris generis, intelligit non esse validum, si vero posterioris, plane intelligit quod esse valeat, non tamen sic solide, quin semper eius irritatio ex voluntate pendeat præsertim. De utroque autem membro super est dubietatis non nihil ad quod operæ pretium est respondere. De priori inquam factum est nullum, immo peccatum, votum ergo religiosi de re prohibita, neque sub conditione valet, immo est peccatum. Respondetur per distinctionem antecedentis. Quando enim res est prohibita, quia per se mala, tunc votum illius iniquum est, quando vero tantum est mala, quia prohibita, potest sub dispensationis conditione materia esse voti. Sed quæris, utrum sic vouens teneatur id denunciare prælato? videtur enim postquam non est voto ligatus, non teneri. Respondetur ideo teneri, ne vanum sit votum, quod absque eius licentia implere nequit. Sed de hoc statim apertius. De posteriori etiam membro dubitatur, utrum religiosus qui liberam materiam nouit (puta orare, aut ieiunare) teneatur rem prælati celare, ne votum irritet, an vero contra licitum ei sit eidem id patefacere, ut infectum reddat? Videtur enim hoc postertus in fraudem voti cedere. Respondetur licere rem detegere. Nam in hoc vitur iure suo. Quin vero si graue est votum, potest molestiam suam & grauamen ei aperire, ut irritet. Neque ut voto iniuria, quandoquidem munus maiorum est subditorum temeritatem corrigere, tamen si quando votum non est acerbum, salubrius est libenter illud persoluere.

At vero rursus circa prius membrum dubitatur. Vtrum religiosus qui votum rei prohibita emisit, satisfaciatur petendo a suo prefecto facultatem operis obeundi non exprimendo votum? Apparet enim hoc satis esse. Nam postquam consensus superioris ad hoc requiritur uttanquam materiam dominus illam permittat, qua ratione dicebamus quod cum votum materia non in hibite emittitur, statim tenet, fit, ut si ipse opus in hibeat, videlicet ne peregrinens, satis illud est ad nullitatem voti, Multa

hic non necessariam metaphysicam accumulatur. Cuius res enim perspicacior est, quam ut nec verbis indigeat. In primis hoc est certissimum quod si prælatus, voti nequeius, tantum prohiberet opus, non ideo votum fieret irritum. Nam subtrahere materiam ad tempus, non est votum irritare. Etenim cum irritatio actio sit iuridica, quæ rei notitiam exposcit, debet idem prælatus votum nosse ut ipsum casset. Atque hinc palam fit consequens, teneri subditum antequam sit in mora, illud eidem patefacere. Quare Nume. 30. requiritur in patre notitia voti filie, ut consentiat vel dissentiat. Quod si contra arguas, Maritata mulier, quæ votum simplex continentie fecit, non tenetur coniugi illud detegere, sed potest licite, dummodo debitum reddat, non petere, ergo pariter potest tacere subditus, Respondetur, nulla similitudine argum. pugnare, quoniam eo ipso quod mulier est viro coniugata, adempta illi est potestas vouendi non reddere, etiam sub conditione, & ideo votum suum non intelligitur nisi de non petendo, quod potest facere in scio viro, sicut religiosus clam prælato implere votum orandi. Vbi autem materia prohibita vouetur sub conditione, tenetur voues id dispensatori votum facere, alias in cassum voueret, quod in Dei ludibrium vergeret. Maiori autem ambigendi occasione interrogatur utrum postquam religiosus cum facultate prælati votum de re aliqua suscepit, imaneat nihilominus penes eundem superior irritandi facultas. Apparet enim nullam fieri reliquam. Quod Richardus loco citato, opinatus est, immo dubitat an dispensare tunc possit, sed ait euolandum ad Papam. Nam cum ad voti firmitatem in subdito nihil amplius requiratur quam prælati consensus, fit ut postquam illo firmatum est, nulla super ipso illi supersit irritandi potestas. Nihilominus respondetur tunc etiam in præfacti arbitrio permanere illud irritare. Et ratio est quia etiam emisso voto religiosus nihilominus simpliciter manet subditus atque adeo neque prælatus sua orbat auctoritate. Quin vero adde quod non nunquam, etsi bona causa facultatem concesserit, poterit nihilominus rite & recte mutatis rebus id quod semel ratum habuit reuocare. Patrocinator huius documento August. super Num. qui refertur 33. qu. 5. August.

Caica. Prima assertio.

Solutio

Quæst.

Richar.

Solutio.

August.

V u 4 ca. no.

ca. noluit ubi docet, votum quod puella pa-
terna facultate firmiter susceperat, posse
postea viro irritum reddi. Adde quod quam-
vis absque vlla causa votum idem casset
etsi peccet, nihilominus votum est cassatum.
Atque huic assertioni suffragatur idem
ibidem Augu. eadem causa & questione,
can. manifestum. ubi ait expresse, quod si
vxor auctoritate viri votum emisit, quod
ipse, neq. citra suam culpam postmodum cas-
sauerit, nihilominus vxor patere tenetur.
Quin vero textus ipse sacer id ipsum con-
tinet. Quod autem vir & pariter praelatus
sine causa reuocando peccet, non solum illie
Aug. verum & textus ipse Num. 30. con-
stat, ubi ait quod etiam dum conuiuere
visus fuerit maritus, sed postea contradixe-
rit tunc vxor non tenebitur voti rea, sed
vir ipse portabit iniquitatem eius. Et ratio
est, quod est superior facultatem habeat
irritandi inferioris votum, non tamen vs-
que adeo absolutam, vt supra diximus, quin
ratione & iudicio id debeat facere. Et ideo
postquam facultatem concessit non debet
absque causa reuocari. Confirmatur haec
manifeste de religiosi sententia, ex simili
a muliere maritata desumpto. Enimvero
si vxor praemissa etiam viri facultate munus
aliquod vouerit facto alicuius Diui, sem-
per dum non soluit in arbitrio est viri dictum
retractare, quod si retractauerit, quamuis
ipse in culpa sit, nihilominus ipsa non po-
terit non obedire. Expressa est sententia Am-
brosij in libro de Paradiso q. refertur can-
nec illud. 33. q. 5. vt illud Gratian. insert. Et
ratio est, quod illa facultatis concessio non
est absoluta translatio dominij illius rei in
vxoem, sed solum in offerendi sacro quas pro-
pter quousq. res ipsa tradatur, semper est a
superiore dependens, si reuocare libeat. Ne-
que tua consequentia vlla est arguas. Supe-
rior peccat retractando se, ergo subditus
minime ei tenetur obsequi. Illatio inquam
nulla est. Quoniam non est subditi exami-
nare iussa maioris in his quae non sunt, per
se mala, sed ex ipsorum arbitrio dependet
secus ubi rem per se illicitam iuberent, vt
iurarij, vel mentiri. At vero sicuti de reli-
giosis monachis supra quaesitum est, sic &
de vxore respectu viri quaerendum super-
est, virum in vniuersum possit vir cuncta
vxoem vota irritare? Et quidem Caiet. pari-
modo excipere votum non peccandi, pu-

ta non mentiendi, quia in illa materia non
videtur subdita vxor. At vero crediderim,
& illud irritare posse. Nam licet quantum
ad necessitatem legis non sit subdita, est ta-
men subdita quantum ad vtroneam obli-
gationem. Quare nullo excepto vir potest
vniuersa vxoem vota irritare, & si aliquid
esset quod irritare nequirit, dispensare vo-
tissimum est neququam posse quia vt que-
stione proxima videbimus, illud proprium
est spiritualis praelati. At tamen vice versa,
virum etiam vxor irritare potest votum
mariti, in dubium euocatur. Apparet
enim ab vna parte nullam habere huius-
modi facultatem. Nam vt scriptum est, ip-
sa sub viri potestate erit, non e conuerso. R.
Respondetur quod cum in fide coniugalit-
tori pares sint, vt primae ad Corinth. 7. ait
Paulus, quia vir non habet potestatem sui
corporis, sed vxor sicuti neque vxor sui,
sed vir, neuter absque alterius permisso
votum facere potest simpliciter castitatis,
immo illo non obstante tenetur vterque
debitum alteri reddere, vt bene colligit
Gratian. can. manifestum trigesima materia
questione quinta. An vero possit alteruter
votum facere non petendi, maior est
dubitan- di ratio. Nam in hoc nullam,
quantum ad fidem tori irrogat alteri iniu-
riam. Nihilominus quod vt possit eiusmo-
di votum vxoem irritare, non debet esse in
ambiguo, non vtique propterea quod est
contra fidem thalami matrimonialis, sed
quia ipsa vere est subdita. Et ita expresse
ait Augu. in eodem ea manifestum. Quod
autem vice versa simile votum mariti pos-
sit vxor irritare, latentius dubium est. Nam
propterea quod sit contra fidem, non po-
test, postquam paratus est debitum redde-
re. Neque vero ratione sublectionis, quia
vir non est vxoem subditus.

Respondetur, in primis tale votum graue
esse vxoem & pene maritali fidei ad-
uersum. Nam cum mulieres pra pudore
petere vix audeant debitum, si vir pete-
re esset prohibitum, in fraudem matrimo-
nij resuleret. Et ideo non longe ab hoc
po aberraret, qui diceret tale votum abs-
que consensu vxoem non tenere. Saltem
hoc certum est, quod deberet per Am-
bitem omnino ad tollendos serupulos dis-
pensatione aboleri. An vero extra hanc
materiam vir habeat absolutam potestatem
vxoem

Ambr.

Quo al-
tera.

Caiet.

vouendi in consilia vxoris, forte quæris. Apparet enim veritas sic habere, postquam non est vxori subditus. Sed tamen ab altera parte argument. nihilominus existit, quod in his quæ ad communem vtriusque familiam attinent, non possit. Vt si legem peregrinationem vouerit, per quam officium coniugale suo defrauderetur fructum aut si amplam vouerit pecuniam, quæ ipsi vxori & filiis alendis necessaria est. Profecto non profors probabilitate caret, id non posse quandoquidem in vxoris perniciem vergit. Ad hoc nihilominus responderetur irritandi facultatem simpliciter non esse vxori permittendam, respectu viri, maxime in bonorum dispensatione. Nam et si illa reclamant ipse noluerit bona prodigere, quamuis male faciat, factum nihilominus tenet postquam absolutus est eorum administrator, atque adeo eiusmodi votum non subest uxoris potestati. Nihilominus si votum in vitium prodigalitatis aut iniustitiam impingeret ipso facto non haberet vim obligandi & sic nulla egeret irritatione. Simile dicendum est de absentia. Potest enim vir citra fraudem nuptiarum peregri proficisci, atque adeo si causa exigeret votum emittere, neque in hoc subdit vxori. Si tamen non esset causa legitima, pariter non teneret, sed peccatum esset vouere. Potissimum hic autem dubium est, quin vero soluto non facile, vtrum postquam vterque coniugum communi consensu voti castitatis emisit, possit maritus, quam facit vxori, facultatem reuocare, atque adeo eius irritare votum, ac pari iure uxor quam facti forsitan poenitet, suam etiã quam viro dedit retractare, debitum que ex illo petere. Est enim sententia Gratiani in eodem can. manifestum negativa. Nam postquam vterque suo renunciauit iuri, vterque sit ab altero liber. Argumentum autem quod rem dubiam facit, est huiusmodi. Postquam vir facultatem fecit vxori continentiam vouendi, videlicet non petere debitum, potest illam reuocare, vt auctoritate non solum Diui Augustini, verum & diuina scriptura, & rationem modo confirmatum est. Quod autem plenior concederet, nempe vt neque peteret, neque redderet, non tollit quin vtranque pariratione possit retractare, ergo vir saltem annullare potest eiusmodi votum vxoris. Et cum hoc iure pat sit maritus con-

iux, ipsa etiam posse videtur retractare concessam facultatem. Accedit, quod vsu venire potest, vt vterque in periculo veritatis carnis illecebra, atque adeo consultius sit iuxta monitum Paul. 1. ad Corinth. 7. ad usum coniugii redire. Quod si dixeris, eo quod ambo communi consensu votum emiserint, priuatum esse vtrunque potestate reuocandi, profecto ratio huius non est adeo patens.

Si enim maritus reuocare facultatem valet, quam dedit vxoris, quando vxor non eandem ei vicissim contulit, non apparet cur eo quod vxor eandem contulerit, priuatus sit vir facultate sua. Profecto argumentum uidetur rem dubiam facere. Nihilominus respondere possumus, quod cum in illo officio pares sint coniuges quando uicario mutuoque consensu vterque vouet, est genus quoddam mutui contractus, facio ut facias, id est renuncio iuri meo, vt tu renunties tuo. Quo circa ob id quod vxor viro suo renunciat debitum exigere, priuatur maritus non solum iure petendi, sed & facultate reuocandi factum, quia propter vtriusque votum censetur absolutum castitatis. Aliud post hæc dubium sequitur. Vtrum votum semel a superiori irritatum, si postmodum ab eius cura & seruitute exeat, reuiuiscat? Ad hoc sunt qui distinguunt, votum impuberis irritatum non reuiuiscere.

Si tamen pubes iam erat, quando illud fecit, nempe si quartum decimum excesserat annum, quamuis irritetur, nam si reale est, vt supra diximus, etiam tunc vsque ad vigesimum quatum irritari potest, tunc autem cum taliter vouens fuerit emancipatus, teneri. In hanc sententiam solet citari Innocentius in cap. scripturae de uot. & uot. redempt. Attamen ipse nihil amplius dicit, quam quod impuberes vouentes, vel qui sunt sub cura parentum, tenentur cum fuerint emancipati, implere. Cum ergo non explicet, etiam si fuerint cassata, non est credendus id sentire. Sed Paludan tamen ambiguis annuere ad hoc videtur in quarta distinctionem trigesima octaua, quaestione quarta. Attamen salua auctoris existimatione, contraria sententia proculdubio amplectenda est, quam Syluester tenet verbo, uotum, tertio §. secundo nempe quod in uniuersum, uotum quodcumque siue uxoris siue filij, siue serui, siue reli-

Solutio.

Solutio.

Postremum dubium.

Paludanus sententia.

Solutio.

Dubium graue.

Sciencia Gratiani.

Arg ad alteram partem.

Repro-
bat in
prafata

giosi semel irritatum, nullam deinceps vir-
tutem retinet, qua vilo tempore obligari
possit nisi iterato fiat. Exiat enim regula
iuris, quod obligatio semel extincta instau-
rari non potest. C. de remissione e pigno-
ris, l. cum ex causa. Atque huic sententiae li-
benius aridet. Panorm. super eodem, ca-
scriptura. citato. Immo & textus cap. qui-
dam, & c. placet. de conuersio. coniuga. id
confirmant, quippe vbi habetur, quod co-
iux religionem intrans quatenus alterius
coniugis reclamatione cassatum est, post
obitum eiusdem coniugis non amplius lig-
gat. Molestior autem dubitandi ratio exi-
stit, dum vxor, verbi gratia votum emitte-
re executioni tunc mandandum, si mari-
tum vita superauerit, & idem de filio, si dū
sub cura parentis agetet, votum emitte-
ret, post suam emancipationem explendū,
& pariter seruus sub conditione si fuerit li-
bertate donatus, vtrum & eiusmodi uota
possint etiam iisdem superiores irritare?
videtur namque pars negatiua inde con-
firmari, quod eiusmodi uota sunt pro tem-
pore, quo uouentis libertas sub aliena po-
testate non constringitur. Præterea quia
votum vxoris, tunc nullatenus marito no-
tet. Ad hoc posset trifariam responderi.
Primo sub distinctione. Eiusmodi namque
vota alia sunt, quæ sunt superiori graui-
& incommoda, alia vero, quæ non nisi in
uouentis grauamen uerunt. Illa quæ
sunt prioris generis, non possunt ab illo ve-
ritati si pro re facta sunt quo fuerit ipse
uita defunctus, vt si non religionem vo-
uerit, aut castitatem, quia illam nullam ha-
bent incommoditatem, præterquam quod
coniugali officio supersitire viro quod ante-
nus videtur consistere. Si autem incommo-
da sunt uouenti, itaque irritatio in bonum
eius cedit, tunc videtur posse maritus & pa-
ter illa irritare, ut si uouerent longam pe-
grinationem, aut longos sumptus. Alij
vero scrupulosius respondent, neutrius ge-
neris vota illo pacto edita irritari posse,
ac subinde consulunt ad dispensationem
recurrere, Syluester uero verbo religio.
2. §. is. contrariam per aliud extremum se-
quitur opinionem, nempe quodcunque
votum quod quisque dum sub alterius est
potestate, cuderit, posse durante illò tem-
pore irritari, vt si puer decimo tertio an-
no, irritare decimo quinto uouerit religio-
nem & pariter si ante vigesimum quintum

Syluest.

quidpiam uouerit, post illam ætatem est
quendum potest illico ea pater irritare, vi-
delicet illud personale ante quartum deci-
mum, & alterum reale ante vigesimum
quintum, vt articulo proximum videndum
est. Et re vera non est eiusmodi sententia
metuenda. Apparet enim inde rata, quod
cum uoluntas subditi illi tempore simpli-
citer sit superiori arbitrio alligata, quacum-
que conditione id uouerit, irritari tunc po-
test. Adde, quod ratio huius potestatis que
superiori in est, illic fundatur, vt subditi
consultum curet, propterea quod non pre-
sumitur eius uoluntas idonea rationis luce
illustrari vt uouere possit. Quapropter eui-
dentem apponat implendi postquam
fuerit liber, eadem pollicitatio, ut superior
iudicio suo tunc dum sui iuris est, perpen-
dat, an id illic congruatque adeo in sua est
potestate tunc quando uotum editur, irri-
tare, eo vel maxime quod nullum est uotum
quod in grauamen ipsius uouentis non co-
dat. Quare distinctio in prima responsio-
ne facta, superuacanea uideatur. Vtrum ue-
ro si durante ætate, qua filius est sub po-
testate parentis, nunquam fuerit irritatum,
postquam eandem ætatem transierit, pos-
sit ad eodem patre irritari, multo maiori
perplexitate ambigitur, sed tamen articu-
lo proximo aptius dissoluetur.

Super est ergo tandem ad argumentum
initio quaestionis obiecta respondere. Pri-
mi autem responsio iam supra explicata
est. Nam etsi obligatio qua fit Deo, maior
sit quam illa qua fit hominibus nihil sit
tamen offerri optat, nisi quod sub domi-
nio sit offerentis. Nam obedientia, que
parentibus debetur obligatio etiam est
diuina, & quam subditi debent prælati,
quare non habet gradum, ut contra eiu-
smodi maiorum uoluntatem subditi quid-
piam uoueat.

Ad secundū respondetur, quod postquam
filij ad annos pubertatis peruenerint, pura
quartumdecimum annum masculus ce-
cesserit, & femina duodecimum, nisi serui-
tia sint & mancipia, sui sunt iuris, quantum
ad ea, quæ suam attingunt personam, nempe
ut uel religionem profiteantur, uel ma-
trimonia contrahant, manent tamen sub
cura parentum quantum ad bonorum di-
spositionem. Quare reale uotum, quod an-
te vigesimum quintum emittunt, irritari
a superiori potest, ut articulo proximo ui-
debitur.

debitur. Servus autem quia in potestate dñi est neque ad religionem se vnquam obligare valet, neque ad peregrinationem, neque ad aliud per qd dñi obsequio subducatur, vt Doctores super cap. scripturae, extra, de vot. & vot. redempt. anno: ant. Ad tertium vero respondet S. Tho. quòd etsi plus sit facere, quam promittere, atque adeo religio si multa incòsultis prælatis facere queant, nihilominus non possunt firmiter absque eorum consensu vouere. Et ratio inquit, est, quia nullum est tempus exceptum in quo prælatus nõ possit eum circa aliquod officium occupare. Veruntamen hæc rationem Conradus loco citato non approbat. Arguit enim hoc non euincere, quin possit subditus aliqua vouere, quorum contraria non potest iubere prælatus, vt non mentiri, non male loqui, &c. At vero sanctus Thomas non intendit illam proportionem adæquata inducere. In contextu namque quæstionis causam reddiderat, cur subditus inconsulto prælato vouere non potest, nempe quia habet voluntatem illius arbitrio alligatam & eandem explicat in initio responsionis, scilicet quia religiosus subditus est prælato quantum ad suas operationes, secundum professionem regulæ. Alia autem subiuncta causa solum est particularis, respectu illorum operum, quorum contraria prælatus potest præcipere. Nam cum potestatem habeat quocunque tempore præcipiendi, libera esse debet subditi voluntas ad obtemperandum, & ideo vouere contra non potest. At vero neque de huiusmodi operibus tam euidenter hæc ratio rem conuincit, quam illa prius enarrata. Nam cauillari quis posset, dicens, quòd quamuis prælatus potestatem habeat quocunque temporis articulo occupare subditum, non inde euincitur, quòd possit eius vota irritare: sed hoc tantum, quòd non obstante voto debet ei contrarium iubere obedire. Sed nihilominus votum persistat firmum, obligans subditum secundum ipsum facere quando prælatus opus contrarium non præcepit. Itaque auctoritas prælatis extenditur ad impediendum aliquando executionem voti, non tamen ad irritandum votum. Attamen nihilominus est congruens ratio quòd si potest quoties libere executionem impedire, possit & votum tollere, quòd quadamtenus liberæ obe-

dientia obuiare videtur. Ad quartum denique respondetur, quòd etsi votum subditi sine consensu prælatis emissum non sit omnino firmum, nihilominus quia eius permissu mandari potest executioni, non peccat subditus vouendo, siue religio sus sit, siue uxor, siue filius. Ex quo uerbo colligitur votum statim esse obligatorium, si de materia sit non prohibita, licet a prælato pendulum. Secus, si sit prohibita. Sed neque tunc est peccatum vouere postquam sit sub conditione, si prælato placuerit: sicuti alterum cum conditione, nisi reueris.

ARTICVLVS II.

Utrum pueri religionis voto se possint obligari.

Secunda hominum conditio de quibus dubitabatur, an se possint voti iugo subdere, est puerorum. De quibus arguitur, quòd nulla se possint uouendi religione uincire: Ad firmitatem requiritur deliberatio: quæ cum absque rationis luce fieri nequeat, amentibus & furiosis non accidit, ac perinde religione uouendi excluduntur: pueris autem aut nullus affulget rationis radius, aut malignior atque exilior quam ut deliberare queant, ergo quidquid uouerint, cassum est. Secundo arguitur, id quòd fieri recte potest, nequit ab alio haberi irritum: uotum autem religionis quòd uel puer uel puella ante pubertatis annos susceperit, potest a parentibus retractari, ac perinde a tutore, ut 20. q. 2. c. puella. prospectum est ergo uidentur eiusmodi pueri ante legitimos eosdè annos non posse rite uouere. Tertio: Propterea religionem ingressis annus permititur probationis, ut maturo consilio pendant quid ferre ualeant humeri, hæc autem maturatione perpensio non competit pueris, ergo non possunt legitime uouere: In contrarium est idem ipse citatus canon, puella, ubi admonetur uotum puellæ nisi intra annum apparentibus reuocetur, ualidum esse, quòd testimonium est ante fuisse rite factum. Nam quòd non rite fit etiam si non reuocetur, nunquam fit illa ratione solidum.

Ad quæstionem quatuor conclusionibus respondetur. Prima est: Si puer & puella an-

Ad 4.

Primus arg.

Secundus.

Tertius.

Ad 3. Obie. So. Coora. Solutio.

Ad 5.

Ad 6.

Ad 7.

Prima
conclu.

la ante pubertatis annos non ea vitatur rationis luce, ut deliberare queant, nullo se voto possunt constringere. Ante probationem autem conclusionis recolare ex superioribus opus est alterum esse votum simplex, alterum vero solenne, quorum differentia est, quod solenne sola ecclesie auctoritate firmatur eo quod in benedictione aut consecratione, ad modum superius expolitum, secundum ecclesiastica decreta solidatur: votum autem simplex efficaciam non habet aliam, quam quae a deliberatione vouentis exurgit, qua se obligare intendit. Hec autem deliberatio duplici de causa, ut dictum est, infirmatur, ne robur habeat. Vno quidem modo ex defectu rationis, ut de furiosis & amentibus dictum est, dum suo paroxismo tenentur, altero vero modo ex eo, quod voluntatem habet alterius arbitrio colligatam. Ex priori ergo

Secunda
conclu.

Secunda conclusio: Si puer ante pubertatis annos munere rationis fruatur, potest quidem quantum in ipso est voto se obligare, sed nihilominus ex parentum arbitrio pender, aut eius qui pueri curam gerit, ut possit ab ipsis irritari. Probatur conclusio: Nam pueri ante legitimam aetatem in utroque memoratorum modo impediti sunt nempe & ob rationis defectum, & ob ligamen quo eorum voluntas sub iugo est parentum. At vero quia, etsi non crebro, tamen quandoque visu venit, se lux festina rationis ante consuetam aetatem aliquibus affulgeat, fiantque subinde doli capaces, idonei tunc sunt, ut rite possint quaeratur in se est vota edere, manet nihilominus impedimentum alterum puta dependentia ab aliena voluntate, cuius arbitrio irritari possunt. Tertia conclusio: Votum solenne nemo quantumcumque sit doli capax, ante pubertatis annos potest suscipere. Conclusio non alia indiget probatione, quam ecclesie auctoritate, nam sola est causa huius asserti, quae quidem masculis 14. annum praescripsit, foemellis vero 12. Quarta demum conclusio. Post annos pubertatis, quisque se potest religionis voto nihilominus solenni qui simplici, quantumvis parentibus reclamantibus, irritissime obligare. Hic primum omnium tres sunt discernendi a-

Tertia
conclu.

Quarta
conclu.
Tres li-
mites g-
tatis.

tis limites videlicet infantia, quae dicitur primo septennio, quo tempore infantes consentent nullo fungi rationis ductu, et quae adeo eorum vota nihil pendunt. Atque ad hoc tempus alludit prima conclusio. Mox sequitur pueritia, quae usque ad quatuordecimum annum maribus protenditur, ubi pubertas aduenit. Et illa aetate possunt pueri esse doli capaces, sed tamen durat tunc potestas parentum ad irritandum puerorum vota, etiam si sit personalia, puta religionis, ut habetur cap. non solum de reg. lib. 9. Foemellis autem praescribitur annus duodecimus, unde pubertas illis incipit, ut habetur citato cap. puella. 20. quest. 2. sed quantum ad vota realia, quibus scilicet res vouentur, aut sumptus, deinde subsequitur tertia aetas, puta adolescentia, quae dicitur pubertas, quo tempore adolescententes sunt sub cura parentum, ut de suis bonis sine eorum auctoritate dispendere nequeant: ut habetur, ff. de iur. de minor. 2. 5. annis. Hinc autem forsitan nos obiter interrogans interpellat, cur puellis minus sit tempus ante pubertatem praescriptum, quam maribus? Nam cum femine leuiores sint iudicii & prudentiae, contrarium videbatur ratio flagitare, nempe ut longius eis poneretur ad consultandum tempus. Respondetur forsitan in causa fuisse, quod in feminis accelerantur festinat rationis usus, fructus enim quo excellentioris sunt naturae ferius maturescunt. Sed tamen legitima causa fuit, quod in viro qui praesse debet uxori, praestantior requiritur prudentia quam foeminis, quibus gubernatio familiae non adeo incumbit, praestantior enim sapientia requiritur ad gubernandum, quam ad obediendum. Hic vero admonito opus est, quod puer qui ante pubertatem non habet rationis usum, vouere nequeat, non est tantum intelligendum ante septennium. Nam etiam undecimo anno, & puer tertiodecimo, qui illo caret, eadem ratione prohibetur. Et vice versa iuxta tenorem secundae conclusionis, si ante septennium eundem haberet usum, quod quidem prudentum discerniculo perpendendum est, obligare se posset voto, nisi parentes tenuerent. Illi ergo a notum limites designatur secundum praesumptionem iuris, atque adeo quando rescit dubia, ex illis sumendum est iudicium. Sed

SOTO
de Iustitia
Legibus
DII
13

Dubita-
tio.

Sed est hic præterea notandum, quod quando ante legitimū tempus pubertatis quis emi-
sit votum, etiam si sit religionis, quod post
modum neque irritatum fuit, neque legiti-
mæ ratione iterato confirmatum, tunc vi ille
secundum conscientiam reus voti iudicetur,
nō sufficit quæcunque opinio, tunc habu-
isse vsum rationis, quando iouit, sed re-
quititur rem esse adeo certam, & comper-
tā, vt nulla aut tenuissima apud viros pru-
dentes reliqua fiat dubitatio contrariæ opi-
nionis. Monitum hoc pro captu meo hic
ob id appendi, quod vulgo existimatur, dum
res est dubia, potius esse in fauorem voti
iudicium ferendum nempe obligare credi-
derim nanque profus contrarium, nam
cum iure eiusmodi puer præsumatur non
habuisse vsum rationis, non est in contra-
rium adigendus nisi luculenter id ratio
uiderit. Melior siquidem est possidentis
conditio & hominem manere liberum, cõ-
setur manere in sua possessione. Immo hoc
semper arbitratus sum in fauorem voti fa-
cere, ac potissimum religionis quippe quæ
cum res sit grauis momenti, nemo debet,
in illam nisi ratione cogente obrutū. Et
confirmatur: Quia nemo ante illud legiti-
mum tempus tenetur ecclesiasticis legibus
puta sacramentorum, aut ieiuniorum, nō
ergo est cur tenetur voto quod ex sua me-
ta voluntate pender, nisi plane constet esse
doli capacem. Ex his sic dispositis aratū
limitibus, colligitur tam cõuenientia, quā
discrimen inter votum personale & reale.
Personale enim est, quod ad personam atti-
net, vt est religionis, orationis, aut ieiunij,
reale vero, quod pertinet ad res, puta ubi
sumptus requiruntur. Ambo ergo in hoc
conueniunt, quod ante rationis vsum neu-
trum, potest emitti, illo tamen præsentem
vtrumque simplex. Nam solenne religio-
nis, nō est nisi post quartumdecimum an-
num. Rursus conueniunt, quod ante pu-
bertatis annos, nempe ante quartum deci-
mum in puero, & duodecimum in puella,
vtrumque potest a patribus vel tutoribus
irritari, etiam si sit religionis, quo irritato,
nulla eius obligatio in perpetuum resur-
git. Differunt tamen, quod votum perso-
nale post quartumdecimum irritari non
potest. Et ratio est, quia iam puer habet ra-
tionis vsum, vt suam obliget personam, vo-
tum autem reale vique ad vigesimūquin-
tum irritari potest. Circa prius autem ho-

rum membrorum forsan quis dubitet, an
de omni personali voto sit intelligendum.
Nempe si puer anno 15, voueat ieiunium
aut quotidianam orationem, vtrum perin-
de ac si esset religionis nullatenus irritari
possit. Est enim a parte affirmatiua argu-
mentum, quoniam canones irritationem
non prohibent, nisi voti religionis, quod
in eius fauorem videtur factum. Neque S.
Thom. in 4 de alio voto loquitur. Item si
vxo similia ederet psonalia vota, possent
a viro irritari & pariter prælatus omne vo-
tum subditi, sed tantam habet potestatem
pater in filium, quantum vir in vxorem,
ergo & hæc valet cessare pater in filio qui
nondum vigesimum quintum annum atti-
git. In contrarium est quod ratio quæ cõ-
uincit religionis votum tunc aratis irritare
non posse, est, quod iam tunc est, plenus
rationis vsum, quæ quidem ratio idem con-
uincit de quocunque alio personali. Qua-
re non facile credam illam exceptionem
esse factam in fauorem religionis, immo
est declaratio naturalis iuris. Et ideo cum
illud quod obseruatu difficilius est, maio-
remque exigens deliberationem irritari
vetatur, consequens apparet, minor a mi-
nus irritari posse.

Dubita-
tio.
Rõ du-
bitandi.

S. Tho.

Solutio.

Igitur libentius negatiue ad quæstionē
responderem, videlicet nullum personale
votum filij pubertatem ingressi posse a pa-
tre irritari. Nam Doctores idem iudicium
de omni personali præferunt. Neque si-
mile est de vxore, quoniam illa non prohi-
betur vouere propter rationis defectum,
sed propter subiectionem ad virum qui
omne eius votum irritare potest, sicuti
prælatus omne votum subditi, filius au-
tem post pubertatem quo liberatus usum
non vñq. adeo subditur patri, sed duntaxat
in dispensatione honorum. Et ideo in tali
casu non aliud quam dispensationis reme-
dium suppetit. Quod si quis contrarium eē
fuerit, probatiorem rationem excogitet.
Contra tertiam deinde conclusionem qua
negatum est votum solenne ante quatuor
decim annos validū esse, arguitur. Matri-
monium eorū qui sunt doli capaces tenet
vt docemur, ea de illis de sponsim pu. ergo
& votum valere debere, siquidem maiori-
bus priuilegijs foueri debeat quam matri-
moniū. Adde quod et ordo sacer, quodq.
præcedenti dicebamus, si quis ante legiti-
mum tempus illi iniicitur, tenet. Cui qui-
dem

Argum.
contra
tertiam
conclu-
sionem.

dem ordini annexum est castitatis votum, ergo non est cur non valeat solemnne votum. Neque satis est respondere sic ecclesie placuisse, nam cum spiritu sancto regatur, nihil temere constituit. Quamvis ergo cuiusmodi rationem decreti. Respondetur, quod sacramenta non subsunt ecclesie iudicio ut secundum essentiam mutentur, & ideo ubi competens subsistat materia, non potest illa sacramenta irritare. Vñ cum vir & femina libere consentientes possint iure nature se matrimonio coniungere, fit ut si malitia aetatem suppleat, nempe si non modo rationis lux utrique præfulgeat, verum & femina idonea sit viro, atque ipse possit matrimonium consummare nõ potuit ecclesia tale irritare matrimonium postquam illic sacramentum perficitur. Et similis parque est de ordinis sacramento ratio. Attamen quoniam religio non est sacramentum, potest eadem ecclesia solemnne religionis votum irritare, idque adeo consuetissime ante quartum decimum annum cassatum duxit. Quod si iustus interroget, an saltem tale votum religionis existimandum esset pro simplici, apparet nanque sic esse, quoniam cum ecclesia solam solemnitatem denegerit, videtur ille in quantum potuit obligatus remanere, puta voto simplici. Simile enim habetur cap. quidam, & cap. placet, de cõuersi coniuga. Coniunx enim qui altero reclamante abstractus est a religione, quamuis a voto solemnne absolutus censetur ligatus tamen manet ne altero defuncto ad secundas transeat nuptias, quia obligatus est carnis debitum non petere. Nihilominus nõ obstante argumenti similitudine, quæ nõ nulla est, crediderim impræsentiarum rem secus habere, nempe ante quartum decimum quis fecit solemnne votum, qui nunquam simplex aliud neque ante nec post egerit, nullo ligari, neque simplicis voti sine, quandoquidem uorum illud irritum per ecclesiam habetur ut habetur capit. non solum. de uot. lib. 6. Neque simile est de coniuge, nam in voto solemnne coniugis includuntur tanquam duæ partes, & non reddere debitum, & non petere, & ideo licet ab altero coniuge sub cuius est potestate impediatur eius voluntas respectu prioris, superstes nihilominus sit ei potestas obligandi se respectu posteriori. Ille autem qui ante aetatem solemnner uouer,

non impeditur quia a ligatam habet alteri voluntatem, sed propter aetatis defectum, & ideo ubi simpliciter irritatum est solemnne votum religionis, non est cur virtutum simplicis retineat. Postremum denique dubium est quod superiori articulo tenuimus, nempe utrum si pater uotum filii dicit sub sua est potestate non irritat, integrum sibi sit, postquam emancipatus est, idem eius votum irritare, quod dum sub sua erat cura emiserat. Exempli gratia. Pater tertio decimo anno votum fecit simplex religionis, quod neque pater ante quartum decimum irritauit, neque filius ipse postea amplius confirmauit, in decimo autem quinto anno, voti eundem filium petente, utrum facultas tunc perderet in parte illud cassandi, quandoquidem si tunc uouisset, certum est non posse. Pariter votum reale ante vigesimum quintum annum emissum a filio, utrum postquam eodem elapso tempore emancipatus est filius, possit a patre irritari. Profecto res est dubia, gratius tamen in parte negatiuam inclinarem, nam etsi tempore emissi uoti pater irritare illud poterat, eadem ei potestas non perstat nisi usque ad præfixum lege tempus. Quare si illa intra idem tempus non fungitur, postea non valet illam exequi. Idque a simili confirmatur. Nam si seruus dum erat sub alterius domino uotum emisit, quod nunquam dominus irritauit, postea libertus non potest ad dominium recurrere qui illud irritet. Neque irritatio teneret.

Ad primum igitur argumentum respondetur, solum concludere pueros quibus nondum rationis usus illuxit nequaquam uouere possent, ut prima asseruit conclusio.

Ad secundum negatur prior præmissa. Enimvero quamuis in potestate sit patris liberorum uota infesta reddere, nihil tamen obstat quominus uouere possint, nam intelligitur negatiua conditio, nisi a patre uel tutore irritetur. Quare quando non irritatur, tenetur filius, ut de religioso diximus, illud exequi. Tertium denique de uoto solemnne currit.

quod iam dictum est ante annos pubertatis suscipi non posse.

QVA

Solutio.

Scrupulus.

Solutio.

SOTO
de iure
legi
DII
13

QVÆSTIO IIII.
DE DISPENSATIONE ET
commutatione voti.

S.Tho. 2. 2. quæst. 10.

ARTICVLVS I.

Utrum in voto possit fieri dispensatio.

Dicitur irritationem voti eorum qui firmiter uouere nequeunt, sequitur quæstio de eorum dispensatione, que firma sunt nota. Arguitur ergo de more, quod nulla in eiusmodi uota cadere possit dispensatio. Minus est uotum commutare quam super illud dispensari, uotum autem commutari non potest, ut verbis illis I. c. 27. insinuat. Animal quod immolari potest Domino, si quis uouerit, factum erit, & mutari non poterit neque melius malo, neque peius bono, ergo multum potest super uotum dispensari. Secundo, in his que de lege nature sunt aut diuina, non potest per hominem dispensari, ac multo minus in præceptis primæ tabule que ad dilectionem Dei spectant, que auctore Paulo omnium est præceptorum finis, uotum autem semel emissum, re ipsa explet, est ius diuinum ad religionem attinens, ergo nulla in aliud incidere ualet dispensatio. Accedit tertio, quod redditio uoti pertinet ad fidem, que Deo firma debetur, postquam illi est impignorata, super hoc autem dispensare absurdum apparet, ergo non est licitum. In contrarium existit argumentum, quod maioris roboris est, id quod ex communi uoluntate procedit habentis publicam auctoritatem, quam quod ex uoluntate singularis persone dimanat, sed in lege que ex communi consensu reipublice stabilimentum habet, dispensari potest, ut lib. 1. ostensum est, ergo & super uoto quod solo uouens arbitrio firmatur. Ad intellectum quæstionis presentis recolenda, est illa distinctio, quam lib. 1. q. vlti. præmissimus, inter dispensare, irritare, abrogare, & interpretari, adde etiam in uoto, commutare, & redimere. Irritare, nanque siue in lege siue in uoto id mediteris, est illud cassum

habere per subtractionem materie. De lege illic exemplum posuimus, & de uoto, quod proxime præcedenti multa produximus. Commutare autem, ut nomen sonat, est uotum in aliud quidpiam mutare, ut si peregrinationis uotum in ieiunium commutetur. Atque idem est redimere, quod ad sacrum Iacobi edidisti, in aurum mutatur, quod eidem templo offeras. Abrogatio uero non habet locum nisi in lege, quando cessante causa legis ipsa subinde cessat. Sed interpretatio atque *retractio* perinde atque in lege habet locum in uoto, quæ est quando declaratur legem aut uotum in tali casu non tenere, ut pau. o. post uidebimus. Dispensatio uero in lege, est exceptio, ut illic diximus, persone ab uniuersali obligatione, ut cum aliquis priuilegio exciditur, ne Quadragesimam ieiunet. Voti autem dispensatio, ut quod singularem tantum personam obligat, non sic commode definiti potest, sed est sublatio uoti, ob id, quod causa qua factum est, minime iam tunc decere uideatur. Ut autem hæc clarius elucescant, ad responsonem quæstionis descendamus, que hæc continetur conclusio. Votum quodcunque simplex potestati subest ecclesie, tam ut super eo dispenset, quam ut ipsum in rem aliam commutet. Probatur conclusio. Voti dispensatio instar dispensationis legis perpedi debet. Dispensare autem, secundum uocis sonum, idem est, quod communita ad singulares personas pro cuiusq. gradu & ordine applicare quod reconomus in familia exequitur, & per hoc clarescit dispensatio legis. Etenim cum lex, ut lib. 1. late monstratum est, non ponatur nisi habita consideratione boni communis & eorum que ut plurimum contingunt, accidat autem id in aliquo casu & persona deficere, oportet per eum qui publicæ gerit potestatem, discernere in tali casu non esse seruandam. Pari ergo modo de uoto censendum. Nam qui uouet, quandam sibi constituit legem, ob id quod bonum sibi censebat, ac Deo cum primis gratum, usum autem uenire potest, ut rebus mutatis id quod sibi bonum erat, uel malum simpliciter fieri, uel incommo dum uel felicitioris frugis impedimentum quod est contra rationem uoti. Quia ratio expediens est, ut penes illum, qui spirituales habet iuris.

Commutatio.

Redemptio.

Abrogatio.

Conclusio responsiua.

Probatio.

Irritatio uoti.

iurisdictione potestas sit iudicandi, satius esse aut votum non esse obseruandum, aut in rem aliam mitiorem commutandum. Atqui actio prior dicitur dispensatio, quae maioris est potestatis, posterior vero, commutatio, quae facilius fieri potest. Vnde rō cur huiusmodi auctoritas in ecclesia fuerit necessaria, explicat Innocentius ad Ianuarium, 1. quæst. 7. cap. dispensationis. vbi prudenter ait, dispensationes nonnunquam cogere ex rigore debito aliquid remittere, instar nauigantium qui tempestate vigente quadam exonerant, vt cætera salua permaneant. Impresertiarum tres tantum causas iustæ dispensationis refert D. Tho. s. vt si voti materia mala sit, aut inutilitas, aut maioris impeditiua boni. Terrio autē arg. locupletius omnes sunt explicanda dispensandi rationes, nam in præsentia sat erat exemplum proferre. Circa hanc conclusionem nihil aliud notandum superest, quam quo perspicuum fiat discrimen inter illa quinque, vel sex quæ dicta sunt. Et primo inter dispensationem & commutationem liquida est differentia. Nam per dispensationem vinculum profus voti enodatur ac tollitur, in commutatione vero minime. Ipso enim eodem vinculo, quo ad peregrinationem, verbi gratia coactus eras, obligatus subinde ad orationem in quam votum commutatum est. Itaque ad orationem illam non teneris virtute præcepti illius, qui commutauit, quia ille nihil iubet, sed mutat. Neque vero nouum suscipis votum, sed virtus prioris manet in secunda materia. Ac perinde eadem est religio seruare illud in secunda materia, atque in priori. Mox neque inter dispensationem & irriuationem obscura differentia est. Nam irriatio est sublatio materiae, atque adeo obligationis voti, quod nondum firmum erat, sed pendulum ab irritantis voluntate. Quæ ideo non solum ad spirituale pertinet potestatem, sed patet & maritus idem possunt. Dispensatio vero est relegatio & ablatio vinculi quod firmum erat, quæ ideo functio ad spirituales potestates attinet. Neque sine causa & iudicio fieri potest, quo iudicetur causam vouendi inutilem iam esse.

Quantū Quod ad irriuationem non est necessarium. Attamen inter dispensationem & irriuationem seu irriuationem, non tam spatiosum est interuallum. Nam qui dispen-

sat, nihil aliud videtur facere quam interpretari & declarare votum iam tunc in illo casu non obligare. Ad hoc autem loco citato lib. 1. cum de legis dispensatione diceremus in idem. Interpretatio n. voti, sicuti legis, exigit vt eius impletio sit rō naturali contraria, ad dispensationem vero satis est, q̄ legis & voti rō in tali persona deficiat. Ex quo fit, interpretationem pro illo articulo nullam exigere prælati auctoritatem, vt illic declarabamus, & re cursorus ad ipsum non pateat. Accipe exemplum. Vouisti carnes non edere, tamen in eum locum incidisti, vbi nisi eas comedas, peribis, tunc quoniam res accidit naturali iuri contraria, tu ipse auctoritate priuatus potes non obstante voto illas comedere. Haud tamen rō a voti vinculo absolueris, sane q̄ eadem necessitate præterita seruare teneris. At vero forte tibi aliquo modo ieiunium nocet, vel impedimento tibi est, ne tam attentè possit studio literarum incubere, non ideo potest per se ieiunium contra votum facere, sed tantum potest causa quare prælati tecum dispenset, vti quoque obligationem vel ad tempus vel in perpetuum tollat. Quocirca dispensatio non est interpretatio, votum tunc, non tenere, sed etiam si votum teneat, illud tollere. Quo fit, vt aliquam habeat similitudinem cum abrogatione legis, quæ fit principis auctoritate, cessante causa, quamuis plus requiratur ad dispensationem, nempe q̄ materia voti sit, vt diximus, vel inutilis, vel mala, vel impeditiua melioris boni. Est præter hæc omnia & voti cessatio, quæ nulla indiget dispensatione, de qua quæst. 1. meminimus, nempe si vouisti certam domum nunquam intrare, & causa fuit propter periculum quod illic tibi imminerebat, cessante profus illa causa, cessat & votum. Nam non intrare domum, res est vana, atque adeo indigna materia voti. Igitur ad conclusionem redeamus, quod condecens fuerit ecclesie prælatos tali fungit auctoritate, in votum, quali in legem, competentissimum est, nam cum neque vouentis prudentia tanta semper sit, vt votum matura consultatione suscipiat, & res præterea humanae quotidie subinde mutentur, sæpe sæpius rationi consonat, id quod quis vouerit retractandum fore. Et quoniam per votum fides Deo obligatur, & priuatus homo esse non potest idoneus iudex

SOTO
de iure
Legum
DII
13

Discrimen
dispensationis
&
reliqua.

Index in causa propria, ratio ipsa a natura profecta docebat, ut qui vices Dei gerit, tali fungeretur a arbitrio & iudicio. Quapropter Christus hanc ecclesie sue auctoritatem reliquit. Tota autem rei huius difficultas in causis consistit, quibus dispensatio iustificatur, de quibus art. 3.

Ad primum igitur argumentum respondetur, idem discrimen in lege veteri inter animalia continentur, quæ templo offerrebantur, perinde apparere inter votum solenne & simplex. Animal enim oblatum, quod immolationi idoneum erat, iam inde existimabatur quasi diuino cultui mancipatum, quæ de causa redimi pretio nequebat. At pariter, ut statim dicturi sumus, in votum solenne, quo se homo diuino tradidit cultui, dispensatio non cadit, animal vero quod sanctificari per immolationem non poterat redimi iudicabatur, & pariter nunc super voto simplici dispensari ab ecclesia potest. Ad secundum responde-

tur, quævis super his quæ iuris naturæ sunt ac diuini, dispensari per hominem non potest, tamen non minus tenetur homo legi maiorum mandatorum parere, quam eximplere votum nam & hoc quoque naturale ius est ac diuinum. Quapropter etsi implere votum, sit de lege naturæ ac diuina, tamen dum superior dispensat nihil contra votum ipsum fit, sed tollitur, eo quod iudicatur non debere in tali casu ligare. Quem admodum quando princeps in lege humana dispensat, non id fit ut subditus legi non obtemperet quod esset contra ius diuini, sed ad hoc profusus, ut quod erat lex, in hoc casu cesseret. Quare prælati dispensans in voto, non dispensat superius diuinum aut naturale, hoc enim faceret, si manente voto licitum censeret opus contrarium. Quod si tibi hoc videatur petitio principij, atque adeo sic arguas. Lex diuina & naturalis non potest per hominem tolli, reddere votum est lex diuina, ergo potest illa tolli, atque adeo neque eius obligatio. Respondetur, quod dispensans non tollit legem diuinam, quæ est ut dum firmum manet, seruetur, sed tollit obligationem quæ ex mera voluntate uouentis ortum duxit. Quod enim homo reus sit voti, ex duabus præmissis colligitur, nempe quia uouit, quia lex est ut votum reddatur dispensans autem non tollit hoc secundum, sed prius, pura obligationem, quatenus ex voluntate illius emer-

git, quæ, ut supra diximus, quodammodo est lex humana. Ac pari modo respondetur ad tertium, quod qui non persoluit votum, quod præfectus censet incommo- dum nullam frangit Deo fidem, imò eius vicario obsequitur.

ARTICVLVS II.

Verum super voto solenni continentia religionis fieri possit dispensatio.

Quamuis ecclesia potestatem habeat, ut dictum est, dispensandi in voto perinde atque in suis legibus, tamen propter singulare privilegium voti solennis, explorare est, utrum usque ad hoc etiã eadem potestas extendatur? Ex arguitur a parte affirmatiua, Vna earum ratio, quæ supra relata sunt dispensandi in voto, est, si pretiosiori bono obstaculum sit, sed hæc in voto etiã solenni continentie reperiri potest. Nam bonum commune, teste Arist. diuinius est, quam peculiare cuiuspiã potest autem in voto continentie alicuius personæ periclitari commune bonum, ut si per matrimonium illius, qui continentiam solenniter uouit, perpetua regni successio seruaretur incolumis, ac subinde afflictã republica paci consulere publica, ergo tunc religio esset super tali voto dispensare. Secundo. Latra nobilior virtus est quam castitas, potest autem super voto latræ, pura offerendi sacrificium aliquid iuste de causa dispensari, ergo super voto solenni castitatis, Tertio. Sicut uotum abstinentie periculum vitæ afferre potest uouenti, sic & solenne uotum continentie sed causa seruandæ vitæ licita est dispensatio prioris, ergo & posterioris. Quarto, sub voto solenni religionis non solum castitas, verum & paupertas & obedientia continentur, horum autem duorum dispensatio legitima esse potest & iusta, ergo & castitatis. Minor patet, dum quis ex monachatu ad functionem episcopalem assumitur, tunc enim ille de a professionis obedientia eximitur, & in diuinijs permittitur uiuere, In contrarium autem est illud Eccl. 29. Omnis ponderatio non est digna animæ continentis, id est, nihil quo continentie status compensari possit. cui applaudit, & cet. cum ad monasterium de Soto, de iur. & iure. Xx sta.

Ad 3.

Primū argu. a parte affirmatiua. Aristot.

Secundū.

Tertium.

Quartū.

sta. mona. Cuius postrema verba sunt Abdicatio proprietatis, sicut etiam custodia castitatis, adeo annexa est regula monachali, ut contra eam neque summus Pontifex possit indulgere.

Ad questionem tribus refutatis opinionibus respondet D. Tho. per suam, qua quinque conclusionibus explicat. Ad materiam autem intelligentiam praenotasse oportet tria esse in voto continentiae consideranda, nempe materiam perpetuitatis ac solennitatis. Tres oppositiones, videlicet duae priores & quarta, in conclusione capitali eademque negativa consentiunt, nempe super votum solenne continentiae, nequaquam per ecclesiam dispensari posse, sed de causa dissident. Prima enim quae est antiqui Alissimi & glossae cum ad monasterium, de sta. mona. super cap. 1. de vot. & voti redemp. causam ad materiam reducit, Aium inquam eius auctores huiusmodi solenne votum idcirco non esse dispensabile, quod excellentia continentiae virtutis aequam non recipit compensationem, ut auctoritas Ecclesiae citata innuat. Rationem autem eam assignat, quod homo per continentiam cum de domestico triumphat inimico, nimirum de carne, qua diabolo & mundo molestior est, sum & angelorum representat naturam Christoque secundum animae puritatem & corporis, assimilatur. Haec autem ratio non admodum viget, nam anima bonum, ut contemplatio & oratio, praestantius est, viciniusque nos Deo tradit conformes, quam bona corporis. Id quod & Apost. 1. ad Cor. 7. contestatur ubi continentiam medium existimat fovendam contemplationis, quae eius est finis. Ait. n. quod in nuptia mulier cognat quae Dei sunt, & ideo coniugibus ob id consulis a communitate in tempus se iungi, ut possint orationi vacare, & tamen super voto contemplationis & orationis dispensari potest. Ob id ergo alij quorum fuit Albert. Mag. in 4. dist. 38. ar. 7. rationem eiusdem conclusionis a perpetuitate voti deducunt. Aium scilicet idcirco hoc votum dispensationi non subdit, quod praetermitti nequit, nisi per id quod omnino est contrarium, id autem quod voto contrarium est, eius perpetuitati repugnat. Attamen ratio hec nullam habet energiam, nam etiam votum abstinentiae perpetuo ab usu carnum praetermittere nemo potest, nisi edendo carnes, &

tamen potest in illo dispensari. Tertia opinio conclusionis sententia dispensat seuerat enim votum solenne continentiae esse dispensabile propter communitatem reipublicae utilitatem, ut supra argutum est. At amen his noui obstantibus D. Tho. respondet quatuor praebulis propositionibus ex quibus quintam colligit capitalem conclusionem. Prima propositio est. Nullus ecclesiae praelatus, ut summum atque minimum comprehendamus, efficere potest ut votum solenne emittat, ab eo desistat, ad quod consecratus aut benedictus est, nempe ut sacerdos non sit sacerdos, aut religiosus non sit religiosus. Probat ex illo Leon. vii. illud quod semel sanctificatum est Dominum non potest in alios usus commutari, quoniam in iuriam dicatum est Deo, ecclesia autem non potest sanctificationem illius quod semel sanctum est, tollere, neque in rebus ipsa inanimatis, nequit enim efficere ut consecratus calix, aut templum, aut ara, non sint consecrata, atque adeo multominus in homine semel Deo consecratus aut dicatus desinat esse consecratus, atque adeo neque potest ab illo uis abducere, ad quem consecratus est, aut benedictus, atque alij applicari. Solennitas autem uoti, ut quae solenne est, consistit in consecratione & benedictione uouentis, fit ergo consequens assertio nostra, nempe fieri non posse ut qui semel sacerdos aut religiosus est, desinat esse talis, tamen si sacerdos functione & executione ordinum suspendi possit. At quia hoc de sacerdote propter characterem certius est, nonnulli iurista id de religioso negarunt, dicentes posse fieri non religiosum. Sed tamen hoc, inquit S. Tho. ignoranter dixerunt. Haec ergo prima propositio praefixa, ut ad uotum continentiae descendamus, speculati restat, an uota continentiae uotum illi sit muneris essentialiter annexum, ad quod per uotum solenne consecratio fit, aut benedictio. Nam si uota sit, qua ratione qui consecratus est, esse nequit non consecratus aut benedictus, fit, ut neque ulla queat super tale continentiae uotum fieri dispensatio. Si uero tali muneris, continentia non sit indiuisibile annexa, dispensari potest, ut huiusmodi consecratus aut benedictus continentiae uoto soluatur. Res est apertissima. Subnectitur ergo secunda propositio: Ordini sacro de bitum continentiae non est essentialiter annexum.

Tria in voto continentiae consideranda. Alissimi do. Glossa.

SOTO
de Iustitia
Legibus
DIII
13

Rō proxima nō admodū vrgens. Paulus.

Rō Albert. Mag.

Refutatio Alberti.

annexum, sed statuto ecclesiæ, vt superius iam nobis constitit. Hoc patet, quia nõ est de essentia sacerdotis castitatem seruare quandoquidem Græci etiam ab ecclesia Latina permittuntur in coniugij federe permanere. Ex hac ergo proinus sequitur tertia. Videtur ecclesiã dispensare posse in voto continentie, quod per susceptionem sacri ordinis solenniter suscipitur. Patet postquam non secum in eodem pugnat sacerdotem esse & non continere. Quarta propositio. Debitum continentie statui religionis essentiale est. Probat: Homo per religionis statum seculo prorsus abrenuntiat, totum se Dei seruitio mancipando, ergo illo voto ab se rescindit quidquid eiusmodi obsequio obstaculo esse potest, hoc autem maxime est coniugalis sarcina vt per quam homini necessitas incumbit familia curanda, secundum illud Apostoli 1. ad Cor. 7. Qui cum vxore est, solicius est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est, ergo religionis voto essentiale est castitatis debitum. Idque nomine ipso confirmatur. Nam monachus ab unitate, sic nuncupatur, nempe quia solus vni, atque vnico Dei, negotio incumbit neque ad vxorem vel ad alia secularia diuisus est. Ex his tandem elicitur quinto loco capitalis conclusio, qua ad quæstionem respondetur: In voto continentie, quod religionis professione fit solenne, nequit ecclesiã dispensare. Cuius rationem Decretalis citata subdit, nempe quod custodia castitatis annexa est regulæ monachali. De tertia propositione S. Thom. quæ ad votum faciendum ale spectat, nemo dubitat, quin sit ab illo separabilis continentia. Sed de hoc forsan tyranniculus hæretet, vtrum votum castitatis, quod sacerdotes modo statuto ecclesiæ suscipiunt, sit de castitate intelligendum, quæ rei vxoria apponitur, an vero de illa, quæ simpliciter omni copulæ aduersatur, siue coniugali, siue fornicaria, multum enim refert nam si tantum de priori intelligitur, tunc fornicatio sacerdotis non esset nisi simplex peccatum, si autem de posteriori, etiam fractio voti. Apparet autem non intelligi nisi de priori, scilicet quod tantum uocant non ducere vxores, nam hoc est quod suo statui latius esse videtur. Respondetur nihilominus simpliciter esse intelligendum de castitate, sicut est votum

religionis, nam ad functionem suam qui consecrando venerabili sacro mancipatur, omnis mundities condebet, qua ratione ecclesiã ordinibus sacris illud adnexuit votum. Quare fornicantes, duplici culpa maculantur. At sciscitetur forte quispiam, quomodo possit Papa super huiusmodi voto dispensare, videlicet vtrum antequam fiat, nempe abrogando nunc legem positã, vt qui amodo iniuriari voluerint sacris, non fiant voti castitatis obnoxij, an vero etiam cum illis qui iam voto solenne fecerunt. Apparet enim modus hic secundus non licere, nempe vt qui votum solenne fecerunt, vxores ducant. Respondetur, vtroque id modo posse facere, quandoquidem huiusmodi votum vim aliam non habet quam ex ecclesiæ statuto, cum ex natura rei, votum continentie nõ sit ordini sacro annexum. Et simili q. 6. de militaribus religionibus dicturi sumus. De capitali autem conclusione multi sunt qui a sententia S. Th. desectunt: tenentes ecclesiã perinde in voto solenni continentie religiosorum dispensare posse atq; in voto sacerdotum, vt est Henrici Gand. quolibet. 5. q. 2. 5. & 26 & Richard. in 4. distinct. 38 artic. 9. & Durandus eadem distinct. q. 2. Et ex nostris Palud. q. 4. Quin etiam & ipso D. Thom. aliquando contrariam sententiam non respuit, vt patet in 4. dist. 38. qu. 1. artic. 4. Imò vero quod non possum non mirari, Caietan in præsentiarum non solum contrariam sententiam asseuerat, verum & asserit opinionem hanc S. Tho. de huiusmodi indispensabilitate non esse eius absolute, sed opinatiuæ, quia illum, inquit, sensum ex Decretali hausit quem tamen ipse non censet esse legitimum. Idemq; contendit & in opusculis. q. 12. primi quolibet. Igitur pro examine præsentis quæstionis attente notandum est quemadmodum S. Tho. ex prima propositione & quarta colligit, dispensari non posse in voto solenni continentie religionis, quæ est capitalis conclusio. Sic scilicet fieri per ecclesiã nequit vt qui semel in religionem benedictus est, desinat esse religiosus. Sicut fieri non potest vt qui in sacerdotem consecratur, desinat esse sacerdos. Continentia verò perpetua est de intrinseca ratione & essentia religionis, ergo super illa fieri non potest dispensatio. Qui autem sententiam hanc impugnant, vtrã

Quæst.

Solutio.

Henrici opinio.

Caiet.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Caiet.
studer
demoli
rii rōnē
S. Tho.

que praeiussam demoliri conantur. Imò non solum extranei, verum & hic Caiet. priorem non approbat, quia non idem de religioso quod de clerico in sacris censet, eo quod per sacros ordines imprimitur in debilibus character, vnde fit impossibile eum qui semel est sacerdos, desinere esse talis, etiam si degeneret. In religione autem nullus character imprimitur, sed sola adhibetur benedictio. Quare etsi fieri nequeat religiosum non fuisse benedictum, nihil tamen vetat quominus pro legitima causa eiusmodi religiosus detrahatur ad alios vsus, puta dispensetur cum illo ut a cœlibatu ad nuptias demigret. Veluti & consecratus calix potest per dispensationem in alios assumi vsus, nam & sacros propositionis panes sacerdos legis veteris Davidi porrexit, quo suorum famem leuaret. Haec omnia a Palude mutuatus est. Ex quo subinde infert D. Tho. Decretalem, Cum ad monasterium, non citasse legitimo sensu. Illic enim solum habetur quod non possit religioni sine voto castitatis religiosus permanere, haud tamen inde, inquit colligitur quod non possit a religione extrahi. Immo ait quod si auctor vidisset summos Pontifices eandem. Decretalem sic fuisse interpretatos. proculdubio non suscepisset onus huius opinionis ad defendendam illam decretalem, sane cum pluries a Romano Pontifice dispensatum sit in voto solenni, vt cum rege Aragonie refert Petrus de Palud. in 4. dist. 38. Papa Celestinus dispensauit cum sanctimoniali Constanria filia Rogerij regis, vt monasterium post professionem exiens, Henrico Sexto Regi nuberet, vt historie tradunt. Alij autem Thomista vt D. Th. defendat, fingunt nescio quam qualitatē religioso per benedictionem imprimi indelebilem, quod de ridiculum figmentum est. Igitur quod Caietanus de S. Thom. censet, videlicet quod si sensus. Decretalis intellexisset non persistisset in hac sententia, id ipsum ego de eo censuerim, nempe quod si mentem D. Thom. penetrare voluisset, non tam facile ab illo recessisset. Vis enim rationis D. Thom. ad probandum religiosum fieri non posse non religiosum, non persistit in eius benedictione tanquam in prima radice, sed in legitima traditione, quia scilicet dum solenniter

Explana
tio ratio
nis San.
Thom.

profiteretur, dedit tradiditque se in alioius possessionem, hoc est in alienam potestatem, nempe quia religioni se dedit perinde ac si quis in mancipium se traderet domino, quaestio. 2. articulo. vi. declaramus. Sed quia illa traditio sub forma benedictionis celebratur, ea videtur quasi traditionis signo. Nam in ordine nostro antea fit professio quam benedictio. Vnde in quarto distincti. 38. quaestio. 1. articulo. 2. expresse ait tum votum solenne fieri quando quis praesentialiter se Deo tradit, diuinis se praecipis mancipando, vel in sacro ordine, vel in religionis professione. Et articulo. 3. inter soluendum tertium argumentum positum. quaestio. 1. articulo. 1. propterea ait per votum solenne dicitur matrimonium, quod non fit per simplex, quia votum solenne habet actusalem exhibitionem proprii corporis. Haec autē ratio profecto non est tam debilis quam Caiet. & alij arbitrantur, nam si quod est in hominis dominio & possessionem per humanam potestatem auelli ab illo iuste non potest, nec vero continet ab altero coniuge, multo fit probabilius vt qui iam se Deo in hoc obsequium mancipauit, amoueri inde non valeat. Quae quidem ratio ranti tempore D. Thom. habebatur vt praeter ingenitam sibi consuetudinemque vrbaniatē & modestiam, non fuerit dicere verius, eos qui sententiam religiosum posse fieri non religiosum, ignoranter id dixisse. Hoc enim profusum argumento D. Mar. vsus est aduersus regem illum, qui sanctimonialē Ephigeniam ducere volebat, quod cum celestis regis sponsa esset, nefas permittere existimauit, quamuis dimidium regni illi offerret. Ad quam auctoritatem Caiet. respondere nequiuit nisi negando historiam. Et rationis fundamentum est quod quaestio. 2. articulo. de solenni voto dicitur. rauius, nemque quod etsi cerimonia solennitatis voti constitutio sit humana, eius tamen obligatio ius est diuinum ac naturale, videlicet vt qui re vera iam se alteri perpetuo mancipauit, nequeat inde citra iniuriam diuelli. Quod autem religio sit perpetua traditio, patet ex illo euangelico, Vade & vende omnia quae habes & sequere me, perpetua. sanissimi firmitate. Igitur qui contrarij opinioni patrocinat-

CAntur, in eo, nisi nos fallimur decipiuntur, quod cum cerimonia professionis sit de iure ecclesiastico, inde inferunt uinculum non esse de iure diuino. Quod si uerum esset, profectio iam facile posset super uoto solenni dispensari quam super simplici, quod tamen absurdum est. Quocirca Alcius dorenensis & Alberti Magni in quarta distinctione 34. articulo 17. & Alexandri Halen. in 3. par. & Bonaventura etiam in 4. in fin. distinctione 38. atque alij huius classis pro constitutissimo semper hoc habuerunt. Ob idque D. Thom. opinionem cui in 4. uisus est conuincere, postea in Summa re oculatus perspecta, demurauit, contra-riamque quidquid Caietan. dixerit, affirmatissime complexus. Et est mihi profectio in confirmatione eius sententiæ argum. minime debile, nam si religiosus, per dispensationem fieri ualere non religiosus, non esset firma ratio ut per professionem religionis matrimonium ratum non consummatus dirimeretur. Fac enim matrimonium ante copulam religionem profectio atque uxorem alteri se coniugio copulare, tunc si iste fieri posset non religiosus, transire posset ad alias nuptias, quandoquidem priores dissolutæ fuerant. Vnde uia ueniret ut post ratum matrimonium de presenti, uero liceret habere aliam uxorem, & uxorem alium uirum. Hac in corroboracionem attulerim prioris præmissæ, nempe religiosum fieri non posse secularem. Ex his sit S. Thom. Decretalem, cum ad monasterium non ad id citasse ad quod Caiet. putat scilicet ad confirmandum quod religiosus non potest fieri non religiosus non bene uidebat, hoc illic non definiri. Sed hoc alio modo constitutio citauit illa ad asserendam alteram præmissam, uidelicet perpetuam continentiam sic esse religioni annexam, ut neque per ecclesiam fieri possit ut sit uera religio sine continentia uoto. Et certe est mirandum quod Caiet. apud D. Thom. hoc non perspexerit. At uero & secundum præmissam non desunt qui insipientur, nimirum arbitantes continentiam non sic penitus naturam esse religioni quin absque illa possit uera esse religio. Imo uero Caiet. licet hic aliud affirmare & defendere uideatur, tamen illis uis uerbis q. 88. art. 7. quod solo ecclesiæ statuto religiosus inhabilis sit ad matrimonium, quæ patitur Scotus ait, uidetur idem sentire.

De hac autem re in subsequenti quæstione singularia nos manet art. 3. ubi de militaribus religionibus disputabimus, an uere sint religiones, cum eiusmodi milites matrimonia contrahant. Interim tamen satis sit nobis expressum decretum Innocentij iam citatum, ubi ait nec per summum Pontificem indulgeri posse ut absque castitatis uoto uerus sit monachus. Per hæc ergo argumenta contrariæ opinionis diluuntur. Simile namque quod a sacerdotio ad religionem afferunt nullum est, uidelicet, quod si potest Papa super continencia sacerdotis dispensare, possit eum monacho, nam castitas non est illi muneris individua, ueluti huius. Sed arguunt sic præterea. Id quod uoto ne fieret oblatret, nam est legitima, ut factum tollatur, si autem græde reipublicæ periculum immineret, nisi unus quispiam dum liber est, matrimonium contraheret, id potius eligere deberet quam religionem, ergo si eadem necessitas postquam est religiosus, incubuit, tunc etiam extrahendus est. Negatur autem prior assumpta. Respondeant. n. mihi, qui hoc uoluntur Achil. e. Si salus omnino reipublicæ inde esset dependens, quod qui uxorem habet legitimam, alteram duceret, utrum dimittere quam habet, deberet, ut aliam sibi copularet? omnino negabunt. Et tametsi res esset integra, hoc est si ille liber esset, deberet illam sibi adiungere, quæ ad publicam salutem conferret. Simile ergo nos de religioso respondemus, quippe qui fortiori est uinculo colligatus. Rursus, Paludanus arguit, quod in omni uoto excepta sub intelligitur auctoritas Papæ, si dispensare uoluerit. Atque alij eadem rationi aliam adiungunt, uidelicet, quod homo a iure naturæ nullatenus se ualeat eximere, quæ propter nullo obstante uoto, si naturalis lex ea sum obrulerit necessarium patendum est, atque adeo omnino cum religioso dispensandum. Negatur uero illud documentum. Imò sicut potest homo sic super matrimonium alteri addicere, ut neq; per Pontificem possit ab illo dissociari, ita se potest & per uotum religioni mancipari. Quocirca falsum est quod in uoto, solenni illa subintelligitur exceptio. Reliqua istorum argumenta nullius sunt prorsus momenti præter illud, quod licet merito pluri habeatur, non tamen perinde cogit atque ipsi putant. Et est illud quod hic Caiet. ineluctabile exitu auctoritatis

Ad primū arg.

Replica

Solutio.

Altera ratio Paludani. Solutio.

Ad aliud argu. eorundem auctoritatis

stima, nempe, quod Pontifices supra memorati cum religiosis dispensasse leguntur, ut religionem cum matrimonio commutarent. Ad hoc autem in primis responderi potest, historias illas, saltem illam regis Aragonum, non esse usque adeo certam, haud enim in Chronicis illius regni exiit, nec vero in sacro canone, sed a Palude citatur. Secundo, ut Sylue. in verbo, v. 4. refert, sunt qui assererent religionem illam Aragonem non fuisse profectum. Idemque adstruunt de sanctimoniali Constantia. Vel forte allegarunt non usque adeo spontaneos solenniter vouisse, quod creberrime vsu venit. Præterea, idem Syluester magister Palarij sacri non veretur dicere iam multa Pontifices factitare, neque secundum ius neque sine scandalo. At vero non opus est hoc confugere. Sed cum de re hac diuersè fuerit iam pridem opinatum, Papa dispensans sequutus est opinionem illam quam probabilem censebat. Haud tamen iuinde sit consequens, ut illam tanquam de fide decreuerit. Nam facta Pontificum minime articulos fidei consistunt. Quod miror tum alios, tum præcipue Caietanum non animaduertisse. Quapropter si Cælestinus dispensauit cum Constantia, non dubium quin hoc D. Thom. notissimum fuerit successit enim ei paulo post. Et nihilominus non fuit cur ueretur contrariam probare sententiam. Neque iam hoc condemnabat Papam, utpote qui arbitratus fuerat suam opinionem fuisse probabilem. Quare si D. Thom. fuisset Papa, nunquam dispensasset, nec citra culpam potuisset, nisi sententiam mutasset. Quin age, id expendamus quo Caietanus arbitratus est. Ait quippe, quod cum Innocentius III. illius Decretalis auctor, cum ad monasterium Cælestino III. proxime successerit qui cum Constantia dispensauerat, non est vero simile antecessoris sui factum condemnasse. Ego vero conicio D. Thom. aliter sensisse, qui paulo post scripsit videlicet Innocentium ob id illum canonem edidisse, quod diuersa esset sententia, quam fuerat Cælestinus. Quod quidem cura eius iniuriam ratione iam dicta facere poterat. Nam Cælestinus non fecerat canonem quasi de fide. Et ideo sanctus Thomas Innocentij potius canonem amplexus est, quam Cælestini factum sequutus.

Ad primum igitur argumentum respodetur, causam illam dispensandi, quando votum impedimentum est maioris boni de simplici tantum intelligendum esse, nam solenne perinde ac matrimonium sit indissolubile. Quare nullam perimitur dispensandi causam. Vnde optime ait Sanctus Thomas, periculis humanarum rerum per easdem res humanas obuiandum esse, non autem per hoc, quod res diuine in vias profanentur humanas. Quocirca cum religiosi omnino sint mundo defuncti, nulla de causa aut euentu sunt illinc reuocandi. Vide quam affirmanter hanc diuus Thom. opinionem habuerit inhihibitam, contra quam Caiet. censuerit.

Ad secundum respondetur id tantum conuincere, quod sicut potest in voto orationis aut sacri ficij dispensari, quæ excellentiora sunt obiecta, potest & in voto simplici continentis, siue temporalis siue perpetuæ. At tamen dum solenniter fit, non censetur in dispensabile, propter dignitatem obiecti castitatis, sed vi identidem repetimus, propter traditionem & mancipationem uoluntatis, cuius gratia opus castitatis sit excelsioris virtutis, puta religionis & latitæ.

Ad tertium respodetur, latum esse inter abstinentiam & continentiam discrimen. Cibus namque per se medium est ad conuersionem uitæ indiuidui, cuius autem non nisi ad conseruationem specie, ob idq; continentia, ubi in periculum vergit manifestum an præsentissimum uitæ, etiam citra dispensationem, ut supra diximus non obligat. Sed per se respicitur potest qui votum suscepit, illud frangere. Ac petinde ubi res est dubia, locus dispensationi potest. Nam in huiusmodi casibus continentia desinit esse materia voti. Vbi autem coitus salutis indiuidui medicinalis censet, quia non per se ad talem uitam ordinatus est, non ideo esse desinit materia, voti, atq; adeo dum solenne est, tolli per dispensationem non potest, sed tali periculo per alias medicinas uel abstinentiam est succurrendum.

Ad quartum deniq; S. Th. responderet, quod monachus dum episcopi palli intus insignitur, non magis a paupertatis uoto absoluitur, quam continentia, quia nihil habere tanquam proprium debet, sed sicut dispensat communium bonorum ecclesie. Similiter neq; a uoto obedientia liberatur, nisi quod

Caiet. affirmatio.

Solutio.

SOTO
DE IUSTITIA
LIB. III.
DIT
13

prelatis religionis non obediatur, inde accidit, quod superiore non habet præter papam, sicuti generalis magister, licet nemini in religione obediatur non censetur exēptus. Ad illud autem verbum Eccles. contra q. citatum, quatenus prima superius repulsa opinio ad stipulari videtur, respondendum restat. Videtur enim contentia illic propter eius pretiositatem indispenfabilis ceteri. Quod si verum esset, nec votum eius simplex dispensari posset. Respondetur ergo id tantum illic doceri, quod nec carnis fecunditas nec bonum aliquod corporale comparandum est continentia, quæ bonum est animi. Sed nihilominus si votum est simplex, dispensari potest. Id quod hoc loco D. Thom. de episcopo monacho affirmat profecto difficultate non caret. Primum enim ambiguum reliquit, an nihil voluerit discriminis inter episcopum monachum atque alios ex seculo assumptus in paupertate constitutere, an vero soli monacho censuerit non licere habere proprium, reliquis vero id licere. Nam si peculiariter id de monachis adstruxerit, id porro mori & vñ videtur contradicere. Quoniam monachus in episcopum creatus perinde fit dominus decimarum ac proventuum, qui suæ functioni destinati sunt, ac si ex seculo assumptus esset. Si autem voluerit nullum episcoporum vllum habere dominium suorum redditum sed tantum dispensationem, res esset creditu longe durior, quod lib. 9. tractatur sumus, & 10. pro capiti nostro pressius disseratur. Crediderim namque cum episcopales fructus stipendia sint episcoporum, dominium illorum habere, licet iure mīæ largiores teneantur elemosynas fundere, quam seculares, tanquam pauperum patres. Alioquin si dominium non haberent quidquid superflui expenderent, contra iustitiam viurparent, & ad restitutionem tenerentur, quæ quidem sententia acerbissima esset. Sed quia hic articulus illic habitus est proprium locum super sedem interim. Forasse vero hic D. Thom. inter episcopum ex seculo assumptum, & illum qui assumitur ex religione, noluit discriminari quantum ad redditus episcopales, sed quantum ad alias propria possessiones. Concedit enim 2. 2. q. 8. art. 6. secularem episcopum posse habere proprium, quod denegat religioso. At vero forsan

non est tam indispenfabile votum paupertatis, in religioso quam castitatis. Nam postquam creati sunt episcopi, non nunquam hac parte cum illis dispensatur. Et illos qui ad primam apostolicam sedem assumuntur, votum est propria possidere, licet à voto castitatis, religioni annexo, non sint absoluti.

ARTICVLVS III.

Utrum ad commutationem vel dispensationem voti requiratur prelati auctoritas.

Postquam visum est auctoritatem commutandi dispensandique vota in ecclesia existere, videre restat, an penes solos prelatos sita sit? Et arguitur a parte negatiua. Potest vnusquisque libet homo abiq. prelati licentia religionem ingredi, per votum sollempne religionis a quibuscumque votis in seculo editis absoluitur vt habetur ca. scriptura. extra de vot. ergo citra prelati auctoritatem fit votorum absolutio. Secundo, Dispensatio voti in hoc consistere videtur, quod prepositi iudicio decernatur votum non esse obseruandum, ac si prelati id perpetuam decernat non subinde videtur subditus a voto absolutus, quia ne mo contra diuinum preceptum soluendi promissum dispensare valet, ergo prelati auctoritas non sufficit, imò vero nec requiritur. Si enim qui voto irretitus est, recte censeatur in tali euentu non esse seruandum, continuo fit liber, siquidem votum eo casu non obligat, quo malum est ipsum seruari, non ergo ad hoc munus auctoritas prelati necessaria est. Tertio, Si dispensare in voto, prefectorem esset potestas, tunc omnibus competere, non tamen cuncti facultatem dispensandi habens in quo cūque voto ergo hæc non est prelatorum potestas quatenus prelati sunt. In contrarium existit, quod votum perinde ac lex obligat, ad dispensationem autem legis necessaria est superioris auctoritas, ergo & dispensationem voti.

In presenti articulo tamen si de sola dispensandi commutandique auctoritate interrogetur, de causa pariter legitima dispensandi respondendum est. Quare duabus est operæpretium conclusionibus respondetur. Prior est, ad votum dispensandum

Primū argum. a parte negatiua.

Secūdū.

Prima conclusio.

necessaria est superioris auctoritas. Nam (vt hoc obiter verbum in tyronum gratiā non praterierim) non hic loquimur de ab-
 solutione à transgressione voti, quamuis enim postquam castitatem voueris lapsus carne fueris, tuus te paracius valet absol-
 nere. Sed de dispensatione probatur con-
 clusio. Votum, vt in superioribus commo-
 strauimus, est promissio quae de re aliqua Deo fit quae illic accepta est & grata, quod autem Deo acceptabile sit & gratū ex eius pendet arbitratu, atq. adeo & iudicio praepositi quin ecclesia vices eius fungitur. Ad illud ergo spectat super votis dispensare, secundum illud 2. ad Cor. 2. Nam & ergo quod donauit, si quid donauit, propter vos, in persona Christi. Posterior conclusio. Ad voti dispensationem ac perinde ad commutationem quae in minus sit bonū, requiritur causa. Probatur primo auctoritate modo citata. Nam vbi ait Paulus, in perso-
 na Christi, auctoritatem designat, vbi vero subdit, propter vos, causam subsignat legi-
 time dispensandi, quae quidem in bonū ecclesiae referri debet, alioquin in honorem Christi non cedit. Hoc enim iam supra in fine secundi libri de legis dispensatione demonstrauimus, nā cū lex non nisi propter bonū publicū statuatur, sit vt nisi eiusdem gratia licite dispensari queat. De voto autem non longe dissimilis est ratio, nā postquam quis fidem suam Deo obstrinxit, nō debet eius vicarius promissum remittere, nisi in bonum ecclesiae cui ipse sum Christus praefecit. Alias non esset fidelis dispensator sed dissipator iniquus. Circa priorem conclusionem discrimen in primis recolendū est, quod supra inter eos confirmimus qui irritare vota possunt, atq. eos quibus solū incumbit dispensari. Functior enim prior potestatem ecclesiasticam non exigit, quate parentibus, maritis, & dominis conuenit. Posterior vero solis incumbit praetatis, qui tamen irritare non perinde valent nisi religiosorū praepositi, quoniam his vtraque comperit facultas. Adde commutatio-
 nem rimandam est verum citra superioris auctoritatem priuatim fieri queat. Sylue-
 na nāq. verbo, votum. 4. §. 7. in partem negatiuam inclinat, nimirum affirmans quod nec commutatio in melius absq. praetati auctoritatem fieri possit. Haud tamē opinio hae veritate pollet, quoniam nec eius testi-
 monia firma sunt. Distingendum igitur

Aut enim simplex votum in illud mutatur quod manifestū est esse melius, aut in illud de quo id quoquo pacto ambigatur. Si autem liquet commutationem in melius fieri, tunc superioris auctoritas non exigitur, vt Caie-
 ta. hic probe censet. Huic namque veritati & rationes suffragantur & testes. Est enim assertio, tum ca. peruenit secundo extra de iureiurando, propositum aut promissum non infringere, qui in melius illud commutat. Et in cap. citato scriptura. de voto. ob id vota in seculo facta extingui censentur per solenne religionis quod omnia mutantur in melius, quae quidem commutatio priuata sit auctoritate eius, qui se religioni addicit. Sed & ratio nihil est minus effi-
 cax. Cum enim voti obligatio ea sit pro-
 fus, vt quod vouisti, reddas, quando ad per-
 soluis, quod constat, tum melius, tū per-
 de creditori acceptius & gratius, cum uol-
 uitor sit a te solutio. Cū ergo Deū qui inest
 bili infallibili iudicio perpenior est verū
 constet, quo res meliores sunt, gratiores, ac
 ceptioresq. habere, nō est dubium. quin qui
 votum in melius commutat, cum uolens
 ei soluat, atque adeo nulla indigeat praetati
 auctoritate. Accipe ad rem confirman-
 dam exemplum. Si quis cereum, verbi gra-
 tia Deo vouit, aut ouem, aut bouem, & loco
 illorū argenteum, calicem ecclesiae ligi-
 giatur, quis ambigat voto satisfecisse, edi-
 tuosq. & tutores ecclesiae imprudēter atq.
 infideliter agere, si solutionem repellerit?
 Nec vero iura ciuilia huic obstant verita-
 ti, nam iuratum. ff. si certū peccatum. solū
 habetur, quod aliud pro alio inuito credi-
 tore solui non potest, nam inter homines
 nō quidquid melius est, acceptius sit credi-
 tori, vel quia non est ei tam utile, vel quis
 non est ei tā gratū, vel alia de causa, quod
 respectu Dei contingere non potest. Imo
 dum nobis constat rem esse meliorem, cō-
 stat eum magis acceptam hāc atque adeo
 semper in talem solutionem cōsentire in-
 ta illum Institutio. tit. quibus modis tolli-
 tur obligatio. Cōsentiente creditore, aliud
 pro alio solui potest. Adde, quod forte
 certū esse posset re esse equalis apud Deū
 valoris in consulto praetato posset fieri cō-
 mutatio, sed tū nō esset adeo iustus, quia illi
 agitur de equitate, alienū requiritur iudi-
 cium. Nam commutatio si solo debitoris ar-
 bitrio fiat, auctiorem solutionem vt expe-
 scere. Nec vero simplex modo votum commu-
 mutari

Vltima
concl.

Probō.

Dubita-
tio.

Opinio
Syluest.
Resellit
Syluest.

mutari in melius potest auctoritate priuata, verum & solemne religionis in aeternam aliam, ad perinde aeternam, ut permittitur cap. licet. de regularibus. Haud tamen commutari in aliud votorum genus, sicut nec dispensari. At vero quando in dubio est, vtrum mutatio in melius, an in minus bonum fiat, nempe vbi comperitissimum non sit opus esse excellentius, semper est auctoritas prelati necessaria. Quæ circa votum simplex castitatis mutari priuatum non potest, quia nihil in votis melius æstimatur. Nec votum Hierosolymitanæ peregrinationis, nam postquam hæc soli Papæ referuntur, nullus alius ea commutare potest. Quin vero nec votum abstinentiæ, nec alia personalia tunc citra prepositi decretum mutantur, eo potissimum, quod quoties votum in leuius mutatur, non nihil habet dispensationis admistum, quod quidem remissus sit vinculum. Qui sunt autem prelatorum ordines, quibus facultas adsit dispensandi, ex iure canonico explorandum est. Primum omnium Antistes omnes, nisi per Pontificem Maximum, prohiberi essent, suo ordinatio munere super omni voto in tua quisque Dicecesi veluti Papa in voto Christianismo, dispensare possent. At tamen quoniam maiores fidei causas, vt extra, de baptismo & eius effectu, admouetur, ad summum ecclesie caput Christi vicarium deferri decet, quinque votorum species ipsi sunt iure reletuæ, nempe votum religionis, & votum castitatis perpetuæ, votumque peregrinationis Hierosolymitanæ, Romanæque, ac Compostellanæ, tamen Romanum Compostellanumque votum solum est usu reletuatum Romanæ curiæ, nam iure solum excipitur votum Hierosolymitanum, ut patet cap. quod super his & c. ex multa, extra, de voto. Immo vero cum reletuatiõis ratio ea illic supponatur, quod eiusmodi votum in subsidium terræ sanctæ suscipitur, adnotauit ibi Panorm. illud, tantum esse Papæ referuatum, quod illa ratione suscipit. Quare si fiat, inquit, ex deuotione, & non pro subsidio, episcopus possit dispensare. At tamen consuetudo aliter habet cuiusmodi standum est. Quare dispensatio episcopi non teneret. Præter hæc ergo unusquisq. episcoporum potest super omni voto simplici suorum pætecianorum dispensare. Hæc autem in archiepiscopo

facultas, ad diceceses sibi suffraganeas non extenditur, quoniam cura ei non incumbit animarum ordinaria, nisi in sua dicecesi, etsi in causis forensibus ad ipsum fiat prouocatio. Abbates item & religionum prepositi non solum generales ac prouinciales, verum & conuenticuales eadem vigent dispensandi auctoritate, nam hac parte ueluti antistites ordinarij suorum sunt subditorum. Haud tamen ad uota secularium qui sibi sunt subditi, eadem facultas nisi de speciali priuilegio protenditur. Est generalis regula, quod dispensandi facultas eadem vbiq. est commutandi quandoquidem D. Thom. ait, maior est dispensandi quam commutandi. Discrimen autem Panorm. super cap. Proposuit, de concessione præbendæ, videlicet Papæ dispensationem absolutam esse relaxationem totius obligationis, episcopum autem non profus uota commutare, sed relaxare, nullum habet, ut iuris aut rationis fundamentum. In illo namque cap. sic Papæ conceditur dispensandi facultas, ut episcopis non interdicitur. Pætecij uero curati, qui iurisdictionem non habent, eadem dispensandi auctoritate carent. Nec uero archidiaconi eadem funguntur. At de his iura sunt consulenda. Ex his fit consequens, episcopum super uoto castitatis non perpetuæ, sed temporalis dispensare posse. Nam cum ordinaria potestate omnia ob causam possit tollere uota, cohibitiones & exceptiones restringenda sunt, ut sonant, & ideo quia non eis excipitur, nisi uotum perpetuæ castitatis sit, ut temporalia illis relinquuntur. Sequitur subinde etiam religionum præpositos posse in uotis subditorum dispensare transendi ad aliam religionem, quamuis illud, ut in quaestione superiori diximus, irritare nequeant. Est enim latum interstitium, quod irritare est uoluntatem alterius coercere: dispensare uero, non nisi spontaneæ petitioni subditi annuere. Prælati autem prohibere nequit subditi transire uolentem ad feliciter frugem. Si autem ille uult sub eius obedientia permanere, poterit tum super eiusmodi uoto ab eodem prelato dispensari, quod quidem illud non est simpliciter uotum religionis, quod papæ reseruatū est, sed uotum transitus ab una ad alteram, & huiusmodi exceptiones, ut modo dicebamur, restringenda sunt. Vnum uero dubium, quod in hunc locum reposuimus de uoto pænalis religio-

Regula generalis.

Panor.

Primum corollarium.

Secundum.

Dubium.

Panor.

religionis & peregrinationis Hierosolymitanae, utrum perinde referretur Papae, ac si absoluta essent? Vouisti, verbi gratia a tali peccato vel a re qualibet alia, quae tibi erat incommoda, cauere, adhibita cautione si contra faceres, monachale institutum suscipere, aut Hierosolymam iure.

Quod quidem votorum genus, ut frequenter inter inconstantes adolescentes in usu est, ita maxime in Dei despectum & vispendium sic, quia nemo est qui illud impleat. Quare huiusmodi vouentes acerbissimo poenae rigore essent a confessarijs vulnerandi. Dubium ergo est, utrum postquam (ut semper accidit) malum illud admiseris, dispensatio sit Papae reseruata. Etenim negatiue argumenta haec pugnant, quod tale votum non est proprie conditio nale, veluti illud. Si pater obierit, monachus siam. Nam illi, qui hoc secundo modo vouet, cordi est religio, ad quam ideo eius dirigitur intentio. Quare posita conditione votum sit firmum: qui autem in penam sibi ingressum religionis committatur, non est ad religionem affectus neque voti intentio illuc fertur, sed in cautionem illius mali puta vt a ludo vel mechia sese cohibeat. Quapropter citra dubium est, ante illud admissum malum posse ab episcopo dispensari, & a quocunque praetore, qui auctoritatem habet super illud votum directum. Haec ergo ratio probabile hanc partem facit, quod etiam post commissum illud malum sit ab eodem praetore citra Papam dispensabile, quandoquidem non est directum votum religionis.

Solutio.

At nunquam mihi haecenus hoc potui satis persuadere, nam etsi non sit votum directum religionis, nihilominus posita conditione sit obligatio ad religionem, quae ex vi voti nata est & confirmata. Et ideo omnino timeo aliud asserere, quam quod sit Pontifici Maximi reseruatum, tamen si fatear non tantam causam ad eius dispensationem requiri, ac si uotum esset absolutum. De causis subinde dispensandi & commutandi vota, discrimen perpendendum est. Per dispensationem namque & vinculum prorsus voti dissoluitur, & eius materia tollitur. Quapropter bonum, quod est dispensandi causa, utranque rationem compensare debet, scilicet ut maius sit quam erat materia voti, & quam erat vinculum, quod ad religionis patriaeque virtutem per-

linebat. Commutatio autem voti vinculum non dissoluit, & ideo non alio opus est, quam vt materia sit melior, si meta est commutatio. Ecce regulas impetratarum constituit solitas. Sunt autem tum obscura tum & salaces & ad usum parum conducentes, nisi accuratus explicentur. Et ideo ad huius explanationem commemoranda sunt causae dispensandi in voto. Superius enim articulo primo, tres ex mente Sancti Thomae retulimus, scilicet, si uotum sit malum, aut inutile, aut impedimentum maioris boni. Hic autem ait debere huiusmodi causam cedere in bonum ecclesiae, ac subinde in honorem Christi. Quae quidem non sunt nouae causae, sed aliarum finis & explicatio. Est ergo dubium, quod hic mouet Caietanus utrum ad dispensationem voti semper requiratur causa quae eius executioni obstat? Videtur enim id Sancti Thomae solutione secundi affirmare, ubi ait, quod si praetor in voto simplici religionis dispensat, nulla apparenti causa obstante, dispensatio non tenet. In contrarium autem facere videtur, quod commutatio sine vlla obstante causa sit licite, & tamen idem apparet vtriusque iudicium. Item, quia nonnunquam votum dispensatur, etiam si impleti possit, propter aliquod publicum emolumentum. Ad istorum ergo dilucidationem per haec respondetur documenta.

Primum ad voti dispensationem necessaria est causa obstat. Vbi nota odum, tripliciter posse causam obstat, videlicet, vel ex natura materiae voti, vel ex parte vouentis, vel ratione communis boni. Ex parte materiae primum, si illicita sit & tunc malignitas eius obstat.

Si vero sit inutilis, inutilitas etiam ipsa quodammodo impedit. Nam opus vnum non est Deo gratum. Et in his casibus non opus est quod causa illa dispensandi praestantius sit bonum, quam voti vinculum absolute consideratum, sed quia vinculum talis voti, scilicet et ali, vel inutilis, quod proinde minimi est pretii, & ideo in rem parui momenti mutari potest, aut prorsus tolli. Potest secundo impedimentum intercedere ex parte vouentis, puta eius infirmitas, aut debilitas ob quam commode non potest illud implere. Et tunc est in commutatione pensanda est illa infirmitas, ut commutatio remissior fiat & clementior

mentior. Imo tanta esse potest, ut sit obligatio simpliciter dissoluenda. Sed potest tertio obstatulum ex parte communis boni existeret. Vt si voti ieiunium, quod ubi impedimentum est studendi, aut prædicandi, omnia enim talia bona cedunt in bonum commune. Et tunc votum habet regulam: quod bonum illud voto obtinens propter quod sit dispensatio, debet estimari prenotius, quam erat materia, & ipsum, voti vinculum. Pariter si Hierosolymitanam peregrinationem voueris, & expedit uxorem ducas. Tunc enim licite sit dispensatio, quia commune bonum tui obstat voto executioni. Si autem in tuum tantum bonum particulare cederet minime eadem dispensatio liceret. Ex istis consequitur, ad commutationem, quæ mera est commutatio, hoc est, quæ in melius fit, nullam exigi prius obstante causam, satis esse ut ad finem magis conducatur. Exemplum extat in c. Quod super his, de voto. Vbi mulierum vota visitandi terram sanctam, permutari solentur in elemosinas, non quod executioni voti quippiam obstat, sed quod in subsidium terre sanctæ, plus mulierum pecunia quam presentia conferret. Quando vero commutatio fit in minus bonum, semper requiritur causa obstant. Quoniam tali commutationi admissa est dispensatio, nempe nonnulla voti relaxatio. Hinc ergo fidelis dispensator & prudens colligat, ut dum voti impedimento satis per commutationem succurritur, illo viatur circa dispensationem remedio, alias infidelis esset, nam omnimoda dispensatio, citra necessitatem, culpa non caret, neque dispensantis reatus peccati excusat quin eodem complicitatem, tamen maior sit in dispensante. Hic autem forsitan sedulus lector inquirat, utrum sit maior cum difficultate dispensandum, lex ne an votum? Vtrinque nexant argumenta. Lex namque, quia in commune bonum ponitur, & vniuersos ciues ligat, apparet sanctius esse custodienda quam votum. E contrario vero quia votum fit Deo, atque adeo ad virtutem attinet religionis, ut maiorem eam dispensandi requirere. Vix ergo credere ad hoc certa regula; oscurus igitur aliqua esse potest lex, quæ dispensatione violare periculosius sit, quæ particulare votum tollere,

Aliquod vero conuerso potest esse votum, cuius dispensatio maior sit religionis obfensiculum. Causæ autem legitime dispensandi, late r. q. 7. commendantur, can. requiritis & ibi glo. & cano. necessaria, & subsequenti. Sunt enim pensanda tempus, virtus persona, & rei qualitas. Vtrum vero illa dispensandi causa, seu legitima & idonea admittenda sit, quod illi qui voto tenetur, graue molestumque sit illud explere, iam loco citato in fine libri primi respondimus, quod quando molestia ac difficultas ex re ipsa nascitur nempe quia res est ardua & virtus impar, tunc causam offert ad dispensandum legitimam, tamen quando ex corrupta affectione & morbo uouentis procedit, profecto non est legitima causa, nam cum in hunc finem voueris ut morbo tuo prauoque habitui medearis, id ipsum in causam proferre, ut ab eodem teligeris voto, non est fidei sinceritatem seruare. Post hæc, de privilegijs quæ in diplomatibus Cruciatæ ad votum dispensationem indulgentur, hoc notandum, quod non sunt perinde intelligenda atque facultas absoluedi a peccatis reuerentis. Facultas enim in peccata ad illa etiam extenditur, quæ quisque postquam Bullam suscepit, commisit. Privilegium vero dispensandi in voto, illud ve commutandi, non nisi de illo voto intelligitur quod ante edideras, quam diploma suscepis. Nam dispensatio non nihil ad formam penitentiae attinet, sed est alia distincta facultas, quam Pontifex suscipienti Cruciatæ bullam tunc super votum quod commiserat, indulget, ac si tunc dispensationem ipse postuisset. Etenim cum vota ad religionem pertineant, tantumque subinde æstimata semper fuerint in Ecclesia, in conueniens esset, ut alicui antequam votum emitteret, facultas fiat, ut quoties emiserit, postea ab illo per dispensationem liberari. Rursus circa eadem diplomata aduertendum est, quo tenore eadem indulgetur facultas, nam si exprimitur, ut super nullo voto dispensatio fiat nisi elemosina in subsidium belli erogata, tunc non tam facultas dispensandi, quam commutandi, aut redimendi votum, atque adeo talis elemosyna pro ratione voti per prudentiam dispensantis taxanda est. Si autem facultas simpliciter fiat dispensandi tunc ad moniti sunt, dispensatores non illis fieri absolutam dispensandi licentiam, sed si legitima intercesserit causa,

Virtute diplomatis nequit dispensari nisi i uotis ante eius susceptione emissa.

Dubita

Solutio.

Nullo
hacten⁹
diplo-
mate cō-
cessa est
facultas
dispensandi
in
uoto re-
ligionis,
aut per-
petue ca-
stitatis.

sa, nam uerbum absolute prolatum, secun-
dum tenorem iuris intelligendum est. Ne-
que id demum tacitus præteribo, quod cre-
diderim nullo diplomate in fauorem ali-
cuius monasterii, aut hospitalis, aut sub-
dii indulto, facultatem fuisse unquam con-
cessam dispensandi in uoto religionis,
aut perpetue castitatis. Hoc propter Bul-
lam a monito duxerim, quæ in fauorem
D. Antonii circumfertur, ubi si uerba
cortice tenus audias eadem illic facultas
comprehendi uidetur, quando quidem ge-
nerale conceditur priuilegium dispensan-
di in uoto, exceptis illis Hierosolymitanae
Romanæq. peregrinationis, Attamen
eodem uerborum contextu accuratius per-
specto constat minoris uoti exceptionem
liquidum esse testimonium exceptionis
maioris, Sed hic later fallacia, quod uo-
tum religionis & perpetue castitatis ab ip-
so uetustissimo iure excepta sunt. Et ideo
nisi exprimaturs facultas super eisdem dis-
pensandi, non comprehenduntur sub ge-
nerali clausula, sed semper intelliguntur
a iure excepta. Votum autem Hierosoly-
mitanum, quia recentiori iure excipi-
tur, necesse habet expresse excipi quando
non conceditur.

Ad pri-
mū arg.

Ad primum igitur argumentum qua-
estioni conceditur omnia uota quæ in se-
culo sunt, cessare per solenne religionis, at
cap. citato habetur. Haud tamen prius
illa cessatio fit priuata auctoritate uo-
uentis, imo fit per legem ecclesie, quæ optime
censuit, ut qui uitam secularem in mona-
chatum mutauerit, ab illis particularibus
uotis liberetur, quæ ad directionem eius-
dem seculari uitæ ediderat nam particula-
ria in illo uniuersali clauduntur, quo tota
uita perpetuo mancipatur religionis ob-
sequio, præterquam quod religionis onus
alias secum sarcinas non refert. Qua ra-
tione supra dictum est, illa etiam, quæ post
professionem monachus emittit, irritari
posse a prælato. Inter respondendum au-
tem ad secundū confuta: primo D. Th. quo-
rundam opinionem, qui aiebant prælatos
oēs pro suo libito perinde posse super vo-
ta subditorum etiam secularium dispen-
sare, ut dictum est, posse parentes illa irrita-
re, quæ filii illegitimæ aetatis emiserint,
nulla interveniente cā. Quorum rō erat
quod in omni uoto intelligitur exceptio
auctoritatis prælati. Imo uero Palud. in 4.

Ad secū-
dū arg.
D. Tho.

dist. 38. q. 5. hac eadem ratione uirtutem
probandum Papam dispensare posse super
voto solenni. Huic ergo opinioni assen-
tianter D. Tho. contradicit, ubi fundamētū
istius subuertit, nā prælatus, nec uero ma-
ximus, dñs est absolutus, aut legum aut vo-
luntatum, subditorum, sed in cras dispensa-
tor, demque non in destructionem, sed in
edificationem corporis Christi, ut secūdo
ad Cor. 10. ait Pau. Et ideo sicuti præcipere
non ualet quæ Deo displicent, nempe
peccata, ita nec illis, ne fiant oblatæ, quæ
Deo sunt accepta. Quare unusquisque sub-
ditorum absolutum habet potestatem uo-
uendi, a prælato independentem, ac perinde
in uoto, nulla subintelligitur superioris
voluntatis exceptio, nisi parentis, (vi dixi-
mus) ac prælatorum religionum. At uoto
spectat postea ad episcopum prudenti ma-
turoque iudicio perpende e. a causa ali-
qua interueniat dispensandi. Ex his infert
D. Tho. triperitam regulam, nempe quod
in manifestis, uidelicet ubi manifestus est
error prælati, tunc dispensatio non excusa-
ret a culpa. Vt si prælatus, sine apparenti
saltem oblatæ causa, super uotum reli-
gionis dispensaret. Si autem, inquit, esset
causa apparetis perquam res in dubium
uerteretur, stari tunc posset iudicio prælati
dispensantis, uel communiatis, non tamen
iudicio uouentis proprio, quia ipse Deo
uicem non gerit, nisi forte casu quo uoti ma-
teria manifeste illicita esset, neque ad su-
periores opportunus pateret recursus,
quoniam tunc, ut dictum est, prælati
cui pateret. Circa hæc autem Sancti
Thom. asserta nonnulla occurrunt dubi-
tandi rationes. Prima circa illationem il-
lius enthymematis: Prælati prohibere
non possunt uirtutum officia, ergo neque
pro libito dispensare. Etenim, aut nomi-
ne uirtutis intelligit materiam uoti, aut
id ipsum quod est uouere. Prior enim sen-
sus esset huiusmodi. Prælati non possunt
cohibere subditos, ne inueniant, aut orant,
aut peregrinentur, &c. ergo nec potest pro
libito tollere uinculum huiusmodi operis.
Quæ quidē argumentatio, dupliciter pec-
caret. Primo, quia nulla est illationis uis,
nam etsi monasticus præfectus nequirit
impedire quin libere, quis oraret, aut ita
naret, posset nihilominus impedire uouere,
sicut maritus, licet inique ageret, impe-
diendo, ne uxor oraret, nihilominus posset
irritare.

Palud.

ad iur. in 4.

Votare votum. Pariter ergo episcopus, licet non obstat subdito quin libere exerceret virtutum opera nihilominus tollere pro libito possit vinculum, ut scilicet non se nono funiculo perstringeret. Secundo & antecedens eiusdem illationis est falsum. Potest enim praelatus in religione aliquando opus vnius virtutis propter aliam prohibere, videlicet ne orationi monachus vacet, sed infirmis seruiat, ne ieiunet sed studeat. Si autem nomine virtutis, intelligit ipsum uouere, nec tunc solida erit argumentatio, quæ est hæc. Non potest præcipere peccata, ergo neq; prohibere ne vota fiat, aut facta prohibito tollere. Infirmitas enim consequentia patet in religionis praelato, & parente respectu filij, qui non potest ei præcipere peccata, & tamen potest eius vota cassare. Ad horum ergo intellectum notandum, alteram esse rationem superioris qui habet dominium voluntatis subditi, quales sunt, maritus, pater, dominus, & praelatus religionis, alteram uero praelatosum populi, qui eiusmodi non habent dominium, sed tantum spirituale iurisdictionem. Et Diu. Thom. non loquitur hic de priore superiorum ordine quorum est votari irritare, nam de illo rem iam artic. 8. & 9. expediuerat, sed loquitur de praelatis tantum, quatenus praelati sunt, spiritualesque iudices, quibus idcirco non irritandi, sed dispensandi suppetit facultas. Et de istis constituere pergit, quod cum non sint domini voluntatum subditorum, non sunt eorumdem uota ex ipsorum voluntate pendentia, atque adeo neque in eiusmodi votis excepta sub intelligitur. Antistitis auctoritas, ut sint conditionalia, si episcopo aut Papæ placuerit, sicut votum filij aut vxoris aut monachi. Quod quidem documentum per se est manifestum, & adeo Palud. & alij, qui contrarium sentiunt, in hoc sunt cæcè hallucinati. Pontifices nanque non sunt domini subditorum, nec eorum uoluntatum. Quare sicut matrimonij alijque ciuium contractus, ita & eorum uota eiusdem episcopis inconsultis firma & solida sunt. Hac ergo voti firmitate supposita, optime procedit ratio S. Tho. in vtroque sensu eorum, quos nuper impugnabamus. In priori scilicet, quod sicut non potest episcopus prohibere virtutum opera, puta ieiunare, orare religionem ingredi, &c. ita neque potest eos prohibere quin

eadem opera absolute uoueat, quando quidem non dominus suæ uoluntatis, Quare nullum est argumentum, quod de patre & vxore faciebamus. Item & in posteriori sensu, ut nomine virtutis votum ipsum intelligat, procedit etiam argumentatio, videlicet, quod sicut non potest episcopus, aut Papa subditi peccata præcipere, ita neque potest opera virtutum, puta vota, quippe quæ absque ipsius superiori consensu firma & solida sunt, prohibito impedire, atque adeo neque horum modos & vincula rumpere. Atque hæc secundum arbitror legitimam esse mentem D. Tho.

Sed dubium de sensu conclusionis restat qua ait, dum praelatus sine ulla saltem apparenti causa dispensat, eiusmodi dispensationem non excusare a culpa. Triplicem enim intelligentiam uerbum hoc parturit, nempe quod praelatus dispensans non excusetur a culpa, & de hac non dubitatur, quin uera sit, nam peccat vel contra prudentiam, vel contra si de dispensandi. Secundo, quod nec subditus dispensationem procurans, culpa careat, quod etiã certum est. Nã qui rem in iustam procurat, reus est noxiæ. Sed tertius sensus esse potest, quod etiam post dispensationem non excusetur a culpa, si illa uisur quasi dispensatio nõ teneat. Et de hoc sensu suboriri alicui potest dubitatio, nam postquam dispensatum est, uideatur subditus absolutus. At uero D. Tho. oēs tres sensus adstruxisse uidetur nam ait, quo sicut non potest praelatus peccata præcipere, ita neque pro libito dispensare.

Præceptum autem illud nullius esset vigoris, ergo neque dispensatio. Et in hæc partem in calce libro primo sententias fecerunt maiorum subscripsimus, nempe quod si Papa uel episcopus in legibus suis dispensat, quamuis aliquando inique id faciat, nihilominus dispensatio tenet. In his autem quæ de iure diuino pendunt, quale est votum, & promissorium iuramentum, ubi manifeste constat nullam intercessisse causam, euanida est dispensatio, quoniam etiã iam res debita Deo sit, non potest Papæ illud gratis sine causa, quæ Deo saltem appareat accepta, condonare. Ad tertium denique respondetur nullam esse consequentiã, quod si ad platos functione dispensandi spectet, oibus a quo iure competat. Maximus enim Pontifex, qui vicem Christi gerit, plenariam habet in ecclesia potestatem

Dubiũ
2.

Solutio

Ad tertium at

in

in omnia vota, que sint dispensat illa, quod
D. Thom. ad excipiendum solenne vo- um
religionis appoluit. In ea vero qua infirio-
ra sunt, potest se inferiorum prelatorum
prohata, utpote ad quos necesse est idem
dem recurrere. Quare exceptio voto reli-
gionis & perpetua castitatis exceptarum,
que peregrinationum, dispensare valent,
nempe in votis orationum ac ieiuniorum
reliquarumq. peregrinationum. Sed San-
Thom. non excipit nisi Hiero/olymitana,
quia forsitan sua aetate nulla alia erat excep-
ta. At forsitan hic quispiam eundem sanct.
doctorem contradictionis redarguat. Dixit
enim in 4. distin. 3. qua st. 1. art. 4. om-
nia vota perpetua referuari Papa, hic au-
tem ait super votum ieiunij possit ab alijs
prelatis dispensari, & pariter rationis, que
nihilominus possunt in perpetuum fieri.
Respondetur autem vota illic appellare
perpetua, que per se dum absolute edun-
tur perpetuitatem habent annexam, ut est
votum religionis & castitatis, qui enim ab-
solute castitatem vouit perpetuum intelli-
git. Votum autem ieiunij & orationis ni-
si perpetuitatis conditio exprimitur, non
affert illam ex sua natura & ideo quamvis
in perpetuum fiant, possunt ab inferiori-
bus prelatis dispensari.

Scrupu-
lis.

Solutio.

QVÆSTIO V.

DE RELIGIONIS VOTO

in particulari.

ARTICVLVS I.

*Vtrum religionis votum ad statum perfe-
ctionis attingat.*

VONIAM Bisariam, q. 2. di-
cebamus votum fieri solē-
ne, videlicet vel per religio-
nis susceptionem, vel per
clericorum consecrationē,
neque de eiusmodi solen-
nitate, alijs se ad dicendum insinuantibus
satis illic nobis dicere licuit operepretium
duximus, ne truncum tractatum hunc reli-
queremus, singulas quaestiones de eiu-
di votis hic tandem adhibere. Alteram, sci-
licet de voto religiosorum, ac de voto cleri-
corum alteram. Arguitur ergo statim qui-
bus nos haeretici argumentis oppugnam,

religionis votum nihil ad statum perfe-
ctionis attingere. Religionis tum vox, tum
etiam res ipsa, vniuersae Christianae fami-
liae sunt communes est naque religio cul-
tus patriae, secundum illud Cic. 1. de Officijs.
Religio est quae naturae diuinæ cultū & re-
ligionem asserit, quod quidem non solum
Christianis omnibus, sed etiā cunctis mor-
talibus competit. Quod si aliquibus per
Antonomiam tribuendum hoc nomen
esset, soli sunt sacerdotes, sacrorumque ad-
ministrati, qui Hierarchias religionis actio-
nes exequantur, falso ergo nomen hoc sibi
monachi arrogant. Secundo arguitur. Per-
fectus in hac vita nemo esse potest, nam vt
3. Physic. auctor est Phylolophus, perfectus
est cui nihil deest. In hac autem via, vt ha-
betur Iaco. 3. in multis offendimus oēs, vt
de Paul. 1. ad Cor. 13. Cum venerit, inquit,
quod perfectum est, euacuabitur quod ex
parte est, temerarium ergo est arque im-
pium nomen perfectionis in hoc lubrico
seculo nobis usurpare. Quod si aliquid in
terris perfectionis existit, illa in charitatis
culmine & fastigio posita est. Secundum
illud ad Col. 3. super omnia charitatem ha-
bere, quae est vinculum perfectionis. Non
ergo in monasticis consilijs perfectio em-
net. Terrio denique ad rem proximae ar-
guitur. Si religiosorum status ad perf. etie-
nem pertinet, eo praesertim q. in consilio-
rum exercitio quae monachi profitentur,
perfectio collocaretur, hoc autem falsum
est imo Christus sic nos Matt. 23. instruit,
vt in illis duobus magnis mandatis, dile-
ctionis Dei & proximi, pendere intellige-
remus vniuersam legē & prophetas. In cō-
trarium est quod veruissimus Dionys. 6. c.
Coelestis Hierarchie post Antistites religio-
sis quoque perfectionem tribuit, quos mo-
nachos, & suo idiomate triapēdas, id est
Triadi perfecte famulantes nuncupat. De
quibus subinde ait eos qui nominantur
Dei famuli ex Deo puro seruitio & famu-
latu vniri ad monachalem perfectionem.
Argumentum quoniam huius locuplere D.
Tho. vt pleraq. oia & luculenter edisserit.
2. 2. q. 74. & infra summatim, hic vero &
ad rem praesentem accommode odio con-
clusionibus respondebimus, quibus ab ijs
qui monachos dilacerant, eorum instrum-
ta protegamus. Est ergo prima conclusio.
Perfectio Christianae vitae, ad cuius fidem
susceptandam, adorandam, & colendā vnā
uerfus

Probô. Versus obligatus est orbis, in solo charitatis calcine secundum suam essentiam & substantiam posita est. Conclusio liquida est, in hoc, namque uniuscuiusque rei perfectio consistit, quod suo supremo fini uniat per unam autem charitatem & angeli, & homo Deo uniuersus, qui vtriusque creatura finis est, ergo in charitatis fastigio nostra consistit perfectio, secundum illud citatum a postoli Super omnia charitatem habere, quæ est vinculum perfectionis. Cum vero audis, vniuersi non intelligas, adipisci, assequi, & comprehendere, hoc enim per visionem Dei, fit, in qua proposita nobis est nostra felicitas. Nam quamdiu in hoc corpore positi sumus, ut ait Paul. peregrinamur a Domino, atque adeo ipsum non attingimus, sed voluntatem habemus præsentem fieri ad ipsum, quod cum faciem eius contempserimus, obtingit nobis. Per charitatem autem sic cum ipso cõglutinamur, ut cum anima corpus, secundum illud Ioan. 4. Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Nam si physicam consulas, tam in anima corpus est, quam in corpore anima, sed diuinitate. Est in corpore in anima tanquam contentum in continente: hoc est in eo, a quo esse & quidquid est recipit. Et eodem modo nos sumus per charitatem in viuificatione nos Deo, sicuti secundum naturam in eo viuimus, mouemur, & sumus. Sed est vicissim anima in corpore tanquam forma in subiecto, atque per quandam similitudinem, sic Deus in nobis per charitatem est, quæ forma existit, quæ nostra perfectio anima, secundum illud Io. 14. Qui diligit me, diligitur a patre meo, & ad eum venimus & mansionem apud eum faciemus. In hoc ergo vicariæ charitatis glutino, quæ & nos prior Deus diligit, ac tubin de a nobis vicissim diligitur, fastigium nostra perfectionis consistit. Vnde 1. Ioan. 3. Nos scimus quod translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Et subditur. Qui non diligit, manet in morte. Cõsulto tñ diximus secundum essentiam & substantiam, quoniam quodammodo est aliarum quoque virtutum simulatum eadem perfectio pendet, nepe quorum aduinculo nutritur ac protegitur, scilicet in illud ad Eph. 6. Accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, & in oibus perse stare. Armaturam autem Dei appellat continentiam,

quæ lumbos succincti in veritate perficimus, loriceam iustitiæ, & scutum fidei &c. Secunda conclusio. Ad perfectio in præceptis duobus magnis charitatis consistit, scilicet Diliges Dominum Deum tuum, & proximum sicut teipsum. Neque vero quinquam conturbare debet, quod & in charitate perfectionem consistere profitemur, & rursus in eius præceptis. Prioris enim sensus est, eandem ipsam charitatem nostram esse perfectionem, posterioris vero, per præceptorum obseruantiam conseruat, fouetque & augeri. Conclusio hæc tum testimonio Christi supra citato stabilitur, in his duobus mandatis omnis lex pendet & propheta, tum etiam ad superiorum protinus cõsequitur. Etenim si charitas ipsa perfectio est nostra, consequens est, ut eius obseruatione præceptorum eadem perfectio solusque nostra dependeat, secundum verbum Christi, Si vis ad vitam ingredi, serua mandata non ex si non eodem gradu. Essentiam namque perfectionis nostræ, in charitate Dei sita est, secundum tñ hanc in charitate proximi. Quin vero ob id secundus charitatis gradus ad eandem attingit perfectionem, quod dilectio proximi nihil aliud quam quidam Dei amor est, iuxta illud 1. Ioan. 4. Si quis dixerit quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui non diligit fratrem suum, quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? Etenim cum Deus omnium sit pater noster, quos intime charos habet, nemo eum ex corde diligit nisi & filios eius diligit, quos ipse diligit. Tertia conclusio. Præcepta hæc charitatis nullum nobis præfigunt diligendi modum. Probatur, Quia præcepta admetiri debent ipsorum fini iubemur ergo eiusmodi præceptis sic Deum diligere & proximum, ut uterque diligibilis est modus autem diligendi Deum, ut ait Bernardus, est sine modo diligere, ergo eius præceptum nullum præfigit modum, sicut hoc aut illo gradu a nobis ametur, alijve sic, alij vero aliter, sed absoluta est diligendi præceptio. Nec vero exemplum huius deest, quod nobis natura profert. Etenim ut 1. Politicorum acute Arist. perspectum est, sic inter finem & media differunt quod finis, cum sit per se bonus, absque modo & termino diligitur, nemo enim sibi præferit quantum sibi salutis velit, sed quia quo maior, eo melior, sine limi-

Secunda conclusio.

Augustinus

Augustinus

Rõ concludis.

Tertia conclusio. Probô.

Bernardus

Aristoteles

te exo-

ee exoptatur, medicamina vero quia tota bonitatem a fine sortiuntur, non quo maiora sunt, eo meliora, ob idque non infinitum, sed sub pondere & mensura, tum ab aegroto optantur, tum & applicantur a medico. Deus ergo quia supremus est finis, si ne modo iubetur amari, atque hoc illa verba sonant, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & ex totis viribus tuis. Proximus autem, tamen etsi non usque adeo absque modo sit diligendus, sed modus ille praescribitur, Et proximum tuum sicut teipsum, tamen & modus ille quandam praesertit infinitatis imaginem, nam homines etiam quadam tenus absque modo seipsum diligunt, imo vero dum vere se diligunt, illam sibi debent eternam felicitatem absque modo exoptare, eandemque reliquis. Consistit igitur essentialiter nostra perfectio in illis mandatis, quibus absque modo iubemur Deum

August. proximumque diligere. Vnde Aug. lib. de perfectione iustitiae: Cui ergo, inquit, non praecipitur nobis ista perfectio, quam in hac vita non habeat, scilicet in gradu perfectissimo, quae nec venialem offensionem admitti? Existit autem contra conclusionem hanc argumentum. Si perfectio Christianae vitae in eiusmodi charitatis praecipis consistit, quibus sine modo diligere Deum & proximum iubemur, cum eisdem praecipis cuncti teneantur mortales, vniuersi cogentur in culmine perfectionis vivere, atque adeo nemo esse valeret a culpa liber, quod impium est concedere, diuinaeque benignitati aduersum. Ad hoc autem respondetur non sic esse intelligendum, absque modo & termino positum esse charitatis mandatum, ut quemcumque obliget fastidium charitatis tenere, sed ut vnusquisque intelligat quo debeat diligendo conari. Quare, ut transgressionis delictum quis euitet, satis est ut nihil contrarium charitati eiusque praecipis committat, ut in solutione ad secundum luculentius patebit. Quarta conclusio: Reliqua omnia praecipia, tam illa quae in Decalogo expressa sunt, quam vniuersa, quae ad ipsorum rationes reducuntur, atque adeo cuncta consilia ad perfectionem ipsam charitatis assequendam referuntur, ac perinde in ipsis tanquam in instrumentis perfectio nostra consistit, diuersis tamen modo in praecipis quam in consilijs. Nam praecipia sic charitati in-

seruiunt, ut impedimenta tollant, quae vel ei contraria sunt, ut, Non furum facies. Non moechaberis, & reliqua, quae sub reatu mortali obligant, vel eandem reprobant, ut venialia peccamina. Consilia vero, ut supra dictum est, illa rescindunt, quae & si licita sunt, ne charitati profus inimica, tamen nonnulla sunt ad cultum procedentibus obstacula: qualia sunt rerum possessiones & matrimonia, quae mortalibus innumera faciunt negotia. Valent ergo, qui monachorum institutus peccantibus oblatant, haud. n. vti nobis imponit, sic in operibus consiliorum excedis perfectionem collocamus, ut eius substantia & essentia in illis suspicemus subsistere, neque vero eadem consilia praecipis antiferimus, utpote quae non perinde atque illa necessaria existimamus, sed sic prius monachorum ad perfectionem spectare profitemur, sicut acclius compendiarumque via ad perfectionem obviandam expeditior est: acclius inquam incipientibus, et proecltioris planissima est. Atque hic forte non finit est sensus illius verbi Christi, Matth. 5. Qui fecerit mandata haec minima, & docuerit sic homines magnus vocabitur in regno caelorum. Qui quidem sensus Chrysostr. non latuit, & ideo a vobis illic per amplius locupletatus est. Apparet enim illic Christus consilia quibus Apostolicum ordinem instituebat, minima appellare mandata, & nihilominus asseruit eorum cultores magnos appellari in regno caelorum. Vnde nonnulla repugnantia prodire videtur, nam si minima sunt, quomodo eorum cultores magnos reddunt? aut si magnos redeunt, quomodo minima? Rursus ergo est, consilia idcirco censeri minima, quod non sunt ad salutem necessaria, veluti praecipia, quae proinde maxima censentur, quippe ex quibus nostra pendet salus sed tamen qui haec faciunt, eo magis vocabuntur, quod non solum praecipia seruant necessaria, verum & illa, quae etsi licita sunt, obstant nihilominus ei potest, ne tanto compendio gradibus charitatis ad eius perfectionem conare valeat. Vide quaedammodum non in consilijs perfectio constituitur, imo tam ipsorum quam praecipitorum perfectio in charitate posita est. Quare de ambobus ordinibus a se simul in archidiacono Aug. Quaeque mandata Deus, ex quibus vnus est. Non moechaberis, & qui cunctique non

Aug.

Argu.

Solutio.

Quarta conclusio.

SOTO
de iustitia
legibus
DII
13

non iubentur, sed speciali consilio monentur, ex quibus vnum est, bonum est homini mulierem non tangere, tunc recte fiunt quum referuntur ad diligendum Deum, & in hoc seculo & in futuro. Et abbas quidam Moyses, vt in Collationibus Patrum legitur. Ieiunia, inquit, vigilia, meditatio scripturarum, nuditas, ac priuatio omnium facultatum non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt, quia non in ipsis consistit disciplina finis, sed per illam peruenitur ad finem. Quinta conclusio. Consiliorum obseruatio non solum rationibus alijs, verum & ac etiam ad miniculum est ad alio rem obtinendum charitatis gradum, quod cautionem præstant, vt præstantius ac tutius custodiantur præcepta. Non dixerim consilia cum habere finem. Votum quippe castitatis non in hunc scopum refertur, vt euitetur adulteriũ, vel fornicatio. Neque votum paupertatis refertur ad cauendum furtum. Imo plurimi, qui hæc vouent, ab illis sceleribus liberi sunt, quamuis aliquæ eadem ratione contingat eiusmodi vota suscipere. Sed tamen hoc certum est, quod consiliorum exercitium, clypeus præceptorum existit. Qui n. paupertatem ex animo delegit, elongatior est a perpetrando furto, & qui voto se castitatis obstrinxit, abstractior etiam ab adulterijs. Et qui pompis seculi valde dicit, a cardibus est alijsq. in ferendis iniurijs tutior. Quare nulla aribitor violentia vaticinium illud Isa. 26. in hunc sensum adduci. Vbi propheta de vrbe fortitudinis loquens, cui est Saluator cõparatus, ait, Ponetur in ea murus & antemurale. Muri n. appellatione quid nisi legis præceptiones intelligamus, quibus salus nostra circumseptæ protegitur. Antemurale ergo, & vt sic dicamus, legis promeritum, haud inepte consiliorum exercitium est, quibus Saluator noster legẽ euangelicam circumvallauit. Ecce quomodo monachi non in suis institutis perfectionem collocant. Sed vt Aug. verbis in De morib. ecclesie vbi de ipsorum vita loquitur, vtamur, charitas inter eos, si legitimi sint, præcipue custodis. Charitati virtus, charitati sermo, charitati habitus, charitati vultus aptatur. Sexta conclusio. Votum religionis in paupertate consistit, castitate & obediẽtia. Ratio huius est, quod religio in hoc vt dictũ est, collocatur q̄ seculum deserat, vt Christum sequens gradus charitatis proficiat.

Huc n. attinet Paulinum illud verbum ad Gala. 6. Mihi absit gloriari nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Voluit enim eos qui Apostolicum institutum amplexturi essent sic mundum post terga relinquere, vt non solum eum prorsus obliuioni traderent, verum & operam sedulo darent, vt mundus ipsorum vicissim obliuisceretur. Atque adeo vterque aliter sic esset alienus, ac si duo essent cadauera, hæc autem abdicatio mundi non aliter fit quam si illa relinquamus, quibus nos mundus retinet. Hæc vero, vt 1. Eth. auctor est Aristotia sunt genere bona, nempe externa, & corporis, atque anime, de quib. in sua prima cano. Ioannes, Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Hæc ergo bona ne sua exorbitantia, vel charitatem propellant, vel eius feruorem tepesciant, præceptorum lineis ac normis limitantur. Quare qui præcepta seruat, illis potius bonis licite vitæ, nam iustitiæ limitata non egrediatur. At tamen quia etiã tunc non possunt non multa alenda charitati creare pericula, saluifica Christus adiecit consilia, ut illis prorsus impedimentis eictis expeditiores tuam sequeremur crucẽ. Quod enim ijs etiam qui præceptis obtemperant possessio secularium bonorum periculosa sit, enarrauit diuine Christus Luc. 18. in illa parabola triplicis malignæ terræ. Quod enim seminaantis verbum in terra iactum sit, legis præcepta designat, humanis mentibus suscepta. Sed vel superbia vitæ eorum, qui secus viam ambulant, hoc est cunctis mundi honoribus inhiant, vel cordium ariditas eorum, qui carnis desiderijs mandantes in spiritualibus arefcunt vel eorum sollicitudo, qui pungentibus diuitijs implentur, semen idem saluiferũ, aut de monib. exponunt, aut toris inopia excicant, aut denique rerum auaritia suffocant. Hac igitur de causa Christus leg. fer noster dum in montem ascendens vt Mat. 5. refertur, vnde eum mundus audiret, nõ hominũ, aut angelorum, sed os suum aperiens, leges orbi ponere adornaret, statim qui optimus architector, ab ipso legũ fine, nempe a beatitudine exorsus, Beati inquit pauperes spũ, beati mites, beati qui lugent. Vbi tria monachorum vota delineant. In triplici namque, vt 1. Ethicorũ auctor est Soto de lust. & lu. Yy Arist.

Paulus.

Aristot.

Quinta conclusio.

Sexta conclusio.

Aristot. sapientes huius mundi versabantur errore de suprema felicitate. Alij quippe in diuitijs eam collocabant, alij vero in honoribus, atque alij in voluptatibus. Eorum ergo temulentam vesaniam trina sententia Redemptor retundit. Cum enim totus mortalium orbis felicitatem quam nullus non auct., vbi sita esset, seire percuperet, communi omnium desiderio primo verbo obuiam exiuit. Optatis, inquit, beatitudinē cognoscere, quo lex omnis ducit. Beati ergo pauperes spiritu, hoc est spontanei. Ac si dicat. Tantum abest immodicam rerum exuberantiam homines beate, vt iustitia in earū potius moderato vsu cōsiliat, beatitudo vero in eorum prius neglectu & obiectu. Mox, beati mi res, nempe qui non satis habent iusto honorum moderamine, vt verum altiori se obedientia religantes, ab eorum tumultu perfugiunt. Beati qui lugent, hoc est, non qui voluptatibus subnervantur, felices sunt, sed cui legis prescriptio eis fruuntur, illi iusti. Qui vero vsque ad lutum illas repudiauerint, illi beati. Et quo id, paulo ante diximus, clarescat, nempe consiliorum exercitia ad egregiam mandatorum custodiam magnopere conducere, subdit Beati qui esuriant & sitiunt iustitiam, & beati misericordes. Etenim qui consiliorum votis sese perstringunt, non satis ducunt, praecepta iustitiae ac misericordiae vt cumque seruare, verum & sitientissime. Et quoniam tam consilia quam praecepta ad fastigium vt dictum est, & perfectionem charitatis perdunt, qua corda mundantur, cordium vero mundities ac Deum videndum mentis aciem purificat & exacuit, in qua visione beatitudo consistit, subdit. Beati mundi corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Et quoniam in omnimoda illa desideriorum facietate & tranquillitate positum est, vt iuxta Io. verbum filij Dei nominemur & simus, tandem concludit. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Quod si trinum hoc consiliorum votum, quod vno hoc loco stabilitur, dispersum per Euangelium desideras, diuersis illud locis inuenies. Est enim paupertas horum ordine & vsu prima, quod Ambrosius super Lucam adnotauit. Nam vt rem facultates instrumenta sunt omnium vitiorum, sic eorum abnegatio generatrix est nutrixque omnium virtutum. De qua insigne plenissimumq;

extat Christi documentum, Matth. 19. vbi adolescentem, qui vitam aeternam scirebat gradatim instituit. Primum n. quod necessarium erat, admonuit. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Mox, cum se illa a iuuentute seruare respondisset adiecit. Si vis perfectus esse, vade & uende omnia que habes, & da pauperib. & sequere me. Haud vt vendere que habes, si nude id. consideres, consilium est, sed pauperibus erogare. At quia neq; in consilio vilo perfectione consistat, verum in eo quoad affectus Christi, ac perinde charitatis cultus, subdit. Et sequere me. Sunt fautor Hieronymus & Origenes illuc annuentes, quod adolecentes ille praecepta nō seruaret, cuius nonnullum inde sumitur arg. quod subditur. Impossibile est diuitem intrare in regnum caelorum, vnde Lutherani colligunt nullam illic perfectionem designari, praeter illam quam in praeceptorum cultu sita est. Re iam paritius considerata, praeferranda est altiori patrum sententia, videlicet vere respondisse, dum ea dixit ab ineunte aetate seruasse, tametsi non adeo id seruare fecisset. Reuertimur. Marcus tum eum Christum in iunium dilexisse, quod nisi vere loquatur intellexisset, non fecisset. Adde, quod si Christus nosset mentitum fuisse, vel id ipsi significasset, vel non tanquam altiorum gradum supra mandatorum cultum adiecit. Si vis perfectus esse. In summa, cum tanto uelorum discrimine prius dixisset, Si uis ad uitam ingredi, serua mandata at subinde. Si uis perfectus esse, uende omnia que habes, quod re vera ad ingressum uitae non est necessarium. Citra dubium mandatorum necessitati adiecit spontanea consilia, quae utique ad perfectionem tutioris contemplationisq; via est. Quod quidem Petrus plane intelliges, protinus nomine omnium interrogauit. Ecce nos reliquimus omnia & sequuti sumus te, quid ergo erit nobis? Ex quib. uerbis, ut q. seq. uisuri sumus, edocui sumus. Apostolos uo. u. suscepisse, quod modo religiosi eorum exemplo edunt. Quod autem iuuenē consilium reuente Christus adiecit, nepe diuitibus difficilem esse ingressum regni caelorum, exaggeratio hinc periculorum, quae a diuitiarum possessione possessoribus imminet. Nam si ille qui ea praecepta ut cunq; seruasset, tanta uoluntate Christum, quem magistrum cōsecratur, conuenerat, qui se uia regni doceret,

SOTO
de iustitia
Legimus
DII
13

Votorū
numer.
deduct.
ex sacris
literis.
Ambro.

ante eius cõsilium quam diuitiarum possessiones repudiavit, quid de alijs sperandum? Ecce quemadmodum paupertatis votum non est perfectio, sed perfectionis medium, que in Christi obsequio charitatisque ardore collocatur. Idem ergo & de voto castitatis cõsuetudinem. Hoc enim & alterum verbum eiusdem Redemptoris in eodem cap. de notat. Sunt eunuchi qui se castrauerunt propter regnum celorum. Idemque docet Paul. I. ad Corint. 7. Qui sine vxore est sollicitus est, que Domini sunt, quomodo placeat Deo. Et mulier innupta & Virgo cogitat que Domini sunt, vt sit sancta & corpore & spiritu. Quibus locis non in castitate, sed in charitate perfectio ponitur. Atque idem de voto obedientie facie est elicere ex verbo Christi, I. uc. 9. Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quod die, & sequatur me. Etenim cum hominis natura, que cæteris animantibus præstat, de libertate penitus dignoscatur, secundum quam factus est ad imaginem Dei idem est se hominem ipsum abnegare, quod propriam libertatem alicuius arbitrio voti nexu subdere. Sed nec in hoc perfectio figitur nisi Christum se quis sibi sita est charitas. Consulto autem septimam hic addiderim conclusionem. Abrenuntiatio seculi eo pacto quod explicatum est, non modo in iure diuino existit per Christum legiserum nostrum constituto, verum etiam ex visceribus naturalis iuris depromitur. Atque adeo Christi prædicatio legit naturalis declaratio fuit. Probatur. Christus qui auctor fuit nature vt crebro in superioribus diximus illam neque destruxit, neque mutauit, sed sua lege tum declarauit, tum etiam, vbi ipsa deficiebat, perfecit, consuluit autem nobis eadem seculi renuntiationem, ergo id ipsum in iure nature latebat licet non omnibus. ellet votum. Secundo ad idem arguitur. Deum, dum homo factus in hunc venit mundum, maxime decebat, vt illud vite in futurum nobiscum victurus iniret, quod secundum naturam, quam ipse condiderat, optimum esset, elegit autem eam vitam, que in consiliorum exercitio posita est, nempe paupertatem, & inaccessum castitatis culmen, nam obedientiam que castitatis voto annexa est, cum caput esset ecclesie, nemini præter parentem suum præsta-

re potuit, ergo hæc est a natura sua optima vita. Sed forsitan quis respondeat, nõ quod secundum naturam optima est, cum elegit vite conditionem, sed quod cum nobis esset ad vitam æternam expeditor, decuit vt non solum verbis, sed & exemplo nos suo sic institueret. Fuit enim concedens, vt facere inciperet, quod verbo docturus erat. Hic autem cauillus neiuum argumenti non rumpit, imò illud confirmat. Si enim nobis hæc vita expediebat, signum est, ex natura rei esse expedientem, alioqui aliter nos instituisset, quoniam ne rerum naturam mutaret docuit nos eius veritatem. Atque id demum legitima ratione & causa monstratur. Ille est, secundum naturam optimus vite status, qui ad sempiternam felicitatem assequendum aptior est & expeditor, quod autem eiusmodi status in renuntiatione seculi consistat, ex natura rerum plane colligitur, quandoquidem iam monstratum est, temporalia bona, vxorūque ac familiarum apparatus humanos animos inescare atque irretire, ne ad spiritualia suo ferantur impetu. Quod si nos quis forte redarguat, hæc bona temporalia Deo auctore in gratiam humani generis esse creata, nobisque in vsum indulta, quare legitimum eorum vsum proprius ad perfectionem accedere, quam omnimodam eorum abiectioem? Respondetur, argu. concludere quod si in eo statu hominum genus perisset, in quo Deus illud condidit nihil periculi ab eiusmodi bonis nobis immineret, sed potius ad inflammandum diuinum amorem nobis esset obsequia, atque adeo tunc neque castitas virtutis munus esset, neque vero paupertas. At tamen post lapsum eiusdem nostri generis illa que nobis salubria erant, facta sunt nocua non quod res ipse naturas suas mutauerint, sed quod nos nostram deprauauimus. Sicuti vinum quod sanis vlti est, egroris est nocuum, inedia vero que firmis validisque hominibus nocet febrem patiens medela est. Octaua denique postremaque conclusio sit. Ad perfectionis statum, qualiter in consilijs consistere explicatum est, nec sufficit, nec vero requiritur vt se ipsa legitime custodiatur, sed in hac eiusmodi statui consistit, quod perpetua voti solennis obligatione stabilitur. Conclusionem hanc contra eandem Lutherianorum hæresim, sic enim eodem, citato lib. Deuotis

Solutio.

Repl. ca

Obie. stio.

Solutio.

Octaua conclu.

Luther. error.

Paulus

Septima conclusio.

Probatio conclusio.

Secundum argum.

Prima
ratio cō
tra Lu
therum

monasticis, religionis vota permittit, vt ta
men non perpetua, & quo hominē de suis
verbis agnoscas sic inquit. Monachis vouē
dum esset. Voueo obedientiam, castitatē,
& paupertatem secundum regulam D. Au
gustini vsq. ad mortem libere, hoc est, vt
quando mihi visum fuerit mutare possim.
Vide temulentam verborum pugnantia
vsque ad mortem, vt mutare ipsosim. Si
enim vsque ad mortem, quomodo mutari
potest? nam vinculum quod ante mortem
abruptur, non est vsque ad mortem firmum.
Igitur conclusio hæc de duobus pen
det. Prius est, vtum legitime ac decen
ter tale votum facere quis possit perpetuum?
Posterius, ad statum perfectionis sit neces
sarium? Et quidem priorem partem nemo
nisi mente cæcus, negare valet. Enimvero
cum se homo ciuilibus contractus in per
petuum obligare queat, cur se non poterit
Deo æternum mancipare? vt quod antea
integrum erat, atque adeo sibi liberum fa
cere, deinceps, per datam fidem in vincu
lum præcepti transeat? Potest inquam quis
que res suas in perpetuum vendere, potest
& libertatem suam connubiali fœdere cō
iugi obligare, vt nexus inde reflet in solu
bilis, imo vero secundum ciuiles leges po
test qui sese in perpetuum seruum alteri
vendere, atque adeo alijs multis modis
suam alteri sic in perpetuum impignorare
fidem, vt citra culpam nullus ei pateat ad
libertatē regressus. Quid ergo obstat quo
minus se Deo, cui seruire regnare est, se
quisque possit seruum offerre, idque in solu
bili vinculo sanctissime confirmare. Ad ce
dit huc, quod sacerdotes decen
ter etiam ir
reuocabili fœdere sacrorum ministerio al
ligant. Adde quod qua ratione isti negant
posse se quenquam legitime & congrue in
perpetuum obligare, negare coguntur id
fieri posse in tēpore aliquod certum ac præ
finitum, quantumcūq. sit paruū. Nam
si potest se homo in annum deuincere, po
terit & in duos, & in decem, & perpetuo.
Quod nō potest in annum, fit vt neque in
mensē, neque in diem neque in horam.
Quod est totam voti naturam denegare.
In summa, isti nullam obligationem in vo
to cognoscunt. Haud ergo ad suam phre
nesim respondendum est, eis contra sapiē
tis documentum, similes videamur. An
vero consiliorum exercitium citra perpe
tuum votum non mereatur status nomē,

Secūda
ratio.

monstrandum nobis reliquum sit. Id quod
sic elucidatur, status, idem sua voce esse ta
dicatur, quod conditio libertatis, aut serui
tutis, dicitur enim status matrimonialis, p
pter vinculum fidei inter coniuges, que
quædam est seruitus, & status mulieris soluta
ta propter libertatē, status autem spirita
lis siue seruitutis sit siue libertatis, non soluta
internè obligationem, que Deo patens est
requirit, verum & externam solennitatem
in conspectu ecclesie. Non enim h c de sta
tu gratie aut peccati vobis sermo est, qui
in foro tantum Dei decernitur, sed de il
lis statibus atq. ordinibus, quibus ecclesie
pulchritudo compaginatur, que ceu regi
na sponso a dextris alidit, citiūmicta va
rietate. Exemplū in ciuilibus patet. Haud
enim ob id, quod quis alteri seruiat, in sta
tu seruorum est, nam potest quisque libe
re alteri in seruire, sed quia solenniter se in
seruum tradit. Nec vero in statu libertatis
asseritur, propterea quod qualitercūq. a
seruitute se eripiat, nam potest fugere, sed
quia publico instrumento libertate dona
tur. Pari vtrique modo & si quisq. ab que
lenni voto possit cōsiliiorum exercitio pro
ficere, atq. adeo illum charitatis gradum
ac meritū apud Deum attingere, quem re
ligiosorum multi nondū fuerint atsequuti
statū tamen perfectionis nemo abiq. pe
petuo vinculo habet. Et vice versa, quamuis
religiosus non pro ratione & dignitate sui
instituti fuerit charitate progressus, nihil
minus ratione solēnis voti in statu est per
fectionis. Ob idq. vbi cetera paritatem ha
beant, idē opus religiosi, vt q. 2. dictū est, pa
mularioris est apud Deū meritū. Cōfirm
tur autē eadē nostra cōclusio. aduersus istos
hæreticos. Nam nisi perpetuo voto religio
constaret, multa essent Euangelica testi
monia, que nullum haberent legitimum
sensum. Illud enim Luc. 9. Nemo mittens
manum suam ad aratrum & respiciens re
tro, aptus est. regno Dei, etiam si de Chri
stiana religione in vniuersam veritatē ha
beat peculiariter tamen vita monasticæ sō
sti applicant, sicuti & illud Luc. septimo.
Memores estote vxoris Loth. Et tamen si
citra culpam liceret a cœnobio in seculum
retrogrēdi, nihil iuris regni Dei illa ratio
ne deperiret. Et illud supra citatum Leuiti
27. Omne quod Domino consecratur,
siue homo fuerit siue animal, non veniet
nec redimi poterit, sed sanctum sanctiorū
crit,

SOTO
de Iustitia
Legibus
DII
13

erit, haud inepte, ut supra videmus, sacerdotibus monachis affluunt. At quid cum istis disputamus nisi religionum instituta solenni voto firmarentur, quidnam esse n alium religiosorum claustra, quam hominum ludibria, nuncpe hodie plena, cras vacua? Et qui hodie cucullam gestaret, cras esset opifex coniugatus. Restat autem contra ea quæ dicta sunt postremum argumentum solvere. Inter cœnobitas nihilo lecius distinguendi sunt tres hominum ordines, quam inter seculares, videlicet incipiētiū, proficientium, & perfectiorum non ergo omnes sunt in statu perfectionis. Ad hoc vero per ea quæ circa postremam conclusionem modo dicebamus, reponitur. Nam et si antecesses verum sit, consequentia tamen, est nulla. Dicuntur enim esse in statu perfectionis, non propter progressū ad culmen, sed propter votum. Quamuis pudore debere in monachi omnes suffundit, qui non ad eum conuolunt scopum, quem habitū & ceremonijs proficiunt. Igitur qui monachorum statum, sic explicatum, perfectionis esse denegat, in ius omne naturale, scilicet diuinum & humanum iniurius est. Haud enim vnquam vlla fuit mundi ætas, in qua non essent aliqui a reliquo populo vitæ instituto semoti, qui specimen aliquod religionis præferrent. In initio namque statum naicentis orbis, inter cæteros morales legitur Gen. 5. Enoch peculiariter ambulasse cum Deo. Quare non referuntur morte sublatus, sed non apparuisse. Et inter Phil. Pythagoreorum scola ac Diogenis asceticam vitam agebant a communi cœtu seclerata, ab ijs videlicet abstinentibus secularibus fruitionibus, quæ votis monasticis abijciuntur. Et Romæ erant sanctimonialia quæ vestē virginitatem voto consecrabant. Et Hier. 3. commemorantur Rechabites, quorum religionis professio erat, vinum non bibere, neque domos extruere, neque sementem ferere, neque plantare vineas. Et de Elia atque alijs Prophetis refert Pau. ad Heb. 11. quod circumibant in melioris, in pellibus caprinis, egentes angustiati, assidui, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus, in speluncis, & in cauernis terræ. Et ut c. 3. super Math. de Iosepho libr. 1. 8. antiquitatum retulimus, aduentum Christi degebat in deserto Iudææ Essenorum collegium, a reliquo populo

in cellulis segregatum, videlicet a mari monijs abstinentes, paucissimoque cibo vterens, eodem denique instituto, quo Christianum Anagoreæ mirifica sanctitate videntes, inter quos fertur Iohannes Baptista nutritus. At quando in hunc diuinum incidimus, quisnam eum respiciens in religiones audeat obgannire. Hic namque Dominus præcursor antea sanctus quam natus, non aliter appropinquans regnum celorum prædicare tentauit quam ab humano conuictu remotus, habituque & victus horrore significatius quam uerbo, illius principium vite nos admonens, quam pro sua uili monachorum institutores imitari satageunt. De Apostolis autem angustia loci dicere non sinit, quemadmodum a magistro suo prima susceperint semina, primaque iecerint fundamenta cœnobiticæ vite. Alij n. fuerunt, inter quos Thomas Vvaldensis 2. & 5. tomo de sacramentalibus aduersus Vvicleff, argumentum hoc diuissime locupletauerunt. Mihi autem is raturum animus fuit, ut scolastico stylorem vtcunque summarim dilucidarem.

Ad primum igitur arg. respondetur, religionis nomen cōmuni vulgariq; significato vniuersos comprehendere morales ac præcipue Christianos, quatenus Deum virtutum officijs secundum legis præcepta colūt. At vero per Antonomasiam illis tribuitur, qui super præceptorum cultum, cōsiliorum statum capessunt, siue religio a religando dicatur, ut Aug ait, in De vera religione nempe quod præter præceptorum nexum actioni se religant, siue, ut Cic. lib. 2. de natura Deorum visum est, religiosi telegendo dicti sint, quippe qui omnia quæ ad cultum Dei pertinent, relectent & tanquam relegant. Sacerdotes autem hoc pariter nomine, videlicet sacerdotum, quod sequenti lib. iterum distulimus, per similem antonomasiam appellantur eo quod inter Christianus qui suo modo se suaq; Deo sacrificant, proprie sacrificia offerunt. Quare antiqui Patres monachorum religionem, non verebantur perfectam appellare, ut est apud Vvaldensē tomo 3. c. 83. Vide e.

Ad 2m arg. egregie Aug. respondit in li. de perfectione iustitiæ, perfectionē charitatis i hac vita absolute uniuersalitateq; nobis præcipi, adeo ut sub illo gñali præcepto, Diliges Dominū Deum tuum ex toto corde tuo, dilectio etiam patriæ cōprehendatur.

Argum.

Solutio.

Thom.

Taulus.

Ioseph.

Vuald.

Ad primū arg.

August.

Cicero.

Ad secūdum ar.

Enimvero, sicuti in inferno nunquam a Dei odio desiliuit, quod illic etiam peccatum est, licet non sine maioris pœnæ demeritorium, ita & in patria vbi nunquam a Dei amore cessatur, mandato dilectionis obeditur: tamen si meritum gloriæ non augeatur. Ex hoc autem Aug. asserto Lutherus suum illud delitum dogma elicit: Quod nemo in hac vita dilectionis mandatum implere valet. Ex quo rursus intulit, quod cum singula opera ad normam eiusdem mandati exigere tenemur, quocumque opere cuiuscumque virtutis peccamus. Hoc enim erat illius hominis ingenium, ut passim pugnantiã diceret. Haud siquidem cæcus videre potuit, quemadmodum diceret, Deum nos ad impossibile obligare: quod ex sententia Hier. assertu impium est, vt lib. 3. De natura & gratia, c. 4. latissime demonstrauius. Aug. ergo illic se plane explicat. Vbi duplicem charitatis perfectionem dignoscit: nempe viã & patriã, per charitatem enim viã tendimus in illam, quæ est patriã. Quare perfectio huius nostræ est, recta ad brauium currere, vt dicit Paul. Perfectio autem patriã est in Deo ipso quiescere. Atque adeo in hac vita implemus præceptum tanquam viatores, vt ex toto corde, idem sit quod nihil charitati aduersum mentis assensu concipere. In patriã vero, tanquam comprehensores, vt ex toto corde idem sit, quod continenter sic amare vt nihil de amoris seruore neque per minimam negligentiam vnquam remittamus. Quin vero non solum impletio mandati charitatis in hac vita esse potest, quæ incipientibus cum aliquo collustratur timore, verum & perfecta charitatis quæ secundum Io. foras mittit timorem, quia vt ipse ait. 1. Cano. c. 2. Qui seruat verbum eius, vere in hoc charitas eius perfecta est. Et Christus nos admonet, vt simus perfecti, sicut eius pater. Et Pau. 2. ad Corin. 13. De cætero fratres gaudete, estote perfecti. In summa, vt Lutheranis satisfaciamus, non Aug. modo, verum & Pau. ad Philip. 3. vtrunque perfectionis gradum, nempe viã & patriã plane distinxit, ait enim primum. Non quod iam acceperim, vt iam perfectus sim, scilicet triumphantium perfectione. Sequor autem si quomodo. Io. comprehendam. Perfectio ergo viã sequi est, de qua protinus subdit. Quicumque ergo perfectus sumus, hoc sentiamus. Igitur 1. ad

Cor. 13. de perfectione patriã loquebatur, per quam illa, quæ cum fide viã est, euacuabitur. Iacobus autem intelligit etiam perfectos in viã, in multis venialibus offendere, quæ charitati non aduerfantur. Ad aliud autem ad Colos. 3. iam concessum est, perfectionem quidem in charitate consistere. In consilijs autem tanquam instrumentis. Ad tertium argumentum per secundam conclusionem satisfactum est, nempe in illis duobus mandatis, tanquam in conseruantibus, eandem suam esse perfectionem.

ARTICVLVS II.

Virum paupertatem ad mendicitatem vsque ad perfectionem viã monasticæ pertineat.

Postquam in genere de perfectione nobis institutum dictum est, congruum, vt de singulis trium vitorum nonnulli disputationis adhibeamus. Et primo de paupertate quaeritur virum vsque ad mendicitatem sit congrua, videtur enim Apostolus 2. ad Corinth. 8. modum Christianis elemosynarum præstitueret: Si voluntas, inquit, prompta est, non secundum id quod non habet, non enim vt alijs remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate. Vbi sic Christi alumnos, ad elemosynas animat vt simul admoneat ne se tribulatione paupertatis premant. Et glossa per illud ad Timo. 6. Habentes alimenta & quibus tegamur: ait, non esse hæc temporalia abijcienda. Secundo, qui se periculo ebrietatis impatiens, in culpa est, qui autem se in mendicitatem adigit, tale subire periculum, ergo id non est virtus. Secunda vero præmissa, multis testimonijs comprobatur. Ait enim Sapiens Prover. 30. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi, sed tubæ tantum victui meo necessaria, ne egestate compulsus furer, & penuriam nomen Dei mei. Et Eccles. 27. Propter inopiam multi deliquerunt. Et Phil. 4. Eth. Videtur, inquit, diuitiarum corruptio perditio quædam ipsius hominis, quippe cum homo diuitiis viuat. Tertio, virtus, vt 2. est Th. in medio consistit, mendicitas autem extremus est. Eo potissimum quod diuitie felicitatis instrumenta sunt, vt 1. Ethic. auctor est Philof. cuius Eccles. ca. 3. 1. stipulatur. Ergo mendicitas aduer-

Lutheri
pestiferi
dogma.

Hieron.

Paulus

SOTO
de iure
Legibus
DII
13

4. Argu. aduerfatrrix potius est perfectionis quam nutritrix. Quarto esto consilium sit cuncta profus propria abijcere: non tamen inde sit protinus consequens, vt mendicare liceat, sed tenentur tunc monachi manibus laborare, sicuti Paulus 1. ad Corint. 4. se fecisse testatur, & Actu. 20. Ad ea enim, inquit, quæ mihi opus erant ministraverunt manus istæ. Et 2. ad Thes. 3. Si quis non vult operari, nec mâducet. Quinto, quando hæc omnia cessarent, conducenius ad monachorum quietem esset, aliud saltem in communi possidere, quam vt victum querentes inter seculares oberarent. Accedit postremo quod Episcopi aliori sunt gradu genere suo quanto cœnobitis: quorum tamen perfectioni mendicitas non congruit. In contrarium autem est verbum Christi, Mat. 5. Beati pauperes spiritu: vbi textus Græcus habet, Beati mendici.

Quamvis in superioribus assertum fuerit paupertatem perfectioni charitatis inseruire, scire nihilominus superest, quoniã gradu sit capessenda Duplex namque paupertatis genus inter religionum cultores invenias, alij namque sunt quadripartiti, quorum prima via institutio fuit mendicitas, hoc est vt neque priuatim ab vno monachorum, neque in communi a toto cœnobio quod quam possideretur: sed quotidianis elemosinis victarent, siue oblati, siue questus, & postulati. Vtra autem istarum paupertatum ratio sit alteri præferenda, non desunt qui disputent. Immo nec defuerunt hæretici qui vtraque refutarent. Respondetur ergo tribus conclusionibus. Prima. Omnimoda mendicitas, nempe vt neque priuatim neque in communi aliquid possideatur, si genere suo existimeur, plus habet dignitatis, & meriti apud Deum, quam in communi possessio.

Prima conclusionis ratio, ex rerum natura, vt supra dictum est, proficiscitur, est enim religionis monasticæ institutio, illa amplècti disciplinam per quam ad perfectionem charitatis expeditius ascendatur, primum autem quod hominum animos fascinosos ad sui amorem, inefeat, est rerum possessio. Nam cum pecuniæ obediãt omnia, qui illam amat, per eam cuncta concupiscit, & qui illam obijcit, omnium quodammodo mundanorum affectus ab se fa-

Augu. cilè amputat. Vnde Augusti. in lib. triginta

trium quæstio Nuttimentum charitatis est diminutio cupiditatis, perfectio, nulla cupiditas. Effici ergo tutius nunquam amorem in hæc rerum lubricitatem infixisse. Attamen secundum hunc alter est gradus ab eisdem cum possidentur animi euellere quod longe est difficilior. Quocirca idem Aug. ad Paulinum & Therasiam: Terrena, inquit, diliguntur artius adæpta, quam concupita. Nam inde iuuenis ille Evangelicus tristis discessit, quod magnas habebat diuitias. Aliud est enim polle incorporare quæ desunt, aliud iã incorporata diuellere. Illa namque velut extranea repudiantur, ista vero velut membra præscinduntur. Non igitur inconsulto legislator noster inde legisferam suam conuersionem orsus est. Beati pauperes spiritu. Quapropter quanquam nihil aliud laudis in sancta paupertate compeiretur, hæc esset præclarissima, quod primum verbum, Deus, legem verbi positurus, os suum aperuit, fuit felicitate in ipsa collocare. Quod autem hæc paupertas vsque ad mendicitatem & nuditatem sit Christi alumnis commendabilis, magnifice Paulus exaggerat in posteriori Epistola ad Corinth. cap. 8. Scitis enim, inquit, gratiam Domini nostri Iesu Christi, quonia propter vos egenus factus est, cum esset diues, vt eius inopia vos diuites esseris. Si ergo, vt supra diximus, nullum officium præstitit, quod ex rei natura non esset honestum, consilium est diuitibus, in pauperes sua bona ditribuentes egenos fieri, vt cælestibus diuitijs perficiantur. Accedit & eiusdem Seruatois exemplum, quod nihil possedisse legitur, nisi quod illi in diem suæque familie portigebatur. Vnde Math. 8. Filius, inquit, hominis non habet vbi caput suum reclinet. Accedit insuper & eius institutio. Math. 19. Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, vel sorores, vel patrem, vel matrem, vel uxorem, vel filios, vel agros, propter nomen meum centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Vide quam cunctis rebus eum denudet qui optauerit esse perfectus. Quare Apostolis quos lucẽ mundi, & sal terra esse voluit. Nolite, inquit possidere aurum neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris. At vero propter cauillum quarti argumenti subtexitur secunda. conclus. Religiosi proprijs renuntiarunt, nõ tenentur manuum

Mendicitas in sacris litteris commendat.

Secunda conclusio

Yy 4 labore

labore victum querere, sed iustissime mendicare possunt. Conclusio est de qua D. Augusti. iustum volumen de opere monachorum inscripsit, quam subinde D. Tho. opusculo 19. cap. 5. locupletissime simul ac disertissime contra religionum hostes dilucidavit. Graphice nanque glossa super caput Exodi quintum, haereticos, qui monachos in manuales labores adigunt cum Pharaone componit qui Moysen & Aarō obiurgabat dicens. Quare sollicitatis populum ab operibus suis? ite ad opera vestra. Probatur ergo conclusio, iure naturae, & gentium, & cum primis diuino. Finis spiritualium bonis temporalibus praestantior est, sed in republica milites & equites, atque adeo iudices qui ad bella gerenda, aut ad tuendam iustitiam, aut denique ad rempublicam administrandam deputati sunt, communibus stipendijs populi sustentantur: quod & Paulus ad Roman. 13 iure etiam diuino iustum existimat. Ideo enim, inquit, tributa praestatis, ministri enim Dei sunt. Religiosi autem monastice viuentes, spiritualium functione Reipublicae inferuiunt, quod multo est magis ipsi necessarium, quam temporalium administratio. Ergo nihil aliud quam naturae ius, & gentium, ac diuinum est, vt populi elemosinis sustententur. Illi nanque qui verbi ministerio incumbunt, digni sunt mercede sua, nam studij gratia, necesse habent a manualibus operibus eximi. De quibus ideo Paul. 2. ad Cor. 9. Per exempla complura a naturalibus desumpta colligit eos qui spiritualia seminant, ius habere metendi temporalia. Sic enim inquit, Dominus ordinavit his qui Euangelium annuntiant de Euangelio viuere. Vbi glossa, sic Deus rationabiliter disposuit de praedicatoribus, vt expeditiores sint ad praedicandum. Imò vero & Christus Mat. 10 id ipsum explicuit. Ob id enim discipulos sine opera praedicatorum dimisit, quod dignus est operarius cibo suo. Et quando hanc prouinciam non susceperint, quae tamen mendicantium ordinibus solennis est, vacent etiam sacramentalibus confessionibus audiendis. Imò vero his etiam cessantibus od id quod statos psalmos solenniter persolunt, precesque assiduas pro populo fundunt, & supra haec omnia sacerorum studijs diuinisque contemplationi vacant, ius habent diuinum

& naturale vt populi stipendijs viuunt. Vnde de Augu. opere illo citato, Si Euangelizant, inquit, sint, potestatem habent de temporibus fidelium viuendi, sin ministri altaris, eandē non arroganti, sed plane sibi vendicant potestatem. Quin etiam Apostolus ipse loco citato rem ad certum officium non perstringit, sed in genere ait, Nescitis quoniam qui in sacratio operantur, quae de sacratio sunt edunt? & qui altario deseruiūt, cum altario participat? Quo fit vt qui monasticos religiosos operum sollicitudinibus implicare contendit. Martij opinionem sequatur, quae sororē suam ad pedes Christi contemplatione fruientem deuelle in de conabatur, vt se iuuaret. Quā quid Christus opinionem ipsi retulit, dicens, Porro vnum est necessarium. Ob idq. bene glossa illud Matth. 6 Respicite volatilia caeli, non laborant, &c. & tamē Deus pacisci ea, sanctis contemplationi vacantibus attribuit, quia a mūdo sursum euecti sunt, vt nil in terris agētes aut laborantes, sola contemplatione in caelo degāt. Merito ergo Hieron. in prologo supra Iob, eos obiurgat qui malum monachos siccellā iunco texere, & or palmarum folia cōplicare vt in sudore vultus panem edant, quā iuxta sententiam Seruati oris diuini cibum operantur qui non perit. Accedit supreme quod mendicitas ad humilitatē non parū confert, qua ratione Alexio atque alijs sanctis laudi datur qd spēdidit facultates ab se abdicauerint, vt mendicata sibi pe viuere. Impietas ergo est sanctam mendicitatē impugnare, atq. adeo peregrinū charitatis officij monasticos mendicantes alere. Tertia conclusio. Quamuis genere suo mendicitas omnimoda praeferenda sit, potest nihilominus ratione finis altariumque circumstantiarū pro tēpore & loco condēnius esse ea in cōi possidere, quae non monacho rō victui sūt necessaria. Conclusio est quae ex D. Th. colligitur 2. 2. q. 188. art. 7. Aequum in primis qd eiusmodi possessio nihil de religionis perfectione deterat, tum canon, expeditur in part. tum ex superioris palam fit. Haud. n. in paupertate perfectione sua esse monstrauimus, sed in charitate. Cum ergo in paupertate ea rō ratione consistat quod rerum amore sollicitudinēq. praestantior est, ea paupertatis species in vnaquaq. religione praestantior est. qd ad eius finē aptius confert. Etenim vt iustitiam, ac mendicantem non eo melius quo maius, sed quod ad finem

SOTO
de iustitia
legibus
DII
13

Probō
conclu-
sionis.

Paulus.

ad finem accommodari, & sic de paupertate censendum. Vnde si ordo institutus est ad contemplationis opera & prædicationem, quod quidem munus altam mentis quietem requirit, & tempora extant ubi a populo non facile religiosorum egestati succurritur, non solum perfectioni non repugnat aliquod habere in communi, verum confert. Quoniam illa monachorum diuagatio, quæ ad victum quærendum necessaria est, otium non secum permittit, quod ad eiu' modi spiritualia munia exercenda est operæ precium.

Secundo & ex eadem temporum inclementia alia oriri potest comm. oditas eiu' modi possessionis in communi. Nempe quod postquam charitas refrigit, mendicantes molesti sunt populo & onerosi. Quæ ratio ne religio vilescere in eius oculis incipit. Præterea nimia egestas cogere mendicos assoler aliqua negotia cum secularibus transigere, & aliquibus quandoque improbitatibus victum extorquere, quandoque eorū instituta obscurant. Adde quod quando religionis in illa sincera mendicitate instituta fuerit, multa eidem instituendæ suffragabantur quæ ab aliquibus iam temporibus languere videmus. Primum enim summa victus parcitate vestitusque vilitate contenti erant. Adeo ut elemosinæ quæ nunc viginti religionis sufficiunt, pluribus tunc quam centum satis erant, nã & corporis natura facta est imbecillior, & spirituales vires remissiores. Legimus namque in historia D. patris nostri Dominici, quod oque a eorum obiurgasse, quod sæpius quam par esset pitanciam conuentui porrigeret. Quod argumentum est petrarum quidem fratribus fuisse ouorum aut piscium vsum, sed leguminibus victitasse. Mox & charitas tunc populi locupletior erat ac sincerior.

Et quod citra pudorem fateri monachi non possumus, nostra tunc vita alium quæ modo splendorem habebat, ut populares animos alliceret. Sed ais Rerum possessiones non possunt non possidentium animos sollicitare tum ad iorturam, tum etiam ut augeantur. Fatemur equidem, sed tñ hoc per pededum est vtra nam sollicitudo animos acerbius angat: ac diuexet, quæritarene quoti die necessaria, an curare quæ in communi possidentur, nam sollicitudo possessionum præter vnum aut alterum qui illas procurat, ceteros vel non tangit, vel quæ tenuis-

sime, sollicitudo autem quotidiana plurimos occupat. Quod si Christo institutore nostro exemplum sumere lubet, quamuis, ut dictum est, indigentis vitam delegerit, nihilominus elemosinas sibi oblatas in diem referuabat. Habebat enim oculos Iudæ commisso. Nam Ioann. 4. dicitur quod abierunt discipuli in ciuitate ut cibos emerent. Et Ioann. 13. iussus est Iudas ea emere quæ ad diem festum opus erant. Quamuis non nisi exiguos horariosque nummos seruari sinebat. Quare ad emendos panes faciendæ turbæ pecunia discipulis defuit. Et ne illa quæ in victum tantum, & in pauperum subsidia seruabantur in prophanos vsus verterentur, noluit inde tributum solui, sed Petrum ad piscem misit qui ei didrachma ore porrigeret. Et nõnunquam præ inopia eosdem discipulos spicas collectum misit. Absit ergo ut aduersus omnimodam mendicitatem oblatrare velim, v'pote quam suis nominibus superius illustraui. Fuerunt enim olim nonnulli quos D. Thom. opusc. 18. ca. 14. confutare perstitit, qui paupertatem reprobabant, nisi necessaria in communi possiderentur, quibus subscribere, errorem existimo. Immo qui sincere, & candidè supremam seruant mendicitatem, suscipiendi sunt & excolendi: Sed tamen hæc dicta sunt, tum ut causa possidentium in communi defendatur, tum etiam ut mendicantes omnes admonitos habeam quanta esse debent parcitate contenti. Propterea enim asserente Christo Deus pascit volatilia cœli quibus vtrique religiosi comparantur, vestitusque lilia agri, quod cibo illa simplicissimo, hæc vestitu contenta sunt. Porro ergo Diu. Benedictus aliissime contemplantium quieti studens, consulte possessiones recipit sibi oblatas, atque alij deinceps religionum institutores. Sed tamè humanum ingenium, medium tenere nescium, eorumque opes auxit, ut celeberrimum ordinem non parum de suo fastigio deiecerit. Quare in ordine nostro hæcenus nisi causa studij non est dispensatum possessiones habere, sed sunt frequenter monasteria quibus in antiqua mendicitate viuunt. Vtinam nos Deus, quatum est hoc maxime seculo Christianæ familiæ necessarium, sustineat.

Ad primum igitur argumentum respõdetur, illic Pauli neuiquam condemnare, si quis

D. Tho.

Ad primum arg. si quis

Secunda ratio.

Tertia.

Obiectio. Solutio.

si quis cuncta quae habet, in pauperes voluerit erogare, sed humana imbecillitati indulget. Rarissimi enim sunt, qui arduum hoc consilium capebant. Et ideo ait neminem cogere ut sic alienis miseris consultat, ut seipsum necessarijs destituat. Et eodem pertinet citata glos. ad Timoth. nempe non esse profus abijcienda temporalia.

Ad secundum arg.

Ad secundum respondetur, cum qui vitio temporalia bona propter Christum deserit, nulli se periculo nec temporali nec spiritali obijcere spiritali inquam, quia quod homo bona causa sponte sua facit periculum non affert poenitentiae ac tristitia, sed quando quis inuitus suis expoliatur.

Imo vero a diuitiarum possessione praesentius periculum imminet, iuxta illud 1. ad Timoth. ult. Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueum diaboli. Nec vero periculo corporali subduntur. Nam ut ait Psalmus. Diuites egerunt & esurierunt, inquierentes autem Dominum non inveniuntur omni bono. Qui enim nos sollicitos esse prohibet in castrum, curam gerit nostri. Salomon autem suum praesentis ingenium, non se audebat extremae paupertati committere, ob idque mediocritatem vitae putabat. Nam etsi ut supra diximus, opum affluentia nocua sit homini corruptae naturae, tamen rarior sunt qui inopiam fere queant. Sicuti in firmi licet videant vinum sibi nocere, nihilominus non semper se continere possunt, quin tantillum gustent. Qua de causa propter inopiam multi deliquerunt. Accedit, quod Salomon erat rex, quare non poterat absque diuitijs eiuere.

Ad tertium arg.

Ad tertium respondetur, virtutis medium, secundum Philosophum, secundo Ethic. non secundum quantitatem, sed secundum rationem esse sumendum. Et ideo quidquid ex rationis praescripto fit, ab eodem medio non desest. Relinquere autem temporalia bona, ut expeditius Christum sequaris, ratio docet. Nam & lumine naturalis doctus Socrates, ut ad Pulinum ait Hieronymus, auri pondus abiecit, ut contemplationi libenter vacaret. Ad quartum autem

Hieron.

Ad quartum.

D. Tho.

argum. respondet D. Tho. 2. 2. q. 1. 87. art. 3. q. manualis labore (qua voce humana omnia officia comprehenduntur, siue manibus, siue pedibus, siue lingua fiant, eo quod manus organorum illustrissimum est) ad quatuor esset vilis. Primo, quidem ad victum quaerendum. Vnde primo homini mandatum

est, ut in sudore vultus sui pane vesceretur suo, & in Psalmo, Labores manuum tuarum quia manducabis. Secundo commodus est ad vitandum otium, quod multorum est causa malorum. Vnde Eccles. 3. Mitte seruum tuum in operationem, ne vacet, multam enim malitiam docuit otiositas. Tertio refertur ad concupiscentiam refranandum, quatenus labore corpus maceratur. Vnde 2. ad Corinth. 6. In laboribus, in ieiunijs in castitate. Quarto & labor frugifer est ad eleemosinas erogandas, Vnde ad Eph. 4. Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitati patienti. Per haec ergo quatuor membra, ad omnia Pauli loca respondetur, quibus manuum laborem videtur, seu precipere, seu commendare. Illud namque citatum 2. ad Thes. 3. Si quis non vult operari, nec manducet, non est nisi naturalis admonitio, ut scilicet qui alium de non habet unde viuat, manibus victum quaerat, ut furta & illicita negotia caute fugiat. Quo utique sensu dudum epistolam ad Ephes. citauimus. Huic tamen veritati non obstat quo minus religiosi diuinis vacantes, ius habeant eleemosinis uiuendi. Huic enim ipsum eodem loco docet Apostolus. Nam postquam dixit, non gratis panem manducasse ab aliquo, sed in labore & frugatione operans nequem illorum gratiare, subdit. Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum, nos. Quare illud 1. ad Thes. 4. Operamini manibus vestris, sicut praecipimus vobis non est generale praecipuum, ut impugnatores religionum aiunt, quod monachos etiam consoluit, sed eos tantum complicans, qui aliter sine scandalo viuere non valent. Quod patet ex subiunctis verbis, ut honeste ambuletis ad eos, qui foris sunt Religiosi autem sine scandalo potestis stipem suscipere, & postulare. Secunda etiam vilis corporalis laboris ac subinde tertia, nempe otij euitatio & afflictio corporis, non est in praecipuo, nisi quando aliter eisdem incommodis obuiari non potest. Monachi autem per alia salutaria exercitia otium cauent, & corpus edomant. Quartum denique, nempe eleemosinas erogare non est in religiosi virtus, quippe qui semel cuncta largiri sunt. Nisi casu extremae necessitatis pauperum quo

quo quidem euentu perinde atque secula res, tenerentur manibus laborare. Hac ferme D. h. in loco citato.
Ad quintum deniq. argumētum tertia conclusionē responsum est.

ARTICVLVS III.

Utrum uotum castitatis sit de intrinseca ratione religionis.

Secundum membrum uoti monastici est, castitas. Sed ut eius ratio patētior sit, arguitur illam non esse de intrinseca ratione religionis. Sola ecclesie institutione ut prædicabamus, inuenta est solennitas uoti, ergo si ecclesia tale statutum abrogaret, proficere quis posset religionem absq. uoto solenni castrati. Secundo sacerdotium ac religio hæc ratione adæquantur, quod utrobq. sit uotum solenne castitatis. Sacerdotalis autem ordo uerus & legitimus existere pot. absque huiusmodi uoto, ut in Græcorū sacerdotibus uidere est, quod pariter posset ecclesia de nostris etiā decernere, ergo & religio sine tali uoto esse potest. Tertio. Militare cruciferorum institutum, est uera, ut aiunt, religio, emitunt namque explicite tria uota, & tamen dispensatum iam est cum illis, ut in religione perseverantes, uxorū fecus inire ualent, ergo huiusmodi uotum non est de intrinseca ratione religionis. Quarto deniq. arguitur, Omnis perfectio uite Christianæ apostolis secundum Christum in more esse cepit. Apostoli uero non uirū continentia seruasse, nam de Petro Christi uicario legitur Matth. 8. locum habuisse, ergo castitas non est de intrinseca ratione religionis. In contrarium faciunt uerba capituli supra citati, Cum ad monasterium de statu monac. ius cuius calce habetur, Abdicatio proprietatis, sicut etiam custodia castitatis, adeo annexa est regulæ monachali ut contra eam neq. summus pōtifex possit indulgere.

Quo hæc duos habet sensus. Prior est, utrum re uera nunc uotum castitatis annexum sit religioni, idq. decentissime: cuius affirmatiua conclusio definitio est ecclesie contra hereticos, ut h. ca. Quod uotum de uoto lib. 6. Fuit. n. Iouinianus qui matrimonium ecclesiatui adæquabat, qui

de eadem hæresi perinde condēnatus est, atq. de alia Vigilantius, quod diuinitas exequabat paupertati. Posterior uero sensus est, utrum cum solennitas uoti, hoc est uouendi ceremonia, sit de iure ecclesiastico, ut illic refertur, sic & annexio ipsa castitatis ad religionem sit de iure ecclesiastico, ita ut per ecclesiam fieri possit ut religio absq. castitate uera maneat religio, an uero sit de iure diuino ut per ecclesiam institui uera non possit absq. castitate religionis substantia. At quoniam solus nobis est animus de secundo sensu cum catholicis disputare, quoniam prius orthodoxus est, ac perinde nemini nisi hereticis dubius, unica conclusio sub probabilitate, quæ mihi quam maxima est, respondetur, Sic est castitas religioni annexa ut nulla humana dispensatione fieri possit, ut religio absq. castitate rem habeat suo nomini congruam. Haud ergo hic disputamus utrum ualeat Papa super uoto solenni religionis dispensare, hoc est utrum eximeret profectum queat a sua religione, de qua re q. præce. satis differtum est. Sed hoc tantummodo in pñtia subdōctiorum censura negamus quod religiosus uere persistens euangelicus monachus in coniugio possit eiusq. usu permanere. Et quidem conclusio est S. Tho. ut q. 4. uidimus. Apparet tamen eam negare Scot. 4. di. 38. ubi non alia de causa sentit solenne uotum religionis matrimonium dirimere, quam quod ecclesia in cuius se manus uouens tradidit, eum illegitimum fecit ad matrimonium, quorum similibus uerbis uentur Caiet. ut q. 3. uidimus 2. 2. q. 88. art. 7. Vnde elici uidentur in potestate ecclesie situm esse ut religiosi simul possint cum coniugionem retinere, perinde atq. sacerdos suos ordines. Conclusio tamen nostra contraria plane ab Innocentio ca. citato. Cum ad monasterium asserta uidentur. Nempe ubi insinuat castitatem iure diuino annexam esse religioni. Et quod sit ita probatur ratione Religio nomine ipso nihil aliud significat quam quod Christus euangelicum adolescentulum docuit. Si uis perfectus esse, uade & uende &c. & sequere me. Et quod subinde Petrus subiunxit. Ecce nos reliquimus oia & secuti sumus te, &c. qui autem conbuali nodo se semel innoxui, nomine quidem potest sed tamen re ipsa non reliquit omnia, imo, neq. seculum, ergo non est ve

Conclusio respōsua.

S. Tho. Scotus.

Caieta.

Prima Abbatu conclusio.

Secūda

Primū argum.

2. Arg.

3. Arg.

4. Arg.

Duplex gōnis scilicet.

re euangelicus religiosus. Media propositio probatur ratione S Th. 2. 2. q. 186. art. 4. Rex enim vxoria viroq cornu e diametro pugnat cum religione. Primum contrahitur contemplationi, diuinorumq meditationis, quibus secundum nomen suu debet sedulo religiosus uacare, renittitur in quam propter voluptatis vehementiam quæ ex Venere nascitur, cuius utiq frequentatione concupiscentia augetur, vt Ethic. comonitor est Arist. vnde Aug. in 1. Soliloquiorum. Nihil, inquit, lenio quod magis ex arte deiciat animum virile quam blandimenta foeminae, corporumq. ille contractus sine quo vxor haberi non potest Nec vero naturalis ratio valde est recondita. Etenim cum contemplatio subtilissimis purissimiq. spiritibus foueatur, carnalisq. ac brutalis ille vsus spirituum multitudinem infumat sanguineq. a corde vehementer distrahatur cuius collectio ad mentis attentionem necessaria est, fit vt idem vsus habetudinem mentis efficiat, Quæ utiq de causam. Pau. 1. ad Cor. 7. coniugibus consulebat vt orationis tempore toro separarentur. Aliero autem cornu status coniugalis religioni colluctatur, qd est administratio sollicitudoq. rei familiaris. Vnde eodem loco Pau. Qui sine vxore, sollicitus est quæ dñi sunt, quomodo placeat Deo, qui autem cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi quomodo placeat vxori, & diuinus est. Vbi li meditatius attendas ad viuum expressit religionis faciè, eamq. e regione opposuit coniugio, quasi maritari nequeant. Quo circa monachi, hoc est soli inde potissime nomen trahunt, quod coniugali consortio semoti viuunt. Secundo id aperius explicatur. Duo alia uota, s. paupertatis & obedientie, adeo sunt a voto castitatis pendentia, vt hoc sublato reliqua continuo sustuleris. Matrimonialis quippe facino votum legitime paupertatis procul respuit. Qui n. fieri potest vt vxore quis, & liberos atq. familiam illis appendice alere in paupertate valeat? Eo præsertim q non solum det liberis in ipsi prouidere, sed in perpetuū prospicere, ac perinde possessiones & primogenituras ambire quas illis relinquat. Adde, q neq. legitime obedientie, de qua Christus ait, Sequere me. vxorius vir vacare poterit. Quare Pau. Christi affectus peculiariter optaba manere sicut ipse erat, absq. vxore. Eo ergo ipso q eccle-

sia votum castitatis a religionibus seculis ret sinceritatem ipsam religionum euangelicam funditus conuelleret. Quare id certe, vt sua eius censura loquar non est factibile. Hinc discerniculum colligitur quo iudicandum est sitne quævis religio veræ absolutoque nomine religio, hoc est se vnicum vtum intrinsece annexum habeat matrimonium contractum seu potius attentatum diminere, quod quidem nulla habet religio nisi auctoritate ecclesie instituentis solennitatem voti, vt habetur in d. e. vnico, de voto li. 6. Quapropter religiosi tertij ordinis D. Francisci, & nostræ, solenne votum non emittunt quamuis expressius inculcatusq. dicant se facere tria vota. Hoc dixerim de iure antiquo, nam iam Sixtus Quartus per suam Bullam declarauit eiusmodi fratres facere solenne votum. Et postmodum alij summi Pontifices idem etiam decreuerunt de quibusdam sanctimonialibus nostris eiusdem ordinis, quas Beatas appellamus, quæ incli viuant Ille autem quæ clausuram non seruant, idem Bullæ non subduntur. Multo autem minus isti Eremitæ qui hac nostra tempestate in montibus dispersim degunt. Nam etsi episcopo promittant obedientiam, nõ intelligunt nisi pro tempore quo voluerint illic commorari. Immo neque de ratione illius instituti est vt votum suscipiant, simplex castitatis. Tamen circa illud non essent admittendi.

Ad primum igitur capitalium argumentum conceditur voti solennitatem, vt haberetur in dicto cap. vnico, de voto, lib. 6. ab ecclesia constitui, hanc autem illam instituentem approbantemque religionem, ex qua matrimonij impedimentum sequuntur. Sed iam quaestione proxima negata est consequentia, qua inferitur connexionem castitatis cum voto religionis non esse de iure diuino. Est enim in potestate ecclesie vt hac aut illa habeatur pro religione, atque postquam constituitur religio, de iure diuino est vt habeat castitatem annexam, secundum illud. Vade & vnde omnia quæ habes, & sequere me Nemo enim illa habere potest via consilio sequenti Christum, nisi sit ab vxore liber, atq. hoc ex intima rei natura. Ad secundum respondetur, sacerdotalem ordinem nullatenus esse religionem, alias citatus canon & Decretales non sub duobus forma explicissent solenne votum,

Aristot.

August.

Secunda ratio.

SOTO
de Iustitia
Legibus
DII
13

uotum, dicentes consistere & in susceptione sacri ordinis, & in professione religionis. Ex quo fit hoc inter sacerdotium & religionem differre, vt D. Thom. loco citato artic. 1. edocet, quod uotum castitatis nõ est de intrinseca ratione sacerdoti perinde atque aliud religionis. Immo sacerdotale ministerium seruari absque eodem uoto potest. Hanc ob rem qui sacris initiatur, non perinde atque religionis expresse air, uoueo. Quare non est uotum explicitum, sed implicitum porro in ipsa ordinau susceptione additum. Votum inquam tantum castitatis. Cætera namque relique religionis nec implicite facit. Haud enim pauperatatem uouet aut obedientiam, sed fit sui episcopi subditus, etiam si absens sit, nõ autem ordinantis. Quo fit, vt Graeci eiusdem sint nobiscum generis sacerdotes. Sequitur subinde secundo Romanam ecclesiam posse idem tollere uotum saluare ipsa sacerdotum. Negatur ergo consequentia quæ inde extruitur ad probandum religionem absque tali uoto posse consistere. Sed infero contra, ergo incongrue sacerdotale uotum dicitur solenne. Negatur consequentia, sed tamen ingenue fatemur quod non est uotum solenne de iure diuino tanquam religioni essentialiale, sed est solenne de iure positiuo, hoc est tantum statuto ecclesie sacerdotis illegitimos reddens & in idoneos contrahendo matrimonium. Contra hoc autem emergere uidetur argumentum supra a nobis innotatum. Vili enim hic sumus concederet tantum esse præceptum ecclesie ne metiri fiant. Quod si ita est, licet male facerent absque licentia contrahendo, tenere tamen matrimonium, vt paulo ante argumentabamur. Respondemus autem non solum esse præceptum, sed statutum inhabiles eos reddens ad matrimonium, perinde atque consanguineos. Habet sese ergo medio modo inter merum præceptum & solenne religionis uotum. Ea propter ecclesia perinde atque prohibitionem in quarto gradu, possit hoc tollere uotum a sacerdotibus. An uolueret, quaestione proxime sequenti disputabitur. Ex his sequitur matrimonium ratum non consummatum non dirimi per susceptionem sacrorum ordinum sicuti per religionis professionem. Quod & Caiet. quæst. 12. quol. 1. faterur. Et causa est quod sacerdos non fit simpliciter inhabilis ad aliud contrahendum matri-

monium, sicuti religiosus, quod cũ illo dispensari potest. Quod cum verum sit, nescio quid Palu. sibi uoluerit in 4. dist. 38. q. 3. ubi air, quod post matrimonium ratum non consummatum uir sacris initiatur, & uxor in seculo permanens uotum faciat simplex, inhabilis ipsa reddit ad secundas nuptias, etiam post mortem uiri. Nam in primis susceptio illa ordinum non est licita, cum matrimonium non dirimat. Secundo nulla est rationis apparentia quod uotum simplex uxoris in tali casu fieret solenne, vt ipse putat. Quare si mortuo coniuge alteri nubat, licet peccet contra uotum simplex, nihilominus matrimonium tenet, & ipse negat. Tertium autem arg. de militariibus ordinibus est, quod præcipu hie habet ambigendi momentum. Equites. n. isti cruciferi vulgo habentur religiosi, nam faciunt, tria uota, & nihilominus uxoribus federe matrimoniali copulantur, coire ergo possunt ambo status religionis, & matrimonij. Idque potest ratione ex superioribus deducta corroborari. Nam rō qua supra monstrauimus coniugium cum religione pugnare, erat impedimentum contemplationis & orationis, religio autem militum non hunc habet scopum, sed militare, ubi nulla est necessaria contemplatio. Nihilominus propter rationes supra allatas persuasum habere nequam potui eiusmodi religiones simpliciter esse religiones. Et ratio est, quia solam castitatem isti nõ seruant, nam rei uxoriae perinde ac cæteri secularis inseruiunt, eisdem, s. ambientes honores, eademque facultates suæ soboli procurantes, quod toto caelo a religionis instituto distat, verum neque paupertati, neque obedientiam, nisi solo nomine proficiunt. Non quidem de sacerdotibus cruciatis loquor qui intra septa monasteriorum uitam degunt. De istorum namq. legitima religio ne nihil ambigendū est, sed de comendatiuijs equitibus. Nā quænam paupertas quæ so est relationem tm magistro facere suarū facultatū, ex quibus si vel obolū eis adimeret, perinde reclamarent ac cæteri regni nobiles. Obedientia autem est per totā ferme uitam nullū superioris mandatum audite, nisi dū eorum comitia sūt. Sed aiunt hæc est nostra religio, nec ad aliud tenemur. Ad hoc dupliciter rōdemus. Primū id negante, si primæuam eorū institutionem respiciamus. Nā tunc nonnullum clausuræ ge-

Palud. opin.

Refut. Palud. Grauis dubitatio & militariibus ordinib.

Solutio qōnis, ppositæ.

Primū

Secundū

Solutio.

Solutio.

Caiet.

ra genus incolebant, multoque crebriora obedientia perfoluebant munera longeq. aliam habebant paupertatis rationē. Sed postea lapsu temporis eouique labefacta sunt eorum religiones, ut iam syncretam religionis naturam exuerint. Ob idque secundo dicimus quod si nō strictior quam hæc, est sua religio, non est illa euangelica quæ in consiliorum exercitio posita est.

Porro enim si nostra aut D. Fracisci (quod Deus auertat) in eum locum collaberetur, ubi non plus paupertatis, castitatis, aut obedientie vigeret, religio esse desineret. Non dico quod vbuis statuta nō seruantur statim esse desinat religio, nam possunt forsitan ex incuria & culpa præsentium ea q̄ mala reputantur non puniri, at si in illum locum aliqua derjceretur religio, ubi non maior exigeretur obedientia, aut paupertas, aut castitas, quæ inter huiusmodi equites, non esset euangelica consiliorum religio. Et ne primus ego videar hanc asseruisse sententiam, eandem apud D. Thom. inuenies loco citato secunda secunda quæst. 186. artic. 4. Arguit enim tertio loco quod continetur ad perfectionē religionis non requiratur, eo quod aliqui sunt religiosi qui vxoribus vtuntur. Et respondet, illos viuēdi modos, ubi est matrimonialis vsus, non esse simpliciter & absolute loquendo religiones, sed secundum quid, inquam, scilicet aliqua participant quæ ad statum religionis pertinent. Hæc D. Thom. ex his ergo militū ordinibus merito exceperim equites diui Ioannis, sane qui pro suo instituto conuentum habent, & obedientia spectant, neque matrimonia cōtrahūt. Quare non est cur non ut religiosi habeantur. Quod si contra superiorem assertionem arguas, si illi equites connubiale fedus absque pontificio priuilegio inire tentarent, matrimonium non teneret, quod nō aliunde emanare videtur quam a ratione religionis. Respondetur non inde provenire quod sit vera religio, sed est Pontificis statuto, ut modo de sacerdotibus dicebamus.

Quapropter multo minus matrimonium tantum nō consummarum per ingressum huiusmodi ordinis dissoluitur, quam per ordinis susceptionem. Ac per hæc alia diluitur quæstio de qua ante quindecim hic annos decertantes in Hispania fuit disputatum. Quæ quidem bimembris erat. Primum virum expediens esset dispensatio

vi huiusmodi equites vxores sibi possent copulare. Secundo, virum etiam cum illis ac qui vota solenniter ediderant dispensare liceret, quæ quidem fuit multo molestior. De priori ergo, pro meo capto semper eundem modi dispensationem expedientem abstratus sum. Quod si eiuusmodi religiones, pro legitimis ducerem, impossibile reputare. Commoditas autem dispensationis hæc est, quod castitas in eiuusmodi vita instituta si humano loquantur more, non est seruanda possibilis. Viunt enim laute & splendide, domi fetuiteres habentes forisque cum aulicis mulieribus iuge habentes commercium, torneamenta atque militaria exercitia meditates. Quæ ergo ratione isti voto castitatis astringendi essent? Eadem ferme de causa quæstio secundo affirmatiue soluta est. Nam cum votum illorum nō sit legitimæ religionis, sed statuto Pontificis matrimonium impediens, non est impossibile dispensatio si legitima causa fiat, ut de sacerdotum voto proxime dictum est. Ad quartum argumentum quod de A postolis petebatur, an votum castitatis susceperint, quæstio ne proxima commodius respondebitur.

ARTICVLVS IIII

Vtrum obedientia votum sit de essentia religionis.

Tertium denique membrum monasticæ professionis est, obedientia, quam ut suis numeris commendemus, arguitur de morte non esse necessariam. Illi enim obsequia Deo maxime placeant quæ ex libertate, non ex necessitate fiunt, secundum illud 2 ad Corint. 9. Non ex tristitia, aut ex necessitate, illa autem quæ fiunt ex obedientia, notæ, simul cum necessitate tristitiam afferunt, ergo non est consilium obedientiam, uouere. Secundo, cū hominem Deus liberum creauerit non est prudentia viresc suam abdicere libertatem, præterquā ubi Deus eum iusserit obedire, in euangelio autem nullum extat eiuusmodi obedientie uouenda mandatum. Quod enim Paulus ad Hebræos 10. iubet dicens, Obedite præpositis uestris & subijcite eis, ad omnes inuocet Christianos. Accedit tertio quod Christus, ut ad Rom. 8. ait idem Apostolus, liberavit nos a lege peccati & mortis, ac subinde

S. Tho.

Limitatio superioris assertionis.

Obiectio. Solutio.

Quæstio bimembris.

SOTO
de iustitia
Legibus
DII
13

adoptionem filiorum nobis commertus perfecta nos libertate donauit. Ex quo fieri consequens apparet ut Christiana perfectio in summa libertate consistat, atque ad eo obedientia uotum, non sit consilium. In contrarium est quod perfectio, ut supra dictum est, ea re agitur ut Christum sequamur & imitemur. Id autem quod in ipso præcipue commendatur, ut patet ad Phil. 2. est obedientia. Factus est enim obediens usque ad mortem, propter quod & Deus exaltauit illum &c.

Ex tribus uotis quibus monastica religio constat, potissimum est obedientia. Nam possessio renuntiatio & castitatis uotum in hoc præcipue ordinatur, ut liberi me indissolubilique obsequio obedire possimus. Quo fit, paupertatem, ut supra diximus, primam quidem esse executione, obedientiam uero primam in intentione. At uero ut obedientia omnium est officio rum præstantissima, ita, quod hæreticorum ingenium est, Lutherò fuit execratissima.

Luther. Vnde in lib. suo de uotis monasticis, & in altero de libertate Christiana, nullis non conuictis monachalem obedientiam pro-

Conclō sciendit. Ait enim libertati euangelica è diametro obistere, ut pote quod eadē euangelica libertate sublati sunt uniuersa hominum mandata, & quidquid in externis ceremonijs seruari potest. Nihilominus ipso renuēt. Lutherò, suoque magistro Vvicleff, sua ueritate solida est conclusio, nullo que hæreticorum uento nutabunda Religioforum status, qui euangelicum consiliū est, obedientia eū primis requirit, quæ peculiari præfectio nomine Dei uoto est offerenda. Et ratio est manifesta. Nam si perfectio consistit ut omnibus relictis sequamur Christum, necesse est, ut 2. 1. q. 1. 86. artic. 5. ait D. Thom. aliquem eligere præpositum qui nomine Christi uouentem dirigat, etiā imperio (si opus est) ut quod Christo pollicetur est, bona fide soluat. Sed ecce radices duc Lutherani erroris. Prior, quod non admittit uotum spontaneè susceptum in necessitate transire præcepti. Nam hoc dato necesse est eum, qui solenniter uouet obedientiam alicui præstari a quo legitime cogatur si opus fuerit. Altera uero eius ignorantia est quæ satis esse putat Christo obedire, hoc quocumque neglecto. At uero non uidet quemadmodum homines nō possunt a Christo, qui in cælis est, nisi per ho-

mines gubernari. Egemus enim præfente ductore qui humano more uices Dei erga nos fungatur. Sed ait forsitan quispiam. Satis sunt episcopi, atque alij ordinarij prælati. Negatur tamen. Imo per hoc luculentius claritas huius ueritatis patet. Prælati nanque ordinarij non sunt nisi legum custodes, quare neminem nisi secundum diuinas leges & humanas cogere possunt. Vnde cum uota, de operibus supererogatis suscipiamur necesse est ut qui uouet, uel ipsi episcopo singulariter (ut in primitiua ecclesia fortasse consuetum fuit) uel singulari præposito (quod cōducentius iam nunc existimatur) obedientiam præstet, ut supra ea quæ legibus præcipiuntur ad id etiam, quod ex uoto tenetur, ducatur & compellatur. Id quod Christus uerbo illo supracitato Qui uult uenire post me abneget semet ipsum, tollat crucē suam & sequatur me, demonstrat. Abnegare enim semetipsum est propriā uoluntatem per quam homo est homo abnegare, quod re uera nisi obligatur in uoto alteri eā sic tradas, ut in tua non superstit facultate eandem rursus tibi usurpare, fieri non potest. Qui autem cum

Luthero depugnamus: illa enim sua libertate, quam euangelicam uocat, non solum cænobiorum præpositos uerum & seculares omnes principes & ecclesiasticos de medio sublato pertendit. Sic enim postea docere perrexit, nos esse a Christo liberatos, ut ab omni nos humana potestate exemerit, ut sibi soli seruiremus. Quæ quidem libertas. Sathanica potius & (quod idem est) Lutherana appellanda est. Nam si hierarchicos ordines, obediētiasque omnes quæ iubent Deo hominibus præstamus de re publica sum moueas, omnesque adeo malefactorum uisiones ad postremum diem iudicii referuaueris, hominos mores, quibus humana uniuersa statim necesse est perditum iri. Nam quando quæso plures sunt qui metu penæ quam honesti amore uirtutes colant? Et præter rationem hanc quæ abunde rem demonstrat, tota euangelica scriptura apertis testimonijs Lutheri impudentia reclamation. Alibi enim auditas. Omnis omnia potestatibus sublimioribus subdita. Alibi. Subditi estote præpositis uestris etiam dyscolis. Et Christus. Qui uos audit me audit. Imo usque adeo idem Redemptor uoluit nos esse maiorū dicto audientes, ut nos sedulo admoneret, quod

Patio
Luter.

De ratione Lutherani erroris.

De ratione Lutherani erroris. Prior, quod non admittit uotum spontaneè susceptum in necessitate transire præcepti. Nam hoc dato necesse est eum, qui solenniter uouet obedientiam alicui præstari a quo legitime cogatur si opus fuerit. Altera uero eius ignorantia est quæ satis esse putat Christo obedire, hoc quocumque neglecto. At uero non uidet quemadmodum homines nō possunt a Christo, qui in cælis est, nisi per ho-

quam

quamvis illi qui super cathedram Moysi sedent, hoc est cuncti nostri prepositi illa faciant que imitanda a nobis non sunt, nihilominus que nobis iubent incunctanter expleamus. Superuacaneum tamen est in hoc promulgato argo diutius remorari.

Ad primū arg.

Ad primum igitur arg. rñdetur necessitatem coactionis, que inuoluntarium facit illam, quidē & tristitia parere, & rōnem laudis ac meriti excludere. Illa autē necessitas quæ ex voto sponte p. p. Deum emissio nascitur, primum tristitia non affert, mox et si nonnunquam illam parturiat, nihilominus meritum non imminuit, nā prima uolendi libertas, in omnib. actionibus uirtute perdurat. Ad scđm rñdetur q̄ libertas in qua homo suapte natura creatus est, in hoc nobis seruitute debet ut nostro creatore seruamus. Quare eam in eius obsequiū dedicare non cōtra naturā est, sed maxime secundum naturam. Ad tertium deniq. rñdetur, ex eo q̄ Christus nos a lege peccati liberauit, non fieri consequens perfectiōnem Christianā in exemptione ab omni obedientia consistere, sed in hoc omnino q̄ sumus a peccatorū retinaculis liberi. Vnde cum vsq. adeo sumus periculose animi nostri obsequentes, propriæq. uoluntatis amantes, ad eandem libertatem asserendā præcipue, confert nostram uoluntatem alterius gubernaculo submittere. Nam si seruire Deo regnare est, quo plurib. eius nomine obsequimur, perfectius regnamus. Tutius nāque carnis illecebris atq. inultibus dominamur, atq. adeo celestem Hierusalem referimus, ubi ut felices illi necessitate quadam confirmatissimi sunt ne delinquerē ualeant, ita summa libertate perfruuntur.

Ad scđū dū arg.

Ad tertiu arg.

sacerdotum duximus adhibendam, hoc est de voto, quod dum factis inuitantur a secundum occidentalis ecclesie inuoluntatum implicite suscipiunt. Enim uero inter alia Lutherianorum molimina, quibus ecclesiam Dei funditus demoliri nituntur, hoc unum est quod totis uiribus ecclesiatum a clero abigere cōtendunt. Quocirca cum me apud Cæsarem in Germania agēte de componenda cum ipsis pace tractarem, hoc mordicus retinere perdebant, ut sacerdotes non modo uxorio consortio non interdicerentur, immo cogentur uxores ducere, adeo impossibile ducunt, hominem absque Veneris uisitare posse. Quod reuera si illis sensu esset concessum, fieri non posset minus, quin proinus eadem concessio in totū serpens Christianismum, sanctam ecclesiam radicalitus subuerteret. Hac ergo de causa titulum reliquissim tractatum hunc de voto, nisi hanc ei quaestione adhibuissem. De hac autem re ut de vnaquaque alia, secundum Philosophum in posterioribus Analyticis tria esse possent quaesita, scilicet an sit, & quid sit, & propter quid sit. Quid autem sit, nempe in quod sacerdotale uotum consistat, quaestione proxima demonstrauimus, constituentes esse uotum, non quidem explicitum sed implicitum neq. de intrinseca ratione ordinis antea ut uotum religionis, sed ecclesie statuum matrimonium irritans. Duo ergo hie constant articuli. Prior de conuenientia huius ecclesiastici instituti. Nam in moralib. lib. est quaerere, an sit, & propter quid. Posterior, quā sit antiquū an uidelicet a primordiis statim nascentis ecclesie fuerit in usu.

QVÆSTIO VI.

DE VOTO ET CONTINENTIA Sacerdotum.

ARTICVLVS I.

Virum ecclesia decore & stabilitati sacerdotali uotum continentia congrue fuerit ac necessarium.

IN calce demum libri huius, in quo de uoto pro nostra uirili disputauimus, postremam qui sitionem de continentia

Arguitur ergo prior q̄ negatiue? Et prius mo quidem noua & uetera ad colorandū errorem adducendo. Primum. n. exemplū Christi legiferi nostra parte negatiua pognat, quippe qui apostolos nō celibes, sed certe maritos elegit, ut Petrum cuius locutus mentio fit euangelio: Andream & ceteros, quos opinabile est uxoribus fuisse copulatos. Quinimo unum Ioannē quem uirginē elegit de medio nuptiarum thalamo fertur euocasse. Mox & magisteri exemplo discipulorum consentiant documenta. Ait quippe Pau. 2. ad Timor. 3. Oportet episcopū esse uirum uxoribus uirum filios habentem

bentem subditos in omni castitate. Et ad Titum 1. Si quis sine crimine est, vnus uxoris vir, &c. hunc, scilicet constitutas presbyterum, sicut disposuisti tibi. Tertio est loco exemplum sacerdotum veteris legis qui figuram nostri præferebant. Aaron enim ac deinceps Leuitarum sobolem constat suam constituisse tribum, atque adeo conjugali sedere vixisse: vt etiam Luc. 1. de Zacharia pro genitore Ioannis Baptistæ legitur. Quorum quidem instar suos habent: Ceteri sacerdotes institutos: nempe qui per vires & rei sacræ administrant nihilominus rei uxorie dent operam. Adde si figuris agere volumus, quod Arca Noë, ut in priori sua Canonica ait Petrus, figura fuit ecclesiæ, seruatis nos à peccatorum illuui: cui quidē ecclesiæ sacerdotes præstant, illam autem nulli coelbes, sed octo animæ matrimonio coniunctæ ingressæ sunt: non ergo est cur vxoriam institutum sacerdotibus inhibeat. Quarto arguitur ratione. Connubia in ipso statim mundi primordia instituta sunt in officio humano generi impendio, quam maximè necessarium: cum ergo sacerdotibus qui primum obtinent in Christi familia locum tanta religione interdicatur, videtur ecclesiæ, ut saluo eius honore, contra diuinum naturalem quæ permissum nuptijs cū Martione, & Manichæo detrahere: quod Apostolus 1. ad Corin. 4. erroris subnotauit, quod nubere essent prohiberi. Quinto ad rem proximè arguitur. Votum castitatis res est perquā difficilis obseruata. Adeo enim prouida natura propagandæ speciei consilium prospexit, ut uehementissimam vixq; adeo eluctabilem eiusdem muneris appetentiam cunctis animantibus indiderit: quæ quidem appetitus rabies, post naturam corruptam inter omnium species longè ardentius humanam exurit. Sacerdotale autem officium adeo est ecclesiæ necessarium, ut absque illo consistere Christiana familia minimè ualeat. Imò eidem obeundo muneri tantus est numerus necessarius, ut pars populi paulò minor decima uel duodecima, eidem sit mancipata, tantum ergo populum in tam difficilem religionem adigere, nihil mirum si plus iusto rigidum coactum quæ videatur. Eniuero monachus, ut sanctum institutum est, non tamen administrandis sacramentis ac sacrificijs simpliciter est necessarius: atq; adeo

nec est tam numerosus quare nihil rigoris est si qui libere voluerint permittantur monasticis votis addici, tam ingentem vero sacerdotum multitudinem eodem rigore cogere videri cuiquam potest non vixq; adeo consultum. Sexto, castitatis votum adeo, vt dicebamus, est difficile, vt non nisi inclusis & eis qui sint claustris circumsepti permittendum videatur, qua ratione monachi in monasteria abdunt, sacerdotes autem proprios habent lares, neque vi uete satis possunt commodè sine ancillis nec abique seculari tumultu, tanto ergo periculo votum castitatis permittere, non apparet esse prudentia, non ergo id condens est. Septimo, & id euentus ipsi docent. Sunt enim frequentissimi concubinarij alienisque toris insidiantes. Quamobrem & populo inuisi sunt, & sacramentis quæ tractant iniurijs, videtur ergo melius fore rei vtrique consultum, si suam quisque haberet vxorem, vt nullo se commacularent flagitio. Nam quò longius à carnis usu arcentur, spurcius defædantur. In contrarium est solennis & laudabilis mos Occidentalis Ecclesiæ secundum Pontificum sanctiones vt antiquissimi Calixti 27. dist. cano. Presbyteris ac Syricij 82. dist. can. plurimos, & aliorum complurium. Pessimera huius heresis, continentia sacerdotum oblatrantis, duo sunt membra: prius quod eis concedit licentiam matrimonia contrahendi, posterius verò quod etiam cogit, vt id faciant. Et sunt inter neotericos qui eius primum faciunt partem Lutherum, nam Iouinianus, inquit, etsi nuptias uirginitati æquauerit, non tamen sacerdotes vxoribus carentes reprehendebat. Quin verò ipse, vt Augusti. libro de hare. capitu. 87. refert, concubio abstulit, non propter meritum, sed vt vxoriam molestias sibi cauere. At verò horum opinione non obstat, dubitari in primis non potest quin concessio nis, hoc est, vt sacerdotibus maritos esse liceret, Iouinianus fuerit primus auctor: quandoquidem in calibatu nihil egregij meriti nouerit. Quin verò omni pudicitie generi adeo appetitum bellum indixit, vt uirginitatem, ad Deiparam Virginem, veluti ad sacram artem confugientem, inde conatus fuerit impudentissimè deturbare. Sed neque alterius impudentioris membri Lutherus fuit primus auctor, Soto, de Iust. & Iu. 22 scili.

Argu. 3.

Argu. 6.

Argu. 7.

Argu. 4.

Argu. 5.

August.

scilicet ut sacerdotes non modo permit-
tentur, uerum & cogentur coniuges sibi
adiungere. Succesit nāque Iouiniano eius
discipulus. Vigilantius: qui in hanc euasit
impudentem insaniam: ut nemine fineret
sacris initiari antequam uxorem duceret.

Hiero. Vnde Hierony. epist. 2. aduersus ipsum ad
Riparium: Proth, inquit, nefas episcopos
sui sceleris dicitur habere cōsortes, si tamē
episcopi nominandi sunt, qui non ordinēt
diaconos, nisi prius uxores duxerint, nulli
celibi credentes pudicitiam fuerunt, ut
arbitrio, & Nicolaitæ eiusdem hæresis au-
tores: quotū impudicitia meminit Aug.
lib. de Catalo. hæreticorum ca. 5. A quibus
Nicæa quidam. Græcus institutum Græco-
rum deduxit, ut art. seq. uidebimus: nam et
illi sacerdotes non ordinant nisi prius uxo-
ribus copulentur. Quomquidem iam diu
sepulchra quæ hæresim. reuocare

Vuicless Thom. in lucem curauit hæresi archa ille Vuicless,
ut Tho. Vuald. 2. tom. de sacramentis cap.
128. fideliter refert: quæ subinde hæresim
in proximis capitulis pro ligatâ curauit.
Vuald. Ab his ergo iuis patriarchis cōracionem
hanc traxit Lutherus, ut sacerdotum con-
tinentiam nō modo non probaret, uerum
immani petulantia, quæ sibi natua erat
condemnat. Vnde in libro suo illo idem
idem condemnato, De abroganda Missa
priuata, de illo præcepto, Nō mechaberis,
edifferens, hæc euomuit diabolica uerba:
Lutherus. Nusquam sic insanit Sathanas per Papam
atque in castitate & libidine tractanda.

Primum, et si non prohibet uerbo castita-
tem, & scortari docet, cogit tamen scortari
decreto suo inuoluerabili, & perdiuissimo de
eglibatu totius sui sacerdotij ram. latè patē-
tis: cū tam rara & angusta sit castitatis gra-
tia. Et subdit: ꝑ cum continere neq; pos-
sint neque debeat, rabies est Sathanica &
plus quam sacrilega, eo ab uxoribus arce-
re. Videte quouisque ingenium bestie erat
ad conuitia efficiē. Hoc itaque dogma
ad eō suorum cordibus alē impressit, ut
nulla sit potestas quæ ab ipsis illud queat
eradicare. Neque uerō hæreticorum tantū
animos error hic occupauit, sed usque ad
catholicos irrepit. Fuit enim Panor. inter-
uris canonici interpretis illuistrissimus: qui
tamen super ea cum olim de clerici cōiuga-
consultum, in ecclesia arbitratus est, si sa-
cerdotibus abstinere nolentibus fauili-
ficeret uxores sibi associandi, quia cum quo-

tidie, inquit, illicito coitu maculentur, si-
cere ecclesia deberet ut bonus medicus:
qui dum uidet medicinam potius uicere
quam prodesse, eam tollit. Contra hæc
ergo errorem statuitur catholica cōclusio.

Vique a deo sacerdotum continentia, non
modo congruens, uerum necessaria est ec-
clesiæ. Christi ut absque illa neque decori
seruare possit, neque legitimam Christi ef-
figiem retinere. Et quoniam obloquent
nos monet articulus, in quo antiquitas sã-
ctionis huius, tum ecclesiasticis testimo-
nijs, tum sacris oraculis corroboranda est,
in præsentia, quod titulus eius postulat, dis-
taxat nobis est utendum rationibus, qui-
bus ostendatur quam fuerit congruens ac
necessaria. Octo neque aut nouem pos-
sumus meditari capi a ex quibus rationes
huiusmodi deducamus.

Primum, ut sic-
cur obiectiones, sic & probationes Christi
exemplo exordiamur, sacerdotes in illa
Christi spiritu uali connubio ecclesie copu-
lantur: Christus autem uirgo de que uigi-
ne natus unicum sibi, candidam, immacul-
atamque columbam ecclesiam copulauit
cuius sacramentum auctore Paulo: coniu-
gium primorum parentum gessit: quo pro-
pter adiectum illic est. ꝑpter hanc relin-
quet homo patrem & matrem & ad heri-
bit uxori suæ. Hæc est ergo unicus uxor,
propter quam sacerdotes, non solum pat-
rem & matrem, uerum & carnales uxores
sunt merito relicturi. Si enim ecclesia uti-
go casta, ut cum Paulo 2. Corin. 1. loqui-
mur desponsata est Christo, & sacerdotis
eius sponsas castos esse condecet. Alioquin
spirituale connubium suū non teneret iu-
ceritatem. Secundum, quod huic sancto in-
stituto suffragatur, est mundities quæ sacer-
dotum functioni in sacrosancto potissi-
mum. aliam sacramentum perficiendo ne-
cessaria est. Enim uerō, ut semper ecclesia
decentissimum duxit, ut ministrum illius sa-
cramenti ubi innocentissimus agnus im-
molatur, nullo effuso sanguine contami-
narentur, sed etiam illi qui secularem ius-
titiam administrant, irregulares sicut
ad ordines suscipiendos: sic multoq; iustius
decuri: ne carnis usu sacramento, commo-
cio polluerentur. Etenim postquam con-
iugalis amplexus traduxit esse cepti origi-
nalis culpæ, quæ genus nostrum inficitur,
illam subinde conuaxit feceritatem, ut non
possit homines non pudescere. Vnde pa-
dada.

BRADOT.

denda membra nomen hæreditarum. Quo
 circa cum carnalia spiritalibus è regione
 sint opposita nullus carnis vsus spiritaliū
 nitori sic aduersatur, ac sordidus iste. Vt
 que adeo quod locum etiam sacrum, vt sã
 guinis, sic etiam seminis effusio polluat.
 Neque huius de fuit antiquitus religionis
 figura. Legitur nãque 1. Regum. 21. quod
 cum Dauid à facie Saul fugiens venisset
 ad Abimelec sacerdotem Leuiticum, pos-
 tulassetque ab eo sibi suisque refectiois,
 panes, responderit: Non habeo laicos pau-
 ca ad manum, sed tantum panem sanctum
 scilicet qui mensæ sanctuarij in vsum sa-
 cerdotum suppositus erat. Si mundi sunt
 pueri, maxime à mulieribus, manducent.
 Neque verò manducare permitti sunt, an-
 tequam Dauid certiore eundem face-
 ret, dicens: Continuumus nos à mulieribus
 ad heri & nudius tertius, & fuerunt vasa
 puerorum munda. Si ergo panem illum in
 quo nihil aliud diuinitatis latebat, quam dñi
 sacramentum, hoc est, figura erat sacrosan-
 cti panis qui de celo descendit, edi nefas
 erat nisi ab his qui essent ab vxoribus mū-
 di, quanto ergo iustus idem nitor illos de
 cet qui ipsam sacramenti veritatem tractat:
 hoc est quotidie sub specie panis Dei cor-
 pus māducant? Accedit & alia figura, quod
 legale agnum nisi succinctis renibus ce-
 nare non licebat. Quod Gregorius homil.
 22. super euangelia exponens ait, in reni-
 bus delectationem carnis sedere, ob id que
 illic significatum esse, vt qui pascha comē-
 dunt, voluptates edomare debeant, & car-
 nem à luxuria restringere. Igitur cum sa-
 cerdotes euangelici quotidie agnum im-
 molent immaculatum, par est suoque mu-
 neri decentissimum, vt abstinentia carnis
 perpetua fulgeant. Adde & rei huius ter-
 tiam eandemque peculiarem vmbra-
 in sacerdotibus antiquæ legis: Legitur e-
 nim Exod. 28. Porro filijs Aaron tinnicas
 lineas parabis, & infra: Facies & femora-
 lia linea vt operiant carnem turpitudinis
 suæ à renibus, vsque ad femora. Quod
 quidem venerabilis Beda, libr. 3. de taber-
 naculo, interpretatus ait, foeminalia illa ca-
 stimoniam, quæ appetitum copulæ coniu-
 galis prohibet propriè designasse, sine
 qua nemo, inquit, vel sacerdotium susci-
 pere, vel ad altaris potest ministerium con-
 secrari, id est, si non aut virgo] permanserit
 aut contracta vxore coniunctionis fœdera

soluerit. At verò sicuti res ecclesiastica au-
 rea sunt catena connexæ, sic vno defra-
 cto nodo, omnes dissoluuntur. Propte-
 rea ecclesia hanc à suis sacerdotibus san-
 ctimoniam requirit, quod inconcussè crē-
 dit corpus Christi verum ab ipsis retracta-
 ri, postquam ergo Lutherani eiusdem cor-
 poris sacramentalem veritatem diffiten-
 tur, nil mirum si eundem candorem à suis
 sacerdotibus non desiderent. Tertium de-
 cenæ huius ea pars sumitur ex altissimo me-
 ditationis, orationisque culmine, cui sa-
 cerdotes dedicantur. Debent nanque sa-
 cræ scripturæ legendæ ac relegendæ se to-
 tos dedere: ut sicut nubes in sublimi volā-
 tes salusticam pluuiam populo suppeditēt.
 Vfus autem uxoris non modo corpus cō-
 spurcat, uerum & mentem deprimit & ob-
 nubilat, atque adeo superiorum contem-
 plationi ineptissimam reddit. Vnde Apo-
 stolus 1. ad Corin. 7. ubi cōiuges admonet
 ne se inuicem coniugali officio defraudēt,
 exceptionem nihilominus faciens ait: Ni-
 si forte ex consensu ad tempus, vt uacent
 orationi, nimirum docens quanto sit im-
 pedimēto officium illud eleuandū in Deū
 menti. Cum ergo sacerdotes iugi sint me-
 ditationi & orationi pro se & populo con-
 secrati, debent ab illo officio, atque ad eō
 ab illo fœdere esset perpetim alieni. Vn-
 de si ab Ethnicis etiam licet testimonium
 petere, peripateticus Theophrastus in lib.
 de nup. sapienter scripsit, per coniugium
 impediri studia philosophiæ, neque posse
 quenquam libris & vxori pariter inscri-
 re. Et, quò ad sacerdotes reuertitur, Ori-
 genes homil. 23. super libro Numero eun-
 dem Paulinum locum edisserens, sic collig-
 git: Vnde mihi videtur quod illius solus
 est offerre sacrificium indefinens (de sacer-
 dotibus porro loquens) qui indefinēti &
 perpetuè se deuouerit castitati. Et Am-
 brosius in tertium cap. 2. Timotheum. Si
 enim inquit, plebeis hominibus orationis
 causa ad tempus abstinere iubetur, quan-
 to magis Leuitis sacerdotibus, quos de
 noctuque pro plebe sibi commissâ oportet
 orare? Et Hieronymus libro primo,
 contra Iouinianum eadem sermè repe-
 tens verba (quæ ambo ex Epiphanio, to-
 mo primo libro secundo in hæresi Catha-
 rorum desumpsisse videntur) subdit: Si sa-
 cerdotibus semper orandum, semper ergo
 illis cauendum est matrimonium. Neque

Tertia ratio.

Theophrastus.

Origenes.

Ambr.

Hieron.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

verò huius exemplum in sacerdotibus de
fuit antiquæ legis. Hac enim de causa, vt
primo Paralipom. 14. à Dauide institu-
tum est, & Lucæ primo memoratum, per
vices ministrabant templo, illòque tempo-
re vxorum consortio intra templum clausi
abstinebant, nempe quòd cum eorum o-
rationes sicut incensum quòd ad altare cre-
mabant, in conspectu Dei ascendere pro-
fiterentur, vnà confitebantur non posse il-
las nitidè fandere, nisi essent ab coniugi-
bus sequestrati. Vnde Beda super eundem
locum exemplum colligit quòd sacerdotes
nostri, quibus non per vices, sed semper
altari seruire iubetur, perpetuè esse de-
beant castitati addicti. Quartus deinde
fontis eiusdem institutionis est, quòd sacer-
dotes euangelici, qui, vt Paulus ad Colos-
sen. 1. admonet, ea implent quæ de sunt
passionem Christi, delicta iugiter de-
bent lugere populi, perpetuèque à deo fac-
cere penitentia fructus. Hanc enim ob-
rem vt Osee quarta legitur, peccata,
hoc est, oblationes pro peccatis comē-
dunt, lactui autem nihil magis ex diamē-
tro reluctatur quam vnera voluptas, vt
pote quæ spiritus omnes exhalans, ani-
mam in carnem transformat. Propter
quòd de homine ante diluuium dictum
est: Non permanebit spiritus meus in ho-
mine, quia caro est. Vnde si penitentibus,
vt Ionæ 3. legitur, ieiuniorum maiores
congruunt & illis qui antiquitus cultui
templi offerebantur, vinum & sicera, om-
ne quòd inebriare poterat interdicebatur,
multò congruentius euangelicis sacerdoti-
bus prohibetur, quæ vino truculentius
inebriat. Adde rationem quintam, quòd
nisi impudentissimus hæreticus, negare
nemo potest, cœlibatum, præstantem esse
virtutem, quam potissimum in sacerdotes po-
pulo prædicare & commendare debent,
viduasque & reliquos continentes ad cas-
tatem animare. Quomodo autem pos-
test hortator esse viduitatis, virginitalis,
aut castitatis, qui ipse coniugij lege viuat?
Ex sexta insuper radice ortum habuit san-
ctæ hęc institutio, nempe ex cura quam sa-
cerdotes gerere tenentur populi. Tenen-
tur enim & pauperum, & viduarum, &
orphanorum patrocinium sustinere, & in-
ter egenos sua bona distribuere, huic au-
tem persoluendò muneri nihil pugnan-
tius obstat quam cura rei familiaris, vbi

vxor est, & liberorum germina. Vnde
Paul. primo ad Corinth. 7. Volo, inquit, vos
sine sollicitudine esse. Qui sine vxore
est, sollicitus est quæ Domini sunt, quo-
modo placeat Deo. Qui autem cum vxore
est, sollicitus est quomodo placeat vxori,
& diuisus est. Quo loco Ambrosius: Am-
bro. purata, inquit, sollicitudine rei vxoriae,
quæ sola in mundo ceteris grauior est, ad
Deum promerendum animus eruditur.
Hęc illa. Inter omnes ergo mundanas sol-
licitudines res vxoria molestissima est, &
negotiorum anxietatibus occupatissima.
Nam huic cetera cuncta seruiunt, non so-
lum vt in præfenti illa onera sustententur,
verum vt perpetuè successioni prospicia-
tur. Quia vtique ratione Iovinianus ipse
pudicitia osor, vt Diuus Augustinus libro de
hæretic. capitu octuagesimo secundo, re-
fert, licet non ob meritum, tamen vt
eiusmodi molestiarum sarcinam libera-
neret, noluit se matrimonio addicere,
ei ergo qui vxori alligatus est, nulla se
reliqua libertas, quæ tamen sacerdotum
functioni maxime est necessaria. Sep-
timus locus huius persuadendæ ecclesiasti-
cæ sanctionis desumitur ex auctoritate
qua sacerdotes in ecclesia Christi ad sacra-
mentorum ministerium polere debent,
atque ex honore illis debito, secundum
illud Ecclesiasticè septimo. Honora Deum,
& honorifica sacerdotes. Quòd de uoluntate
potissimum intelligendum est, quippe
qui non tantum diuina, verum & Deum ip-
sum sacramento tangunt. Hac enim aucto-
ritas inde illis maxime adnascitur quòd
sunt egregio loco; hoc est extra plebis pro-
grem. Si autem mariti essent in media ver-
sarentur plebe, neque honor illis habere-
nt egregius, neque reuerentiam mo-
pudor esset mysteria diuini corporis & signi-
nis in manibus maritati hominis adora-
re, & metus, peccatorum confessione illis co-
credere cui vxor semper assisteret, nam ta-
ter virum & vxorem, nihil se creto serua-
tut. At verò Lutherani, vt supra dicebam,
quæ hæc omnia sacramenta denegant,
nihil mirum si neque suis sacerdotibus
ullam venerationem impendant. Octa-
uum utique caput, idque non in inferio-
ribus habendum huius instituti est, cum
& pax atque tranquillitas, quæ ex vno-
rum concessione turbarentur. Enim-
vero

Beda.

Quarta
ratio.Quinta
ratio.

Sexta.

SOTO
de Iustitia
Legibus
DII
13

Verò si vxorum proliumque turba obsepi-
rentur, tunc sacerdotia illis ac præben-
de non sufficerent. Essent enim honestè
alendi. Etenim Leuiticis, quæ duode-
cimâ pars erat populi, eò decimæ suffi-
cientes erant, quod integre illis obue-
niebant. Et præterea quod non tot erant
tunc vnus templi ministerio necessarij
quot nunc tantæ ecclesiarum multitudi-
ne. Ex qua re consequens fieret vt debe-
rent esse opifices & coloni, quales erant
fortè Leuitæ, qualesque Lutherani suos
oprant habentque sacerdotes. Vnde in
quam vilipendium eorum ordo apud
nos venit, vnusquilibet secum repetet.
Insuper si sacerdotibus coniuges ad here-
rent tunc totam suam sollicitudinem & vi-
gilantiam illum congererent, vt sua sacerdo-
tia quasi hereditario iure in filios transfun-
derent. Hoc enim nobis sacerdotum ambi-
tio documentò est, qui filios habent. Si e-
nim quibus nefas est & pudor filios suos
præbendis ditare, nihilominus id tanto pe-
re fatagunt, quanto illi id facerent liben-
tius & audacius, quibus non pudor, sed ho-
nor esset longa liberorum serie abundare?
Ad hæc demum accedit quod si sacerdo-
tes coniugati essent, tunc ad episcopatus
non nisi magnates, puta Duces & Comi-
tes, ac cæteri seculares principes & assu-
merentur, & ad pingua beneficia alij
seculares nobiles. Quare omnia litibus es-
sent discordijsque ac bellis plena, cunctæ-
que adeo res ecclesiastica susque deque
confusa. Hæc sunt quæ de hac re medita-
ri soles.

Ad primum igitur argumentum in cõ-
trarium respondetur, quòdeò Christus A-
postolos de matrimonio sumpsit quod tunc
celibatus religio non perinde atque nunc
in consilio, in vsque erat. Attamen vt doce-
ret quod transacta lege (vt apostolica ver-
ba quæ sunt ad Heb. 7. permutemus) sacer-
dotum ratio erat simul mutanda, illos ad
celibatam euocauit, Ioannemque adeo
de medijs nuptijs ad virginitatem, quam
uis, vt Hieron. lib. 1. contra Iouinia. auctor
est, de solo Petro certum sit habuisse vxor-
em, de alijs autem non ita constat, illo ta-
men ex superfluo admisso ambigi non de-
bet, vt ait ibidem Hieronymus qui an-
quæntibus vxoribus vota scelerint castita-
tis. Id quod ex illis verbis Petri. Matth. 19.

colligitur; Ecce nos reliquimus omnia &
sequuti sumus te, quid ergo erit nobis? Ad
lulit enim ad id quod ab ore Christi ado-
lescenti dictum audierat: Si vis perfectus es
se, vade & vende &c. & sequere me vbi reli-
gionum instituta fundantur. Ad secundum
verò argumentum, quod ex Paulinis ver-
bis accerfebatur, articulo proximo, com-
modius respondebitur.

Ad tertium de antiquis sacerdotibus
quod ad rem præsentem attinet, respon-
detur, eorum rationem latissimè à nostra
desiisse. Primum quòd illi non sacramen-
torum veritatem, quibus nunc Christus
offeritur, ac Spiritus sancti confertur gra-
tia, sed horum penitus vmbra tractabant
quare non tanta ab illis desiderabatur mû-
dities, tam essi lotionibus quæ illis erant
frequentes, candorem qui in nostris debet
sacerdotibus splendere, præsignabant. Præ-
terea, vt Leuiti. 21. legitur sumus sacerdos
virginem ducturus erat, non autem vi-
duam aut repudiatam, aut sordidam, &
cum templo seruiabant, vt dictum est: ab
vxoribus abstinebant, quod nonnullum
erat candoris indicium. Vnde primo ad
Timoth. 1. Ambrosius veteribus, inquit, id
circo concessum est sacerdotibus vxores
ad vsum habere, quia multum tempus o-
tio vacabàt à ministerio. Multitudo enim
erat sacerdotum vt per vices seruire pos-
sent, nunc autem iugiter esse debent in
ministerio. Ad hæc, tunc nondum prodie-
rat celibatus consilium. Adde quòd
Leuiticus ordo suam per se duodecimam
tribuum constituebat, apostolici nume-
ri prognosticam, ob idque necesse habe-
bat suam sobolem vxorio munere pro-
creare, nostris autem sacerdotibus sola
commissa est spiritualis genitura, videli-
cet animas in Christo reata, suo ver-
bo, ministerioque & studio lactare, so-
uereque ac nutrire. Id quod egregiè A-
rator in suo illo carmine, quo Apostolo-
rum Acta contextit, hisce versibus declara-
uit.

*Ecclesia nunc alma fides sine sine pudicos
Pontifices iubet esse suos, & quarit in omni
Cauita tribu, quos vito probet, neque san-
guinis iste,
Sed meritis successus erit.*
Quocirca Græci Leuitarum institutum
imitantes, multò fecissent consultius si
Soto, de Iust. & Iu. Zz 3 Lau.

Ad secũ-
dũ arg.

Ad ter-
tiũ arg.

Ambr.

Postre-
ma rō.

Ad pri-
mũ arg.

Hiero.

Latinis Christianorum sanctionibus auscultarent. Sed de ipsis inferius repetendum nobis est. Ad quartum latè contra Iouinianum Hieronymus respondet, quod ecclesia celibatum anteferebat, matrimonium minime damnat: sed docet, ut illud ad propagandum humanum genus necessarium est, ita & sacramentorum ministros celibatū decere. Sicuti non condemnat iustitiæ ministros, licet suos sacerdotes a cruento illo munere arceat. Hoc autem commune argumentum est, & satis a patribus locupletatum. Quintum autem argumentum est quod subsequenter punctim tangit. Fatemur namque castitatis votum non esse obseruatum facile, sacerdotumque ordinem, ecclesiæ necessarium perquam numerosum esse. Et quod in sexto argumento obtenditur agnoscimus insuper in priuatis ædibus non usque adeo tute seruari posse eiusmodi votum, quam in monachorum claustris. Neque uero inficias imus, ut septimū argumentum admonebat, crebros esse in clero concubinos & adulteros. Sed tamen ad hæc multimodum responsum damus. Primum, Reipublicæ & maxime ecclesiæ statuta ex fine iudicanda sunt, licet non omnibus incommodis obuiari possit. Cū ergo ad sacrosanctum altaris ministerium candorem illum & animi & corporis in sacerdotibus florere deceat, congruum fuit sic illos instituere non obstantibus carnis insultibus, quos humanam fragilitatem necesse est quocunque statu perperari. Alioqui & lex diuina quæ omnem libidinem inhibet, iniqua esset. Innumeri sunt qui carnis lapsu polluantur quam plurimumque adulteri. Deleantur ergo leges hæc prohibentes. Secundo. Nemo ad sacerdotum compellit, imò si sacros canones consulas, neque uis nisi maturo iudicio admittitur, nempe qui ætate sit legitima, ut sibi uide re deliberatè possit, quid ualeant humeri, mox ut morum probitate rerumque cognitione ac scientiæ lumine fulgeat; ut præter alias complures sanctiones uidete est apud Alexan. tertium toto titulo de ætat. & qualita. & ordine perficiendorum. Ob id enim ait ad Timotheum Paulus oportere episcopum, atque adeo sacerdotem, testimonium habere bonum ab his qui foris sunt, ne in operibus probitatis incidat & in laqueum diaboli. Et eundem discipulum admonuit cura

uit, ne cui cito manus imponeret; & Testificauit quantis splendere debet virtutibus qui ad sacerdotium assumendus esset.

Tertio respondemus, humanam naturam, non esse usque adeo in becilem & inbricam quin vigilanti cura cautelaque adhibita, ualeat se a carnis incurSIONIBUS per Deigratiam tueri. Hanc enim ob rem sancta Nicæna Synodus vt 3. eius cano. uidere est omnem extraneam mulierem a rebus sacerdotum abegit, abactaque subinde uoluit Syriaci decretum, quod est 18. distinctio canon. feminas. uidelicet ut non nisi mater, aut soror, aut auia cum ipsis commorentur. At tamen hæretici, ut Hieronymus super tertium Hieremæ caput sapienter adnotauit, eum habitent in Aquilone, unde omne malum panditur, perditio calore fidei audire illud apostoli non possunt. Spiritu feruentes. Vnde uoluptatibus sese tradentes, castitatis inimici, non possunt non esse pudicitiae hostes, naturaque infamatores, afferentes non posse homines nisi ut feminarum mancipia uiuere. Quamuis diffiteri non possimus, numerum iam nunc sacerdotum iusto ampliore in ecclesiâ permitti, admittique extra delectum in hunc ordinem plebeios ac infimæ classis homines: idque eiusmodi ordinem in iustum, quo nunc iacet, locum proiecisse.

Quarto loco responsioni nostræ adieci mus, quod conjugale officium, et si iuxta Paulinum monitum, patrumque adeo confessionem non nullum sit bene naris hominibus remedium effrænis carnis sedandæ, tamen lasciuus & obscenus adeo non est remedium ut sit etiam perniciosum periculum. Ausculta paulum 1 ad Cor. 7. Si acciperis, inquit, uxorem, non peccasti. Et si nupserit uirgo, non peccauit, tribulationes tamen carnis habebunt huiusmodi. Quæ quidem tribulationes non tantum ad familiaris molestias referendæ sunt, uerum & ad eandem carnis illecebras quibus occurrere licentia illa maritali pura bāt. Hostem enim fugientes, in hostiles pugnas incidunt, ignem extinguere uolunt, & ignem suscitant. Vnde Augustinus in libro de singul. clericis. Mariti, inquit, & uxores coniugia quotidianè gerentes, non sibi sufficiunt. Hæc ille. Nemo ergo credat carnali uoluptati obsequendo, eidem obuiare, sed fugienda est protus. Adde quod conjugale

SOTO
de iustitia
legibus
DII
13

ylustum natura sua satietatem facit, tum, irritante demone, naufragam. & alieni thalami desiderium. Quocirca dum illi hæretici sacerdotes volunt continentes maritos efficere, adulteros procreant. Non debuisset ergo, vt ad Panormitanum respiciamus, sacrorum canonum expositor illam censere salubrem medicinam vt carnit aduersus spiritum depugnanti fædè indulgeretur. Non enim sic nos voluit instructos Paulus vbi aiebat: Volo autem omnes vos esse sicut meipsum. Sanctus certe S. Thom. quæstione præsent, articulo vndecimo, ad monitos voluit ecclesiæ prelatos, nempe quod periculis humanarum rerum per res humanas obuiandum sit, non autem per hoc quod res diuinæ conuertantur in vsum humanum. Eo potissimum quod alia remedia præsentiora sunt morbo titillantis carnis medèdo, quàm ei obsequendo eius excitare prariginem. Si modo eadem remedia vigilantius ecclesiæ in sacerdotum ordine instauraret, & sacros canones exigeret. Nempe vt sacrorum doctrina pollerèt, frugalitèr tent mensa, secularibus abstinerent, tum delitijs tum commercijs, orationi denique incumberent. His enim institutis multo efficacius clericorum corruptioni prospectum foret, quàm eos in matrimonialia impedimenta submergendo.

ARTICVLVS II.

Vtrum sacerdotalis continentia ab ipsis statum ecclesiæ inenarrabilis cooperis.

Secundo loco de antiquitate huius instituti dicendum superest. Et morte nostro quod non ab ipsis ecclesiæ primordijs fuerit exortum arguitur eodem loco supra citato, vt limatius exponatur. Apostolus enim episcopos commonuit vt vnus essent vxoris viri, haud ergo ab illo sæculo originem mos iste traxit. Secundò extat canon sextæ Synodi Constantinopolitanæ, quæ habita fuit sub Agathone Pontifice, tempore Cōstantini Quarti. Anno salutis 673. & refertur 31. distin. canon. quoniam. Canon est: Quicumque diligens inuentus sub diaconali ordinatione, aut diaconali, aut

sacerdotali, hi nullo modo prohibentur ad talem ascendere gradum pro vxoris suæ cohabitatione. Neque etiã tempore ordinationis suæ profiteri cogantur quod abstinere debeant à legalis vxoris familiaritate. Tertio arguitur auctoritate quæ tribuitur Augustino in 15. de Ciuit. citaturque à Gratiano cano. cum igitur 35. quæstio, prima. Cuius verba sunt: Ecclesiæ post apostolica instituta quædam consilia perfectionis addidit, vt poie de continentia ministrorum ecclesiæ, hoc ergo non erat necessitatis præceptum, sed honestatis consilium.

Contrarium verò nos edocet decretum Calixti I. quod habetur 27. distin. c. presbyteris, ait Presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & monachis concubinas habere seu matrimonium contrahere penitus interdiximus, cōtracta quoque matrimonia ab huiusmodi personis disungi, iuxta sacrorum canonum definitionem iudicamus. Sedit Calixtus circa annum Redemptionis. 18. cum ergo ipse antiquiores canones citet, documentum est rem esse antiquissimam.

Quæstio præsent quinque conclusionibus eget, vt eius veritas clarescat. Prima Apostolorum seculo permiffum fuit vt qui coniugali commercio impediti erant, nihilominus sacris initiarentur. Id quod nullo alio opus habet testimonio, quam illo bis iam citato Paul. 1. ad Timoth. 3. ad Titum 1. vbi ait oportere episcopum esse vnus vxoris virum. Haud enim eludere loca illa possumus, dicentes, intelligi de his qui cum fuissent matrimonio mancipati, iam essent vxoribus vidui. Paulinus enim contextus planè commonstrat illos esse intelligendos qui matrimonio durabant, tum quod vnus vxoris vir, hoc ipsum sonat quod vxorem habens, tum etiã quod inter alias eius virtutes hanc etiã ponat, vt sit suæ domui bene præpositus. Sed in hoc confirmando, non est cur immoremur. Nam si ille non esset sensus Pauli nunquam postmodum ecclesiastica iura coniugatis permitterent fieri sacerdotes, quod tamen permittunt, vt canon. quoniam. supra citatus, distinctio. 31. & canon. si quis distinctio. 32. & mos ipsi Græcorum contestantur. Quare quod in eius loci expositione ait Hieronymus vbi

Zz 4 delict,

Tertiū.

Calixt.

1. Cōcl.

vt qui semel sacerdos est uxorem ducat ægerimè fieri potest probabile. Nam si id intelligant ante idem votum emissum, ita vt nequeat ecclesia statum abrogare, falsum planè est. Nam Græci qui iuxta sanctiones sextæ Synodi sacerdotes vna sunt & mariti, vere ac legitime sunt sacerdotes. Quare non dubium quin idem ecclesia de Occidentalibus sancire possit, vt S. 7 hom. secunda secundæ quæstio. 88. artic. vndecimo constituitur, eo quòd castitas non est intrinsecè annexa sacerdotio, sicut religioni. Quod prædicti auctores non animaduertentes, argumenta quæ proprie de religione militant, ad sacerdotium applicant. Quare posset pariter statuere, ut post susceptos ordines ad matrimonia aduolarent, persisterentque simul sacerdotio: quoniam hoc totum ad ius pertinet ecclesiasticum: quippe quod lex nulla neu naturalis neu diuina ueratur. Si vero suam sententiam de voto solenniã emissõ intelligant ita ut cum sacerdotibus qui nunc in ecclesia sunt Occidentali dispensari non possit, aliquantulo probabilis loquuntur: sed tamen neque prius quod demonstrare proponunt, satis comprobant. Nam cum statutum illud ecclesiæ non de intimam sit ratione sacerdotij, nulla ratio necessario negare cogit quin possit etiam super hoc Papa dispensare, licet, vt superiori articulo monstratum est, exitiosissima esset ecclesiastica rei clades. Hoc autem est quo præsens hæc nostra disputatio festinat: vitium illicò ab ecclesiæ ortibus inoleuerit, vt qui ex coniugio ad sacerdotium recipiebantur, non prius reciperentur quàm annuentibus vxoribus perpetuam castitatem vouerent. Haud enim ad conuincendos istos hæreticos nosse hoc parum refert. Et existit vtrinque pugna argumentorum acies, quæ me semper penè tenuere perplexam. Affirmauerim hic autem sub probabilitate, quæ mihi perquam maxima est, conclusionem tertiam, nempe quæ circa Apostolorum tempora cunctis fuerit sacerdotibus vxorius usus interdictus: licet mos postea fuerit corruptus. Existit enim apud me hoc ab ista parte argumentum: Sacerdotium euangelicum nunquam nõ fuit præstantius habitum quàm Leuiticũ: illi autem sacerdotes quando templo seruebant, vt panes propositionis dignè ede-

rent, ab uxorum contubernio abstinebãt: vbi articulo præcedenti monstratum est. Qui ergo credi potest, vt diuini Apostolorumque discipuli ferrent panem viuũ, qui de celo descendit, eorum manibus tractari, qui de vxoris latere illa die surrexissent? Adde, quod si hæc meditatio potestis in animum induxit, nempe Occidentali ecclesiæ, vt sacerdotes a coniugali commercio arcerentur, quæ potuit esse necessitas quæ primitiuos illos patres excusaret, ne id ipsum prouiderent? Sed ais, raras tunc erat uirorum quibus sacerdotalis prouincia demandaretur. Fateor equidem, sed tamen neque ecclesiarum tanta erat frequentia, quin seruente tunc Christi sanguine inueniri possent homines ætate prouecti, literis & probitate præditi, qui illam castimoniam uxorum consensu profiterentur.

Et confirmatur. Si Græci, Latinorum de hac re institutum non suscipientes, nunquam ausi sunt quando templo administrant, uxores inuolere, nõne testimonium est ab ipsis ecclesiæ incunabulis aliquid sanctius in more, fuisse?

Secundum autem, & quod me vehementer urget argumentum, est, quod ex superioribus conclusionibus egomet mihi excogito. Constitutum enim cunctis est statim ab ecclesiæ incunabulis coniugatos quidem ad sacerdotium admitti sacerdotes uero a ducendis vxoribus fuisse cohibitos. Hoc autem discrimen nulla quirit alacritate ratione, quàm quòd ne uiri illorum vsui matrimoniali indulgere sinebantur. Alioqui si qui in matrimonio erant, poterant uxoribus uti, quidnam quæso verbar, ne, & sacerdotes possent pariter inire connubia. Nam si faceremur coniugatos uxorio usu fuisse interdictos, palam sit ratio, cur post sacerdotium interdicere- tur contractio matrimonij nempe quia uerebant castitatẽ sicuti ceteri, qui erant vxoribus copulati. Adde, quòd illa disparitas, ut alij uxorio siuerentur complexu, alij uero minime, nequisset non decorum Ecclesiasticum deturpare. Profectò quando nulla extaret auctoris assertio rationes me vehementer in hanc cogerent sententiam: sed extant nihilominus sanctorum patrum testimonia quæ consideratius pensata, rem aperiuunt. Et quippe in primis auctoritas

C. infra
m. 1113

ant.

antiquissimi Epiphani, encomijs Hieronymi atque Augustini illustrissimi: cuius verba sunt, tom. 1. lib. 2. in hæresi Catharorum: Reuera non suscipit sancta Dei prædicatio post Christi aduentum eos, qui a nuptijs mortua ipsorum uxore secundis nuptijs coniuncti sunt, propter excellentem sacerdotij honorem ac dignitatem. Et hoc tenet sancta Dei Ecclesia cum sinceritate obseruat. Sed & adhuc viuentem & liberos gignentem vnus uxoris virum non suscipit: sed eum, qui se ab una continuit, aut inuiditate vixit, diaconum, & presbyterum & episcopum, & hypodiamonum & maxime vbi sinceri sunt canones Ecclesiæ stici. Et subdit: At dices mihi omnino in quibusdam locis adhuc liberos gignere presbyteros, & diaconos, & subdiaconos. At hoc nõ est iuxta canonem, sed iuxta hominum mentem, quæ per tempus elægit, & p. p. multitudinem: cum non inueneret ministeriũ. Hæc ille, atque alia subsequenter accumulatur ad confirmandum nunquam fuisse licitum sacerdotibus uxoribus uti, quous essent maritari, nisi ubi propter libidinem canonum sinceritas non seruaretur. Et tom. 2. lib. 3. circa finem, ubi ecclesiasticam disciplinam scribit, expresse ait non esse ad sacerdotium admittendos nisi ex his qui aut virgines sunt continentiam a proprijs uxoribus seruãt, aut ab vnus nuptijs viduitatem custodiunt. Eodem accedit Hieronymi testimonium, vbi ait: Quid facient Orientales Ecclesiæ? quid Aegypti & sedis Apostolicæ? quæ aut uirgines clericos accipiunt aut continentes, aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt? En tempore Epiphani Salamine episcopi in Cypro, & Hieronymi, qui in Oriente vitã degerat, quamquam sacerdotes uxores alerent, earum tñ vsu abstinabant. Eisdem affipulatur Ambrosius in expositione 1. Timot super verbis Vnius uxoris virum. Vbi ait: Si qui filios bene gubernauerint, &c. poterunt digni fieri sacerdotio, & infra: Iam de cætero se ab usu foeminae cohibentes. Atque ibidem Haymo vnus uxoris: i. quod non sit bigamus, postea uero penitus abstinere debet. Et supra citatus uenerabilis Beda, lib. 3. de taber. astruit tunc temporis nemini licuisse in sacerdotem creari, nisi aut virgo permansisset aut contrafacta uxore coniunctionis fœdera soluisset. Accedat

demum verba Concilij Carthaginens, quæ referuntur 32. dist. cano. Placuit. Hæc scilicet. Placuit Episcopos, presbyteros diaconos, & subdiaconos, secundum priora instituta etiam abstinere ab vxoribus. Et verba subinde Leonis Pontificis cano. scilicet. Si quis ex coniugatis desiderat ad subdiaconatum ascendere, nõ potest sine consensu vxoris suæ: ut fiat de carnali deinceps spirituale coniugium, nemine cogente eos. Neque permittitur postea uxor iungi eidem marito suo carnaliter, nec cuiquam nubere in vita aut post mortem illius. Nempe quia uxor tenebatur etiam facere uotum perpetuum castitatis. Et hoc concilium appellat priora constituta, scilicet ut arbitror, seculo A. octoliorum proxima. Quin uero & canon ipse sextæ Synodi. Quoniam. 31. dist. quod se Gregorius tenetur, id plane docet: vbi ait quod deinceps tempore ordinationis suæ castitatem profiteri non cogantur: illic inquam docetur in primitiua ecclesiã ita cogi. Ecce quæ mihi faciunt conclusionem in pendio quam maxime probabilem, immo certam: & p. terea quod nõquam tanquam postmodum ecclesiã cõnixa fuisset castitatis uoto sacerdotes obstringere, nisi a sanctis ipsi Apostolis id fuisset edocta.

Nihilominus neque obnuendum est esse aduersus hanc sententiam non exilia argumenta, quibus aliqui putant, vt est Cyprianus, contrariam constitui. Et primum est locus Pauli in superiori articulo & in præfati allegatus, Oportet episcopum esse vnus uxoris virum: qui aliter quidem ab hæreticis, aliter uero a catholicis nobis obijcitur. Ab illis quidem in hoc sensu op sit necessarium antequam quis sacris impietur uxorem ducere. Sed hic adeo Paulinis verbis reluctatur vt non alio indiget mucrone. Altero uero mitiorique sensu catholicis opponitur: Videlicet ut inde inferant licuisse tunc totum etiam cum vxoribus communicare. Ambo tamen satis per illorum sanctorum testimonia conclusi sunt, quos nuperrime ad confirmandam proximam conclusionem attulimus: quippe qui non solum negãt necessarium fuisse vt qui sacris iniuriaretur, uxorem duceret, verum astruunt eis qui matrimonio ante fœdere tenebãtur, non licere uxoribus amplius uti. Et præterquam in loco citato,

Hieron.

Ambr.

Haym.

Beda.

Calixt⁹
Sicicius.

que ad 20. Synodus autem Nicena sub Syl-
uestro celebrata fuit anno 325. Post Cast-
xtum eandem constitutionem confirma-
uit Syricus qui falso ab aliquibus censetur
fuisse primus eius institutor. Anno 388.
cuius decretum extat 82. distinct. cano. Plu-
rimos. Post vero anno 408. eandem san-
tionem suo decreto decreto stabiliuit In-
nocentius I. in Epistola ad Exuperium:
quæ refertur eadem distinct. canon. Pro-
posuisti. His adhibentur, & duo eiusdem
rei canones, Diui Gregorij videlicet, Nul-
lum. distinctio 28. Et ante triennium, di-
stinctio. 31. quibus sanctè prohibet ne quis
in subdiaconum ordinetur nisi perpetuam
castitatem voto profiteatur. Extant &
quàm plurima huius rei testimonia quæ
operosum molestumque esset hic conge-
rere. Et hæc de Latinorum sacerdotum
instituto.

Quinta
conclus.

Igitur ut ad Græcorum institutum gra-
dum hinc faciamus, quinta postremaque
presentis articuli conclusio est. Græci non
modo Romanū institutum repudiarunt,
verum illud amplexati sunt, quod ex nul-
lo prorsus vel Apostolorum, vel Concilio-
rum permisso elicerunt: immo omni ec-
clesiæ antiquitati omnino repugnat. Haud
enim tantum eos qui rei vxoriae mancipa-
ri sunt sacris initiati, immo nullum ad
eundem ordinem admittunt, nisi rogatus
responderit coniugatum esse. Ad literam
ergo Vigilanti error sequitur: de quo
Hieronymus ad Riparium in fronte qua-
stionis a nobis citatus lamentatur nempe
quod neminem continentium in sacerdo-
tem crearent. Quo ergo hæc liquido pa-
teant, rem auspiciemus a canone Quonia
distinct. 31. quem argumento secundo in
Græcorum fauorem attulimus; qui habe-
tur inter canones sextæ synodi Costanti-
nopolitanæ. Et quoniam si synodali ec-
clesiæ auctoritate polleret, ut Gratianus,
& qui ipsum de prima facile iudicant, ve-
hementer contra nostram tertiam conclu-
sionem pugnaret, ac perinde hæreticis per
magnum præstaret patrocinium qui Græ-
corum institutum Romano anteferunt,
contenduntque; ad eò expedire ut a Latinis
recipiatur, operæ pretium quam maximè
duximus hoc absque censura non præteri-
re: nempe ut Græcani cum morem, quam
sit sacris Apostolorum institutis aduersum,

perpendamus. Oportet ergo prius veris
canonis adnotare, quæ subsequuntur.
Quoniam in Romani ordine canonis ef-
fic cognouimus traditum, eos qui ordina-
ti sunt diaconi vel presbyteri confiteri,
quod non suis iam copulerent vxoribus:
antiquum nos sequentes canonem Apo-
stolica diligentia, & constitutionis san-
ctorum viutorum, legales nuptias amob
valere volumus, nullo modo est vxori-
bus suis connubia dissoluegtes, aut pe-
uantes eos familiaritate ad inuicem in
tempore opportuno. Et infra. Neque o-
tiam tempore professionis suæ castitatem
profiteri cogantur, quod abstinere debet
a legalis vxoris familiaritate. Item o-
ret eos qui altario ministrant, in tempore
oblationis sacrorum continent esse in
omnibus, v: à Deo possint consequi que
simpliciter postulant. Hæc ergo ait Gra-
nus omnia intelligi de Orientalibus sacre-
dosis. Haud tamen abique actori cen-
sura rem præterite debuisset. Quem ego
non piguit verba canonis cuncta audere,
non tædeat singula perpendere quantum
habeant roboris, sunt enim ea, quæ si
penitus perspiciantur, manifeste fallaci-
tis sese redarguunt. Vtique adeò vixit
nos alij minimè sint affirmare verum ean-
dem canonem profanum esse, insolentia
imprudentiæque plenum, & ab eis adu-
qui castitatis Romanorum sacerdotum o-
perti essent hostes. Fuit quidem in pri-
mis Albertus Pighius vir egregie solertis
& eruditionis in propugnanda ecclesia
Romana, qui auctoritatem illius Synodi
non infimis rationibus labefactare con-
tus est, quippe que Honorium Roma-
num pontificem eiusdem hæresis immeri-
to damnauit; cuius ipse condemnauerat
Sergium. Et personam etiã Origenis pro-
nuntiauit hæreticam, qui profectò, licet
in aliquos erotes lapsus, non censetur
dio contra Ecclesiam fuisse pertinax. Ego
verò Pighio omnino non suffragor, ne-
quid verò retinari modo institui, quia non est
locus. Attamen etiam ipsi qui apologistas
pro eadem Synodo contra ipsum scripserunt,
quotum fuit Franciscus Torrensus,
negare nequeunt, quin verò planè faten-
tur eundem canonem qui ordine illic est
13. non solum apocryphum, verum, & cor-
ruptissimum, esse huius enim verba sunt
quæ

SOTO
de iure
Legibus
DII
13

quæ nuperrime referebamus. Et primum omnium notum est eiusmodi canones non fuisse aditos in eadem sexta synodo, sed uel quemadmodum Tharalius ait 4. septimi synodi refert quinque post annis illuc reuersis episcopis, uel quod uerisimilius est, ut ex 3. can. eiusdem sextæ synodi colligitur, viginti septem transactis. Quare licet Adrianus postea eandem sextam Synodum, quatenus Romanis institutis non repugnaret, suscepit, non tamen censetur eodem canones auctoritate catholica donasse, quippe qui neque in Concilio editi sunt, neque sub legato Romano. Quod autem dictus cano non solum tantum, uerum neque uia auctoritate dignus sua ipsius facies præferret. In primis enim quæ nã erat Concilij maiestas, in presentia Romani legati si præses sedisset, recitatio Romano decreto è regione statim subdere contrariam censuram, dicendo Antiquum nos sequentes canonem Apostolicæ diligentia. Et quis enim est ille cano? aut uoi extrat? nam quod ait glossa illud refert ad Paulinum uerbum ne coniuges se inuicem defraudent, minimè textui congruit, si quidem subdit, & constitutiones sanctorum uirorum, ubi planè Concilium secundum Carthaginense denotatur, quod refertur 31. dist. Canone. Episcopos. & 84 canone, cum in præterito. ac subinde Concilium quintum. Quis autem credat sanctum aliquam synodum. Concilium provinciale æcumenico Romano antehabere? Sed quod aperte falsitatem eiusdè canonis detegit est, quod nullum Carthaginense Concilium sic decreuit ut eodem canone refertur, sed totum contrarium: Canon. secundus secundi concilij expresse iubet quæ Aurelij sententia fuit, omnes antistites, sacerdotes, & leuitas continentes esse in omnibus, etiam ab uxoribus, quo possint simpliciter quod à Deo postulant, impetrare, uerba sunt expressa. Perperam ergo hic cano citauit illum, addens ut tempore oblationis continentes essent. Hoc enim Paulus cunctis etiam secularibus edixerat, Sed uide quomodo isti impostores deprauarunt Carthaginense Concilium quintum, cuius cano. 3. ad litteram sic habet: de quorundam clericorum. quamuis ergo uxores proprias, in continentia referentur, placuit episcopos, & presbyeros, & diaconos, secundum propria instituta etiam ab

uxoribus continere. Omissus est subdiaconatus, qui tunc forte non habetur ordo sacer. Verbum autem secundum propria instituta, quo ad litteram intelligitur secundum legem sacerdotali ordini congruam, quæ scilicet ab Apostolis uel que ea erat, ut nullus coniugis factis initiaretur nisi uotum emitteret castitatis, ipsi præuaricati sunt, dicens. Cum instaret tempus sacrificij. Et propterea addiderunt ut sui sacerdotes tempore ordinationis profiteri castitatem non cogeretur, neque ab uxoribus abstinere. Quod nos bene supra notauimus tanquam testimonium, quod ille esset mos antiquus ecclesiæ. Vide ergo quam non liceat quidquid inter decreta à Gratiano fuerit relatum, ut moris est Canonistarum, tanquam oraculum adorare. Immo potius uel ipse debuisset, uel sui glossatores radicibus historiarum consulere, ut rerum medullas eruerent. At uerò ut gratis donaremus eundem canonem legitimum esse, haud tamen in eo continetur ut sacerdotes ad id munus non admittantur nisi fuerint prius coniugati, ut Grecorum mos habet, sed hoc solum quod non cogantur castitatem nouere. Cui accinit & alter eiusdem synodi can. qui refertur 32. distinctio. cuius uerba sunt: Siquis eorum qui ad clerum accedunt uoluerit nuptiali iure mulieri copulari, hoc ante ordinationem subdiaconatus faciat. Et cano subsequens Carthaginensis Concilij quarti: Lectores cum ad annos pubertatis ueniunt, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri. Merito ergo à multis, ut idem ait Torrentius creditur Græcos à Nicolais hæreticis eum morem contraxisse. Horum enim patrens Nicolaus, ut in catalogo hæreticorum ait citatus iam Augustinus eum pulcherrimam haberet uxorem, quæ petinde, apud ipsum in suspitionem pudicitie uenerat, neque satis procos abigere domo posset, communem uiam uxoribus suis peruasit discipulis, qui quidem postea multa in illum errorem deprauarunt. Inter quæ decimum septimum canonem mendose supposuerunt sexto libro Institutionum Apostolicarum Clementis, quæ quidem canonem quidam postea auctor Græcus Niceta, Pectorhoratus nomine defendit, Græcisque peruasit. Canon uerò, ut Umbertus Leonis legatus in libro contra ipsum refert, sic habet: Episcopum

Hæresis Nicolais tantum. August. Cano aliter corruptus.

Robora
na pre
na asser
tio.

Fragmẽ
ti cõci
lij Car
thaginẽ
lis, quia
in deprauatum.

Canō al
ter cor-
ruptus.

pum & presbyterum & diaconū dicimus, qui unā habet vxorem, ordinati, nec licet eos post manus impositionem innuptos esse. Ex quo canone tuam Græci consuetudinem traxerunt. Hæc omnia patēt apud dictum Vmbertum Cardinalem. Is enim à Leone I X circa annum Milleſimū quinquagesimum Cōstantinopolim de hac re delegatus contra eundem Nicetam scribens, has omnes Græcorum præuaricationes patefacit. Haud ergo Græcorum mos tenendus est alicui orthodoxæ Synodi consentaneus: sed tanquam error inter alios eorum tolerari ab ecclesia præfenti. Nam antiqua nunquam eis permisit, ut non ordinaretur nisi coniugati, sed id penitus quoddam illi etiam secundo gradu post continentem admitterentur. Et fortasse idē fuit Niceta ad quem idem Leo dixerit eanonem, seriatim. 32. Atqui eodē modo intelligendus est textus Innocentij 1 I. cū olim de clericis coniugatis: nempe quod propter Græcorum duritiam permissum eorum sacerdotibus est ne uotum castitatis emitant: haud tamen quoddam cogantur esse coniugati. Igitur ut ad nostros Lutheranos, à quibus profecti sumus, reuertamur, nullatenus se possunt Græcanico instituto protegere.

Ad primū arg.

Ex his argumenta in capite quæstionis obiecta, soluta restant. Primum enim ex Paulo hæretici accersunt, intelligentes illud verbum, Oportet episcopū esse vnus vxoris virum, quasi præceptum quo sacerdotes cogantur cōnubia iniire. Sed iam supra monstrauimus quam diuersè sancti idem interpretentur verbū. Fuit enim tantum prohibitio ne bigami assumerentur in sacerdotes, & præterea propter sacerdotum inopiam permissio, ut etiam coniugati initiarentur, sed ut monstrauimus, præmissio, consentiente vxore, castitatis voto. Simili prauitate & calūnia intelligūt quinquam Apostolorum canonem ne presbyte

ri aut diaconi prætextu religionis vxores eijciant quasi præceptum sit ut illis vxoribus, contra quam a nobis superius expōsitum est. Et patitur verbum epistolæ cuiusdam quæ dicitur Clementinus detruentes, ad suā libidinem pertrahunt. Verba epistolæ sunt. Ministri alicuius ad Dominica tales eligantur officij, qui ante ordinationes coniuges suas nouerint. Quod quidem ipsi (perpende abſurditatem) autem esse præceptum ac prohibitionem ne cui ante consummatum matrimonium licet facris initiari. Quod alij, ut cauet abſurdum negatiue legerunt, non nouerint tamen non sit nisi affirmatiue legendum at: verò non truncatē, sed si semper cōtinere noluerint. Hoc est si non fuerint virgines, aut continentes, sed cōiugati, ea lege ad sacerdotium recipiantur, ut vique ad illud tantum tempus vxores nouerint. Quasi dicat, deinceps autem ab illis abſtineat, v. in tertia conclusione monstrauimus. Secundum autem argumentum de cap. quoniam iam satis solutum est. Tertium verò quod illi auctoritati nituntur quæ Augustino tribuitur, nempe vbi apparet dicere continentiam sacerdotum post Apostolica instituta ab Ecclesia fuisse adiectam nullatenus contra tertiam nostram conclusionem pugnat, tum quod illud non est verbum Aug. Sed quia initium illius c. Cum agitur. est illius, scilicet legunt eorum tanquam Augustini, cum tamen sit Gratiani, tum quod Gratianus hoc tantum ait quod continentia sacerdotum est opus consilij, quia consilium est, ut fiant sacerdotes, sed tamen postquam ordinati sunt, iam sit illis præceptum. Quod autem ait post Apostolorum instituta fuisse adhibitam, si vult tempore Apostolorum nondum fuisse illud in more, auctoritates sanctorum ac rationes ad eandem tertiam conclusionem allatae ei refrangatur, quæ ideo plurius additæ sunt.

.Finis libri Septimi.